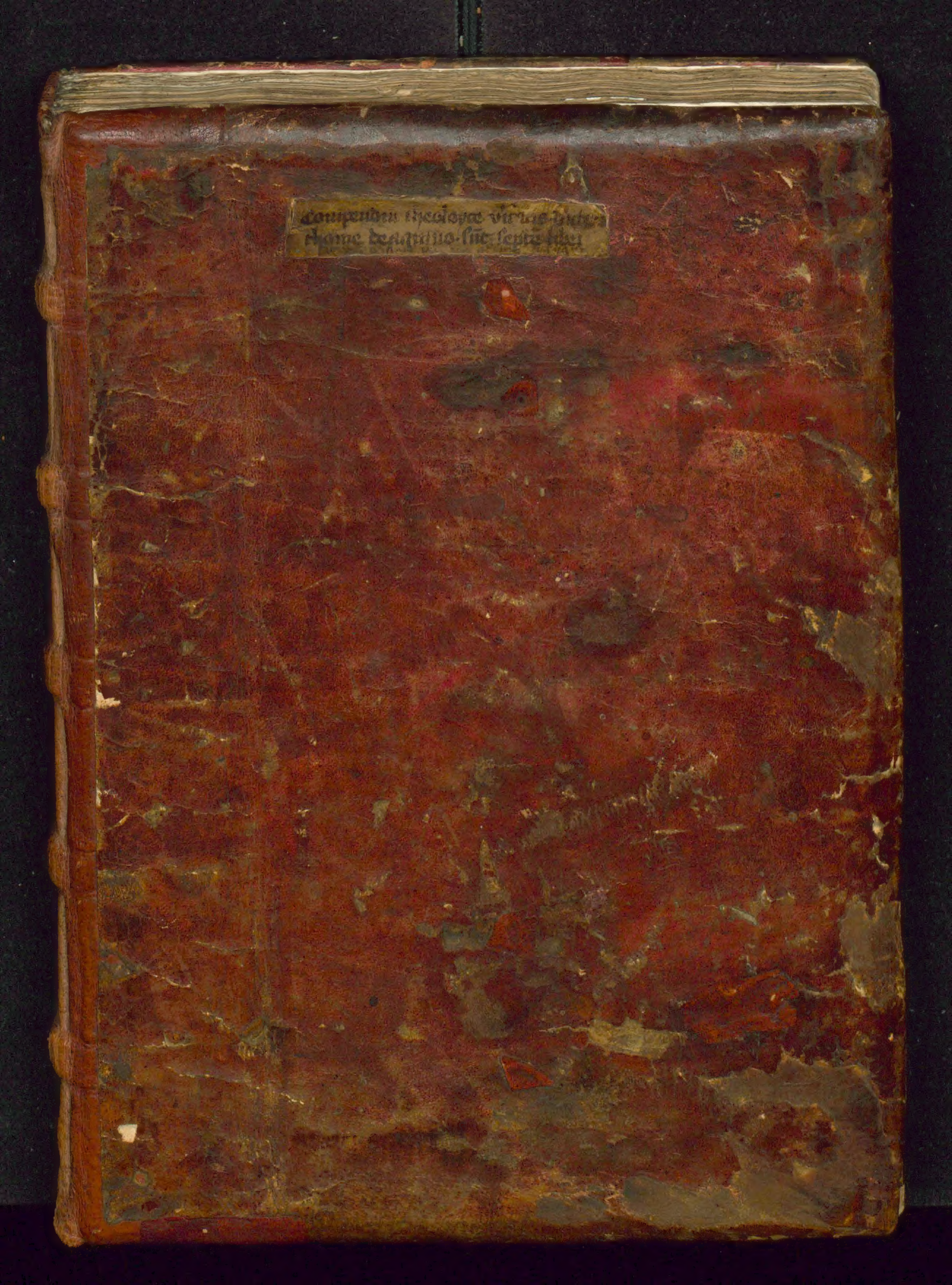
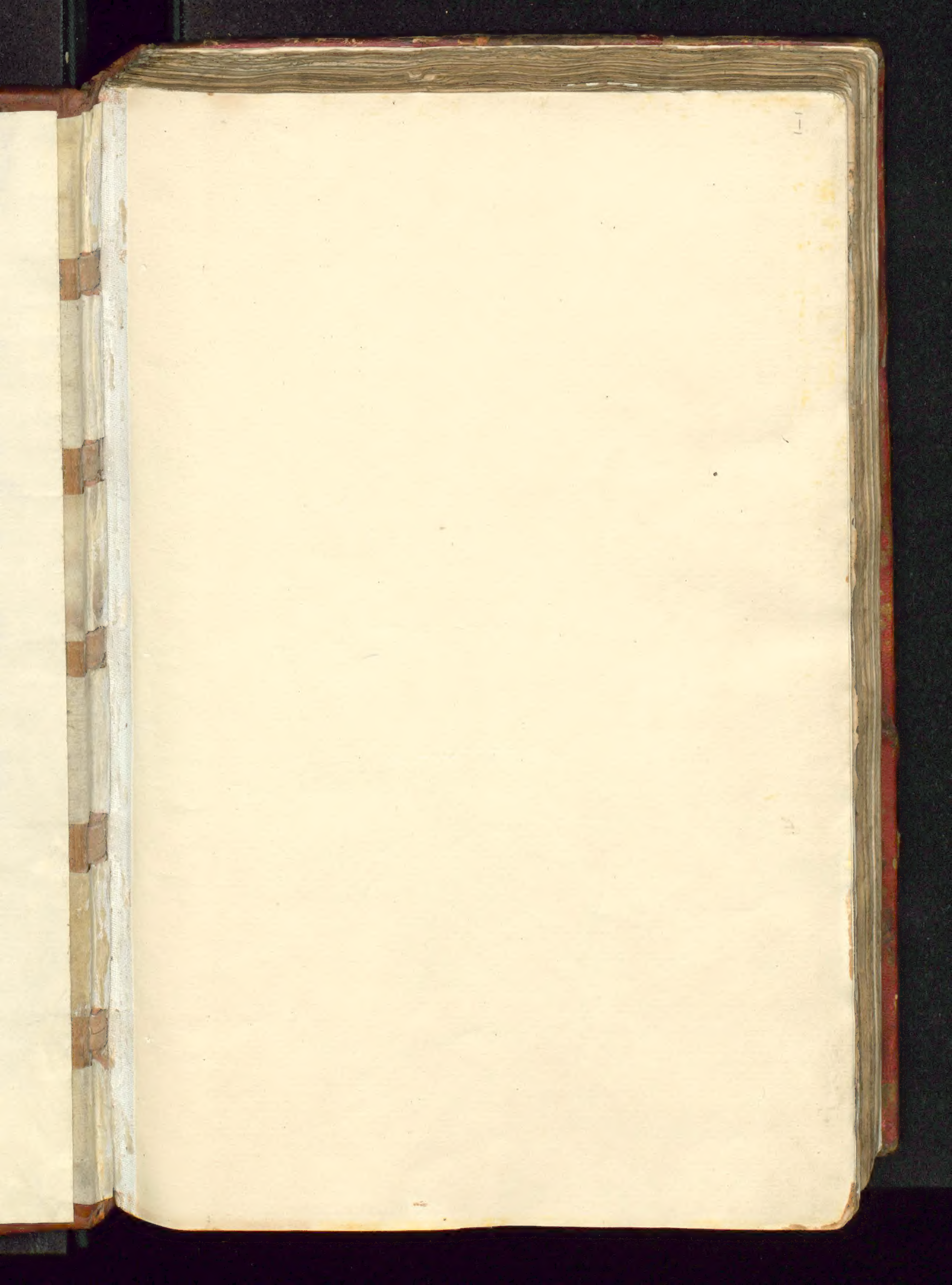
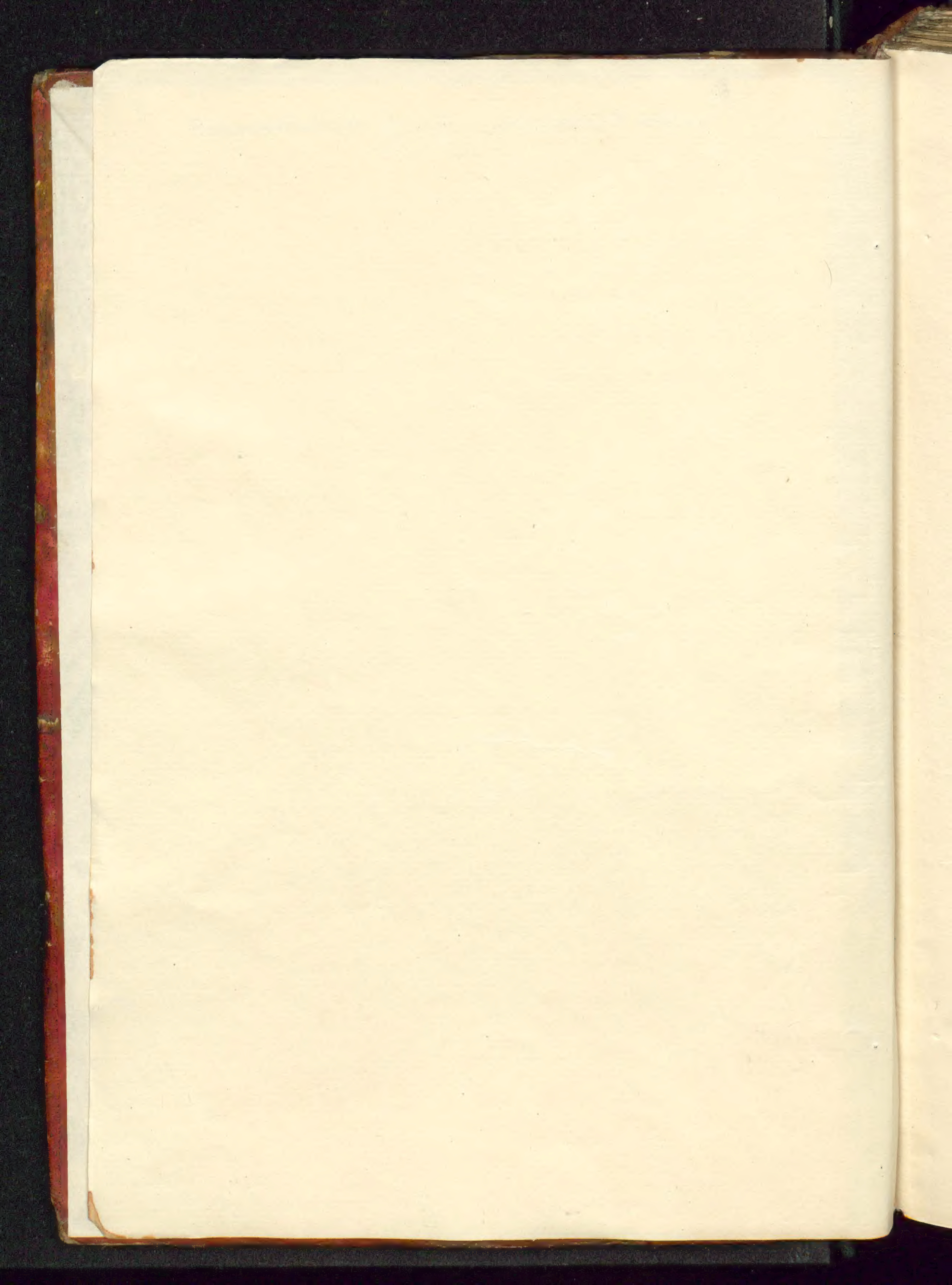
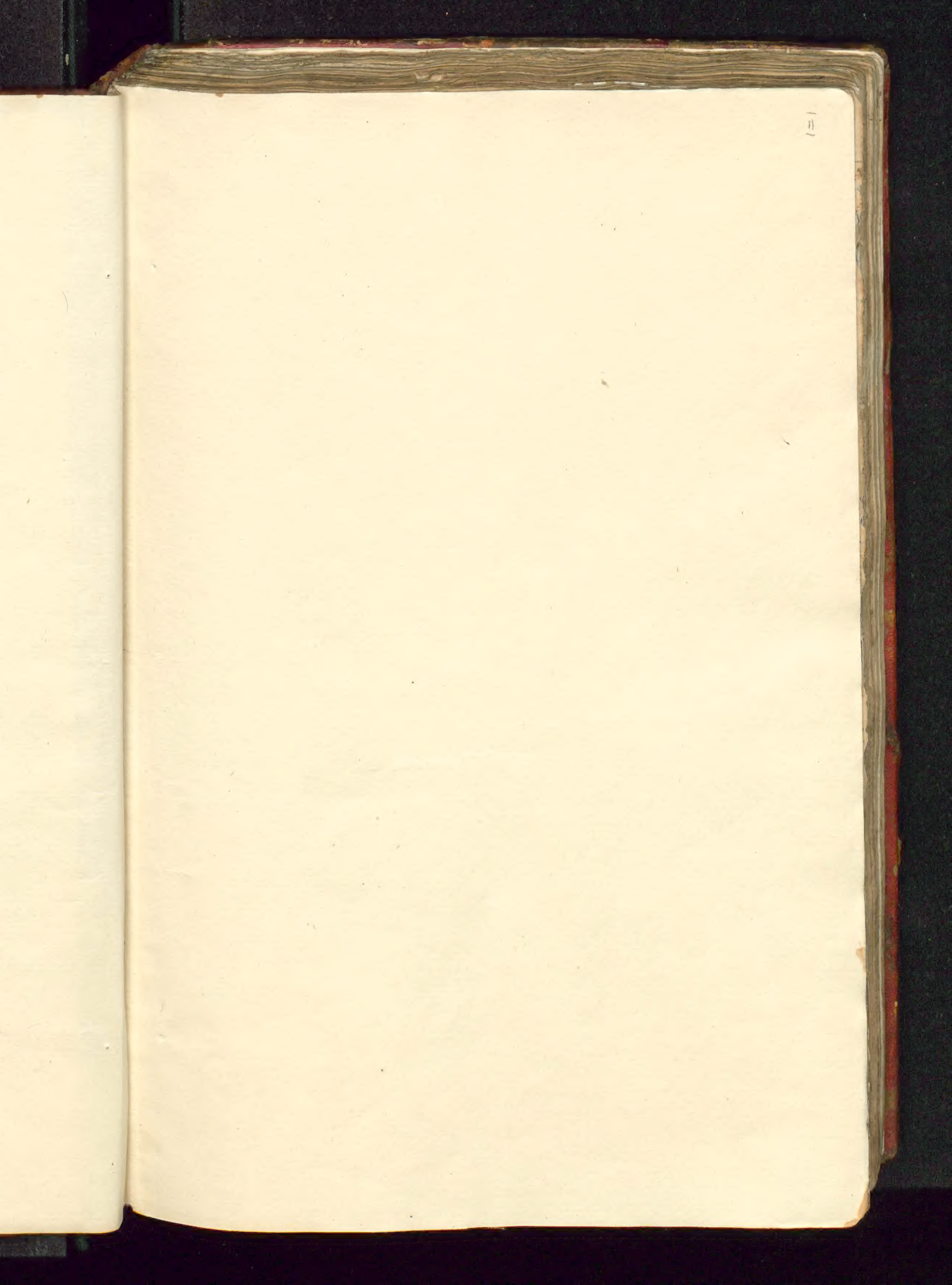
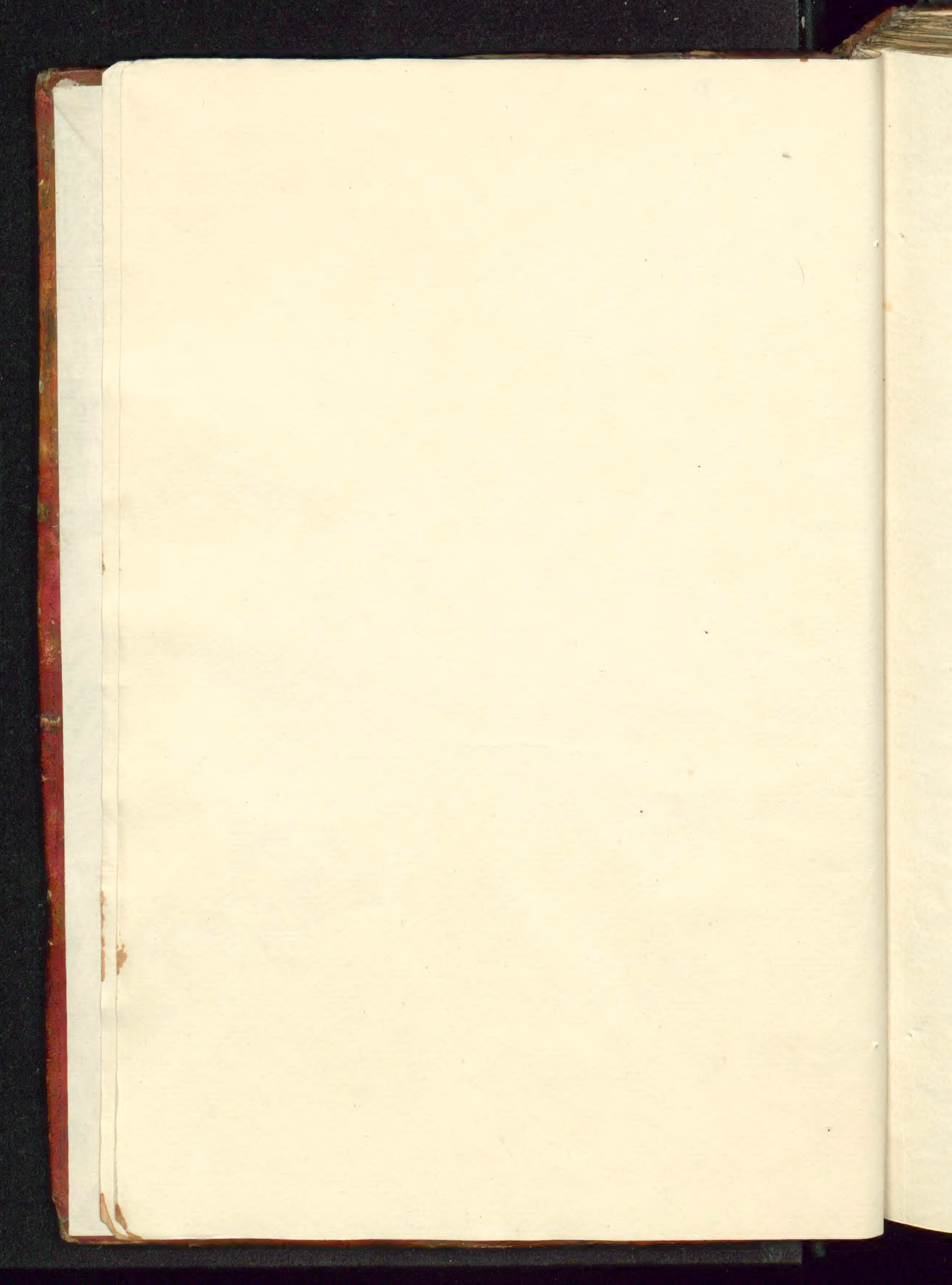

compendiu theologie veritatis fratr
thome de aquino · sunt septe libri

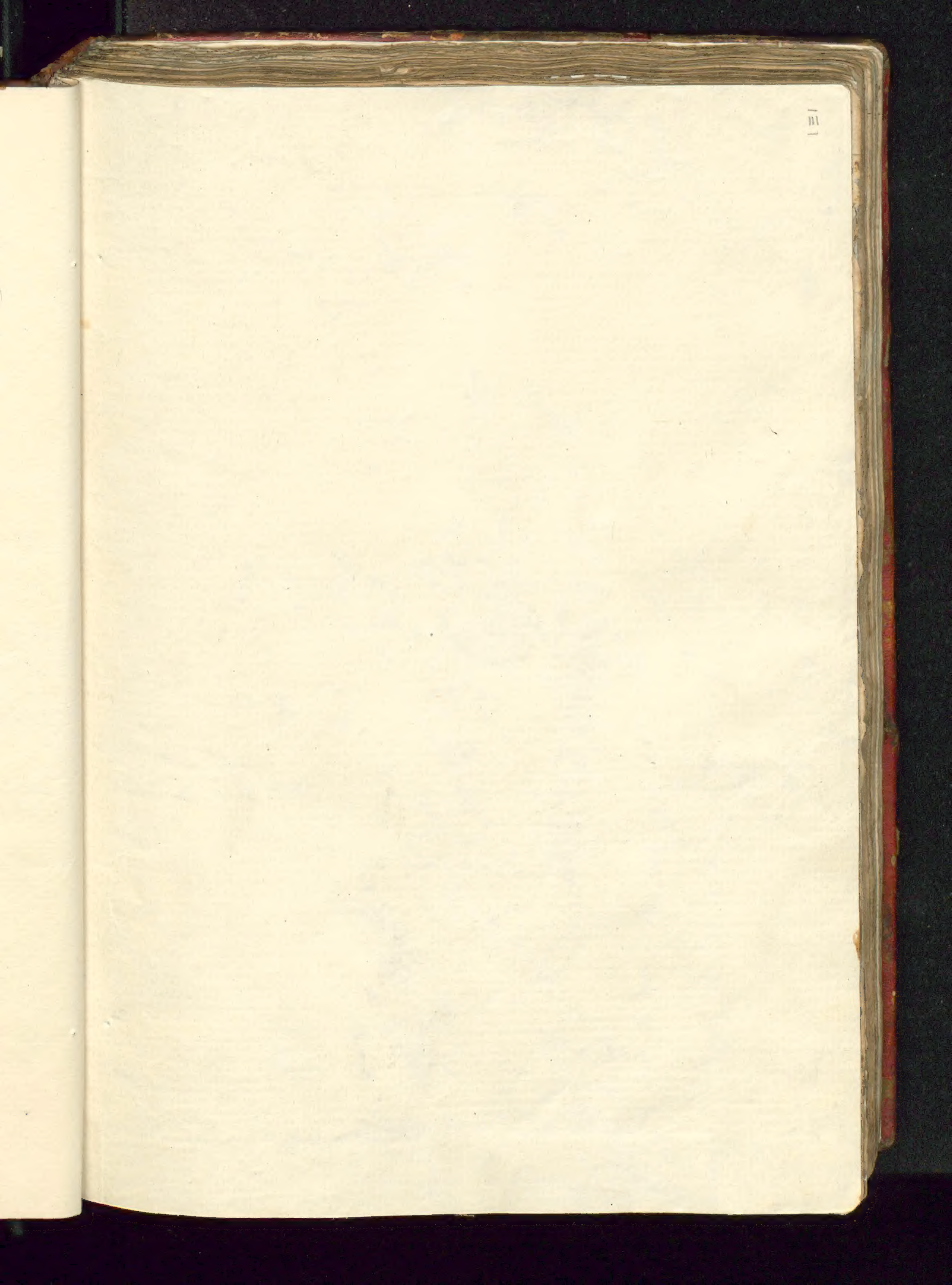
Rekonstrukcja oprawy „Starodruk" 1961 r.

Iste liber [illegible] Dni Crisini quondam plebani ad [illegible]

[illegible] Vormundigtiff

Compendiu' Theologicae Veri-
tatis Beati Thomae de Aquino.

Veritas theologice
sublimitas cum superni
sit splendoris radius
illuminans intellectum
et regitiva delectans
animum reficiens
affectum breve compendium colligere dignum du-
xi quo et erudiatur simplicia de via et
ordo sapientie theologice que scientiarum est
princeps omnium et regina cui artes cetere
tamquam famule ad usum suum accipit de quibus
sibi speculum valeat fabricare in quo consi-
derat conditorem hec est scientia que super
omnem speculationem philosophicam excel-
litur et dignitate et utilitate omnibus an-
fertur. Ipsa namque philosophica tam
naturalem et rationabilem et moralem
discernit distinguit. Philosophia quidem naturalis docet
liquida docet cognoscere creaturam non creatorem
atque rationalis liquida docet construere
homines non tamen dirigere et philosophia moralis
liquida docet acquirere virtutes consuetudina-
les tamen non docet acquirere caritatem. Hec
vero philosophia nescitas theologice homines oportet
docere de se magis dirigere ad virtutes caritati-
tis officiis insudare. Hec divinorum
pigmentorum apotheca delectabilis super
mel et favum hec quasi thesaurus delectabilis
super aurum et lapidem preciosum hec fons
paradisi ... irrigans paradi-
sum deinde prius scriptum in vii libellos
distinxi et singulas in uno quasi mate-
rias rubricis prius consignavi. Primus est
de natura divinitatis. Secundus de operibus
conditoris. Tertius est de corruptela pec-
cati. Quartus est de sanctificatione gratie. Quintus
de virtute sacramentorum. Sextus de ultimis
temporibus et de penis malorum ac
premiis bonorum sic illud ... in septem
demonstratur in quo gloriatus
fecit ... passi laudem gratie ihesu
de adam horum et beatissime unius
eius prius et opusculum compilavi. Capitulum primum
libri primi de natura divinitatis ... est
Deum esse multis modis ostenditur. Pri-
mo fides que credit credita scripture
facit loqui creatorem creato
in ad ... Deum indicat sic quasi
dictat. Primo igitur deum esse fides certa
quod fides catholica credit deum credere deo deum
et credit deo. Credere deum est deum esse
credere in deum credendo amare deum et
credendo in eum ire et membris eius incor-
porari credere autem deo est credere verbis eius promittenti
et etiam bonorum malorum est sermo bonorum
eius qui credere deum et credere deo bonis et ma-
lis communiter est sed tamen perfectum illud non perfectum
est autem et est ipse imperfectum et de est
nam nobis quidem modo cum totum simul
sit nec quod quid de ipso preteriit aut
futurum sic perfectissimum est. Secundo deum esse
scriptura loquitur per abrenuntiationem et usque in
tempus ... est ... me
pro damnati videntibus principalius
corporis quod deo dicitur nobis esse. Tertio deum
esse corpus creatorum ad ipsum facit indicare
tam verorum et non esse deus sed quod nemo esse suo
comparatum nichil est immo deus suo
principali dat omnibus rebus esse et atque
si se rebus subtraheret sic de nichilo fac-
ta sunt in nichilum defluerent universas
ergo ... quasi iusta quasi pulchra
sed omnino ... Quarto deum esse probat
dicitur anselmus in proslogium domine
te esse aliquid quod nichil magnus cogitare
posset ... esse omnium est super substantia-
lis divinitatis et hoc intelligitur esse
... non formatum ... dicit sic de
anselmus illud ... magis ... quod mo-
... esse ... Post ...
... post ... clamat ... suo
modo dicitur ... esse fecit nos et non
ipse nos ... deus ... verax
que ... pulchritudo ipsum testatur pul-
cherrimum dulcia dulcissimum ...
simum ... sublimia altissimum ...
... et sic de aliis. Quinta sicut
de ... speculum ... est
tunc sic ... Sexto ... sunt
speculum in quo creator videtur ...
inde ... speculum terminatur
... visibilia ... perfectum sit
... Septimo deum esse rationalis dicitur
quod ... non ...
quod eius indiget alio ut sit et iterum
illud alio ut sic et ita erit ibi in
infinitum procedere vel erit in causis ut pro-
venire ad aliquid quod sit causa ... causis

aut, no est i rebz singularibz qui
oportet ad ee plus et posterius se ipo
nec est processus i infinitum quantum
sitas causarum tota causata est si
sit sic finita siue infinita ergo in
diz alio ut quod est extra universita-
tem causarum et h' deus est a quo sunt omnia

Quod unus deus est cap. 2m

Unum deum oportet esse auctorem
vis dixit videte quod ego sum
solus et non sit alius deus preter
me unum baptisma. Unde dici potest
unissimus est idem est semper et uno modo
nichil ...

...

no est nisi deus ... est
... ...

Quod unum solum principium est cap. 3m

Sicut unus deus est sic unum
principium est ... multiplici
...

heat pris et postius ergo habeat unum
principium. Item secundum boecium de mpsum
ab aliquo fit perfectio ab hoc originem
et hoc est deus. Item. Item ois inceptio di-
visorum eam habet secundum siue femcyrius
et cosilatio! alicuius unum et hoc est
deus. Item. Item unum summum mali
hi aq ont mala sequeretur quod
post secundum corpus ab illo principio et nuo
fuit malum pene quod est absurdum
dicere. Ergo dabis proprie quod est primum et summum
et unum solum principium et rone cui cau-
sio! cum rone causalitatis et cetera.

E

terum premissa ephesios omnia...
quod cum deus sit potentissimus
sapientissimus et optissimus
et sciat et velit se summe communicare
hoc autem est alti maiestatis
sue plenitudo. Ergo deus pater ab eterno
et filium sibi equalem genuit cum dignitatis
sue omnia communicavit. De-
et deus in ysaia si ego generationem ab
non aliis ipse sterilis ero. Non pre-
mittas secundum di n. pater eterne generator
ysa generationem eius quis enarrabit. pre
testificatione epistole. Gratia nobis et pax
a deo patre qui potestatem prestituit
nos in adoptationem filiorum eccle-
dentis. nunquam non ipse est patre qui pos-
sidet et efficit in qua secundum corpus
continet secundum eam possidet secundum
utrumque sodepcoe pis. Cum deo pa-
tre et redemptor .a. s. n. c. sac-
mentali regeneratione /. pe. secundum dictum
p. dni nri ihu xpi qui regenerauit nos
fidei instructione. Jo. dedit eis po-
t. deifi. hii qui credunt in no. eius gratie
et optacione ad bo accepistis spiritum
adoptationis filiorum in quo clamamus
ab ba pater gratie collatione gratis
itaque iam non est seruus sed filius
quod si filius et heres per deum nec-
tioria quia pro nobis secundum mo
sm. pater perfecit et ille modus soli
patri cuiuset. Quarto modus s. re-
dempto! non solum effecte dicitur
sed et promissi exhibitionem com-
et ipsi et ille modus soli filio que
quamuis dimisit sit opera trinitatis =

sum quod modus redemptionis fuit omnibus
tam modus tribus sil personis conueniat
quamuis indiuisa sint opera trinitatis
trinitatis. Vel forte ab illorum morum
conueniat alicui persone proprietate
etc. generationem nobis maior perfectione
in quibus uideri posset verum. Sicut
generatio diuina ut generatio. prima est
hic natura generat naturam. Secunda est
hic natura generat naturam propriam. Tertia
pater generat naturam sicut. Quarta
est pater hic generat propriam. Hec pro posito
in tres prime false sunt. Quarta
a vera et in regula in theologia
natura diuina nec generat nec generatur
ad cum quod pater virtute nature existen-
tis in se generat et filio per generationem
communicat natura sicut spiritui sancto per pro
cessionem. De filio dei eterno.

C

um sit correlatiua pater
et filius per eadem uocis
dicitur filium quod omnino est
patrem. Preterea modos emanatio-
nis perfectissima generatio quod perfectius
assimulat generatum generanti filio gene-
ratio. in emanationes at no fitia
sit cum sit copiosissimo fonti bonitat-
tis competat emanatio perfectissima
per est quod pater qui est fons bonitatis
generat filium eiusdem secum communicate
suo plenitudo maiestatis. Nota quod
est filius dei per generationem vnum uel
ystoris ab pucitate natiuitatis
ut ystoris ab in generatione dei ab propria
tione ut sci ab peccatione ut
quibus secundum de filio dei dicit athal-
nasyus in alteratione eternum quod
ipse dicit secundum quo in cogitat sa-
pientia que cogitata disponuntur et vir-
tutis qua disposita perficiuntur ubi
quod perfecit nuncupat... quo nun-
cupata clarescit. Nota filius quod dicitur
sapientia patris non quod pater sit sapiens
filius sapientia vel pater dicitur et omnia sapi-
entiasse i. cum sapiens quod est filius quamuis
diuisit sint opera trinitatis ut hic quando
de quibus notat eam efficaciam ut audi-
eris concepta est de spiritu sancto. In
que materiam ita dicitur uel nat...

ē de ıgīe q̄ꝗ3 deidepa' ee nāe
ıter dr filius natꝰ est de pre q̄ꝗ3
tūssiātō ıt ē dr corꝰ ꝓ fr de pane
q̄ꝗ3 ordiēm sm̄ q̄ ctūa dr ee
de nichilo Qr filius ymago pris ē et cū om̄

Imago cp̄i ē s· equa· imita-
cōis rep̄ntatiū· primo mi
filiꝰ ē ymago pris Secūdo
in homo fcūs ē ad ymaginē dei
bm̄ illud gen· faciamꝰ hōiē ad ymaginē ā co
in modū dr speclm̄ ctōris apꝰ
videt nūc ꝑ speclm̄ itē ē ymago
nō ad ymagiē sic filius et ē yma-
go ad ymagiē ut hō et anglus
et ē ad nō ymago ꝫ ad ymagiē
ut mūdꝰ h' ꝓpe n dr ymago
ꝫ uestigiū ctōris q̄ lz tinitatē
rp̄ntat n tām āmītat ut ē cā-
pāy ey sic homo ē tn̄ oīnꝰ ad
ymagiē dei fcūs q̄ deꝰ alud
eyeplar ñ hūc adāꝰ silitū3
ctuatis fiat ñ se ipm̄ est y-
mago gūta ut filius et yma-
go ctūa ut hō et anglꝰ et est
ymago fcā ut statua hercu-
lis q̄ ipm̄ rep̄ntat eyt'hus pz
ꝓ ee ymagiēm ctōri et ctūe
Ctūe uō q̄uat ea corꝑli q̄uā
spūali q̄m̄ et corpoire ꝑpe tn̄ lo-
q̄ndo dr ctūa cor· ul ctōris
ee uestigiū vn̄ꝰ apꝰ inuisibilia
dr pcā q̄ fcā st et i· h ꝑpo pr
dr ds mediū dispōnis inquā
tū ctūa cōsuat nise ꝫ eyca-
tās i q̄ntū ē ctūa ul i q̄ntū
ē simili· similido ctōris q̄
nō disponit ad cognicōm ctō-
rēis ı nō ꝑcatm̄ modū po-
tiꝰ ipediret cognicōm cū
int ctōrem et ctūa maior
dissimilido sit q̄uā similido
Ctūa u° spūalis dr ctōris
similido eyēu signaculū simi-
li° et h'ō q̄ magis ꝑte natūe
simili° et eyp̄ssior ē simili°
adāy q̄m hōie ctūa at q̄pa
tā i· hō dr ymago dīm fcā-
am hōi3 ad ymaginem et iō
h q̄ et hōe plēs inueniuntur

tinitates q̄m in anglō vñ q° adh'
poꝰ et dr ymago tinitas filius
dei possidet cpli3 eyetollēntia
sic q̄nūc nūc apoꝰ ē tñ ad
ebb' as q̄m cū sit splendor glīe
et figura subē ey pcās oī ubo ubo
ūtutis s nā videlz v° pris t'as-
pōuīt sit ē splēdor glōse pñue
ē n· ut dyoꝰ fontalis radius
i se natfe maifestūs glām
patnā Scđm v° spc sca q̄ ꝑdu-
at eyse sit fi· pris ē n· a° ꝑso·
ab ipo sic a pre q̄ accept spc-
sancē a pre sic filiū ē· v° ctūis
q̄ pcā ꝑduat s· ē pcās om̄a
ubo ūtutis sue ꝑ q° dr filius
vbū pris q̄ ꝑfcōz loq bonitate
et s nūa pris libealitate q̄m
michil h'e voluit ꝑ suo n cogi-
tarēt i· v ctūale g'at q̄ali-
pmissū a plis et tplis ꝑdicat
ab anglo i incarnatōe ıncarnatu
ꝓ s m̄ dr filius ymago pris
q̄ntūs n· tūs ꝑs· sūt eyles
metēnitate et maiestate ac
ꝑtate ē filiꝰ dr poꝰ ymago pris
ꝓ spc s· q̄ n solū h' q̄uenien3
ıtūs cū pre nāc nāe ydeꝑ-
ā ee sic et spc s· ꝫ t'spu sco nll'
m̄ sm̄ ıūm̄ intelli· d°ıs hyꝑ-
vlonn st eyteusūs assistētes
q̄ ꝑoāꝰ st ab aliq̄ q̄m in aliq°
ꝑtaꝰ dr filiꝰ idiūs pris Coꝑ
nos aūt ꝑdicatꝰ d ꝓꝰ dr ituta
et dei s· Iuci· et ymago tinitatis
in nobis videlz memō· itelli-
gēcia et voluntē ul in mēte no-
ticia et amoē ı q̄bz poz3 pri
et filio et s· s· assimulari

Qr spc s amor ıb ē cū om̄

Inmutacō dr ee i om̄i-
nūs vnct pmodū natē
et h' ē g'nō sm̄ q̄m filiꝰ
ē a pre a° ē ꝑ modū voluntatis
et h' dr ꝑassio quē ee ꝑ pe v° dr
inspiracō sm̄ q̄uā spc s· ē a pre
et filio ideo h' aūt cinēnacō
ꝑ modū uoluī° dr ee q̄ spc
s· amor amor aūt sm̄ uoluntē

Qr spc sctus amor e patris et filij ca. 3

e procedit spc s. mediate et im-
mediate mediate qr filij spirat
qui hz hz ipsu immediate u-
qr ipse pr spirat spiritu

Spc sctus amor pris dr.
et h explr videlicet continet
hic plr exemplat con-
cordr dr spc s. amor qntu ipse
cu pre et filio unus e deus. Illi n-
tres unius vni. sz in cont
diligt se amore concordi q aptat
spiritu sco psonali w. dr spc sco
amor in qntu ipse nexus pris
et filij pr n. et filius diligit se a-
more ubertis pcite qui n est
nc filius s spc s. de h nexu d-
augustino e ineffabilis quida complexus
Illa et mentite n genitus s genitus
genitus suavitas ingenita largitas
pfundes ob tot cas paptuciter ex-
empli- qz dr spc scs qm nob n
soli amor qm amoris gratia spc
s qm i nob no solu e at efficac
s enit exeplar actus suus amor
ipletas q z i nob et spu s. efficat
et h magis ipse spc s. e deus exe-
pli at e i nob i qm ipse nobis
spc s. expens p modu amoris a
pris et filio Pz fil finali e in
nob in amor magis spc sctus
at in amor e hic iaue primu do-
ni i qd cedit amor m p h nos
diligis deu qr ipse cpr et filij
diligut nos amore ubertis pan-
te. Illondu q amor q e spc s. ex-
in pcedi e nexus s ni ipsius p-
cessi. z e distinctus p ne vo di-
vine pslonis e p. et suppoit p
dnet no simplicz e ipse deus
et summe bonus g spc s amor
e q pr et filij se diligit Cu at
dr pr et filij diligut se spu s.
duplr pt exponi primo dili-
gt se spu s. i. amore q e spc sco
et h e nt Scdo m diligit se spu
s. i. psona spiritu t pt amore n qui
e spc s. et bz h n e correct qz
n e sibi ead e cu Tcio h sco
s dr p ni n e m. igt qz h sco

pdt ronc pncipij v. aliam roem
in loqndo sic q dr pt opat cuncta
p filiu id n. not rone pncipij i fi-
lio v. opis cuf h cadit filius opat
p patrem nec i not rone pncipij m
pre et dr s. v. filij et v. patris

Qr spc sctus caritas e et do. secu ca.

Orum in ueridi i spiritus se-
pius qz spc s. karitas et
donu sco p e diligere
no. e qli h debeat intelligi et
veru spc diligi vn n. q amor
sit caritas qua nos deu et pxi
diligi vn n. q amor sit cari-
tas tribz modis sm vno ut effictiue
sit ab si dubio vnus e q spc s. sit
amor q deu diligi qr s. s. operat
i nobis habitu et motu karitatis
ao m sm for sic exempli sit s.s.
e karitas qua deu diligimus et pxi
karitas n. q e s.s. e exeplar in
caritatis Tcio m sm caritas for-
lr p mo in hunc sit caritas di-
uinitas habitus in anima q diligi
deu et pxi et p h hunc modu
ss dat cu dat eius donu qz s.s.
amor e primu donu postea dat
no dat si pnt pu corpus inistiace
vni p amore au g caritatem sit vnus di-
uinis paraclitis opz qz mib ad cor
instirare vinu vno amore i carcino
q s. e spc s. pcat que qz sm aug
tocia mentis hois veri fructus et
fini verdis q ptit q e opposituz e
tocu bonu s ad fruendu eo q fruit
e i ipm pnat fruiblis et et dispo-
ni debuit fructus reqrit pnat
spc s. et eius donu s. amor q i hdat
ei veritatu cu dat nob spc s. n
mapt e in loco nouo s nouo
mo pducu n nouu effcus et no
ui rs ex q caritat se hc adi- ad
spiritu s. qua in p q ipse dr ad
ali in caritate i cap ip ps qz e
impt v cognoscentes et amantes
ipsius qz no offect pnt Exptet dab
pz qz i iustificatione dur caritas
nob dat s. caritas et in caritas illa qua
diligi et ista p qua diligi d dat

nob caritas caritate qua diligim folie et
in caritate qua diligimus effunc qr mo
dilige ipe carit ex his colligitur
qz deus sit in oibus in eis hcetur
ab oibz Missus spc s. dicitur e sit et fi
lius vna invisibilis sicut operatur
sup spiritum in columba et sup aplos
in linguis igneis alia in visibilis
qui mitti s. mete ad sanctificandum
caritatem et ista missio fit ad in
creml hitacionem demittendum alius
Eodem modo filio missio dicitur e s.
visibilis ut e in carne alia invisi
bilis ut qn mente nostram illumi
nato Respondeo q missio filii et
spc s. inseparabilia sunt s. dicitur filii
qu mens per gram illuminatur ad deum
cognoscendum spc s. qn affectus ad de
um ad amandum Sciendum est q
solus pater e mittens s. non mittit
ur quia a nullo procedit mittit
dicit qr non filius et producit et produ
citur nomine mitti et mittit Sps non
dicit s. qui producit e nec alius non producit
et cetera per se ipsum e quod mitti
et mitte non v caritate et non forte dicitur
mitti hominem assumptum Ex quibus
h sunt in ipe et exponendo Sps s.
mittit se et mittit filium filius non
mittit seipsum non intelligitur ergo
Iterum igne natus est ac e ro qr inte
tc dicat auctoritatem vox producitur c
ene Quibz modis datus sit spc
i signo visibili Sciendum qr in igne
ut clarificaret frigidos et linguis
ut doceret ignaros et in sono ut
terreret rebellos apparuit et in aliis
etibus signis in nube tpe moysi
ut doctor eum colligeret nubis
est sic li ysa. lpm Jte in colum
ba sup xpm baptizatum ostendit
gram plenitudinem qz in xpo erat et
in flatu post resurrectionem ad significandum
unificacionem affectus qr flatus
ab interiori procedit Sciendum e q
spc s. bis post resurrectionem s. mittit ppe
dilco pxi et de celo ppt dilcom
dei id dicitur e mei ad relaxa
cionem parcit alior Jo. xxiij. Ita

in nos et dicitur accipite spiritum s. q
tum i Datus de celo e in ipm
et robur et operatorium miraculorum
deliberis duobz pt libo dei c. f s.
quo ad pm et spiritu eius oes virtus eorum
quo ad spiritum dicto fuit collato
spc s. aplis fuit cum passio. qui
fuerant baptizati Eorum in baptismo
Tunc i Qui locus e non indi
get non ut qreds lavet Insignium
peccatorum e ungi hic ad significandum
huic eplicac spc s. in unctione s.
in bapto in cofirmacione in morte
Quadrupliciter effectum cosecuti sunt apti
expressa spc s. Primo in clo
quencia i linguis Secundo audacia
raciones Tertio efficacionem i miraculis
Quarto peccatorum remissiones qr
post quam missus perceperunt inoli
ciapunt nul vali spiritum s. pcates
quidem ad purgandum nisi ipe bap
tizabit nos i spu s. et igne sic
pravitates ad perficiendum post spc
eius bonum de du. et d. Ite pfa ad
efficiendum Eo quidem nobis
pignus spc et d. Ite bapta ad fu
endum post venuit consolari cum
n Ite ebullati ad solandum eo
n discipulis spiritum s. intuit in
tione ignorancias ad instruendum
Jo pacliti aut spc s. docebit e
qr in die quinquagesima ut ondat
annus qz e remissionis nam annus
iubileus sunc erat remissionis
unit in die pnuct ut est dies
renovaciois q fuit et exacois dati
fuit hic mi qz dicit primus hec perdidisse
i hic erat gen vij quievens fuit
p eadem ho aplis mite Ite
vne dicit e hic in s. ut ondit qz
e nob hi nu dilatat sunt tres hoc
mortales s. q a confessio satisfactio
de h nove spc s. Sciendum qr pt ec
cattoacio vij nos tenti q
uerit catu iu e p inmittat
fuit ille due scones sin diuisi
et sic qlibz dum p p dicit spc
s. Spc s. nititur h noiat dicitur spc
sanctus aspiratio eate eo q spirat

Io. iii. Spiritus ubi vult spirat. Secundum hunc modum
hic nomen spiritus sancto convenit per
appropriacionem. Quarto modo dicitur spiritus a spirando
passive eo quod spiratur et hoc modo proprie
spiritum qui procedit per modum spiracionis
non solum autem dicitur spiritus sed etiam dicitur spiritus sanctus.
idem est quod mundus ut [illegible] sine
terra. Iste vero non solum convenit ei quo
ad se sed etiam in comparacione quo ad nos.
Alterum proprium spiritus sanctus [illegible] nun-
dat nobis [illegible] separat
[illegible] non solum in se sed
quia nos sanctos facit [illegible] sanctitate
de qua [illegible] dicitur. Sanctitas est ab omni
immundicia libera et perfecta et omnino in-
maculata mundicia. [illegible] spiritus sanctus vo-
catur nexus unitatis et amplexus
et hoc ad invicem comparatur ad patrem et
filium. Item dicitur donum dei altissimi
et hoc ad invicem comparatur ad nos quia
de datum optimum et de donum. Item dicitur f-
ons vivus quia septemplici munere
bonorum nobis influit. Item dicitur ig-
nis quia affectum accendit. Item dicitur cari-
tas non solum quia est amor patris et
filii sed quia nos amantes facit. Item
dicitur spiritualis unccio quia omnes tribula-
ciones mundanas suaves facit
et iocundas secundum illud Iubilabo
[illegible]. Item dicitur dei digitus
quia sicut res corporales digito de-
monstrantur ita per istum spiritum sanctum
demonstrantur res spirituales oculi spiri-
tuali. Item dicitur paraclitus quia consolaciones
celestes mentibus instillat. Item
dicitur [illegible] operum quia intellectum
ad cognicionem dei et sui ipsius illuminat.
In unitate nature divine tres sunt
persone [illegible]. Credo [illegible] per-
[illegible] est [illegible] et communicacione
[illegible] et [illegible] istud
[illegible] sic est quod [illegible] non ex-
cludit [illegible] simpli-
ci [illegible]
[illegible]
non posse [illegible] se communicare
negat [illegible]
[illegible] posse nolle negat
[illegible]. Qui autem credit
deum posse velle nescire negat eo
[illegible]. Quia [illegible] potuit [illegible] et vo-
luit se [illegible] communicare [illegible]
[illegible] habere dilectum et condilectum
[illegible] filium et spiritum sanctum [illegible] boni [illegible]
[illegible] ut [illegible] est pater [illegible]
fons bonitatis [illegible] est [illegible]
[illegible] quod est [illegible] est [illegible]
[illegible] quod est [illegible]
benignitatis et [illegible] liberalitatis
[illegible] est [illegible] est amor qui est spiritus
sanctus a patre et filio procedens et [illegible]
amor [illegible] liberalitatis
quia amor [illegible] donum est quod liberalitas
[illegible] in [illegible] in ipso [illegible]
et [illegible] donat [illegible] donat [illegible]
[illegible] nobis [illegible] ubi [illegible]
[illegible] in scripturis [illegible] in figuris
[illegible] in [illegible]
[illegible] in scripturis [illegible]
[illegible] trinitate patris et filii et spiritus sancti
deum omnipotentem [illegible]
[illegible] potestatis [illegible] sancta
[illegible] et [illegible] laude [illegible]
trinitatis et [illegible] in [illegible]
deus dominus sabaoth [illegible] confessio [illegible]
divine [illegible]. Item si non essent tres
[illegible] non diceret [illegible] faciamus
[illegible] ad ymaginem et similitudinem
[illegible] nostram. Item si tres essent [illegible]
non unitate non diceret ad ymaginem
sed ad ymagines [illegible] ostendendum
[illegible] deus. Cum [illegible] dicit [illegible]
[illegible] nos deus deus noster [illegible] omnes [illegible]
semel [illegible] cum [illegible] et
[illegible] omnes fines terre. Item
Io. [illegible] deus [illegible] nescio [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] deus [illegible]. Item apo[illegible]
[illegible] que [illegible] in quo [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] quod [illegible] est [illegible] est pri[illegible]
[illegible]
[illegible] intelli-
[illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] spiritum sanctum [illegible]
omnibus boni [illegible] trinitas
in figuris [illegible] tres [illegible]

micos. Job. Item petra petres digitos
qui appliat moles terre. Item petra c
in. refugij cyrogrillis sp(iritu)s inest distan-
tes. Item petra difficiliter ad inves-
tigandum. Item petra petres cuius
quatuor inde ac modo reluceat in
creaturis vestigium bte trinitatis
cognitionem in magna creaturarum potestate
patris sapientie filij sancti amoris
cum bonitate spiritus sancti. Item in ce(lo) in
dividuo in ueces virtute spem
et utilitatem quasi primo patri sunt filio
et spiritui s(ancto) convenit. Item in sole vi-
dentes sunt convenit splendorem calo-
re et lucem in ipso patrem et filium et s(piritum) s(anctum) co-
gnoscentes. Item anima filij me-
moriam intellectum et voluntatem con-
siderat propter trinitatem. Item in ierar-
chia celesti supponi debet in thronis
ut maiestas in cherubin ut
veritas in seraphin ut caritas prop-
ter trinitatis personarum. Item in virtu-
tibus theologicis s(cilicet) fide spe et
caritate eandem intelligere. Item in ly-
doribus at s(cilicet) complexione quinque
dilecte filii unde non. Ex predictis
patet quod tam in creatura corporali quam spirituali
quam et ex hijs composita beate tri-
nitatis cognitionem cum diversimodo per
unum istorum dicitur creationis vestigium
ad dicitur esse similitudo et alia ex imago
sit supremus et notum in capitulo quod
filius imago patris et donum sancti (dei)
quod pluralitate personarum et unitate essen-
tie et ipsam unitatem essentie propter
pluralitatem sunt. Trinitas unitas
est et ipse personas et nosse unitatem et

De equalitate personarum capitulum 10

Multiplex in vera trinitas
in septimo et in trinitas
creatura quod sine effe-
ctis et alie trinitates sunt alte-
rius has et vult quod accidit s(cilicet) so-
mnis concupiscibilis invisibilis
et cetera ex quo in istis cedit s(cilicet) sugge-
stio delectatio dilectatio sensualitatis
et consensus in quo est significatur
et per serpentem mulierem et virum in
paradyso. Et ita est in quo precedit s(cilicet)

con(tra)rium unum impotentie boni concupis-
centie mali unum est per quod resurgit in fides
spes et caritas. Item est trinitas per
quam ad gratiam impedit s(cilicet) corpus sit quod
in quo s(cilicet) dictus dicit et actio est et actus
sunt quod reparant s(cilicet) spiritus aqua et san-
guinis. Spiritus in aqua sit sanctificationis
aqua ablucionis sanguinis redemp-
tionis habet nobis. Jo(hannes). In creaturis
sunt creata est quod trinitas est
per quod ad gloriam conformantur ut sunt
tres dotes anime s(cilicet) cognitio dilectio
comprehensio. Et sic patet multiplex tri-
nitas in creaturis quod est vestigium be-
atissime et increate trinitatis et
de hoc loquens sicut in capitulo pre-
cedente propter unitas essentie est

De equalitate personarum capitulum 11

Equalitas personarum in eo con-
sistit ut dicit Augustinus quod
nullus precedit alium eternitate
aut excedit magnitudine aut superat
potestate. De equalitate sunt sicut sic
in deo sic ondit. Quia multis sunt
et sunt s(cilicet) sicut qualitas quantitas. Item
virtus in sua est et deprecatione virtus
et equalitate est similitudo et virtus in
quantitate est equalis et omnis
aut et equalitas eorum. Omnis equali-
tas quantitatis per quantitatis est modo
dicitur sicut in primo de quantitate unus quod est
potest alio sunt quantitate magni-
tudinis quia ipse est in esse et ex
et quod continet et locat esse
equalitas propter alie multipliciter
omnis quam in creatura ex magnitudo
virtutis s(cilicet) ipsius dimensionis virtutis per
magnitudo et inveniat multiplicibus
secundum in corporibus quam in spiritibus
creatis istis tribus sunt in creatione et
est in quibus per dicitur sunt equales
vel cum trinitas in esse magnitudo in mensu-
rate virtus in posse dicitur est
quod precedit et equalitas in eternita-
te dicit Augustinus non est in eternitate aliquid duo
[illegible]
[illegible]
ad eternitas et equalitas trinitatis.

in mag(is) sive sit equalitas et similitudo
dum relationes sint substantiales quibus
est ens propriis relationibus aut proprium est
filii esse genitum ab nullo non patre poteste neque
spiritum quod ab utroque est. Item unde prosper
in natura quasi splendor sit a sole et non
esset soli coeternus si sol esset eternus

De eo quod saepe sumitur persona capitulum 12

Apud grecos maior nobilitas
usitatis ypostasis
prosopon sed apud latinos
eque pollent istis maiorum videlicet essentia
subsistentia persona. Sed talis
est divisio sicut sine essentia dicitur natura
sine substantia vel humanitas ve-
sionis subsistentia dicitur quibus natura sine
substantia ut hic ypostasis
sine subsistentia dicitur distinguen-
bile non est distinctum determinata
proprietate ut aliquis hic prosopon sive
persona dicitur distinctum cum determinata
proprietate dignitatis ut petrus pertine-
re ut sit homines particulares distinc-
tis sub propriis conditionibus ita et pa-
ter filius et spiritus sanctus sub propriis notationibus sit
aut greci dixerunt prosopon et filius et spiritus sanctus
tres ypostases id est tres res in longe
tres aut ut sunt desiderata
sed essentia dicitur in se communis indis-
tincta est per se distincta et suis
proprietatibus consideratur et essentia a propriis
ut per essentia medium modum te-
net inter unitatem et distinctionem et licet
patrem in Christo quidem omnibus propriis conveniat
sed ad nomina magis determinatum
ideo quod saepe sumitur persona et
essentia ... ad significandum
propriam eius sunt distinctiones personae probo-
cantur talis est personalis nec individu-
dua sed ... ponens naturam in-
tellectualem de se ... talis
persona subsistens est per se solum ... unde
singularitate sive modo ... sive
etymologia nomine dicitur ... per se ...
per se unum ... est differentia magis
sic persona est ypostasis distincta proprietate
ad dignitatem pertinente. Unde et quod potest
maior patet in se exposita ... ypostasis
significat et essentia substantia subsistentia

... non diffinit in ... vere et nomine
... divinus diffinit omne ...

De immensitate dei capitulum 13

Non est deo quantitas di-
mensionis sed virtutis neque
quod est deus mole corporis
sed propter magnificentiam maiestatis
et ... modo ... dicitur immensus et
non quod in infinitas magis ... quod ... con-
ceditur sive infinitate incomprehensi-
bilitate ... comprehensibilitas ... est in
... deus considerat ... ut sit infini-
tus ... deus et laudat in
... considerat in corporalitate ad intel-
ligendum sic ... altitudo
... dominicatio et ... et dicitur sedere
super cherubim id est super plenitudinem scientiae
et super omnem intellectum ... in
... sit ... ambo
michael ... vel ...
divinitatis ... in loco claudit
in estimatione concludit ... veri-
tas sed si consideratur in ... ad
... sic eternus ... regi
seculorum immortali ... de hiis ...
... periodice ...
... et ... modo in deo non
est proprie longitudo neque latitudo neque
limitatis ... sed ... mecha-
nice ideo est in deo latitudo cari-
tatis qua nos ... vocat ... se
caritate ... diligere ... ...
... longitudo patientie quia
malos ... ...
... est et in eo sub-
limitas sapientie ... superat
... videt et ... est oculis
... est et in eo profunditas iustitiae
... Item
De infinitate dei capitulum 14 ... Sed et
Dubitandum non est deum esse in-
finitum ... in deo idem
sit potentia et essentia
patet quod essentia eius est infinita sic
et potentia ... possit sic et essen-
tia ... possit
... ...
... repelleret ... est
deus ... et fortis.

et finalis sic non est dare de ipso in
quantum est efficiens quia sic efficit
omnia in quantum est formalis quia sic
format cuncta ratione non est dare cau-
sam et finalis quia sic finit ultimo
ergo non dicitur esse deum esse finitum [illegible]
[illegible] infinitum dicitur quia [illegible]
id per [illegible] dicitur esse infinitum
sed negative privative sive sine dis-
positione. Infinitum negative dicitur per
negationem finis et sic dicitur infinitum
idem quod non finitum et hoc non finitum
est quia non est natum finiri [illegible] in-
finitum privative dicitur quod est natum
finiri non tamen finitur. Infinitum contrarie
est quod habet contrariam dispositionem ad fini-
endum. Primo modo non convenit deo
esse infinitum quia non habet finem nec est
natum finiri. Secundo si dicatur infinitum
tertio modo si non dicatur infinitum pri-
vative sic non potest dici infinitum
quia non est natum finiri tertio modo est fini-
ens omnia. Item finis dicitur [illegible]
[illegible] et sic hoc quantitatis conti-
nue est potentia infinita quia est
divisibilis in infinitum et hoc ideo quia in
continuo non est terminus in divisione
sicut nec in numero est terminus in additione nec
[illegible] dicitur finis idem quod perfectio
[illegible] dicitur finis id propter quod utrum
quia Primo modo deus est infinitus non
secundum quantitatem dimensivam quia nec
non est secundum quantitatem virtualem
quia ipse est sed quia in deo est omnimoda
omnimoda indivisio virtutis et es-
sentie non potest esse in finitatis vir-
tutis quantitatis et essentie secundo modo
dicitur infinitum quia non caret perfectione ter-
tio modo [illegible] dicitur infinitum
quia non ordinatur ad finem

[illegible] cap. 14.

Q[illegible] cognosci
non potest ad plenum in vita
vel etiam impossibile quia in-
finitum ad infinitum nulla est
proportio [illegible] sibi soli non
est et [illegible] deo [illegible]
[illegible] incomplexibilis quia nec
[illegible] esse sine [illegible]

esse tamen deum [illegible] quia illa
sunt que cum ille [illegible] ex ipso et per ipsum
et in ipso sunt omnia. Est enim intelli-
gentia ad illam lucem inaccessibilem
[illegible] quia visus nocturne
vespertilionis ad solem unde deus
dicitur in [illegible] sive primatus
intellectus hoc est sive intelligentias et
angelicas [illegible]
[illegible] perfide in vita [illegible]
ne [illegible]
genti lucem non finitur [illegible]
[illegible] fidei [illegible]
deus est in [illegible] ut
cum non capiatur [illegible]
[illegible] capi potest [illegible]
[illegible] capitur [illegible]
[illegible] de deo scire possumus quia sit
non [illegible] intelligatur
bonus sine qualitate sine quantitate
magnum sit indigens creatore
sine [illegible] sine situ continente
sine loco ubique totus sine tempore sempiternus
sine mutatione sua mutabilia fa-
ciente nihil quod patiente. Consi-
derate quod deum perspicuum et polignitate
[illegible] videbimus
[illegible] maiestatis [illegible]
[illegible] perspicaciam [illegible]
[illegible] et [illegible] possit
idem videre [illegible]
tum [illegible] videri non potest et hoc [illegible]
[illegible] nisi
[illegible]
[illegible] tenendum
quod deum in [illegible] cogitare possumus quod
[illegible] sit [illegible] aut nec
hic nec ibi quia est visus corporis in
[illegible] tenebris [illegible]
luce [illegible] invisibili eo-
dem [illegible] visus spiritualis
et cogitationem dei [illegible] tenebris
[illegible]
[illegible] legitur moyses velatum super
[illegible] lucem [illegible]
[illegible] in ligno putrido quia in nocte
quondam lucem [illegible]

ueniet nec est ipsius permutatio. Et a re co-
rruptibili sic fit quia quaelibet species incom-
mutabili bono rebus mutabilibus
ad hoc est alius omnibus est. Sunt ergo
adiscit est lumen quam prius est mutabi-
lis. Deus cognitione consideratione motus
et exterius sentitus dicitur quia quamquam per-
spicationem per praesens dicitur est apud
Deo et hominem et angelum pronunciationem
suam quam modus philosophos phylosophi no-
ticiam habuerunt apud invisibilia Dei
ex exterius cognoscitur dicitur per creaturas
apostoli videmus per speculum vel creaturas
Rursus sicut modo per speculum creaturis intui-
ti sic ergo Deus erit speculum creaturarum
in futuro in quo omnia videbimus quam ad de-
gaudium nostrum pertinebat. Item per doc-
trinam apostoli fides ex auditu. Sicut
vinum cognoscitur quamquam auditu quamquam vi-
su quamquam gustu sic et amo et Deus
cognoscitur auditu cognoscitur Deum qui audit
ut vox Dei et per ipsius eunt usu cognoscitur
theologi qui legunt Deum in scripturis
et phylosophi qui speculantur in naturis ipsum gustu
cognoscitur soli boni apud Gustate et
videte [illegible] et iste ultimus modus perfec-
tissimus et certissimus est. Dionysius dicit. Item
tribus modis cognoscitur Deus scilicet per ablatio-
nem sive per abnegationem ut cum
dicitur Deus non est hoc vel illud. Item per e-
minentiam ut est in creatura in veritate
potius et sic de aliis. Item per causam suum
per effectus vel ad cognitionem causae
vel per cognitionem motuum ad cognitionem
moventis et istis tribus modis. Scilicet per [illegible]
et formis in materia tamen per [illegible] corpo-
re imaginatione nostro corporum similitudines
sicut est formis abstractis amittit
et absente corpore. Unde ad corpora
pertinet in intellectu spiritum creatum intellige-
re spiritum increatum. Secundum per cog-
noscibilia quaedam sunt in se [illegible]
sunt quia sunt per se principia ut albedo magis
et huiusmodi. Item quaedam sunt quia non
percipimus ut verba falsa mixta
vel mixta. Augustinus: non sunt quae solam
verba divina inveniuntur quod plenius decerendum
ut scripturae auctoritate credit ut Deus
est pater et unum Deum.

De incircumscriptibilitate Dei. Capitulum 16

Ubique est Deus et tamen in se ipso est
quia nec ab eo est nullo loco ne-
ullo capitur loco. Anselmus: Deus
est in mundo non inclusus, extra mundum
non exclusus, supra mundum non elatus,
infra mundum non depulsus. Ex hiis
patet Deus est in re omni et hoc quia omnia replet
et penetrat. Item est extra omnia quia omnia conti-
net nec usquam includitur. Beda:
Non quod hoc proprio dicitur ibi nec actualiter
praesentia ad locum sed potentialiter quia
est Dei intrinseca quae infinitos mundos
posset implere si essent. Item ipse super
omnia quia omnibus praelatus est non ei aliquid est
contrarium. Item infra omnia est quia omnia
sustinet et sine ipso nihil potest susti-
nere. Dicitur ergo quod Deus est ubique non
ut in digitis vel in manibus sicut
potius rebus suis dignetur ut possint
subsistere. Deus non ante mundum
constitutionem fuit ubi nunc, vel est in se
ipso ipse sibi sufficiat. Unde dicit: ubi
erit esset Deus prius omnino nihil esset.
Tunc non nunc in se ipso sibi sufficit
ipse qui per quae per solo quaestionis co-
inductam simplicium qui quaerunt ubi
Deus fuerit antequam mundus esset.
Beda: Notandum quod aliud est in loco circumscri-
ptive et diffinitive ut corpus, aliud diffi-
nitive ut circumscriptive ut angelus, aliud
nec sic nec sic sicut Deus et hoc est locus
non individuat per mutationem ut corpus
nec per suppositionem ut angelus. Aliud est
in loco per partem circumscriptive per partem di-
ffinitive ut corpus quod in sacramento quod
est corpus Christi sub hostia totum non excedit
et sic hoc est in circumscriptive est quia sic sub
hostia quod non ubique et sic est in quantum
diffinitive corpus est quia non sic ubique
est sic actualiter nec etiam possit in
hiis modis creaturi in pluribus est locis
scilicet sub diversis hostiis et hoc per uni-
onem eius ad creatorem. Unde in multo lo-
co amplius quam ad creaturam in pluribus locis
pluribus possit esse. Expediens patet quod
esse ubique simpliciter soli convenit creatori sed
in uno loco esse convenit creaturae in pluribus
locis esse et non ubique convenit cor-

ipsum quod dicitur quod deus incapabilis est in rebus scilicet per naturam sic est virtute potencia ab-sencia presencia. Item per gratiam sic est in bonis. Jo. qui manet in me et ego in illo fert multum. Item per gloriam sic est in rationabili ut veritas in concupiscibili ut bonitas in irascibili ut patet. Item per unionem sic fuit in utero virginis unitus humanitati nostre et sic in sepulchro unitus carni et in inferno unitus anime eius. Item dicitur deus esse alicubi per oculorum revelationem unde dicitur deus est in loco isto. Item prestigiorum et excellentem operationem sic dicitur esse in loco quia ibi relucet sua potencia et sapiencia et sua bonitas. Item per ydiomata et sic est filius in patre et pater in spiritu sancto et e converso. Item per manifestationem ostensionem [illegible] digitus dei est hic. Item per conservationem et gubernationem sic est in mundo. Item deus est in se ipso ut alpha et o. similiter dicitur ubi esse ut supra. Item ipse est in mundo sicut est rex in regno suo. deus est ubique regnat ubique imperat ubique maiestas eius omnia implet et replet universa. Item in angelis est ut decor in quantum veritas et sic sapor in quantum bonitas. Item in anima est ut paterfamilias in domo vel in habitaculo usque ad consummationem seculi. Item in celis ut liberator animalis et adiutor in bonis et hic est quod dicitur ubi Deus est in anima rationalis in angelis desiderabilis in se ipso incomprehensibilis in corporibus incollatabilis. Item in corporibus est ut amor et honor anime. Cum anima dimittit quo non utitur placitis ad te ultra vel ultio mi deus est in desperatis et amor et honor anime cum eum dimittit et sic ut supra non non. minimum deum non potest effugere prius si ascendero in celum tu illic es etc. Ibi non dubitatur verum deus sit. Durandus Dominicus [illegible] si nomine quam in preterito nostros [illegible] [illegible] est quod deus [illegible] ut per intelligentiam de formitatis sicut dicitur Dei nomen dicendo quod deus in se non additur in quantum species ut ad

ecclesie. Ibi deus est in anima fideli sicut sponsus in thalamo rex in regno suo amicus in castro. Item sic ut magister in scolis sol in orbe lumen in tenebris in agro thesaurus vinum in cellario carbunculus in auro. Item sic ut manna in archa sigillum in cera medicina in apotheca. Item [illegible] in [illegible] in speculo mel in favo fructus in arbore oleum in lampade lilium in convalle

De eternitate dei Ca. ix.

Sicut deus liber est non circumscriptus quantum ad locum sic eternus est et nullo tempore mensuratur non [illegible] ei tempus prius esse non habet preteritum nec futurum nec tempus prius manens esse non habet quia preteriisset deus est semper manens idem [illegible] [illegible] esse omnia [illegible] [illegible] substantivis [illegible] et manens est tempus preteritum [illegible] non est [illegible] esse substantivis [illegible] dicitur. [illegible] autem prius habet et eodem non tempus futurum nec [illegible] deus est [illegible] vel [illegible] solet nominari est alpha et o hic est quod deus principium sine principio et finis sine fine [illegible] deus non omnino simpliciter sicut non [illegible] [illegible] [illegible] ipse est corporalis. [illegible] est sit eternitas [illegible] quod proprie dicitur diuturnitas sine principio et sine fine et immutabilis et [illegible] quoniam eternitas soli domino inest [illegible] diuturnitas in [illegible] eternitas [illegible] ethymologiam dicitur [illegible] [illegible] eternus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diffinitionem boecii in libro de consolatione. Eternitas est interminabilis vite tota simul et perfecta possessio perfecte adhuc diffinitio intelligitur [illegible] quod in quibusdam est interminabilitas [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] et compatibilitas ad [illegible] [illegible] per negationem [illegible] plurali [illegible] [illegible] melius manifestantur quam promotionem ut [illegible]. Et est ideo quia simplicium esse non potest intelligens [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] corporis [illegible] ipso [illegible] [illegible] dicitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Item in quodam in interminabilitas [illegible] [illegible] non vite ut

in corporibus celestibus. Ad quartum dicendum aeternitas dicitur ad differentiam [illegible] de quo dicit apostolus: Qui solus habet immortalitatem. In immortali enim nulla mors est, et ipsa immutatio quia facit eius esse ad non esse quod prius erat [illegible] necessario quod [illegible] incipit mori. Interminabilis est in interminabilis vitae sed tamen convenit et infelicitati et demonibus et damnatis. Ad quod dicendum dicitur possessio in eius iocunditatis felicitatis, quia haec possessio rei alicuius dicitur quae ad libitum habetur. Item quod dicitur est interminabilis vitae possessio sed tamen non tota ut in hominibus beatis ante iudicium quibus est beatitudo sed pertinet animae et non corporis. Ad quod dicendum dicitur tota quia totum non diminutum et ideo vel [illegible]. Item quod dicitur est interminabilis vitae possessio tota ut in angelis beatis ante iudicium quia sunt totum suum statum habent felicem et interminabilem vitam sed tamen non simul. Item aliquid sit in eis successio revelationum et gaudiorum. Ad quod dicendum posterius simul. Item quod dicitur est interminabilis vitae possessio sed tamen perfecta eodem modo quo nos dicimus perfectum indigens sit in angelis et hominibus post iudicium. Ad quod dicendum dicitur perfectum vel nullo indigens ad suum bonum esse perfectum. Ex praedictis sufficienter patet quatuor ponere vel conditiones quae sunt inseparabiles ab aeternitate in causa quae Deus est, scilicet interminabilitas interminabilis vitae possessio. Item invariabilitas vel tota simul. Item [illegible] non [illegible] simplicitas vel perfectio ideo non simul perfectum quod non esse possibilis ad dicendum. Per primum separatur [illegible] ab [illegible] complexionis perfectum in ab omni variabili parte ab omni compositione. Item non [illegible] [illegible] in [illegible] et sunt [illegible] aeternum ut Deus cuius esse in [illegible] [illegible] hinc et sunt [illegible] perpetua ut angeli et homines quae [illegible] et sunt hinc dicuntur perpetualia ut corruptibilia et bene negata et sibilia brutorum et [illegible]

De immutabilitate dei. Capitulum 18.

Immutabilis est deus et immutabilis et incommutabilis. Immutabilis est quia non cadit in eum motus [illegible] vel augmenti [illegible] propter simplicitatem divinitatis nec vel addi vel minui potest quia ipse est ipsum esse. Item non diminuitur propter quod Malachias: Ego deus et non mutor. Item non alteratur. Jacobus apostolus: apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Item non secundum locum mutatur quia ubique prius est quam caelum et terra et implet. Incommutabilis autem est quia non cadit in eum motus [illegible] quia est de [illegible] esse ad esse ut [illegible] quia [illegible] non habent nec ille de esse ad non esse ut corruptio quia nec finem habet. Illud enim solum est [illegible] vertibile quod est de nichilo. Est et incommutabilis [illegible] quia non cadit in eum motus [illegible] quia [illegible] [illegible] sed stabilis manens [illegible] dat moveri [illegible] deus [illegible] aliquid [illegible] fit in ipso de aliqua mutatio sed [illegible] [illegible] operatur. Nec etiam deus fecit praedictam [illegible] minime praedicatio motus [illegible] quod [illegible] accidit in [illegible] non mutatur [illegible] ab aeterno fecit [illegible] sed [illegible] ad ipsa [illegible] [illegible] minime [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in inferiores sed [illegible] non [illegible] [illegible] praedicte [illegible]. Item [illegible] distinguitur motus scilicet naturalis violentus et voluntarius. Naturalis est [illegible] naturaliter [illegible] res ad locum proprium. Violentus est qui cogit res extra locum proprium. Voluntarius est ut in animalibus quae [illegible] [illegible] et [illegible] motus [illegible] [illegible] et violentum quia [illegible] est naturalis scilicet inquantum voluntas [illegible] actum sic [illegible] suo effectu. Item [illegible] est violentus scilicet [illegible] [illegible] [illegible] quod motu naturali [illegible] et [illegible] quia motu naturali [illegible] [illegible]. Item primo modo motus non est in deo scilicet naturalis et [illegible] [illegible] [illegible]. Primo quia omnis motus est [illegible] [illegible] indigentiam ut dicit philosophus. Deus nullo eget. Secundo quia sicut [illegible] non habet motum de loco ad locum [illegible] est quia non est in deo [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible] sursum [illegible]

deorsum movetur unde est quod cum deus
in se ipso semper maneat non tamen necesse
locum ... et similem eius sequitur
sic et hic cetera. Item sic non movetur
... s. motu violento quia non fit ei
violentia. Job si quis fortitudo ... fortitudo
... robustissimus est. Item sic non
movetur s. motu voluntario quia
operando non lassatur ut ... pertinet
...t est instabilis quia nec proficimus
nec deficimus nec reminiscimur nec
obliviscimur nec volumus nec nolumus
nec diffusis cogitationibus et affectio-
nibus atque consiliis hinc illucque vaga-
tur. Deus quamvis sit supra ...
et in mobili. Item alius motus
est caelestis alius rectus alius obli-
quus. Caelestis est corporum superiorum
prout firmamentum movetur. Secundum formam
quidem quia ut dicunt philosophi non ... solum
sic est dicendum quia non movetur ad locum
sed in loco. Motus autem rectus est sur-
sum vel deorsum secundum quod corpus tantum fe-
rentur movetur propter levitatem et gravi-
tatem. Motus est oppositus caelestis
... vel reflexus ...
a motu caelesti quod vel linealiter
movetur. Sic ... nullo istorum
motuum movetur deus quia ... istorum
motuum non convenit ei posse ... cum
dicitur quod isti motus deo conveniunt
mystice ut dicatur movere caelesti
motu dum regendo et gubernando.
Item motu recto ... ...
do. Item motu obliquo ...
pecto mundando. Eodem modo possit
dici quod deus movetur motu na-
turali quando s. ... bonitate omnibus
creaturis ... sequitur.
Item motu violento quando peccatores
dampnat. Item motu voluntario
quo ... ...
et ... ... qui affligit
motu ... et ... ...
... et ... ... quando deus mo-
vetur ... in ... ...
... in ascensione ... in
predicatione ... ...
tibus. Capitulo ... s. et stabilis

et immobilis mobilis quia facit mobi-
les sanctos ad operandum actum bono
proficere. Stabilis autem quia in bono perseve-
rare. Vel mobilis in vita stabilis ...
ut mobilis in actione stabilis in conte-
mplatione vel mobilis in aliis stabilis
in ... sic ... ... super
... qui operationes quidam
attribuunt deo secundum causalitatem
et conveniunt ut ... secundum
causalitatem et non conveniunt ... ...
... secundum convenientiam et non secundum causali-
tatem ut ... vel ... ...
quidam non sit ut ... ...

De simplicitate dei capitulum 17

Simplex est deus et angelus
et anima sed differenter quia in
deo idem est quod est et quo est
... est perfecte simplicitatis omnimo-
da ... ... vendi-
cat simplicitatem ut ... ...
... ...
quia ... ... semper et uno modo est
sed in angelo et anima differunt quod est
... ...
poris ... non sit divisio quantita-
tis ... Item supercaelesti est
unitas in caelesti ... caelesti ...
In subcaelesti pluralitas. Simplex item
est deus in ... quia ... actus ...
... ... perfecte simplicitatis est
... non sit ... possibilis ... ...
est in deo deus est ... ... simpli-
citas ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
omne datum optimum et omne donum per-
fectum ... in deo ... ...
... ut ... ...
ut in spiritu ... materie et forme ut
in corporibus ... ...
ut in anima ... quod est et quo est ut in angelo
... et accidentis ut in divino
... corporis ... et in corpore ut in
... ...
... ut corpus ... ...
ut ... ... substantia ut omne

intimum est id ipsum et unde unicuique ali- omne compositum sit posterius suis componentibus nec primo quod ipse sit prius oportet deum quod ipse est primus non esse compositum preterea nullum compositum est totum esse suum Deus ergo cum sit suum esse non erit compositus Item nichil est fortius deo fortis est non est effectus deus effectus est non est compositus deus simplex

De excellencia dei. Capitulum 20.

Summe dignitatis excellencia tanta est quod omnis de deo cogitatus deficiat cum sit incomprehensibilis. Sensus non percipit cum sit invisibilis. Figura eum non explicat cum sit ineffabilis. Vox eum non insinuat cum sit inenarrabilis. Locus eum non capit cum sit incircumscriptibilis. Cogitatus eum non explicat cum sit inestimabilis. Affectus eum non attingit cum sit inaccessibilis. Desiderium et nocet (?) tamquam (?) cum sit incomparabilis et universis omnibus creaturis comparata ad deum defectum habent quia finiti ad infinitum nulla est proporcio. Omnem excellenciam dominatur nullo eget quoniam sibi sufficiens bonum est non in corpore ut sit nec loco ut alicubi nec tempore ut aliquando nec creatura ut aliunde nec forma ut materia nec subiecto in quo subsistat vel cui assistat. Habet et creatura quod soli divine maiestati convenit et nulli alii creature in quibus excellencie sue dignitatis apparet sic est omnipotens ubique presidens (?). Qui cognoscit omnia priusquam fiant et facta omnia singulariter sicut ... cogitat solus quod est subsistunt libero arbitrio et cogitationes hominum solus cognoscit se ipsum ... ad ipsum solum pertinet (?) ... de nichilo ... creature ... opus et operationem ... miraculose facere ... voluntate ... angelis ... igni ... Cum ... ut si in creatura sic potentia in deo sit summa sapiencia po-

testas. Si sapiencia in deo sit summa sapiencia sit et sic de aliis. Unde et Hugo (?) ... dicitur de deo superlative quod deus potentissimus sapientissimus optimus pulcherrimus dulcissimus misericordissimus iustissimus perfectissimus altissimus antiquissimus mirabilissimus desiderabilissimus dignissimus (?) verissimus fidelissimus et sic de aliis. Unde in libro de ... ut summe unice et arcane sentire atque intelligere et ... quod non posse nec corpus esse sed spiritum potentissimum iustissimum speciosissimum optimum beatissimum ... et per ... auctoritatem assignantur que bona sunt excellencius in deo quam in creatura quia ... nobilius ... videtur quod et aqua purior est in fonte quam in rivo ... quod solis ... similiter et dulcedo maior est in melle quam in mellito.

De nocionibus divinis. Capitulum 21.

Nociones sunt quinque scilicet paternitas filiatio processio innascibilitas communis spiratio que est patris ... et filii tantum spiritus sancti. ... patris ... et filii ... ex quibus patet quod ... nociones et sunt patri due filii una spiritui sancto ... tres persone ... distinguuntur ... proprietates ... paternitas ... innascibilitas ... communis spiratio ... distinguuntur ... relationes ... paternitas ... filiatio ... processio ... spiritus sanctus ... communis spiratio [illegible]

s. processio. Notiones sunt quibus relative notio est per innascibilitatem quam
convenit personationem relationis ad
aliud pertinet. Notiones sunt nulla
nomina. Dicuntur notiones quia per eas no-
tificantur. Dicuntur distinctiones quia per eas
distinguunt. Item dicuntur relationes quia per
proprietates ad se invicem referuntur. Dicuntur
proprietates quia proprie personis conveniunt. Nu-
merus notionum nullus notio dicatur
predicatur. Item quelibet notio est illa persona cui
convenit. Item quelibet notio est communis divine
et dei. Item omnes notiones sunt unum aliquid
commune. Item nulla notio est divine
essentie ut distinguit ea quibus dis-
tinguunt, distinguunt. Item notiones
supponere abstracte predicantur de com-
muni sed supponere concrete non unum bene dicitur
communitas et privationes sed non de communi
gignentibus. Item notio quia importat dig-
nitatem. Item si supponit notionem non
suppositum per quod aliquid convenit notionem quia
non convenit per notionem non convenit quia
distinguntur sed per distinguunt.

De nominibus divinis C. 22.

Omne nomen quod de deo dici-
tur est essentiale aut personale
aut notionale. Essentia-
lium quedam sunt substantia ut deus deitas
creator aliquis similis. Quedam non sunt
ad creaturam ut bonus eternus immensus
et huiusmodi. Personalia ut pater et filius et spiritus sanctus.
Notionalia sunt ut paternitas in-
nascibilitas et huiusmodi. Notandum quod no-
men essentiale substantivum et abstractum
nullo modo potest aliquid supponere
pro persona. Unde falsum est hec essentia genuit
essentiam vel deitas deitatem pro-
cedit licet sit essentialia tamen possent
ad supponendum pro persona. Et huiusmodi nomina
notionalia et predicationes notionales
unde verum est hec Deus genuit deum
creator creatorem vel deus de deo. Nomi-
de nominibus quedam media sunt ut de lumine.
Item licet nomen nomine sapientia licet sit
abstractum per aliquem usum sumitur quod
concretum unde sapientia de sapientia. Essentialium
autem ad rectorum quedam predicantur proprie
divina essentia ut bonus et eternus.

Quedam divinam essentiam quodammodo
in relatione pertinent. Et sunt ut eternus vel
creator sunt sub localibus et immensus.
Quedam per respectum significant divinam
essentiam et connotant effectum in creatura
materia ut creator iustificator vel lu-
men ut iustus misericors vel in
potentia ut opere. Sunt quedam alia
quorum non significant modum significandi ut currere
vel ambulare. Quedam sunt quorum significatio
convenit sed non modus significandi ut currere
vel stare. Quedam sunt quorum significatio et modus
significandi deo convenit ut in hoc verbo per
Ego qui misit me. Notandum quod
dicitur quod sunt perfectionis de deo nec dicuntur.
Que autem in perfectionibus sunt aut sunt de
deo secundum assumptionem spiritualem vel dicuntur
vel translative. Item in divinis sunt duo
modi predicandi s. primo modo sive et
. . . sed sola continet intellectum et relationem
multiplicat et transit. Notandum quedam
dicuntur de deo essentialia ut et misericors
quod connotat effectum in creatura secundum speciem.
Quedam spiritualia ut dilator et
misertor quod connotat effectum in creatura.
Quedam plurale ut persone. Quedam
singulare ut deus quedam proprie ut per
proprietates proprie. Quedam appropriata
ut potentia sapientia quedam proprie
ut iustus. Quedam privative ut im-
mortalis ut si magis proprie dicitur de
deo quod ponitur quod melius dicitur de deo quod
non sit quam quod sit. Quedam translative sicut
symbolice de deo dicuntur ut agnus
leo. Quedam collective ut trinitas. Quedam
Quedam relative ut equalis similis
quedam respective ad creaturas ut
creator refugium et hoc nomen non dicitur
relationem dei ad creaturam sed aliorum ad deum.
Duo sunt principaliter nomina dei s. qui est
et bonus. Sed non de deo omnia pro bonitate
sicut per primum significatur absolutum esse dei
in se et consideratur sic infinitum. Item theolo-
gia supponit quod et personaliter nomine com-
munia ut deus deitas potentia essentia
etc. Item suppositum quod ut est suppositum
persona. Item suppositum quod ut cum suppositum
notio predicatur per pluralitatem genus de sola
divina pluralitatem per personam notio

p hz pz q n dz a ymmo catali vin
pri cu filio q pr et filius n st vn
in q. s sut vnu i substancia

[illegible] i etiit c [illegible]

Nichil digne ul pprie de
deo dici pt pp eius excel-
lenciam ii. n. p noia
de deo pprie loqui q noia sigut
[illegible] c quali z ita i telligi i.
ppoics for. ai materia q in deo
n c. n. poia q de deo dat attdut
ad demostraco n pt i ec demo-
stracio ad sensu e sic i corpore
n. de nuto ad intellcu cu sit
in ppsibilis [illegible] si dicas q h noi
p noia sim p si attdut ad deum
co ad fide n. pubat q ai nois
a formis z tpe su actu agedi ul
paciedi sigita st s talia n cadit
i deu n. p ppria ai sequitur natm
nois a ubi n. pdicats ptes q
no st sortabiles ul pdicabiles Ex
his pz q deu notificare n possu
p diffinicio s qualitatis p circulogn
vn zbn Quid e deus ex q omia
p pure oia ing ptoia ex corpe
deus q nl melius cogitari pt Quid
e deus voluntas opt benivolentissima
unus lum cenu i comutabilis
[illegible] summa beatitudo i visibilis z
i nestibilis i se z suis spectibilis
z solus mirabilis insule nois as-
silit. ad de deo primo mo pnate
rom q dicatur q inn e deus remuat
bonorum punitor z malorum [illegible]
p fidem q dicimus dm ec in sba et
bm i psois in pstatis septatni in
prncs pbabiles p v. p exptiorem
pdicatorum [illegible] his duobz mois
ulcis no i cede inflinitate hcat
ab alus pdicatorum cau est n. [illegible]
q quaqz assit de deo q no est
s. [illegible] [illegible] ul p fidem t
p stacitivuea septatri p sunnt et
ideo ecy exemplar z rones st i
deo st parit q ydea inportat
ca efficiente q forme essam co
vo cam finalem s exemplar cam
formalem Deus n. omi vivum

est pi d st ydee z forme exemplaris
adeas imitatoni st z finis ad q
st h ca sic ascedit q exemplar
vnu e q qnocatis actus altitatem
actus [illegible] nomea st vn s rones
z ydee ples st q istat [illegible] dri.
Quitutqz plures ydee q qnocat
cognicoem Cognoscibilia at distigui
a cognoscere [illegible] z rones i deo ples
st q sigla catat st pprs ronibus
ab surdu n e dice ut ait aug
e q cat rone catu q hoiem
dice e g. qlz rones ideo ul y-
dee. sint vna vita vnathuor
cencia dr. cu ples rones z ydee
sic vna vitas [illegible] plhuitate [illegible]
[illegible] i nactis videmus n. q ocs
sunt cauli vimut [illegible] icote
at adco diffinit ab in vice Quit
at ydee uc dr aug forme pn-
cipales [illegible] q dma itelligen v
ctinet Dicere e g. q sic i mete
artificis pus e fox rei q incop
expectat sic ydee [illegible] an mudi
sticom i mete catoris cat n. n. a
ex se i spiciebat sim z mudu
faciat Ex h pz q ois catat pus
a deo extitit q inscripta vn cu
ab eo pceciori processit ab ipso q
aut distate expe vn ronalis
creatura ad [illegible] [illegible] dz cu primo
[illegible] q iuata fuat au [illegible] cat
a h p ydeas q n aliud q ipe deus
st z canit Quiat est ad loc vm
expent fluat veritute Res pnt
i deo dr. vita e q impat vn
boi Jo. q fcm e in pns in dr.
a lux q impat vhe in aug
st [illegible] st grn catare i deo st
lux spc aut deo dr. q i deo
n st male neqz ffla Dicit est
[illegible] exemplar [illegible] vite et
speculum Exemplar itaqz dr.
[illegible] Exponitu libri vite a
[illegible] v. ve [illegible] [illegible] Speculum [illegible]
ve [illegible] de libro uite De-
[illegible] de sco victore lib vite e
[illegible] oigo cena corpalis con
cognico vita scripta in delibalis

in speculo desiderabilis doctrine fa-
cilis satis dulcis profunditas in-
scrutabilis verbum inmutabilis
cum omni ubi dicit dicit v° mort-
li loquendo eiusdem sic ramos in
arbore ... flore natiuis ... illustre
fessy ... thalamo thesaurus ... ragio
... libros obsessi ... castri amicta
... domo ... vino ... rebus
... stella in firmamento
... speculo ... in sigillo
gemma ... mel ... [illegible]

De appropriatis divine personis [20]

Possumus dicere ... omnibus
personis generaliter quidam
appropriari cum patri potentiam filio
sapientiam spiritui sancto bonitatem et hoc est per
exclusionem ... intellectus
ne ... antiquitatis ...
a potentia et ne filio ... minus-
tus ... sapientia et ne spiritui sancto
... Unde licet
hoc ... pertinet ad simplicitatem ad
pertinet ad sapientiam ... potentia ...
... sapientia et utrique bonum vo-
luntatem. De attributis ... dupli-
citer loquimur ... omnibus ...
... ...
... ... quod ... nomen
... appropriatio ... speciali-
bus attribuatur ... forma
... illius patri sic ... si-
militudine potentia ... quod ...
... sapientia cum verbo et bonitas
cum amore ... appropriatione ...
filio ... quod ... manifesta-
tur potentie attribuit patri sapientie
filio bonitatis spiritui sancto ... quod ap-
propriato ... talis ... est
... quod non ... patri ...
... ab alio ...
... verbo quod ...
pulcherrimum visus ... in
spiritu sancto quod ...
... Istud ... verba ... signat
Augustinus. In patre ... filio e-
qualitas spiritu sancto ... equali-
tatis ... ut concordia ...
... patri unitas quod sicut

unitas a nullo descendit et omnis
... ab eo defluit sic deus
pater a nullo est et alie persone ab ipso sunt
... sic unitas de se gignit u-
nitatem ... de se gignit alterum se
... filium in filio ... equa-
litas ... equalitas patri non solum in
potentia sapientia et bonitate ... persone
... in hoc quod sic pater quod sic pater ...
... boni ... sic et filius
In spiritu sancto ... equalitatis
... est amor patris et filii
... appropriato est ... prin-
cipandi et originandi quod sunt ...
In filio ... explendi ...
pulcherrimum ... spiritu sancto ...
quod sunt ... et bonum

De potentia dei Capitulum [21]

Potentia dei dupliciter est sic ab-
soluta et ordinata ...
potest ... quod ...
in ... sive potentie que
non ... sibi ... facere ...
... et sic post illa faciet. Deus potest
... quod ... sicut ... in
... et ... potest facere ...
... in completum et ... ad ...
... potest ... in ...
... ad in ... sic ...
... patris ... de talibus
... Augustinus ... posse et
nos intelligere non posse potentiam
dei ... in ...
... in ... quidem ...
... In medio autem
... non ... sunt
potentia ... sic ... mor-
... suscitabit
... dei potentia ...
... in ...
nobis ...
... angelis autem ...
... et in super ...
solus deus ... non solum
... potest ...
voluntatem ut dicit Augustinus. Nos
deus nos fecit ... et ...
... dei sic
omnipotens non ... attribuimus ei actus

culpabiles ut mentiri et mechari velle
vel penales ut merere et dolere
vel corporales ut dormire comedere
et ambulare vel forte et super hec vel
actus in quiescentes qui possunt esse du-
pliciter. Primo nisi aliquis actus
qui dicit divine potentie ut est facere se
meliorem. Secundo si quis dicit eius incerti ut
est facere aliquid filium esse et non esse vel quod
preteritum sit futurum. Tercio si quis dicit eius
bonitati ut dampnare penitentem
salvare malum. De hiis dicit: simpli-
citer in quiescens et minime im-
possibile apud deum. Contrarium autem hic
est ratio quia potentia dei cum sit perfectissima
nec est defectibilis nec est subtilis nec
eget aliquo unde non potest deficere peccan-
do nec subcumbere patiendo nec ege-
re subsidio in corporalibus quiescendo et
pluribus nec culpabilia nec penalia
nec vilia. Dicitur: quod deus potest
omne posse vel peccatum illud dico omne
quod posse est potentie potius hic autem ratio
dicitur posse peccare non est potentie sed infir-
mitatis. Deo autem quiescit et prope-
perfectum esse et perfectum dicitur quod deus dicitur
Tercio nec est potentie excessus tamen sed
omnimoda et perfecta possessio sunt
et non vales cadere fortitudo. Nota hic
quod quedam operationes attribuuntur
deo secundum essentialitatem et conciatum
ut scire. Quedam secundum essentialitatem
et secundum cenciam ut creare et cetera.
Quedam secundum cenciam et non sunt essen-
tia realitate ut iustificare et cetera.
Quedam nec sic nec sic attribuuntur
ei ut peccare — 26

De virtute miraculorum. Capitulum

Quoniam premittitur po-
tentia sunt miracula
ideo de miraculis est agen-
dum. Illud notat miraculum quod
arduum et insolitum supra spem et
facultatem admirantis apparet
tollitur quod aliquod sit miraculum in-
currunt primum est quod sit a deo
Secundo quod sit extra ordinem nature. Tercio ordinem
fiat ut quod sit contra et quod sit
ad fidei roborationem si aliquod istorum
quatuor defuit tunc potest dici et non mi-
raculum. Nota quod quedam est supra naturam
quedam contra naturam quedam preter naturam.
Supra naturam est illud quod non est sue
in natura nec in potentia nec sicut est virgo parere
quod natura quod sunt in suo genere natura ac-
tiva ad conformitatem nec sicut est caci
illuminatio sed preter naturam est quod sunt ordine
sibi nec in commutatione vigere ut spirituales
quod illos potuisse fieri ordine nec prolongat
putrefactionem ac etiam rationes se-
minales verum quia non sunt operati-
one nature miraculum res ipsius producit
ab agente est successive hic attribuuntur
nature et dicitur naturale quando producitur ab agen-
te diffiniti repente hic attribuitur angelis
et dicitur mirabile quando producitur res ab agente
diffiniti in instanti hic attribuitur deo et
dicitur miraculum. Secundo quod quoniam quod potentia
aliqua et actus est in actus ut qui
ceacus illuminatur videre quoniam verbum
est miraculosum sic per unus virgis florere
miraculum fuit quoniam in terram cum ut
statio solis vel eius retrocessio quoniam in
sunt in vegetabilibus sic quod virga aa-
ron floruit. Quoniam in sensibilibus sic
fuit locutio asine ad balaam.
Quoniam in rationabilibus sic fuit in ablatio
claudorum et audicione surdorum suscita-
tio mortuorum et partus virginalis. Item
quoniam per ductorum confusionem ut in pixide
loci quod iste est instrumentum satis. Quoniam
per simulationem simbolorum ut in na-
bochodonosor. Quoniam per simulum
cum excellentiam ut saturni. Quinto
sit miraculum. Nota dictum in rationa-
les alios et sensuales et naturales. Ra-
tionalis est potentia passiva actus ab-
sque omni dispositione ut solum deus ex
eo faciat quod vult sic fuit in partu
virginis et in talibus est sinu in mira-
culum solo. Aut seminalis est potentia
passiva actus sed cum dispositione re-
mota cum sic fuit in virgis de quibus
supra spirituales et hic fiunt in instanti
naturalis aut fecisset idem sed non nisi
paulatim prolongat putrefactionem unde
quia quod est fuit sine rationes seminales

pia sunt naturalia per miraculosa. Secundo natura-
lis est potentia et dispositio propinqua
sicut post primam ultima est dispositio
ut formam recipiat secundum quod motus
immaterialis in grano seminato ad
productionem segetis. Et hoc non est miraculum.

De scientia dei. Capitulum 27

Scit deus omnia praeterita et
similiter praesentia quia in immu-
tabili praesentialiter, dico, quae
est ita limpida ac si omnia essent
praesentialiter consistentia. Unde simul scit
omnia quia videndo scit. Sicut prius est videre
omnia praesentia, quia in contemplatione praesentia minui
nec augeri et in mutabilitate quia nos-
cit omnia praesentia simul in aeternitate quae est immu-
tabilis. Dicitur igitur quod deus cognoscit
omnia temporaliter contingentia mutabilia
immutabiliter, contingentia infallibiliter,
futura praesentialiter, dependentia inde-
pendenter, creata increate, aliter quam in se
et ipse. Secundo differentia est scientiae dei, an-
gelis et hominibus, quia deus scit omnia simul
unde non intelligit uno in se ipso, unum
in visione dei in differentia quia videt omnia
primo ac secundum quod ipso scit omnia quae scit deus
scit visione sua, non ita limpide.
Angelus vero deus format species intel-
lectum et scit quia in verbo vel illa quae
est simul actu scit sicut deus, licet nec-
esse omnia quae scit deus, sed licet unum solum
scit actu, quia licet videat multa cum
non videt unum sed multa secundum pluralitatem
non simul. Sapientia dei licet multa sit
non diversificatur tamen secundum formam. Nota
omnes quae in sapientia dei cognoscit est
possibilium dicitur scientia simplex intelligentiae.
Item inquantum est cognoscitiva omnium quae fuerunt
in mundo dicitur visio. Item inquantum est
cognoscitiva eorum quae bona fuerunt dicitur approbatio.
Item inquantum cognoscitiva eorum quae ab ipso
deo facienda sunt dicitur dispositio. Item inquantum
est cognoscitiva praedestinatorum dicitur praedestinatio.
Item inquantum est cognoscitiva damnatorum
dicitur reprobatio. Cognitio dicitur cum sit
perfectissima cognoscit omnia distinctissime
sub omnibus conditionibus quibus res sunt
et praeter hoc futura scit esse futura praesentia
et bona placendo. Mala autem scit nolens

De praedestinatione. Capitulum 28

Praedestinationis defini-
tiones assignantur multae, secundum
quam prima est: praedestinatio
est praescientia beneficiorum dei. Secunda est: praedestina-
tio in praeordinatione alicuius ad futuram
gloriam. Tertia: est praedestinatio est propositum
miserendi. Quarta: est praedestinatio praeparatio
gratiae in praesenti et gloriae in futuro. Prima
diffinitio notat divinam praecognitionem. Se-
cunda electionem. Tertia voluntatis propositum.
Quarta directionem in finem praedestinationis et ef-
ficacem dei praeparationem ad effectus cogno-
scitos in verbo nomine praedestinationis
praedestinalis autem est iste qui praedestinatur.
Secundo formalis est modus vel ordo praedestina-
tionis, quia primo dat gratiam postea gloriam.
Gratia specialis est ut semen sit in maculo
latti. Tertio dicitur [illegible] cum
quae ponit apostolus, scilicet vocationem, iustifi-
cationem, praedestinationem, magnificationem,
quia vocatio respicit a malo, iustificatio
respicit materiale bonum
gratiae, praedestinatio gratiae bonum finale,
magnificatio ultimum bonum gloriae futurae,
ut dicatur quod praedestinatio gratiam praeparat,
vocatio gratiam offert, iustificatio in
ipsa, sed magnificatio est per gloriam
multiplicata. Secundo quod praedestinatio
non ponit rebus necessitatem, sicut igitur
deus scit si iste est conversurus, simpliciter
vel non vel omnino iste peccator sit quo-
modo et manum ad os porrigendi.
Cum sit praedestinatio rebus necessitatem impo-
nere multa sequuntur inconvenientia, fru-
stra ponuntur bonis praemia et

malis supplicia. Item iniuste re=
muneraret bonum et puniret malum.
Item malorum morum deus auctor esset.
Item non sperandi a nobis supplicia esset
nulla ro. Item euacuaretur libertas
liberi arbitrii que se habet ad utrumque. Item non bo[na]
facientes essent laudabiles nec
vituperabiles. Ad cuius dicendum est
quod deus prouidet licet necesse eueniet
quod prouidet est uerum in diuisim falsum. Et
non mutabit contingentiam non generet [illegible]
ex quo Boecius in libro de consolatione. Quod
ab vides aliquem stare necesse est
quod ille stat [illegible] non ex visione eius
illius stationis. Dicendum deus prouidet esse mala
[illegible] istius operantur non [illegible] quod male
operantur [illegible] sicut si prouisum est. Item
sunt duo [illegible] liberum arbitrium
et priuatus [illegible] ad [illegible] delecta-
tione et dispositionibus esse de qua nullus
delectatur. Dicendum est in predestinatione et
reprobatione quod predestinatio est preparatio bonorum
cum aliis corporibus. Reprobatio [illegible] prog=
[illegible] malorum [illegible] (preposcitio)
[illegible] liberum arbitrium cum de
actibus quod predestinatio omnibus [illegible]
non sic intelligitur quod [illegible]
sed ad effectum predestinationis [illegible]
[illegible] ad gratiam et ad gloriam [illegible]
illa [illegible] liberum arbitrium
predestinatorum [illegible] deus [illegible]
prouidet sic [illegible] quod [illegible] debe-
at [illegible] saluus est [illegible] nolo fa-
cere [illegible] si saluari debeo
saluabor si dampnari debeo damp-
nabor sic stultus esset [illegible]
diceret nolo comedere et bibere quia
placuerit [illegible] debeo [illegible]
[illegible] debeo moriar [illegible]
non [illegible] essent medicine [illegible]
Quod deus permittit liberum arbitrium quia
se habet ad utrumque [illegible]
[illegible] permittit [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] nulli faciat
[illegible] deus malum [illegible]
[illegible] opera [illegible] iustitiam
[illegible] predestinat [illegible] gratiam
[illegible] misericordiam [illegible] iusticia

De predestinatione et reprobatione. C 37.

Reprobatio est ut ait Augustinus
prescientia iniquitatis quorundam
et preparatio dampnationis eorundem.
[illegible] reprobationis est [illegible]
[illegible] prouisio iniquitatis ab eterno et
[illegible] obduratio [illegible] subtractio gratie in
presenti [illegible] preparatio pene eterne in futuro
sic [illegible] in predestinatione [illegible]
[illegible] [illegible] in predestinatis preparatio
ad gloriam [illegible] beneplacitum [illegible] reproba-
tio [illegible] penam [illegible] exigunt meritorum
De obduratione [illegible] tunc [illegible]
[illegible] obduratio [illegible] incorpo-
ralibus [illegible] corporum [illegible]
[illegible] [illegible] ad suf-
[illegible] impressionem [illegible] stabilitatis
[illegible] [illegible] fortitudo [illegible]
[illegible] [illegible] corobo-
[illegible] vno [illegible] ad
suscipiendum gratiam [illegible] mo [illegible]
[illegible] peccatum [illegible] [illegible] rebel-
lionem [illegible] [illegible]
[illegible] De voluntate dei. C 38.

Voluntas dei duplex
est scilicet voluntas beneplaciti
que ipse deus et [illegible] dici-
tur [illegible] que semper [illegible] comple-
tur [illegible] [illegible] [illegible] com-
pletur [illegible] voluntas signi [illegible]
[illegible] [illegible] voluntas bene-
placiti dei [illegible] et efficax
et nihil [illegible] efficere [illegible] illa
[illegible] [illegible] impedire. Item quod est
inrepugnabilis [illegible] [illegible]
non [illegible] agit [illegible]
Quod signum beneplaciti sunt v. videlicet preceptio
prohibitio consilium permissio et operatio
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] signum
[illegible] [illegible] de obligatione [illegible]
[illegible] bonum [illegible] [illegible] ob-
ligationem [illegible] malum consilium
[illegible] [illegible] [illegible] illud
[illegible] [illegible] [illegible] permissio
[illegible] [illegible] permissio
de [illegible] [illegible] signum
[illegible] voluntatis [illegible] mali [illegible]
[illegible] boni [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] deus permittit

malitia sive ex eo clarius bonum ut
patet in exemplo dicto. que satis possunt multiplicari.
Preterea si esset malum non esset in bono
non pulchritudo absconderetur. Huic simi-
le [illegible] per comparationem ad malum eius
clarescat operatio virtutis sanationis in
re proprie restituit contraria ad contrarie.
De quo conformitate voluntatis nostre
ad deum [illegible] quod si iste actus
in forma volendi [illegible] si volumus ipsum
mereri [illegible] in operibus [illegible] confor-
me [illegible] in forma volendi. Dicitur quod
utrumque absolute tenemur. Ad hoc dicitur
quod conformitas in actu ad quod non tene-
mur nisi [illegible] actualiter et nunc non
[illegible] et loco. Unde qui cogitat
articulos tenetur credere [illegible] qui cogitat
dei bonitatem tenetur diligere. Est autem
conformitas in [illegible] ad quam non tenetur
quis [illegible] actu bonitatem dei recogitat
[illegible] tenetur sic ad caritatem [illegible]
De conformitate autem in volito scitur quod
voluntate [illegible] non tene-
mur conformari voluntati divine neque
in volito neque in modo volendi sed vo-
luntate [illegible] deliberativa tenemur
deo conformari in volito quod constat nobis
deum absolute velle et congruit nobis
velle si [illegible] non congruit nobis quantum
sit bonum [illegible] non vult deus illud
nos velle [illegible] non tenemur velle
[illegible] volitum est adeo sicut si scio
deum velle [illegible] mortem patris mei
cum possum [illegible] velle et habere
[illegible] quod deus non vult me velle [illegible]
Item voluntate [illegible] non
tenemur [illegible] conformari ut qui vult
velle quod non pluet si deus vellet
[illegible] non sunt discor-
dantes [illegible] dei quia [illegible] velle
simpliciter. Item illud quod deus non vult simpliciter
et absolute ut [illegible]
[illegible] mu-
tatur non tenemur velle. Conformi-
tas divine voluntatis quantum [illegible] con-
siderare et [illegible] modis
primo in [illegible] ut [illegible]
[illegible] est volitum ut [illegible] quantum est
actus voluntatis et [illegible] conformitas

est [illegible] et [illegible] quia esse [illegible]
non est malitia [illegible] accipitur formaliter
[illegible] efficientes sit [illegible] vult illud
quod deus vult cum quia deus sic volun-
[illegible] deus [illegible]
in bonum ordinetur et sic nos vult vel-
le 3o [illegible] finalem ut [illegible]
et gloriam dei fiat sicut ordinavit [illegible]
[illegible] deus conformiter [illegible] diabolus
[illegible] conformitas consistit ut [illegible]
actus voluntatis nostre [illegible] sit
divine voluntatis. Conformior quanto est
melior et perfectior [illegible] forme
ut [illegible] velit quod vult sic
et deus [illegible] vult [illegible] in isto
consistat perfectio caritatis ut [illegible] actus
voluntatis nostre [illegible] sit divine voluntatis
conformior quanto est melior et perfectior.
Ex predictis colligitur quod [illegible] conformitas
ad deum [illegible] modis primo velimus
quod deus vult 2o ut deus velimus quod
deus vult velle 3o ut velimus
[illegible] quod vult [illegible] ut velimus [illegible] quo
vult. [illegible] conformitas est plena [illegible]
[illegible] deo volito [illegible]
conformes [illegible] in morte [illegible]
2o sit conformitas in volito in fine
[illegible] ut [illegible] fit [illegible] 3o
quando conformitas in volito et modo [illegible]
[illegible] in fine bona [illegible] torqueret [illegible]

De iustitia [illegible]

Iustitia [illegible] moris [illegible]
[illegible] primo [illegible]
aliam quod meruit [illegible]
[illegible] solum [illegible] ipsam
[illegible] primo [illegible]
et ponit [illegible] opus iustitie
[illegible] in [illegible] opus iusti-
tie permisit [illegible]
iustitie [illegible] iustificat
[illegible] obliviscit [illegible]
[illegible] omnibus operibus [illegible]
iustitia et misericordia [illegible] iustitia [illegible]
est occulta et [illegible] ut in iusti-
ficatione impii et in primo adventu
[illegible] iustitia [illegible] et
occulta et in punitione parvulorum sine
baptismo decedentium et in secundo adventu [illegible]
utrumque est occultum [illegible] tribulatione

iniustorum et in inocentia(m) sicut fuit in
Job et in infantibus paruulorum. Alii u(ero)
corpus quod est aptum ut in remuneratione iustorum
et dampnatione reproborum, quamuis alios
remuneret ultra meritum, istos punit
minus condignum quod est mirum, sed utrumque
tribuit secundum merita sua. Sic est bonis bona
malis mala quod est iustum. Quintus
scire quomodo iusti puniuntur. Ipso peccato
mortali eternaliter uide primo
auctoritatibus ysa. uermis eorum non
morietur et ignis eorum non extinguetur.
Primo ibunt in gehennam parum suorum
usque in eternum non uidebunt lumen et
in abyssum. Item maledicti in ignem eternum
et in tempore. Ascendit in secula seculorum
tunc sermonibus [illegible] quod sic ipso
peccato in suo eterno merito puni-
untur in eterno dei. Item materia ig-
nis eterni s. natura peccati
[illegible] et pene. Item peccatum est quasi illum
quod infinitus est [illegible] et pene [illegible] infinita
[illegible] esse arbitratur unde oportet quod fiat
dimensionem. Item cum homo peccat infini-
tum creat quod dampnum suo ... intolerabilis
abilis et ... qui finitum
[illegible] in finito illa quidem mor[tem]
[illegible] ad ... et ultio appetendo
unde [illegible] debet esse pena infinita. Item
mala uoluntas reproborum eterna
est ergo pena. Item [illegible] idem [illegible]
ne dico mortalitate dat nobis
possibilitatem peccandi. Item ... mo-
mentanea dat nobis eternam
in [illegible] peccatum. Item ... in funeram
spiritalis ... peccati. Item effu-
sio momentanea ... operatur
operatur perpetua. Item ... uirtute
momentanea mortem operatur
perpetuam. Dicit Augustinus quod reddet deus
ymitabilis mala in penam pu-
niti quod iustum est. Item reddet bonis
et malis [illegible] gratiam pergit cum bonis
et iustus est. Numquam autem reddet m-
ala plus quam iniustum non est alius
punitur in ... se ipsum ut s.
peccatum in ipso [illegible] pergeret. Jo-
hannes ... sanus factus est. Item ut
[illegible] peccatum pretio [illegible]

quod in futuro. Exo. [illegible] in eodem. Item
ut culpa desinet. Unde in paradiso ad
corpus. Hec magnitudo uenie. Item
ut gloria in futuro. Dicit Augustinus oportet nos
... primus diuitibus
... dei iustitia. Item diuitibus sequen-
... uel puniuntur. Ipso ... ut glori-
ficet Jo. neque hic peccauit neque
... proprie s. ut ... sic puniuntur
sunt ... ut alii. Dicit ...
patrie sic puniuntur in nocentes puni-
ne ... in ... peccatoribus
Qui quamuis ... iusto dei iudicio
puniuntur. Qui ... abutuntur ut ad
... ut lucifer

De misericordia c. 32

Misericordia secundum ethymo-
logiam dicitur duobus modis.
Primo modo dicitur miseria quasi
miseria cordis. Dicit ... Celi n...
indiget ... nulla est mi-
seria. Secundum hunc modum solum modo
est in terra. 2° dicitur misericordia quasi ...
scorsum cordibus rigore sic ...
... et ... obuiat ...
... secundum rigorem ...
... rigore expectat remunerat
super meritum et punit citra condignum
sic est misericordia in celo et in terra. Tertio
modo dicitur misericordia quasi ... sustinentes
rigorem cordis ...
est in celo. Deus sic iustus sic
et misericors tamen dicitur plus cum
est misericordie. ...
... requiritur ad ...
... uoluntas ... ad ...
opus ... requiritur et ad ...
...
... deo ... beneficiorum ...
... peccati
... peccati ... duobus
... et ...
... sanat ...
... largitur ... gratiam
dando ... uirtutis ...
motum ut ... faciat hominem
... uitam eternam dig-
num efficiat. ... augetur

eius misericordia delictis duobus modis. Primo quia
conatur multa quo ad primum et in multi-
tudine. Quo ad secundum et hoc est de conatu
gratie. Item continua est satis glosa quia
dupliciter minus in ipse tandem nunc
delictis. Primo quia in replet in bonis
desiderium tuum quo ad primum et renovabitur
ut aquila iuventus tua quo ad secundum. Item
Deus exprimit peccatores patienter
exspectat benigne revocat
misericordia dissimulat caritas praeve-
niens deliberat gratiam liberaliter donat
dat multiplicat multiplicatam
consummat consummatam in celo premiat.
Item exprimit Deus parabole ad se
redeuntem hylariter suscipit ad prima
iam condonavit offensam iam re-
mittit in nunc quia remissionem non
meminit. Item exprimit dat
Deus divisa ut penitentiam perget dat
perspicacia ut ad amorem provocet
dat sapientiam ut multum amittet
dat paupertatem ut primo dicat. Item
exprimit errantes ad se reducit
errantes ad se adducit. Adherentes e-
rigit stantes tenet non desinit
perseverantes ad gloriam inducit.

De rerum creatione capitulum primum incipit secundus liber

Divine bonitatis extrinseca
est effusio scilicet propagatio
perspicacium peccatorum
hic ponitur enumerationes sunt ab-
ditio. Tertia est expresse de quibus est
agendum. Item ante alia et quantum et facta
dicta est quia res exierunt in esse de nichi-
lo perfecta sunt exierunt in esse de aliqua
substantia ad sortem propriam propagationem
facta est in operum de materia alia
Deus est vita temporum et scilicet efficientes exem-
plares et finales sed relatio in nullis
sunt opera Dei et creature. Deus est dicta est
Deus operatur in instanti angelos ante
tempore sed non planum per ea non nata
sunt principaliter adeo in immediate
effectus non consequentes sunt ab ipso
mediate nam et quia in mediate
non est et adeo mediate tamen creature
creationem mundi maiores errores
dant. Quidam dicebant non tamen
mundum esse eternum. Alii dicebant
non tamen factum. Quidam factum sed habu-
isse materiam primam et non esse de nichilo.
Alii dicebant Deum superiores cre-
aturas per se produxisse sed inferiores
per ministerium angelorum. Alii ponebant
duo principalia sicut manichei
scilicet unum summum bonum et summum
malum dicentes in corporalia esse a bono
principio sed corporalis a principio malo.
Hos errores omnes excludit
Moyses dicens In principio creavit Deus celum et terram.
Primo creavit maiores. Cum dicit Deus in maiores. Cum
dicit celum et terram tamen est
quia Deus dicta sunt creavit non aliquo mo-
dis species. Primo creavit ut co-
dicit quia prius non fecerat ad ipsa
ut dicatis hominem ad in re temporali
sicut his quia naturaliter intelligit rec-
te hic est quia dicit Deus dic viii quievisse
non quidem a labore ut ab opere sed
sic Deus est a novitate specierum quia dicitur.
De operibus vero vi dicunt quidam illas
debere intelligi ordine temporis sed
nunc quia debuit dicta sunt in re quie-
fuisse facta et disposita ac suis
speciebus distincta. Alii dicunt dicta sunt
creata in materia sed non in tali forma
sicut nunc videbus sequentibus tempor-
ibus et hec opinio magistri Illam sed
prima magis sequitur. Nunc Deus
in operatione duplex aliquando naque suf-
ficit mediatam natura et hec fuit
successive aliqua facit per se in-
mediate ut creavit primam dimitte
gratiam infundendo et huiusmodi et tale in instan-
tia et perfecte et complete Quia Deus
primordiales res non produxit me-
diate naturam sed immediate per se in-
de est quia in instanti fecit omnes perfectas
ac completas et in in motu quia sunt quatuor
sunt quatuor. Hec simul creata
celum empyreum angeli materia mundi
et tempus. De distinctione celi empyrei et celi. Capitulum secundum

Corporalis mundi ma-
china consistit in duobus
scilicet in natura celesti et in na-
tura elementali. Celestis autem conti-
net tres celos principales scilicet

empyreum cristallinum et firmamentum. Sed firmamentum non quod est celum stellatum continet VII orbes VII planetarum qui sunt Saturnus Jupiter Mars Sol Venus Mercurius Luna. Non et celi cristallinum sive aqueum in celi illa post inaequalem. Ponunt quidam philosophi forte in duos orbes qui sunt superiores primi et est mobile. Istorum orbium est natura quod omnibus movetur extra celo empyreo quod quietum est. Illa vel elementaris in VII species distinguitur scilicet igneus aereus et aqueus. Spera igitur eius licet in tres distinguatur valet supremum quod vocatur igneum et infimum quod vocatur olympum aer scilicet licet in tres distinguatur supremum quod vocatur ethereum et medium et infimum quod aereum et in summo est calor et luce propter solis propinquitatem scilicet est in fimo scilicet per radiorum repercussionem et certa in medio est [illegible] per peragrantem percussionem radiorum est frigiditas et obscuritas in quo dicuntur generationes [illegible] meteorum [illegible] ut et fiunt tempestates et cometae grando et nix et similia. Ex hiis colligitur quod sunt XXVII orbes circa terram et aquam ambientes qui omnes partes celi vocantur. Istos autem excellit celum trinitatis quod est Deum qui est in omnibus et super omnia. Distantia autem dictorum orbium et planetarum licet terra usque ad lunam sunt miliaria XV. D. XXV. et stadia est X XVI. Alia usque ad mercurium sunt miliaria VII dec XII et semisse et inde usque ad venerem tantundem et usque ad solem XXXIIII et XXXVI. A sole usque ad martem sunt miliaria XV. dec XXV. Similiter et usque ad iovem VII dec XII et iove usque ad saturnum tantum et a saturno usque ad firmamentum XXXIII et XXXIII. Ex hiis scitur quod a terra usque ad celum stellatum sunt miliaria C. et [illegible]

De [illegible] celestium corporum. Cap. [illegible]

Celum est corpus naturale simplicissimum ordinatum subtilissimum corruptibilitatis solidissimum [illegible] maiorum qualitate liquidum diaphanitate perspicuum materia purissimum figura sphericum loco sive situ supremum amplitudine [illegible]. Iste proprietates a celo conveniunt empyreo quod primo mobili [illegible] quod movetur velocissimum et in inferiora virtutis influxivum. Eodem modo dicendum est de firmamento quod plurimo conveniunt ei de proprietatibus supra dictis et non super aquas [illegible] suum a stellis decoratum. Corpora celestia dividuntur in lucentia et non lucentia et diaphana. Non corpus lucens est sol qui solus [illegible] lucet sed non lucentia per se sunt stelle et planete. Omnia lumen suum a sole mutuant. Corpora vero diaphana sunt omnes spere celestes. Iste spere celestes cum moventur non mutant locum sed moventur in locis suis circumcirca. Influunt in hoc inferiora [illegible] negative considerationem et [illegible]. Hec licet careant qualitatibus elementorum [illegible] sunt calida aut frigida sicca et humida [illegible] non influunt super liberum arbitrium [illegible] hominis voluntatem [illegible] ad disponendum complexionem hominis quod voluntate [illegible]. Operantur ista superiora corpora distinctionem temporum secundum lumen solis et distinctionem [illegible] motum solis in obliquo circulo atque distinctionem temporum variam cursu planetarum distantiam cursu ascensu et descensu [illegible] et situ.

De natura stellarum [illegible] Cap. [illegible]

Stelle sunt membra firmamento figurate et cum illo semper moventur. Materia sunt purissime superior quantitate magne aparent propter qualitate [illegible] diffusione [illegible] a sole illuminatione

recipiat tenebris repulsis. Quanto
nox obscurior tanto plus sui ma-
nifestatione preparat. Sol suis luminibus
occultatas compescit et se [illegible]
obscuritatis [illegible] di-
recte. Quanto quidem [illegible]
[illegible] lucidiores si singule [illegible] appa-
reant ut patet in galaxia claritate
[illegible] at [illegible]
[illegible] stellarum
[illegible] illis locis orbis [illegible]
diffundit lumen sol. Eclipsis fit
cum se soli luna interponit ut
tenebras orbis efficiat. Nota
quod omnes stelle eclipsantur [illegible]
[illegible] planete dicuntur
quia quandoque retrogradatione quandoque progressione
quandoque stationem faciunt in epi-
ciclis suis. Huiusmodi mouentur
planete seu sydera in celo et [illegible]
[illegible] cursu
[illegible] ab oriente per
primi mobilis mouetur [illegible]
[illegible] non cancellat
singuli suos orbes habent et circulos
aliorum [illegible] participat
[illegible] cum sole [illegible] occul-
tantur [illegible] tanto
circulos habent [illegible] quanto [illegible]
[illegible] corporis [illegible]
[illegible] corporis [illegible]
[illegible] alioquin eclipsaretur.

De luce ca. [illegible] septimum

Lux est ut dicit philosophus ac-
tus lucidi siue perlu-
cidi in quantum perlucidum. Lux
est qualitas [illegible] corporis luminosi
sic calor ignis. Lux [illegible] dat colori-
bus esse actuale [illegible]
[illegible]
[illegible] medium de-
[illegible] a celo in nos descendunt
[illegible] non lucis
[illegible] ut dicit philosophus celi
[illegible]
[illegible] noctis
[illegible] ut dicit [illegible]
[illegible]
[illegible] orbis formam et decorem

debuit et absque illa cuncta sunt igno-
ta et abscondita [illegible] est
[illegible] replet omnia
[illegible] in superficie umbrosi corporis
[illegible] sed in corpore dyaphano
[illegible] corporis grossitiem
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] de sole [illegible]
[illegible] lucet [illegible]
in corpore [illegible] lumine [illegible]
est in lucido transparenti splendor
at in denso [illegible] color [illegible]
[illegible] aliis ab ipso

De planetis in speciali. Ca. [illegible]

Saturnus est remotissimus
a nobis frigidus est et sic-
cus [illegible] in
effectu [illegible] planetis
[illegible] calor [illegible]
[illegible] cum Ioue [illegible]
efficitur [illegible]
[illegible]
mortificatiuus [illegible] debilis plus
[illegible]
quolibet signo xxx mensibus
moratur [illegible] complet xxx
annis. Iupiter est clarus [illegible]
[illegible]
[illegible]
calidus et humidus [illegible]
[illegible] malicia saturni
cum ascendit [illegible] saturni
pallore [illegible] clarus in quolibet signo
moratur per annum et [illegible] complet cur-
sum suum xii annis. Mars calidus
et siccus est [illegible]
tatibus suis [illegible] ad
bellum [illegible]
[illegible] igneus
apparet et [illegible] in quolibet signo
moratur xl diebus. Sol [illegible]
[illegible] Pto-
lomeum [illegible]
est calidus et luminosus [illegible]
[illegible] orbibus [illegible]
[illegible] solus [illegible] nulli sy-
deri [illegible] complet [illegible] accipit

Stellas illuminat et cum eas appare-
at lunas privat sedibus plane-
tarum odiosus egris oculis et ama-
bilis puris tempora distinguit loca
in mundis non in [illegible] estate cum so-
lidate gelida resolvit flores
aperit fructus maturat omnibus dy-
aphanis penetrat non reijcescit
visum retunditur vapores elevat
emisperia nitissime perlustrat ap-
aquas nobis facit estatem ver-
des [illegible] yemem efficit. Oculus est
mundi in istis signis movetur ccc
diebus et l horis circulum annum
perficit motu proprio et diem perficit
primi mobili venus et lucifer ca-
lidus et humidus malicia [illegible]
temperat semper comitatur solem secundum
precedit dicitur lucifer quando sequitur dicitur
vesper colore hic candente et
refulgente electro silicem [illegible]
plus splendent et complet circulum
suum per ccc diebus intervallum
cum sole gradibus numquam abeo amp-
lius ccc gradibus distans colo-
re [illegible] radicem [illegible] vi-
cinitate solis autem elongata
sub ipso et aliis dicitur diminuit et [illegible]
[illegible] feriatibus circulum complet [illegible]
[illegible] diebus luna nocte illu-
minat lumine mutuat augmentum
patitur et decrementum [illegible] est et
planetis eclipsim patitur et
efficitur maculas [illegible] quantum
[illegible]. Cor [illegible]
[illegible] apparet [illegible] illumina-
ta a nobis [illegible]. Hec regina
celi appellatur quia sol [illegible]
planetarum percipit [illegible]
omnium et [illegible] ad lunam cum lumine trans-
mittit [illegible] a sole
sic recipit influit [illegible]
[illegible] planetarum virtutes re-
cipimus [illegible] regina celi vocatur
[illegible] prima in [illegible]
operatur [illegible] quia [illegible]
virtutes planetarum [illegible] inferiori-
bus influit [illegible] colligit
frigida est et humida solem [illegible]

pit deus secundum eundem sequens efficiat
et abeo elongatur accessu et recessu
motus per eam [illegible] signa zodi-
aci quolibet mense peracuit

De [illegible] elementorum l. 8.

Ignis consistit et [illegible]
in situ suo [illegible]
[illegible] movere facit
de [illegible] ardet
[illegible] materia aliena non in sua
specie [illegible] reducat ad superio-
ra quia resolvit [illegible]
[illegible] multiplicat
[illegible] mollia [illegible]
ut patet in resolutione glaciei et
destruit [illegible] depingit ut
in [illegible] et corrumpit sicut [illegible] co-
sumit frigescat [illegible] ut patet in
[illegible] et penetrativus [illegible]
[illegible]. Hic ignis
in spera sua non lucet quia corpus
non est nullum [illegible] dyaphanum
lucet [illegible] lunabile [illegible]
ac ignis in spera lucet eclipsaret
omnes stellas que supra ipsum ignis
[illegible] lux [illegible] apud nos [illegible]
dominaret et sic patet quia [illegible]
[illegible] opposita [illegible] facit [illegible]
[illegible] mobili perspicuus
[illegible] cordis [illegible]
[illegible] decoratur volatilibus
locus impressionum mansio spi-
ritus est [illegible] levis et
subtilis [illegible] nec lucet
nec [illegible] nec aliud corpus dyaphanum
[illegible] illuminabilis aqua super celos
elevata [illegible] decoratur [illegible]
[illegible] omnes fontes
[illegible] ad
locum [illegible] revertuntur [illegible]
[illegible] aqua ad [illegible] volati-
libus ornamentum et [illegible] mi-
[illegible] opere optic [illegible]
[illegible] ieiuno [illegible] omnibus
et [illegible] dyaphanum [illegible]
cristallum celum coagulatur ymum
[illegible] nubibus [illegible] sordes purga-
torum [illegible] ebrietates [illegible]
[illegible] et [illegible] delectat

nauces velpe lame recipit ad
sui primum redit locum natura
sibi lapides atractat igne expressa
stigint olim mundum purgauit
in mari rubro populo dei accessit
de latere dei fluxit per expe
sione in anima nutriuit ac de
ipsa baptismi materiam ordinauit
Terra in elementa est in fine
omnium magis quam depressa ponderosa
rotunda elementum aliis arida
mater fructuum radicum plantarum
nutrix et aliorum corporum fundamentum funda-
ment de fructuum receptaculum
machine mundialis centrum concludens
in se in sinum frigida sicca opaca
corporis sensibilis materia sicut
metalla cum terra [illegible] ex
vaporibus inclusis generantur herbis
floribus ac arboribus decoratur [illegible]
[illegible] celum cum si-
deris nobilitatum hominibus et animalibus
causatur horum quidam bene operatur
sunt [illegible] sunt quidam sunt sicut quidam
sunt [illegible] quedam sunt ornatum
quedam sunt utilitatem

[illegible] impressionibus aeris [illegible]

Cometes licet appareat
quasi stella non tamen est quia
vapor inflammatus
ex[illegible] igneus licet cometes
[illegible] et de signe motum re-
gni aut bella et pestilencias
Corona est circulus albus qui quandoque
apparet circa solem vel lunam aut
stellas aliquas et causatur ex reflexis
nubibus per planetarum radios ac-
[illegible] et illuminatis talis est circuli
signum sematis Ascado dicitur est
ascendens et descendens ascen-
des fit ex vaporibus partibus et
flamma in summo aere et [illegible] aste-
de sit si euolauerint scintille de
forte assim ut descendentes in igne
[illegible] in nube que tamen expelli-
obuiante nube frigida et calida
y [illegible] quod nos [illegible] stella
cadens loquitur que velud uesti-
gium [illegible] post ipsam Nubes sunt

quarum uirtute solis extrahuntur uapores
de aquis et palludibus ac locis
humidis et feruntur sursum Nebu-
la est que ex nubibus aqua plu-
entibus relinquitur et ideo in ne-
bula sunt aeris [illegible] Ca-
ligo est uapor tenebrosus que in uul-
go appellatur neblam Iste ua-
por prius quam [illegible] in nubes uel
in pluuiam desinit Ros est
id quod descendit ex uapore puro et
descensione sua in [illegible]
cus Pluuia que aqua descen-
des ex nubibus resoluta uelo-
citate [illegible] sue discensionis
et [illegible] Pruina est ex
uapore [illegible] qui congelatur cum
[illegible] resolutus aqua
[illegible] in nube [illegible]
congelatio fit [illegible] in
aqua et ideo partes non in spissantur
Grando [illegible] ex nube calid-
issima uirtute sol [illegible] eleuata
[illegible] resoluitur tum
[illegible] in medio in [illegible] aeris
congelatur Tonitrus est sonus ua-
poris sicut [illegible] de nube
humida Coruscatio illuminatio ua-
poris sicut [illegible] in nube frigi-
da et humida [illegible] est
[illegible] sol receptum in nubem
[illegible] et aquosa ac soli [illegible]
[illegible] Glacies est [illegible]
[illegible] Ventus est uapor terrenus
aeris superiora transcendens et
[illegible] percutiendo impel-
lens Venti sunt [illegible] principales
scilicet subsolanus ab oriente [illegible]
[illegible] ad dextris uolturnus de-
sit [illegible] et a sinistris [illegible]
nubes [illegible] Auster
est [illegible] calidus qui flumina
[illegible] et pluuias largas
[illegible] affricus calidus
et a sinistris [illegible]
[illegible] pestilencias [illegible]
a septentrione est aquilo frigidus
[illegible] ad dextris [illegible]
[illegible] a sinistris

borealem nubes constringente ac
pluvias prohibente. Item occidentalis
est zephirus flores producens ad
dextris tamen cum tempestatibus et
pluviis producens ac tonitrua
grandinem admixtis fulminum
movente nubila que fecit in
medio faciente. Turbo est ven-
tus de nube egrediens in se ipsum
reflexus vel duo venti latera-
liter sibi occurrentes seseque
mutuo circum orbiculariter involven-
tes. Ignis motus est vapor grossus
extinctus de profundo terre non po-
tens exire propter sufficientiam illius
soli dicitur sicut agitatur in
fontibus et cavernis terre generatur.

De tempore et quid dicitur et de etatibus mundi. 10

Tempus est mensura motionis primi motus
celi secundum prius et posterius. Tempus
est et tamen mecum sunt sub statione quia
sive mutatur omnia et non illa sunt nunc
est hiemis nec estatis nec prius
nec discordia nunc tranquillitas
nunc tempestatis. Mutabilitas
rerum omnium illius quia etas quam mundus
amplectitur percipiens scilicet species et po-
tentia in oriente recepit et
mortem hiemale perviderunt usque
in occidente se in signum quo occi-
dit ad occasum vel studium
spere incipit in egipto post hoc
fit in grecia postea tunc dominium in
francia et in anglia super regna
prius fuerunt moriture. Post apud
romanos nunc ac potestates
imperii residens ingruerunt propter
huiusmodi. Item beatus augustinus vitam
mentem et huiusmodi mutabilis vapori
per sompno et baculo anulo
talibus et cum dilabuntur. Dicitur est
mensura temporis et eius et eternitate non
tempore sed simul in fine ex toto
sed non plus eternitas autem vero
tamen ipse mensura mortalium. Item
sunt etates mundi. Prima est ab
Adam usque ad Noe huius an-
nos secundum hebreos mille dc. l.

vi secundum vero latinos lxxxii et xli
Secunda a Noe usque ad Abraham
huius annos secundum hebreos cc xcii
secundum latinos lxxxii lxxii iii. Tertia ab
Abraham usque ad David huius
annos secundum hebreos dcccc xlii secundum
latinos mc xxxviii. Quarta a
David usque ad transmigrationem ba-
bilonis huius annos secundum hebreos ccc
lxxxiii et secundum latinos ccc lxxxv
v. A transmigratione babilonis usque
ad Christum huius annos secundum hebreos
dlxxxix secundum latinos dlxxviii.
Igitur ab exordio mundi usque ad
Christum secundum hebreos prosequentes
beato Jeronimo iii(m) dcccc lii secundum
lxx quos greci secuntur v(m) dviii. Eu-
sebius autem cum Orosio secutus
est interpretes numerat annos
v(m) c xcviii quos pene omnes lati-
ni secuntur. Vi etas extenditur usque
ad finem mundi. Vii quiescentium que
est currit cum sexta. Viii est re-
surgentium. Porro secundum hebreos
prima etas mundi sunt generationes
x in signum x in iii ordine in iii. xvii quibus
cum matre generat ministerium xxx ponit
vero xxx ordine. Etates iste hominis prima
est infantia durat circa ipsius hominis
usque ad annos vii. Secunda est pueritia usque
ad annos xiiii ~~et tertia adolescentia~~ usque
iii. adolescentia a xv anno usque
ad xxviii. Quarta est iuventus usque ad
xlv. v senectus a l anno usque
ad lxxvi. Decrepita ab anno
lxxx et usque vitam finitur. Dig-
nitates omnes dei notantur in his
fuit prima dies. Item ut dicitur
ultima dies. Item nox illa passionis.
Item nox illi meo succedens. Item
celi et terra creata sunt in ea. Item angelis
mentem quis est ad deum. Item primo
dicta sunt meus filius iste in mundo
terra sit dies ordo. Item christus mente natus
est. Item christus in ea resurrexit. Item
spiritus sanctus datus est in mente apostolis. Item erat
omnes resurgent atque in iudicabun-
tur. Item in ea eternaliter perpe-
tue in laude dei

De angelis in communi. C. 11

Angelus est secundum Damascenum substantia intellectualis, semper mobilis, libero arbitrio incorporea, deo ministrans, immortalitatem suscipiens secundum gratiam non secundum naturam. Et ponitur in hac diffinitione primo genus et ponuntur ad dictam accedentes [illegible]. Intelligitur et sumitur hic generaliter prout [illegible] scilicet creata que est et [illegible]. Intellectualis dicitur propter hoc quod rationalis, quia ratio est virtus collativa causarum et effectuum et ideo competit [illegible]. Intellectus autem dicit cognitionem non per collationem sed est simplici inspectione et [illegible], et ideo competit nec magis simplici potentie ut est angelus. Secundo autem dicitur nec minus simplici scilicet hominis. Semper mobilis non dico de loco ad locum, sed mobilitate dicit hic triplicem variabilitatem in angelo scilicet nature, intelligentie et voluntatis. Mobilitate autem hic notatur quia omne creatum vertibile est in nichil si non manu omnipotentis dei contineatur. Similiter angelus mobilitate intelligentie dicitur, quia licet non sit in angelo [illegible] intelligentie quo ad contemplationem in verbo dei deiformem, [illegible] tamen est vicissitudo in eo in intelligentia quo ad cognitionem rerum in propria natura et quo ad descensum, et hoc est quia [illegible] cum speciebus intellectum intelligit unum post aliud. Item in voluntate mobilis est angelus quia non sit velle hoc et aliud. Item potest dici semper mobilis motu dilectionis. Arbitrio libero hic non dicitur propter deflexionem ad bonum [illegible] et ad malum, sed propter liberam electionem eorum que voluerit. Unde angelus bonus semper eligit libere bonum, et angelus malus libere ac sine coactione eligit malum. Incorporea. Nota quod angelus licet proprietates corporis non habeat, tamen in loco continetur; cum corpus sit in loco circumscriptive et diffinitive, angelus tamen est in loco diffinitive. Deo ministrans. Ministerium ponitur pro motu obsequio et sumitur hic [illegible] tam assistentes quam ministrantes quam et [illegible] ministrant. Immortalitatem suscipiens secundum gratiam non naturam, quia [illegible] in principio [illegible] per gratiam continetur. Angelis attribuuntur [illegible] scilicet [illegible] subtilitatis intelligentie, perspicacitatis liberi arbitrii, facultatis discretionis in rebus [illegible] cum angelo in ultimo non quia autem non est post. Item et aliter est angelus scilicet vivacitate in operando, efficacitate in ministrando, immutabilitate post electionem sive in bono sive in malo.

Differentie assignantur inter angelum et animam. Prima est et primo penes esse naturale, quia anima naturaliter est unibilis corpori et actu sic perficit, angelus non. Secunda est penes logicam vel distinctionem, quia anima rationalis est sed angelus intellectualis; anima non apprehendit nisi inquirendo et conferendo, angelus autem intuendo. Tertia assignatur penes esse [illegible] vel [illegible] animam et motum, quia angelus non habet passibilitatem nec [illegible] superiorem animam et respectu sensibilium inferiorum quia immutatur a sensibilibus. Quarta assignatur penes esse theologicum, quia anima vertibilis est de bono in malum et econtra, angelus autem non, quia manet in eo ad quod se convertit, sive bonum sive malum. Angeli omnes sunt [illegible] immortales, invisibiles, indissolubiles, simplices, discreti et immutabiles. Alia natura spiritualis [illegible] aliud est [illegible] gratie et glorie [illegible]. [illegible] natura spirituali [illegible] aliud est [illegible] operatio.

De triplici ierarchia. C. 12

Ierarchia triplex est scilicet supercelestis, celestis et subcelestis. Supercelestis est in divinis personis ut quidam dixerunt [illegible] personis [illegible] ierarchia dicitur ordine et ille [illegible] non est in eis [illegible] personis sed tamen ordo nature. Celestis in ordinibus angelicis. Subcelestis in ordinibus est hominibus [illegible]. Porro ierarchia celestis dividitur

in superiori media et inferiori. Su-
perior continet tres ordines s. seraphin
cherubin et thronos. Seraphin desiderant
dei bonitatem sicut mitte dei caritatem
Item superius dei amant ut ca-
ritates. In secundis noscat ut veritas
In tercijs sedet ut equitas. Media conti-
net dominaciones principatus potestates
quorum primi regunt officia angelorum
secundi capitibus principibus presunt populorum ulti-
mi potestate cohercent demonum. Item
in primis deus diligitur ut maiestas
in sequentibus regit ut principatus
in ultimus timetur ut solus. Inferior
gerarchia habet sibi continens tres ordi-
nes s. virtutes angelos archange-
los ad quorum potestates pertinet miraculorum
operacio ad secundos magnorum nega-
ciorum denunciacio ad tercios spiritualem
custodie solicitudo. Item in primis
deus operatur ut virtus. In secundis reue-
lat ut lux. In tercijs inuitat ut in
spiritibus qui dicat sicut per gregorius Et sic duo
virtutis sicut medius ordo hic gerar-
chie qui attende quod in qualibus eius ge-
rarchiarum primissaros nominatur tri-
nitates personarum diuinarum ut
per in celesti gerarchia habet eam suppe-
riori quam media inferiori

De angelis in quo 13 Capitulum

Angeli sunt ysidorus est spiri-
tualis sua fert i ante
omnem creaturam creati minus
ul nata conditi qui contemplacione immu-
tabiles sunt eciam impassibiles mo-
rtales felicitate fruuntur futu-
ri per seculum missi mundum regunt missi
cum alias suadent in celestibus co-
moratur. Ubi Inuestigemus inues-
tigabilia et primo sic ex potestas
glosy beatos et distinctos in personis
dispositos in dignitates ab inicio sta-
tuisse mordere suo per esse in gene-
suo in mollius peccatos mortem priuos
affectu benignos religione pios
veritate in diuidendos pace securos
diuinis laudibus deditos et ob-
sequijs. Item sunt ubi. In angelis est
dignitas creacionis gracia consumacionis a-

mor et creacionis visio deitatis Et sicut
in angelis potuerat sic super deum
est eternae subtilitas intelligencie
perspicaciter liber arbitrij facultas
agilitatem velocitatis prompte omnes
obedunt inferiores sicut elatores per-
sunt. Primos sine vicio subsunt
qui ad deuocionem cepit abiuncion
contemplacione non recedunt omnem
virtutem inferiorum superiores percipiunt
non esse quod excellit in una precellit
in gracia et gloria In eodem ordine
eciam alij alijs dignioris dup-
lice hic visio s. matutina
et vespertina. Illuminatores quos
a superioribus recipiunt alijs tribuunt

De proprietatibus et officijs singulorum ordinum Capitulum 14

Proprium est seraphin
in amore dei ardere et
alios ad incendium di-
uini amoris prouocare et deum ordi-
nate diligendi formam tribuere isti
deo in mediate iunguntur et ideo primo
ipsius in ipsos operantes theopho-
nie diffunduntur. Sicut ex amore non
diuinitatum Cherubin quasi principa-
liter relucet diuini amoris radio
per eo mediatam iunctam prime iungun-
tur horum officium est prouocare homines
ad diuinam cognicionem ideo petit diuini
luce quod plenitudine quam suscipiunt
alijs inferioribus communicando transfu-
dunt. Dominaciones dicuntur quia ceteris do-
minantur ab omni oppositore sunt liberi et
nulli inferiori subiciuntur. Horum offi-
cium est sicut gregorius in bello spirituali instrue-
re quia oporteat prelacionis officium
exercere et qualiter debeant subditos
dominari. Horum et officium est sicut dionysius
timore simili depositum in deum mo-
uere et in cessanter famulari. Prin-
cipatus subditis angelis presunt et
ad eos ad ministerium diuinum exple-
dum disponunt ad hos pertinet sicut
dionysius vniuersale regimen vniuer-
sum ut gentes ducunt ad dei
similitudinem. Ministerium quod corpore est sicut
gregorius docere homines exhibere reue-
renciam ministrantibus sicut gradum suum

horum est officium promovere homines ut non propter utilitatem propriam sed propter solum dei amorem et honorem faciant ministrant potestatibus sed ipsi virtutes ad ipse sorte sicut nec nundum tam noceat cuiuscumque capiunt horum officium est sicut dicitur illos qui spirituali certamine desudant confortare et ne regnum spirituale amittant defendere et sicut dicitur ad ipsos spectat angelos inferiores quantum possibile est divine potestati conformare. Virtutes sunt infatigabiles ad executionem faciendorum et robusti ad perceptionem munerum horum officium est sicut dionysius docet prelatos ut facile presentiant qui ad officium prelationis pertinent exsequi et in ipsa honera sustineant patienter. Item per istos miracula fiunt et virtutes faciendi miracula prestantibus conceditur.

(Archangeli summum nuntium nuncupantur quia summa nunciant et horum officium est sicut dicitur de illis que pertinet ad promotionem fidei ut de natura trinitatis et fabis eius homines expedire et devotos ab hominibus removere sicut dionysius prelatis revelare. Isti illuminationes ab superioribus suscipiunt inferiorum amicitiam et preces de nobis angeli sunt manifesti dispositione ultra et hominibus magis proximi. Angeli sunt minimi officium non nec. Isti minora nunciant et homines ad divinam cognitionem ducant et ut iuste vivant instruunt hiis sunt attendunt prodicationem dei et in se ipsis sumunt per custodiam sui ac sese exhibent ad auxilium proximi. Nos ac assimilare debemus seraphin per caritatem cherubin per cognitionem thronis per equitatem dominationibus carnem subiugando principatibus nobis maioribus exhibendo potestatibus temptationibus diabolicis resistendo. Item assimilari debemus virtutibus per compassionem archangelis per instructionem angelis per obsequium exhibicionem. 14

Capitulum de cognitione et motu angelorum.

Angeli cognitionem habent matutinam et vespertinam cognitionem in verbo

Item vespertina vel cognitionem rerum in se. Item meridiana vel aperta dei visionem. Est et alia cognitio angelica per quam sibi intimios mediante imaginibus quas per deum theophonyas receperunt. Theophonia est visio divina cognitis ab deo illuminationem ex deo venientes sicut hic pre et similibus ut facie ad faciem. Non quod angelus cognitionem rerum per ipsam naturam cognoscit. Plura simul sibi tunc non actum est in causationem et passionem. Consumunt angeli semper factum sed non omnes caristiacias. Per quanto quaus maior cognoscunt angeli cognoscunt remotiora sicut proximiora. Qui cognitio eorum est presens sed perpetua. Status angeli est tripex scilicet in natura gratie et glorie. Distinguitur motus angelorum triplicater sicut dionysius scilicet circularis et rectus et obliquus. Circularis est ab eodem in idem et circa idem circa immobile sicut motum sunt angeli quia immediate recipiunt illuminationes a deo et pullas redeunt ad deum. Item movetur motu recto qui procedunt ad providentiam subiectorum recte omnia transeuntes et ibi non remittentur ab eodem in idem sed de uno ad aliud. Item est angelis motus obliquus quia cognitionem inferiorum quas uidet reflectunt in deum principium et finem pulchri et boni. Non differentiam inter assistere et ministrare quia assistere est facere factionem dei contemplari sicut omnes angeli boni assistunt. Assistere est appropinquare deum et ex fine mediante ad extrinsece sic assistunt primi inferiores ordines. Ministrare vero est pro tempore oportunitate pati. Tertium officium est ministerium intermedium officium. Circa motum angelorum tribus modis dicebatur. Non quidem philosophi quia angeli moverent sed movent spherias suas ad voluntatem hominum. Item dixerunt quidem quia angelus sic in locis et ubique si volunt. Item dixerunt alii quia angelus sic verat de fine spatium quia non transit medium sed transilit. Aliud est promitendum non est quia unus ad alium ordo ab eo denominatur ut vel in superiori [illegible]

domine accipitur in munere

De prelatione angelorum c. 16

Presunt quidem angeli regionibus ut dicitur in Daniele princeps Grecorum et princeps Persarum. Quidam vero presunt ecclesiis, ut patet Apocalypsis de angelo Ephesi ecclesie scribe etc. Alii presunt personis ut angelus Petri qui dicebatur ad hostium stare. Quidam etiam maligni spiritus diversis vitiis presunt, ut dicitur alius spiritus luxurie vel superbie vel homicidii. Que autem prelationes permanebunt usque dum essent post hanc vitam. Dicitur enim quod hierarchie stabunt semper quantum ad distinctionem beatitudinis et quantum ad gradum dignitatis et nobilitatis continuatim ac nunc. Cessabunt autem prelationes angelice super homines et angelos quantum ad actum regiminis sive gubernationis mundi et electorum sicut usque ad perfectam [illegible] autem in demonibus quoad officium insultandi et irritandi sicut usque perducant alios in malitiam vel destructionem. Post diem iudicii corpora que [illegible] semper non destruentur quantum ad malitiam tamen. Cessabit autem eorum prelatio quoad officium expediendi ex quo [illegible] in omnibus hominibus et prelationes exercuerunt, quia non erunt deinceps contentiones [illegible] et his [illegible] cessabit prelatio quia superiora non nocebunt inferioribus sicut modo.

De confirmatione angelorum c. 17

Confirmationem habent angeli ex tribus scilicet natura, gratia et gloria. De natura enim spiritualis natura tamen semel vertibilis est in bonum vel in malum non ex [illegible] sicut in corpore fit mutatio et sepius de bono in malum et econverso solvitur vel non. Quod autem verum sit hoc est quia natura pure spiritualis propter simplicitatem suam totam se quiescit ad id quod eligit, quod non facit natura unita corpori. Habent etiam ex gratia similiter confirmationem quia si ad [illegible] convertuntur stabili eterno scilicet deo et sunt vinculo scilicet indissolubili caritatis, Apocalypsis caritas numquam excidit. Ex gloria quia sicut [illegible] quia circa deum habent perfectionem [illegible] completam angelici desiderii non valent [illegible] ipsum ut [illegible] illo melius vel desiderabilius aliquid nichil non in creaturis invenire possunt eos a fonte avertere. Tenentur [illegible] quod angeli boni ex libertate arbitrii ad deum stantes confirmati sunt per gloriam et gratiam in voluntate confirmati fideles ac felices effecti ac in verbo illuminati ut non solum contemplantur [illegible] in ipso quale sit [illegible] hec in verbo acceperunt [illegible] opera sine [illegible] vel assumpto corpore sive [illegible] aliquas personas nisi virtute contemplantur [illegible] mittuntur [illegible] ministrant.

De custodia angelorum 18

Angeli ad custodiam deputati nobis tenent nos stantes ne cadamus et custodientes nos admonent ut surgamus nec umquam nos deserunt et peccatores [illegible] sicut patet nobis [illegible] si volumus [illegible] in obstinatione [illegible] custodit desistat angelus actualiter [illegible] custodire si [illegible] velint [illegible] angelis [illegible] nos habent [illegible] deputatum quia [illegible] superior fuit [illegible] habebit [illegible] propter quod licet [illegible] ministerium obstinationis sue [illegible]. Effectus autem angelice custodie multiplex est: primus est impedimentum boni et occasionis [illegible] angelum [illegible] obviam [illegible] est de peccatoribus [illegible] angelus domini [illegible] est circa hostes invisibiles [illegible]. Ut Elizeus vidit castra angelorum [illegible] est orationes et elemosinas deo presentare [illegible] Thobias cum orabas cum lacrimis ego et

xii° c° in textu unde Thob. Ego sanum
ducam et reducam. vi° c° magistris
doce. Zachei x° de angelo qui
instruxit eum de misteriis futuris
Ap. i° c° semper et ad secreta reve-
lare Thob. Ego sum raphael ar-
changelus etc. Act. viii° c° apertis excita-
tivam actu patet Surge velociter
et xii° c° ad fidem excitate. Con-
surge [illegible] restat et ma-
xime consolari Thob. forti animo esto
in proximo ut c° [illegible]
et [illegible] de peccato in [illegible] Iudic.
dixit angelus populo israel cur hoc
fecistis xxi° c° peccatis de celis
[illegible] ne [illegible] valeant
[illegible] velut [illegible] angelus
[illegible] Deum [illegible] an-
geli [illegible] nobis per [illegible] suc
[illegible] reparationi [illegible] sal-
vandi in [illegible] locum [illegible]
angelorum. Item per [illegible]
[illegible] angelorum [illegible]
ad [illegible] iudicium. Item per amoris
[illegible] nobis de [illegible]
attribuunt angelo 3 actus scilicet pur-
gare illuminare perficere purgare [illegible]
per nos angelica ammovendo
fantasmata per que perdunt il-
lusiones angelus [illegible] facit
in nobis. Unde eius removet
ab anima scilicet ignorantiam et nubi-
la fantasiarum ac falsas opi-
niones [illegible] reve-
lationum [illegible] Illuminant enim a-
nimam dupliciter scilicet ad sensum ut patet
quando manifestant [illegible] in assumpto
corpore. Item ad intellectum [illegible] illumina-
tio solum est perfecta [illegible] quod an-
gelus non illuminat intellectum efficac-
iter cognitionis [illegible] que non potest [illegible]
[illegible] speciem [illegible]
[illegible] ut [illegible]
quo vult [illegible]
[illegible] ut intellectus [illegible] intelli-
gat scilicet species que cognoscitur et lu-
men quo cognoscitur in [illegible] quia
[illegible] se intellectus super speciem
Illuminat [illegible] angelus intellectum

[illegible] suum diuinum [illegible]
in nobis [illegible] in fa-
[illegible] speciem
ponendo et dividendo [illegible]
[illegible] quia vult revelare
Item [illegible] lumen intellectus
sui super illas ut moveant
intellectum nostrum et sic [illegible] subti-
liorem [illegible] possit in lumine de-
[illegible] Item excitat [illegible]
[illegible] motu ut [illegible] super
illa fantasmata [illegible]
ab aliis [illegible] et promovet
ad melius [illegible] angelus possit
in eodem effectum [illegible]
[illegible] intelligi [illegible] efficiendo
[illegible] movendo [illegible] excitando
[illegible] Primo [illegible] soli
Deus potest inflammare effectum 2°
[illegible] desiderata inflammare
effectum 3° [illegible] potest angelus effectum
[illegible] de istis [illegible]
[illegible] primo [illegible]
ignis ligna 2° [illegible] accedunt
ligna igni 3° [illegible] ligna ig-
ni [illegible] igni accedunt [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] illuminatur [illegible] in-
[illegible] ut dicit Ricardus [illegible]
[illegible] cogitationis [illegible] est
[illegible] cogitationis [illegible] in
[illegible] Illuminatio [illegible] est de
revelatione [illegible] occultis in-
telligibili.

De locutione angelorum [illegible]

Verbum [illegible] est [illegible]
[illegible] verbo [illegible]
loquitur Deus angelo et
[illegible] Item Deus [illegible] Item
[illegible] cum in [illegible]
[illegible] verbo [illegible] cuius loquitur
[illegible] homo angelo [illegible] in corpore as-
sumpto [illegible] verbo [illegible] loquitur Deus
[illegible] et angelus [illegible] de locutione
angelorum [illegible] Deus angelo loquitur
[illegible] in motu [illegible]
[illegible] affectus suos [illegible]
[illegible] dubitatur
Angelus [illegible] loquitur angelo [illegible]
[illegible] ostendendo. Item angelus

facit ad [illegible] coram angelo quod ipse intel-
ligit quod ante non intelligebat sic lo-
cutus omnibus ordinibus superioribus in-
ferioribus et econverso. Item loquitur ange-
lus angelo per applicationem sui ad illum.
Item loquitur angelus angelo per ymagi-
nationem divini luminis [illegible] in se transfun-
dendo sic non locutus omnibus.
[illegible] superiores inferioribus de-
[illegible] quam per divinas theophonias per-
ceperunt. Loquitur autem angelus homini dupliciter
primo in verbo vocali in assumpto
corpore sed non sicut nunc per se sompnium in
organis [illegible] naturam [illegible]
[illegible] et mutat medium
quod ad modum in voce naturali [illegible]
audiri nisi ab illo ad quod ordinatur.
Sicut in apparitionibus angelorum quos
quidam vident et alii cum presentes
non vident ut apparet in Helizeo et
eius puero [illegible] aliquando quod angelus
numquam apparuit ut apparet. Aut si
loquitur homini in sompnis [illegible]
[illegible] similitudine ponit in oculo
eius ut in imaginatione vocis ponit in
aure et ibi respiciat recipit species.
[illegible] species illas adducit de imagina-
tione ad ymaginationem [illegible] hoc
ad [illegible] et hoc est quod angelus dicitur
apparere vel homini loqui. Secundo non lo-
quitur homini per impressionem sensibilium
in instrumento ymaginibus et sic loquitur
vigilantibus et dormientibus. Item
loquitur angelus diabolus species sui in
[illegible] aliquid [illegible]
suadendo. Item loquitur diabolus homini dupliciter
[illegible] in mutando [illegible]
magice aliarum rei [illegible]
instrumento [illegible] obiciendo visui
[illegible] aliquando [illegible] non loquitur
diabolus homini per impressionem sensibi-
lium in instrumento ymaginibus et hoc
quando facit vigilantibus [illegible] dor-
mientibus et sic immittit cogitati-
onem mali cogitationem mala
non potest immittere [illegible] malas
sic est [illegible] loquitur
deo presidente [illegible] unde
[illegible] apte [illegible]

loquitur angelo sed [illegible] corporis
[illegible] percipit angelus sicut et [illegible]
sensibiliter [illegible] corpore
[illegible] spirituali [illegible] loquendi [illegible]
[illegible] ad angelos sed [illegible]
corpore. Item loquitur dyabolus [illegible]
[illegible] sensibilibus corporum
ubi dyabolus legit [illegible]

De specialibus nominibus trium angelorum 20

Michael scilicet et Gabri-
el et Raphael [illegible]
propria nomina archangelorum
[illegible] corporum [illegible] et alii sunt
[illegible] corporum propria nomina [illegible]
[illegible] excellentius Michael [illegible]
[illegible] ut deus [illegible] de ordine prin-
cipatuum [illegible] cui [illegible]
[illegible] paradysi [illegible] et
[illegible] synagoge.
Item [illegible] animas in paradysum
[illegible] gloriosus de-
[illegible] Item pugnat cum drago-
ne [illegible] dyabolus sicut legitur in Apocalypsi. Item
[illegible] Gabriel
[illegible] fortitudo dei [illegible] de ordine
archangelorum et [illegible] magna
[illegible] Raphael [illegible]
medicina dei [illegible] de ordine angelorum
[illegible] magna [illegible] fecit an-
gelorum [illegible] custodiunt

De casu demonis 21

Omnes angelos fecit
deus bonos [illegible] summos
[illegible] medios [illegible]
[illegible] immutabile [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] super se ascendunt ad [illegible]
[illegible] ad bonum
immutabile [illegible]
[illegible] in malum [illegible]
[illegible] non [illegible] peccati [illegible]
[illegible] iusticie [illegible]

De simili casu demonis 22

Casus dyaboli duplex fuit
scilicet spiritualis et localis.
Spiritualis idem quod re-
cidit de [illegible] de liberi
arbitrii ad boni flexibilitate

de luce tenebras de sapientia ignorantiam de ignorantia malitiam de felicitate in penam de dilectione in odium post casum factus est impenitens et obstinatus in malo et excecatus in vero et deordinatus in bono et infirmatus in virtute et exclusus a divina contemplatione perdita voluntatis rectitudine iniustus est ad homines hodium et invidiam contra continue laborat ad eorum subversionem perpetuo multipliciter

De quantitate milicie angelorum 27

Casus dyaboli locus fuit et qui vel in infimum vel in aerem caliginosum qui est in medio etherio aeris cecidit. Demones in superiori parte aeris non sunt, gaudent enim. Sed est opinio quod prima die post creationem suam cecidit. Dicitur quod decima pars dominus angelorum cecidit. Sed hoc dicunt quod ordines angelorum fuerunt sed quod tot de singulis ordinibus ceciderunt quod potuit unum facere chorum

De quantitate milicie angelorum 28

Angelorum ruinam restaurabunt pro salvandos dicunt autem aliqui quod tot homines salvabuntur quot demones ceciderunt. Alii dicunt quod tot homines salvabuntur quot angeli perstiterunt. Super hoc quidam quod due pietas erunt in celo scilicet hominum una et angelorum una et quod ruinam angelicam restaurabunt virgines et de alio piete tot erunt salvandi quot in alio piete sunt virgines et angeli

Utrum peccatum dyaboli sit irremissibile 29

Uarie dyaboli sic peccatum irremissibile assignatur propter quas rationes prima est quod sine aliquo suggerente peccavit secundo nullo repugnante cecidit. Unde Tertio quod est in dei formam intellectum peccavit quanto autem nobilior est gradus tanto peior est error. Primus nesciens voluntatem 3° secundum eundem

Damascenus angelis non est susceptibilis penitentie unde ut ait quod mors hominum est casus est sine desideriis quos 4° ad bonum promotionem quia spiritus labilis cum simul veritas est cognoscere quod hoc non facit quod sibi repugnat spiritum. Beatus angelicus mali est ut patet potius ex predictis primum scilicet in noctem 2° ample 3° pene et misserie

De nominibus demonum 30

Demones sunt spiritus implumbati genus in in iniquitatis. Ancte volatiles incessant sotales nocendi cupidi per superbiam tumidi sunt in fortitudine nomini in invitant sunt in quietant assiduis vigilantes turbant dormientes prorumpunt infectant morbos inferunt tempestates faciunt sunt in fumum peccati sceu in dolis sibi divinum cultum usurpant super bonis divinis appetunt magnitudinem autem per eos fiunt bonis adeptatum datur spes hominis in scientiam templi demones sunt vigor. Demones primo insubtantiatus nature et per liberi agitum natum 2° per experienciatum cui 3° revelationem superiorum spiritum. Primo in intellegitivum unde intellectus peccat. 2° in intellectum secundus 3° in vi gravitatis voluntate. Item per dyaboli nominat. per per et exceptiones sive gravitatis nominat in dyabolus quod in corpus defluens quia defluxit in corrumpit spiritualis et locutur. sic dicitur est sive quod vocatur dyabolus datur sub enigmatulo et aliis quiescit quasi plurimum tum noce que 1 velle. Deca sui ethymologiam dyabolus dicitur a dya quod est duo et bolus quod est morsellus quod duo occidit scilicet corpus et animam. Item vocatur Demon id est sanguineus et hoc propter peccatum id sciens gradum quorum templi fert sicut est Item belial quod interpretatur absque iugo id est absque

dmo qr ꝓposse pugnat ꝫ q̄ eu
cui deberet ēē subiectus. Item
beelzebub i. vir muscarum
i. auctor peccatorum q̄ delinquit
vin sposu ꝓpm. Ite sathanas
i. adusarius peruus ꝑ adusarius
dyaboli. Ite uehemoth i.
bestia q̄ facit hoēs bestiales.
Ite leuiathan i. additum in eorum
corpora qr peccata peccatis cumulant.

De nocumentis demonum hominibus 2ª

Dyaboli nos hoī insupr
qr ꝓmolitur 7 hec quorum
corpora externis ledendo
sic fecit Job. Qnq̄ etiam me-
bra ligando sicut ī inobsessis
7 ꝑ hec dr̄ ꝓmulis angelis bonis
ne dyaboli ledat eos ī rebus uel
excedat. Ite nos ī ꝑsonam
ymaginum mala suggerendo
7 ꝓcommotionem sanguinis ad pacem
attē̃do uel ꝑ exteriores pobiectionem
falsarum formarum decipiendo de-
rebus 7 sibilis dē ꝗꝗ. Quia dyaboli
aut opprimendo rapt aut īsidiendo
cum uolat aut suando blandi
aut minando terret & dispiciendo
frangit uel ꝑ mittendo decipit dyaboli
decipit hoīs ny̆ modis ꝑmo
m̄ suadendo bonum ꝫ hoc ꝑ malum
ut cum hoī ī stabili suadz ī gsse
regionibus ꝑ hoc ut ꝑ mo. aꝑ-
ostotet 2° suadendo malū sb
spē boni ut puitare prebz al-
tius qsuadis 3° disuadendo
bonum alicp nociuum ut ē dissua-
dz alicui pbo uio ī gssū religi-
onis ne deh. pmitcht 7 e-
gredieus confundt uel qndisf-
suadz alicui orationem uel ele-
mosinā ne ꝑ hoc ī curit uanā
glam 4° disuadz malū ut
ducat ad penis ut qnq̄ di-
suadz ī exuancia ī uicui 7 sop-
no ut ducat ī discam ab-
stinenciam ꝓ penis ē. Impedit
dyaboli ī effcū sue malicie uiltas
mōis qnq̄ s. ꝓtinui sue pcata
ī poītu adeo. Ite qnq̄ pncipis-

tenta bonorum spirituum licet u. aut
duos Angelum unus s. bonum ad
custodiam alium malū ad exer-
cicium. Ite ꝑ arbitrium hoīs non q-
sencientis. Ite qnq̄ ꝑ ꝑcēi ab
hominatorum qr dcones nobilio-
res nē peccata mlta detestat. Ite
ꝑ cautelam quz mitit facte
mala ut penis fiat sic mo
n̄ nexplet excomitatos ut
fratres n̄ uicet ne timeatur
vexp uitus temptandi minima
ī dixit. qui uicit diuse st opi-
niones dicunt n. qdam ꝓsu-
peratus ipsum victore n̄ possit
amplius temptare de eodem uicio
ꝫ alius dyaboli pt. Alii dicunt ꝓ
superatus ī uno uicio ultimo de
illo uicio amplius posst temptare.
Quidam dicunt ꝓ superatus ab
uno nomine possit temptare de
toto. Datur ē dcoīb. potestas
expendi autem magratis mul-
tiplici rōne ꝑmo ad fallēdum
fallacias sic egypcios 7 ipsos
magos q̄ 7 qui ipi ptalem
modū actum st ꝓ. fideles ne
s. talle ꝑd ꝓmagno de sidēnt
cum videant ēē malos facē hy.
mōi 4° ad ꝓbandum 7 excecandum
paciencia sanctorum. De lucifero c° 2g

De lucifero sacerdotum ꝓ fuit
de summo ordine supi-
oris gerarchie atm-
illo ordine supmū gradū tenuit
cum quasi pncipi de singulis or-
dinibus mag multitudo adhe-
sit qd omnes secum traxit 7 lucifer
dcs ē qr pre ceteris luxit sue que
pulchritudinis cum ꝯsideracio
excecauit. Primo hoiem tempta-
uit 7 uicit xp̄m temptauit
7 uictus ē pcē amisit quas
uires quibz recuperabit uel ligat-
tus in fine solue. Primum lucifer
fecit ꝓ se 7 sum bucatū bonum
excecatus decepit de alcicu-
dine ꝑsusit ac ꝑdiam excellen-
ciam ambiuit ꝓ spitus ēē

ex se no ab alio s[ed] su[m]m[us] mitis sp[irit]e
voluit s[ed] ave posse q[ui]sq[ue] g[ra]ta
aponi. voluit dei similitu[dine]m
a accipimi[n]t cu[m] q[ui]dem imitatoris s[ed]
p[er]acis i. subditos sp[irit]e voluit
& nulli subiectus esse accipimi[n]t

Quid sit a[n]i[m]a s[ecundu]m diffi[nitionem] c. 29

Post natura[m] corpeam
et i[n] corpea[m] dicendu[m] est
de n[atur]a e[st] q[ue] uniu[er]sis q[ui]p[p]e
s[ed] p[ri]mo e[st] p[ar]te mei s[ecund]o e[st] p[ar]te
corp[or]is 3[o] e[st] p[ar]te totius h[om]i[n]is de
a[n]i[m]a videndu[m] e[st] p[ri]mo q[ui] sit s[ecundu]m
diffinitione[m] porro a[n]i[m]a q[uo]d s[ed] s[ecundu]m
diffini[tur] ut sp[irit]e a[n]i[m]a d[icitu]r ut a[n]i[m]a
q[ua]n[do]q[ue] d[icitu]r ut sp[irit]e & a[n]i[m]a i[n] q[ua]n[tu]m ig[itu]r a[n]i[m]a
n[atur]am s[ed] sp[irit]e distingui[tur] ab alley[.]
and[ro] in lib[ro] de motu cordis
a[n]i[m]a e[st] s[ubstanti]a i[n]corp[or]ea intellectualis illu
minatio[n]e[m] velo[ci]t[er] p[ro]ceptiua ex h[oc] ita
diffinitioe [con]s[ider]a[n]s p[ro] sp[irit]e s[ecundu]m q[ua]m
q[ue] e[st] a[n]i[m]a int[er] o[mn]ib[us] c[re]atis i[n] medi-
ate p[os]t angelis illuminatoris diui-
sit p[ro]p[ri]e a[n]i[m]a no[n] in q[ua]n[tu]m diffi[nitur]
a[n]i[m]a gignugio e[st] s[ubstanti]a i[n]corp[or]ea regens
corpus ex hac diffinitioe h[ab]e[tur] q[ui]
a[n]i[m]a e[st] q. cor[por]is motor & rec-
tor [S]ec[undu]m a[n]i[m]a i[n] q[ua]n[tu]m diffi[nitur] a ph[ilosoph]o
i[n] libro de a[n]i[m]a e[st] endilichia po-
tencia vita h[abe]ntis endilichia
h[ec] d[icitu]r act[us] p[ri]mus siue p[er]fectio [e]x
hac diffinitioe h[ab]e[tur] q[ui] a[n]i[m]a vnibi-
lis cor[por]i no[n] mo[do] s[ed] soli orga[n]ico
& ph[ys]ico & n[atur]ali ad susceptione[m]
a[n]i[m]e r[ati]onalis disp[osit]o a[n]i[m]a i[n] q[ua]n[tu]m sp[irit]e
& a[n]i[m]a diffi[nitur] sic ab an[n]i a[n]i[m]a o[mn]i[um]
e[st] simili[tu]do h[ec] diffinitio d[ic]i[tu]r p[ro]p[te]r
p[ro]p[ri]etate a[n]i[m]e ad o[mn]ia ... a[n]i[m]a n. ex
s[ecundu]m n[atur]a[m] susceptibilis o[mn]i[um] in
corp[or]alium & corp[or]alium sp[irit]ualium
e[st] apta [S]ec[undu]m a[n]i[m]a diffinitio e[st] tal[is]
a[n]i[m]a e[st] dei forme spectaculu[m] hec
diffinitio su[m]i[tur] ab a[n]i[m]a & d[icitu]r s[ecundu]m q[ui]
a[n]i[m]a q[ua]p[ro]pt[er] ad deu[m] p[ro]ut ex n du-
ce ul formale roe p[er]agit[ur] s[ed]
deo cor[poris] cand[id]o infundi & i[n] fide-
do a c[re]at[ur] [S]ec[undu]m s[ecundu]m a[n]i[m]a sic diffinit[ur]
a[n]i[m]a e[st] sp[irit]e intellectualis ad bea-
titu[dine]m i[n] se & cor[pore] ordinata h[ec] dif-

finitio d[icitu]r a loc ad fine[m] s[ecundu]m q[uo]d
solu[m] sepat b[ea]tificat[ur] in se sic
anglis uno & in cor[pore] glorificato
b[ea]titudo amplia[tur].

Quid sit anima s[ecundu]m rem c. 30

De a[n]i[m]a s[ecundu]m rem diu[er]sis
modis ph[ilosoph]i p[er]cuisse se-
te[n]tiis plato n. d[icitu]r a[n]i[m]a[m]
num[erum] se mouente[m] a[ut] endeli-
chiam pictagoricus armonia[m]
ypocras sp[iritu]m acrime radiu[m] luce
democritus sp[iritu]m [com]positu[m] ex a-
thomis ypericus igneu[m] uigo-
re[m] parmenides d[icitu]r eam ex
terra igneu[m] epycuricus a[ut]e[m] ex
aere & igne [S]ec[undu]m h[a]s diu[er]sita-
tes nos sequa[m]u[r] d[icit]ta s[an]c[t]or[um] &
catholicor[um] m[a]g[ist]ror[um] dicentes q[ui]
a[n]i[m]a e[st] sp[irit]ualis s[ubstanti]a & r[ati]onalis
ad uiuificandu[m] corp[us] h[umanu]m
ex nichilo c[re]ata [C]reata e[st] in
cp[or]e a[n]i[m]a p[er]fectibilis & i[n] p[er]fecta q[uan]tu[m]
ad sciam & u[ir]tutes p[er]ficitur a[n]i[m]a
e[st] q[ui]a ad potius n[atur]alis & in
corea e[st] s[ecundu]m se n[on] e[st] s[ub]iecta ne
q[ue] dimensioni ex ea su[n]t q[ua]ntitates
s[ed] n. a[n]i[m]a ut d[icitu]r aug[ustinus] [n]o di-
mensio s[ed] p[er]tinet & u[ir]tualem
& q[ue] simplex e[st] a[n]i[m]a lo n[on] a[n]i[m]am
augme[n]tu[m] n[on] detrime[n]tu[m] e[st] suscep-
tiua q[ui]a n[on] ma[io]r maior nec mi-
nor n[on] i[n] minori minor repit[ur]
sic d[icitu]r au[gustinus] [M]ultitudo q[ue] p[ro]-
p[ri]etatu[m] i[n] a[n]i[m]a n[on] ponit maiori-
tate[m] essentie a[n]i[m]a & ut a p[ar]te n[atur]a
p[er] memoria[m] i[n]telligentia[m] & vo-
luntate[m] ad ymagine[m] dei f[a]c[t]a
capax dei u[ir]tutis ul vicij sus-
ceptibilis pene ac p[re]mij ar-
bitrij libera potestate & h[abi]tab[ilis]
ac affectionibus decorata caret
pondere figura & colore passibilis
e[st] & mutabilis eo magna est
q[ui]a capax e[st] creatoris eo recta
q[uo]d e[st] appetens bonitatis eo beata
q[ua] p[ar]ticipes d[e]itatis est

Quid sit anima s[ecundu]m rem 31

Hic d[ic]atur aug[ustinus] anima
corp[us] s[u]u[m] uiuificat mo[tu]s

an quo recolit anima dum iudicat
ſpc dum ſpirat uel qz natiuum ſpira-
lem ſunt ſenſus dum ſentit
memoria dum recordatur uolu-
tas dum conſentit ¶ Hec nomina
diuiſa ſunt anime non ꝑ eſſentie plu-
ralitatem ſed ꝑ effectum & operum mul-
tiplicia ¶ Dicitur autem anima ab a
ē ſine & mene quia ē ſanguis corp
ſit ſine ſanguine ut dicit albertus
quia ē uita & mene quia eſt tenue
corp anima uita tenuit ....

De triplici anima C 32

Anima autem triplex eſt ſ. ve-
getatiua ſenſitiua & racion
& ſic hic intelligitur ane
potentia triplex .i. vegetabilis ſenſi-
bilis & racionabilis de quibus dicitur
ambo quia anima vegetabilis ap-
petit eſſe ſenſibilis bene eſſe racion-
alis autem optare eſſe & coniungi
qeſcat quo uſque optata coniungatur
ꝑ hoc i amoris in deum mouetur
tamen ad eternum ut i ipſo ſumme de-
lectetur & i potentiis i diuiſis ſub-
iectis in anime dici poſſunt ut vege-
tabilis ē anima i plantis ſenſi-
bilis in brutis racionalis in
hominibus in noie ac ꝑ dicta i anima
una ē eadem ſed differunt in
potentiis non obſtante quia i homine
ſucceſſiue ad diuiſis temporibus
manifeſtantur hoc ē omnium auctore
fortitur qz racionabilis prius diſ-
ponunt ad uitam i ad ſpiritum et
prius ad ſenſum i ad racione ꝑ
ſeruitur cum non ſit i ſtatu ſed ꝑ pau-
latim ac ſucceſſiue operatur ſi ac
anima racionalis i fundit corpori tunc
ꝑ dicte potentie ꝑ mo i fundi
& non ſic actiones ſuas de neceſſariis
auctore fortunt ſed ab ipſa anima
¶ Anima ſed duas ꝑ imas potentias ſ. vege-
tabile & ſenſibile expectet animo
i corpore non ſic ſed i corpore et corpori
anima vegetabilis & ſenſibilis non
dicitur dici i homine anime ſed potentia
¶ Hec autem vegetabilis ē dic-
ta anima in ſenſibilis ſed potentia

aut vegetabilis i vegetabilis
anima non potentia ....

De eſſencia vegetabilis 33

Anima vegetabilis actus
ſed potentias ſ. generatiuam nu-
tritiuam augmentatiuam ꝑ mittit
ē ad conſeruationem ſpecie 2 ad con-
ſeruationem in diuiduo 3 ad con-
ſeruatorum ſuccenti uirtute aut in
eterne maior deſeruiunt ſ. virtus
actiua ꝑ aſſumit nutrimentum i nu-
trimento ſic degeſtiua que ſeparat
congruens ab i conuenienti alimento
ſic retentiua ꝑ cibum ad diu
retinet i uno loco donec de-
bitam recipiat alteratione ſic
expulſiua ꝑ expellit ꝑ ſuperfl-
uum ē i nutrimento ſed ad omnes
habens ē appetitus [illegible] 3 30 ....

De potencia apprehenſiua ane

Anima ſenſibilis habet duplicem
potentiam ſ. apprehenſiuam &
motiuam apprehenſiua
diuiditur i apprehenſiuam de foris
& apprehenſiuam de intus vires
apprehenſiue ſunt v. particulares
ſiue exteriores ſ. uiſus auditus
et ceteri potentie interiores anime ſe-
ſibilis que ſunt ſenſus communis ymagina-
tio eſtimatio fantaſia memoria
preparatiua omnes iſtas vires
organicas eſſe ꝑ inſtrumenta
corporea ſuas operationes ꝑficiunt
corpus ſum ꝑ particulariter communis
prius in formata ſua cum non ac-
ceptat ē uniuerſalis eſſe quia opera
in intellectus Iſta ſalue inde eſt
i ſenſibus particularibus quoniam ille non
apprehendunt niſi preci ſenſibilis
preſentiam ꝑ circumſtantibus i actionibus
que ſunt ymaginatio eſtimatio fan-
taſia ſic ē quia in illis omnibus ē
apprehenſio for ſingularis ꝑ ſicut
ꝑ clinamenta & quantitate
omnes iſte potentie ſunt paſſiue
& patiuntur a formis & idem
diuis que ſunt principia cognitionis
a ſenſibilium Dicitur ꝑ cetera ꝑ nulla
potentia apprehenſiua ſenſibilis

retinet quod apprehendit immo quod una apprehendit alia retinet. Alio modo dicitur retentiva est virtus que bene retinet et alia que bene recipit. Illa que bene recipit perficitur sicco et frigido, sed que bene recipit perficitur humido.

De sensibus particularibus 35

Sensus particulares sunt v, divisi scilicet in visum, auditum, gustum, odoratum et tactum, qui in multis conveniunt et in multis differunt. Conveniunt nam omnes sunt virtutes passive. Conveniunt enim in materia suscipientes non extra mittentes. Sensibile positum super sensum non sentitur. Omnes sunt perceptibiles particularium, non autem universalium. Ad quod sensus exteriores ex [illegible] dupliciter: unus ad salvandum et alter ad motum voluntarium. Interiores sensus oportet esse proportionatos suis sensibilibus, ad [illegible] quod in medio delectantur et excellentibus corrumpuntur. Ad sensationem [illegible] ad oportet esse obiectum presens et medium deferens et organum sanum atque quietus et aliter inter actualis. Omnes sensus habent unam originem scilicet cerebrum, quoniam aliquid velud arcuatum quasi linee que dantur excuntes. Differunt autem sensus particulares in multis, nam quilibet habet speciale instrumentum. Differunt et in obiectis. Differunt medio differentie, quia tactus et gustus habent medium intrinsecum, alii extrinsecum. Differunt apprehensione velocitate, quia visus acutissime et remota apprehendit. Differunt situ, quia visus est supremus, post auditus, deinde alii secundum ordinem. Differunt utilitate, quia gustus et tactus magis sunt necessarii ad conservationem individui et speciei. Gustus non discernit cibum sed obiecta sicut calidum, frigidum et humidum, ut ab declinet extremam [illegible] qualitatum ne corrumpatur. Differunt generalitate, quia tactus generalior est cum non habeat organum determinatum sed in omnibus membris fit. Differunt retentione impressionum: quidam non [illegible] forcius retinent suas impressiones sicut patet in tactu. Alio modo videmus visu et oculo, sed differunt nam visu videmus effective sive formaliter, sed oculo videmus instrumentaliter. Eodem dicendum est de auditu, gustu et tactu, veris sensibus ita a sensibus explicatur. Primo modo in sompno, sed in extasi non [illegible] in morte vero maxime.

De sensu communi 36

Sensus communis est potentia super omnes sensus particularium obiecta apprehendens. Omnes sensus exteriores a se ut in centrum velud arcuate procedunt exeuntes et sensationes suorum similitudines ad sensum quendam reducant, qui medius est de singulorum perceptionibus iudicat et discernit. Unde sensus communis est fons exterius omnium sensuum et ad ipsum omnis motus sensibilium refertur, sicut ad ultimum finem. Hec potentia quedam sensus communis est, quedam in quantum est [illegible]. In quantum enim sensus est ab ipsis species sensibiles et capit et recipit. In quantum autem communis est sensus duorum unum est iudicium sensibilium. Per quem apprehendimus nos videre quod videmus et audire quod audimus et sic de aliis sensibus. Hoc iudicium non est in aliis sensibus, nam sensus est videre et audire, sed alios sensus apprehendere. Secundo comparat plura sensata, dicendo unum esse dulce et aliud esse album. Et hic sensus communis est, quia ad ipsum referuntur omnium propriorum sensuum sensata. Huius autem mansioni pars cerebri posterior in loco ubi concurrunt omnes sensus, quia locus medullosus est et humidus.

Virtute ymaginativa 37

Virtus ymaginativa est potentia apprehensiva que

ymagines ex sensibilium resultant
sed virtus plus distrahit quam sensus non
accipit formam nisi presente re sensibili
Ista autem retinet formam absen-
te re sensibili. Et ymaginatio differt
a sensu communi quia ex parte recipiendi sic
sensus patitur. Ista virtus quasi vas
formarum vocatur quia in ea sic dantur
et forme apprehensibiles recepte a sen-
sibus retinentur et in mobili autem
sed potentia ordinata in anteriori
parte cerebri et sic et sensus communis ponitur
et sed in anteriori diuturnis ponitur ex
fatigatione cerebri pueri vel
et ymaginativa tamen retinetur in
passiones a sensu communi receptas

De virtute estimativa 28

Estimativa virtus que a philosophis
aliquando intentio dicitur
quia sensus non percipit sed quod
ovis fugit lupum et lupus miseretur
nato suo sed ista non possunt nisi lu-
pus faceret contrarium similiter in dam-
num et quod sed in dampnum est nati
eius sic ovis lupum apprehendit sibi
nocivum. Ista non possent sensus
nec sensus communis. Estimativa differt ab ym-
aginatione quia ymaginatio solum
recipit formas apprehensibiles
per sensus communem ad ymaginationem
solum non sequitur affectus movendi vel
estimare vel fugere vel sequi. Ad
estimationem autem statim sequitur quod
istorum unum sit in animali, pro illo
sed scilicet ad speculationem rei solum
sed estimativa ad ymaginationem
et propter hoc estimativa non ponitur ap-
prehensiva esse sed et motiva pro hoc
quod determinat ad quod movere de-
beat animal cum animal movetur
ad cibum vel ad ymaginationem de-
bet esse in animali sed ymaginatio non
solum movet in modo apprehendit
vel quod animalia que estimativa non mo-
ventur. Differentia quam estimativa est
apprehendere intentiones in quod de ra-
tione sed ad [illegible] unde non apprehendit
quod sit filius vel nomine de [illegible] vel
amicitiam vel inimicitiam etc.

vel in quo etc. Sic dictum est sed virtus
in principio partis medie cellule cerebri
ponitur quia calida est et proxima mul-
tis spiritibus adaptatur. De fantasia 29

Fantasia est potentia compo-
nens ymagines cum ymagi-
nibus et ymagines cum in-
tentionibus et intentiones cum intentionibus.
Componit in quantum fantasia ymagines
cum ymaginibus ut est ab aliquo dicere
aliquid esse album et magnum vel diver-
sas formas componere vel fingere
chimeras componit et est ymagi-
nes cum intentionibus ut cum apprehendit
eius formam lupi esse fugiendam. Com-
ponit sed intentiones cum intentionibus ut
patet in ove que apprehendit nato suo
esse tenere et sic probando etc. Videtur et
aliquando respectu dicitur pro fantasia
est maior quando quod preter [illegible] in actu
sensibili pluralitas nam non solum presentia
sed et previdet in futurum pluralitas et
quedam animalia faciunt sibi casas
et de cibo sibi providet in longinquum
pluralitas quod sciat de illo quod sit idem
et de alio quod sit aliud et sic de
omni eo de quo sumat fiat compositio etc.
affirmatione et negatione ad electionem
et in fugatione per experientiam sumit
et dicto. Ideo multi dixerunt ipsam
fantasiam esse aliquam rationem sed dicitur
non vero esse electionem ante sensibile
sed ad simile sed vulgo vocatur
in homine cogitativa est etiam sicut
cogitare sic ratione fantasia
operatur in sompno sicut in vigilia et
aut in sompnis res videntur esse
presentes sed est ratio quia fit reversio
ad sensum communem. Ista potentia quandoque
iuncta est rationi sicut est in homine tunc
accipit agendi et operandi in [illegible]
ratione sed quod ratio diversificatur sed
diversitate corporis de qualitate ratio [illegible]
fit ratio operationes fantasie multipli-
cantur in homine valde. Ubi autem fan-
tasia non est cum ratione patet est in bru-
tis tunc regitur solum sensus communis in sinciput
mente quia una est uno modo in spiritibus
species animata ratio concepta fantasio

operatur mentalibus unorum. Inde quod omnibus videndo stat in mundum suum disponunt, idem dicit philosophus quod iste virtutes in brutis potius agunt quam quod agant, sed in homine potius agit quam agitur, quia bruta moventur secundum impetum et appetitum impulsum naturalis motus aut naturalis, homo autem regulatur secundum regimen rationis. Homines qui melancolici et in fine tamquam amentes sunt multas fantasias, secundum hoc non est ex illustratione quae fit per imagines rerum sensibilium sed ex passionibus naturae et confusione spirituum ascendentium ad cerebrum et capitis evacuatum. Tales in spiritu ymaginationes diversarum involutiones stant et generant horribiles visiones et deceptiones. Sed cuius pertica quod bruta animalia percipiunt influxiones primi motoris quam homines, sicut patet in formica quae granum colligit in futuris diebus non pluit et gallus suum cantum propter naturam, quia mutationem aeris ex influxione primi motoris presenciunt. Ratio huius dicta est quod homines multum occupantur circa conceptiones suas confendo et componendo et dividendo. Quare influxiones primi motoris non perficiunt sic bruta, quae non occupantur aliis conceptionibus nisi sensibilibus operantur secundum pedes in ellam eo quod nimis occupat animam compositione et divisione ymaginationum non solum acceptarum a sensibilibus sed et fictarum. Magister autem at impedit intellectum quando a celestibus et divinis ei imprimuntur. Et hoc est ratio quia deceptiones multiplices ut frequenter non similes ymaginationibus et in fictionibus fantasie. Fantasia ponitur in medio medie cellule cerebri inter cellam ymaginationis et memoriam quia fantasia dividit secat super formas quas accipit ymaginativa per sensum quam super intentiones quas reservat memoria et illas formas et intentiones dividit et componit.

De memoria C. 20

Memoria est repositorium perceptorum; reservat memoria intentiones estimationum affigis in ... aut prememinit mediantibus rebus sensibilibus. Reddit ipsas res sensibiles quae sunt extra ipsam et propter hoc secundum actum memoriae duas precedentes operationes requirit, videlicet hec est receptio et hec comparatio. Propter quod in hiis memoria in apparentia est hec est conservatio apud nos quod sit ymaginativa oportet et quod an memoriam idem virtus respicitur quae ex figuris recipit attentiones intentiones singulares. Sed autem differt ymaginativa a memoria quia ista conservat species, hec conservat intentiones specierum. Sed etiam quod memoria differt a reminiscentia quia memoria distincte adires componendo intentiones distinctas cum ymaginibus reminiscentia quia autem sua recordatio est motus quod inceptus ab absencia per oblivionem et est cum collatione temporis et loci et hic reminiscentie motus non est informatus secundum certum ex principiis causativis idem autem proprie est reminiscabilitas cum primum multorum prius memoriatorum. Cum enim prememinit ut fiat apprehensio quae est rebus prius sunt in se vel aliis sensibus cognite post quod sensus est totaliter oblitus, sed non prememinit recordari se esse oblitum. Sed si oblitus est per tempus aliquid quod remansit per reminisci secundum quod sciunt se vel per collationem reminiscere ... quod oblitus fuit reducere cum ad memoriam quod remansit memorie. Alia est differentia inter memoriam et reminiscentiam quia memoriam multa participant animalia, sed reminisci est solum hominis quia reminiscentia quedam est investigatio per suum ordinem quae non est absque deliberatione per quam animus ordinatur ad quas. Sed ne quaque reminisci voluit ...

non eo modo quo possibilis secundum intellectum apprehendit. Hoc modo fit per memoriam quia est talis memoria non secundum intellectus convertit se super eam quae apud se habet et eam reducit ad actum quod habet in spiritu. Unde est sicut manens actualiter apud intellectum possibilem qui est locus specierum universalium. Unde ultra prius speculata remanent in re apud ipsum tamquam in loco generationis sue et quamvis actu illa non consideret. Intellectus autem possibilis ad habitus species quas sic apud se habet convertitur ut habens autem quando voluit uti eo non tamen opus in ea ponitur in posteriori parte cerebri qui locus est sicut ipse dicit ut omnes convenit exipio

De insensibili motiua c. 31

Sequitur de sensibili motiva que manet quasi spiritualis quasi corporalis. Imperat dicitur appetitus qui dividitur in concupiscibilem et irascibilem per quarum unam appetit bonum vel per alteram fugit malum. Ab hiis quoque duobus s. concupiscibili et irascibili oriuntur quatuor affectus s. gaudium spes timor dolor. Nam si presens est quod concupiscimus gaudemus, si absens est speramus. Similiter si presens est de quo irascimur dolemus, si absens timemus. Sensualitas est vis anime sensibilis motive et ad idem movet ad concupiscibile et irascibile. Sensualitas est appetitus qui delectabilia sectatur et nociva refugit. Differt autem sensualitas a concupiscibili et irascibili: sensualitas magis coniungitur corpori et sic in brutis est et in homine nulla lege stringitur quin semper in appetitus suos ad corporis pertinentia moveatur. Sed concupiscibilis et irascibilis hoc agere [illegible] virtutibus que in ipsis fundantur. Est enim temperantia in concupiscibili et fortitudo in irascibili et sic de aliis. Exsequens motiva sensibilis movet corporaliter sic

dividitur in virtutem naturalem vitalem et animalem. Quarum prima sedem habet in epate et primum principium est cor; secunda in corde; tertia in capite ut in proprio principio, tamen principium est cor. Virtus naturalis est motiva humorum. Vitalis est motiva pulsuum. Animalis est motiva membrorum. Dicitur naturalis est motiva humorum mediantibus venis que radicantur in corde et hic per spiritum naturalem in epate secundum Galienum; secundum philosophum autem radicantur in corde et hic per spiritum naturalem. Est spiritus autem naturalis vapor subtilis et aereus in corde [illegible] in corde sanguinem ad singula membra et pellit ex quo corpus generatur. Virtus vitalis est motiva pulsuum mediantibus arteriis que radicantur in corde. Spiritus autem vitalis est idem quod naturalis sed in [illegible] dicitur in virtute hic per arterias ad membra corporis se diffundens tamquam instrumentum vivificativum ipsius corporis. Animalis virtus animalis est motiva membrorum mediantibus nervis qui radicantur in capite et hic per spiritum animalem. Est autem spiritus animalis idem naturalis et vitalis sed animalis dicitur quia ad cerebrum devenit et cellis subtilior per nervos ad organa sensuum dirigitur. Et motus secundum locum exinguntur in corpore animalis. [illegible] quia cum virtutes animales intendunt naturales remittuntur. Propter hoc in homine debito studio vel meditationibus nimiis operantur virtus nutritiva et generativa et augmentativa, ex quo patet quod concupiscentia carnis in viro studioso vix dominatur. [illegible] similiter [illegible] naturalibus. Decet quando virtutes animales remittuntur sicut in sompno quod deservit [illegible] ad meditatione naturalium. De potentiis anime c. 32

Tertia species [illegible] ut autem plures s. potentiae spiritus

passiones & potencie quedam sunt
in natura habitus autem acquisitus vel
infusus passiones sunt illate in
natura habitus non sunt acquisiti neque
infusi & virtute politice namque
ex frequenti studio acquirit homo
sciam & ex frequenti bonum agere fit
homo bonus bonitate virtutis po-
litice Sunt & habitus qui non per modum
per acquisitionem sed per infusionem sic-
fuit sciencia infusa salomoni
& virtutes theologice conferuntur
cottidie paruulis in baptismo
& penitentibus in iustificatione
& ex actibus generantur tales
habitus sed post ex quo Ex talibus
habitibus eliciuntur boni actus ex
potenciis Unde in habitibus acquisitis
sequitur quales sunt actus tales
sunt habitus sed in habitibus infusis
e contrario scilicet quales sunt habitus tales
sunt actus Est tamen nota quod habitus
acquisiti sic generantur per actus ita
generantur actiones sed non nutoriate
& quantum tales passiones autem illate
sunt abceptitiscito Vocat autem philosophus
passiones ipsas receptiones ob-
iectorum sumuntur & alie passiones
ut dicuntur sicut sunt timor dolor
spes et gaudium De divi-
sione potenciarum etc

Nunc ad divisionem po-
tenciarum anime accedamus
philosophus ergo dividit prin-
cipaliter anime potencias scilicet cognitivam
& motivam quas theologi ap-
pellant intellectum & affectum Primum
autem affectum intelligit voluntatem
potenciam in anima dicitur tunc intellectus
dum est apprehensiva & dicitur voluntas
cum est motiva Item quedam sunt vires
anime separate a corpore ut intelle-
ctus intelligere sed quasdam nunc
corporis sed vires virtute corporis scilicet sen-
sitiva que est sic habet ad intellectum
ut dicit philosophus Quedam sunt vi-
res inseparabiles a corpore ut ve-
getabiles & sensibiles & quantum
ad essenciam & quantum ad operacionem

sed in homine separantur iste vires a
corpore quantum ad essenciam licet anima
operaciones earum exercere non possit
extra corpus in brutis non sic fit pe-
reunt quantum ad utrumque Item anima
potentias quasdam habet quas cum
brutis ut est sensualitas sensus
particulares sensus communis ymaginacio
estimacio memoria Quasdam
habet cum illis ut est intellectus et
ratio & huiusmodi Item anima quasdam habet
vires quo ad se ut est ratio voluntas
liberum arbitrium Quedam autem habet
quibus coniungitur ut est ex na-
turalis intellectualis animalis de quibus dictum
est ut supra Ex predictis patet quod
potencie quedam sunt organice
quedam non Ex dictis colligitur quod
anima rationalis omnes potentias
habet anime vegetabilis sensibi-
lis secundum completum non rationalis vero
in completum rationalis ad dictum in-
tellectum & liberum arbitrium & huiusmodi
quod & habet quod dicitur quod homo omnis
creature ad hoc homo habet naturam
communem cum lapidibus vivere
cum arboribus sentire cum animalibus
intelligere cum angelis Quamdiu
non veritatis & voluntatis habet
inferiores sunt et superio-
res & perfectiores nisi per hoc mani-
festum est quod omnes vires quibus con-
municamus cum brutis differunt
in specie quod sunt in nobis & in brutis
De potentiis cognitivis etc

Quattuor assignantur differentie
virtutes intellectus prima
assignatur per dictum nec
sic dividitur intellectus in agen-
tem & passibilem 2a datur per dictum
obiecti & sic dividitur intel-
lectus in speculativum & practicum 3a
assignatur per dictum dignitatis
sic dividitur ratio in partem superiorem
& inferiorem 4a datur per operationem
ad factum & sic dividitur intellectus
in habitu vel in actu In habitu quod
est cum potest intelligere quando vult in actu
non cum ipse actualiter intelli-

gibile sequitur. Dicta vero intel-
lectus in effectu et eius qui dicitur adep-
tus sunt secundum maiorem et minorem
perfectionem ipsius intellectus passibi-
lis. Cum enim intellectus passibilis
recipit species cum lumine intellectus
agentis tunc dicitur intellectus in effectu
et in habitu. Secundum autem quod intellectus recipit
perfectionem luminis intellectus agentis secundum
formalem communicationem tunc
vocatur intellectus adeptus. Di-
ligenter autem notandum quod omnis divi-
sio intellectuum istarum predictarum sumitur
quantum ad habitum vel secundum actum vel secundum modum in-
telligendi et nulla sumitur secundum divisionem
potentie cognitive. Non ponit tamen secundum
quod dividitur intellectus in agentem et
passibilem.

De modo cognoscendi eius

Res cognoscit aliter deus
aliter angelus aliter ho-
mo. Ipse enim aliter per intellectum
cognoscit deum et aliter creaturas. In-
tellectus autem angeli enim divinum
cognoscit res sicut in ipso. Intellectus
autem angeli cognoscit res per species
sibi concreatas que sunt similitudo dei.
Sed intellectus humanus cognoscit
res per species abstractas a rebus
particularibus per sensum. Omnibus cognitis
quod sensus cognoscit res presente
obiecto et sic ymaginatio cognoscit
absente obiecto tamen cum appe-
ndicijs materie. Sed intellectus cognoscit
sine appendicijs materie sub ra-
tione universali. Dicta igitur potentia intellectiva
equaliter attingit omnia. Cognoscit
enim super se et se et infra se et angelus infra
se et quod sub ambitu celi continetur
in se. Omnibus scit autem modus
cognoscendi deum. Dico quod intellectus
humanus non cognoscit deum per ab-
stractionem sicut alias res et hoc
est quia similitudo simplicior illo a
quo fit abstractio. Deo autem
nichil est simplicius. Aliter vero
est quia in abstractione debet esse par-
ticulare et universale particulare quidem
a quo fiat abstractio universale autem
sive ipsum abstractum. Sed nichil horum

ad. In deum cognoscendum. Igitur deus sic
non cognoscitur quod intellectus passibi-
lis et fortius lumine intellectus agentis
quia est similitudo primi habeat in hac similitudine
cognoscit lumen primum quia est deus. Secundo
peccat quia per cognitionem particularia
sub principio intellectum universale. Et quod in intellectus
sequitur ad particulare ut ipsum
applicandum tunc similitudo abstracta
pars est universalis et non particularis. Ite-
rum nec ad intellectum non possumus et hoc
fit duobus modis scilicet vel singularibus
vel particularibus. Exemplum. Quod est ut cum
intelligimus sensibilia per suas pro-
prias applicata particularibus. Et ut
cum intelligimus sensibilia per essentiam
Notandum et quod totum est rerum per cognitionem
intellectum venire rerum nunc intellectum
universalem quia in cognito possumus nec in-
tellectum sic deum est secundum intellectus
rerum rerum applicandum tunc delectatur
et negociatur in illam et sui similitudine ani-
maculo. Ad intelligendum ista ple-
nius nota. Utrum enim esse scilicet quod per particu-
laria cognoscimus universalia et econverso per
universalia cognoscimus particularia. Dico sic
probatur quod cum duplex est universale unum scilicet pro-
ut est abstractum et aliud confusum in-
de sed quod est in particulari dicitur ergo quod ad
cognitionem ut abstracti venimus
per particularia sicut patet in primo libro
posteriorum operatur scilicet quia intellectus
quia primo cognoscit particularia possumus et pos-
tea universaliter per intellectum. Unde
et philosophus in veteri modo argumenta dicit
per inductionem quod ex multis proposicio-
nibus particularibus concludit
universales. Hoc autem fore al. platonem est
contra. Cicero est al. ergo omnis homo est animal.
Ergo est in universali confuso ipsum particulare
universale venimus in cognitionem in particu-
laria sicut patet videmus hominem a re-
mote esse enim non cognoscimus nisi sola cor-
porea. Sed postea motum cum
esse animal demum et ut magis appropinquat
homo eadem cognoscitur esse petrus. Quo-
modo possumus plura simul scire. Possumus
sed unum solum intelligere ipsum scire
dicitur circa propria plura scimus. In-

telligo est d. actu qui no pt ee
intellcy duplicate) Intellectus
n. ad vnu solu sc pt actualit
qutee ę y hec pz q qn qs agit d-
uos actus vonus sibi vno tpe
vny eit intelles alius nicone
fuie y suctudis sic ꝫ eciã bin-
tu no regic itlles vadit ad-
domu ad q sepe viuit Item
no q in tellcus rei n requirit
putis rei itelligibilis ꝫ pncat
siti dis ey cu ip res n ygsa p=
cenaltz ꝫ p similitudiciy c. 6.

De intellctu speculatiuo et practico

S eqnt de intellcu spe=
clatiuo et practico qui
ambo i ygtoe ysistut
ꝫ nichil diuit q intelles spe-
clatiz ygsat vny in rone lici
Intellcs speclatis vocat ygco
speclata ꝫ intelles practicus
d. ygco affectta Ite finis spe=
culati ē vny finis at practica
ē opy) Ite speclatiy ite telligi)
ꝫ practicu ite nimmo) Itery
telleus practicus n opatiui
qui d. apvis q ē opatco Itē
tellcus practicus diuy) i sin=
desny et ione io est impte su=
priore et inferiore de qbz por=
dine est dicendu

De ratione et partibus ipius c. A

R acio ē ius aie n solu
cogitat ꝫ ꝫ mouit io
n. cu indicat ee ad t
malu et ibi sistit aut d. ygtia
sitate pcedit amplius et indicat
ee bonu ut fiat ꝫ ꝫ illud ap=
petit sic ē mota Si n ad hoc
alcius pcedi et n sola indicat
ee bonu ut fiat ꝫ ꝫ illud ap=
petit sic d. libly arbitriuy qy
libiu arbitru coplendit rone
et volutate Ro sic lꝫ ad bonu
ptn et diui ipte supiore et
iferiore Superior ps ē diuis
et eius i cedit Inferior est de=
cussiowys indicat et ea despiut
Ite supior ps recipit rones
p leges diuas ut est h faciedu
q deus pcepit ps at infriore
recipit rones p leges hunacs ut
ē faciedu qy honestu vl q ex
pedit republice Ite supior
ps ronis d. q ꝫ ad cotepla toz
eternoz se extedut Dift at ab
itelligcia qy itelligcia nego=
cia cius pmodu i caucoie io
at n sit ꝫ ysendo et ronando
Difft t io a. in ab intellcu qy
itellcus apphendit ee rei absolu=
te io at cu collacoe vnius ad alty
Inferior at ps ronis d. intelcip.
q q ca res corpales vsa. y
mittit ē sy alictia et sepe alia
ab conidet n. sy sibi porrigi
pomu a. illecebriy vitiy c.

De potencys aie motius c. 8

U irtu motiy aie io
nalis talis ē dio di=
uit n. ius motiu et in=
mpatiuy et cosiliativy et aff=
ciuatiy cosiliativy sil et affitiu=
ativ vis imptiua ē h libiy ar=
bitriy et sideresis Cosiliatiuo
q diuit ipte supiory et ifel=
ioy vis at effitiuc q diuit
i chelesiy et i bulisiy Vis at
q ꝫ sil ysliatiy et affitiua est
ē intellcus pticus

De volutate c.

Alter dicitus pacius p°
dicatus) ē deuolutate q
in ēmotis ē paruit
cu sit gnalis motor oniy vir
tu Cu n. intellcus apphendit
aliqd ut bonu volutas impat
iribus affixis ipis organis
sicut si sint ad videdu audi=
tui ad audiedu et sic de alys
sensibi et motu locali volu=
tas impat vtuti aiali et licet
vtuti ē nius et musculi et ita
mouet ad ambulandu vl
acedu et alys sed Sed fallit
istud i potencys aie vegetabi=
lis i quibz volutas sui impi)
n cipit Nutriuit n. et gnatiua

Quantum ad hoc non habent liberum arbitrium
naturaliter operantur. Voluntas in deo potest
dividi in beneplacitum et in signum
in voluntatem naturalem et deli-
berativam. Item proprie voluntas
naturalis dicitur synderesis. Secundo modo
deliberativam rationem. Volun-
tas proprie in solis rationabilibus est
communiter tamen large etiam dicitur in brutorum
inclinatione naturali et quasi mechani-
ca dicitur in vegetabilium virtute. Vo-
luntas primo modo supponit scilicet prout
est rationabilium proprie voluntas dicitur.
Secundo modo prout est voluntas vegeta-
bilium vocatur appetitus. Item potenti-
tas nulla est liberior quam volun-
tas quia non obligatur organo sicut
ymaginatio et sensitiva et sic non cogitur
obiecto sicut intellectus cogitur. Nec
vincitur non affixa organis in-
mutatur. Nam in mutabili organo
no de se [illegible] omnibus voluntas caret
[illegible]. Item ut adeo in natura
perfecte est sic voluntas quod aut
sic volumus [illegible] voluntas non
cogitur sicut intellectus [illegible]
est primum vel verum bonum est quod non
aliquis in [illegible] licet [illegible] verum
est quod vel felicitatis [illegible]
[illegible] quod totum manus
est sua potestate [illegible] non cogitur intellectus
assentire sed voluntas nulli cogitur
ad [illegible]. Item voluntas [illegible]
cogitur [illegible] primordialem appe-
titum prout voluntas [illegible]
[illegible] et allicit ut bonum
spirituale [illegible] immutabile et rebus
mutabilibus ad [illegible]
contemptu libertas et [illegible] est virtus.
Augustinus. Omne peccatum a voluntati
[illegible] voluntarium non est peccatum.

De synderesi [illegible]

Synderesis est vis animae mo-
tiva que semper inclinat et sti-
mulat. In superioribus naturaliter
ponens et stimulans ad bonum
et abhorrens malum et in istis
nunquam errat neque synderesis
est peccatum. Concedendum est et quod synde-
sis non extinguitur totaliter in dyabolo et
in dampnatis remurmurat in illis
quo ad actus eius. Synderesis in ipsis
ad instinctum boni et quantum ad
displicentiam mali culpe abso-
lute et desiderare [illegible] est
in demonibus et in dampnatis [illegible] illo
quod culpa comparat ad penam sicut non
extinctum in illis synderesis et
in modum remurmurat eis ad penam
[illegible] primus corporis [illegible] sunt
igitur displicentia mali in colla-
tione ad penam. De conscientia [illegible]

Hoc nomine conscientia [illegible]
ab hac [illegible] cum
hoc nomine scientia [illegible] conscientia
dicitur quasi cum alio scientia et secundum hoc conscientia est
habitus naturalis non solum cognitivus
sed et motivus inclinans
in affectum ad prosecutionem boni
et fugam mali. Item conscientia dicitur
acceptionem experimentalibus quod non
[illegible] in hac [illegible] primo modo
[illegible] prout est conscientia includit scientia
[illegible] supra et [illegible] syn-
deresis [illegible] secundo modo iungitur
[illegible] et sic [illegible] finis
[illegible] recipit errorem et tur-
bationem [illegible] in experientia in
[illegible] attribuit errorem [illegible]
[illegible] conscientia [illegible] inferiori
iungitur [illegible] in quibus
sepe contingit errare sicut patet in
illo [illegible] synderesis [illegible]
maiori [illegible] malum est [illegible]
Ratio assumit minorem sed hoc est malum
conscientia concludit ergo non est faciendum
[illegible] non est error [illegible]
[illegible] error et [illegible] est felicitas
in conclusione. Concedendum est conscientia
nimis largam et nimis strictam
[illegible] generat presumptionem [illegible]
desperationem. Item [illegible] sepe
malum bonum [illegible] bonum ma-
lum. Item [illegible] salvat dampnandum
[illegible] dampnat salvandum. Ratio
[illegible] conscientia [illegible] error conscien-
tie [illegible] conscientia [illegible] finali-
[illegible] faciendum vel

nitudinem quod talem conscientiam faciat
et sic erronea peccatum est. Quod con-
timorata conscientia facit non semper peccatum
est quia talis timor non est semper ex dif-
finitiva sententia rationis per quam iudicat
se teneri ad aliquid sed ex eo quod vacil-
lat inter dubia nesciens quid sit
melius vel quid teneatur. Potius tamen
cum non obmittat quod si facit est
placitum divine voluntati. De con-
scientia quarto sciendum quod quandoque respiciat
preteritum, quandoque presens, quandoque futurum. Nam
conscientia accusat de preterito, remurmurat
de presenti et precavet de futuro. Preteri-
tum vero respiciat ut cum conscientia
mentem de hoc quod conscientia est replen-
dit sicut est de missione vel bono ob-
missione presenti vero respiciat cum ac-
cedo eius contrarium per scientiam hominis op-
positum futurum contrarium respiciat ut cum
instruit vel stimulat mentem ad
ea facienda vel vitanda ad quod
predicta conscientia iudicat nos teneri.
Quinto conscientia sic excedat ut dicunt
est etiam ad faciendum ut ad faciendum potest
colligi ex diffinitionibus conscientie quia
tales sunt ut dicit Jo. damascenus conscientia
est lex intellectus nostri. Basilius
dicit etiam conscientia est iudicatorium.
Diffinitiones magistrales sunt iste:
conscientia est cognitio sui ipsius. Item
conscientia est spiritus agendorum boni
et mali discretivus. Item conscientia est
spiritus agendorum et non agendorum.
Item conscientia est candelitas mentis
ad aliquid faciendum vel non faciendum
et deliberative firmatus. Er-
ror conscientie uno modo causatur
primo ex ignorantia quando scilicet
nescit quid eligendum sit vel de-
clinandum de tali errore palliative
Cum ignoramus quod agere debemus solum
spiritus residuum ut oculos nostros
dirigamus ad celum. 2o ex neg-
ligentia cum quis negligit conscientie
discutere vel si nescit se expe-
dire negligit tamen ab aliis inquirere.
3o ex superbia ut cum non humiliat
intellectum suum ut se melioribus

et sapientioribus se velit credere contra
apostolum: Captivantes omnem intellectum
in obsequium Christi. Item dicere quod conscientia in
credendis plus debet consentire fi-
dei quam sibi. 4o ex singularitate
quia homo sensum suum non conformat a-
liis nec sequitur mores quos bonorum.
De hiis dicit unum ex turba Cassiodorus
consumpsit ignis. 5o ex affectu in-
ordinato quod sepe inclinat con-
scientiam ad hoc quod ipse tunc appetit
et sic etiam a suo iudicio declin-
are. Hieronymus: Bonum perit omne iu-
dicium cum res transit in affectum.
6o ex pusillanimitate quando quis
timet ubi timendum non est. Unde in-
fra: Dicite pusillanimis
confortamini. 7o ex perplexitate quando homo
se credit inter duo peccata sic positum
quod alterum sit impossibile declina-
re. Quod perplexitas nichil est
simpliciter potest tamen esse perplexus
ipse ad hoc erronea conscientia
quia de peccato erit liberatus. 8o
ex humilitate et cordis puritate
Gregorius: bonarum mentium est ibi culpas
noscere ubi culpa non est. Error pri-
mis septem modis acceptis repre-
hensibilis est, 8o vero modo laud-
abilis est. Nimirum non error dica-
tur sed humilis suorum defectuum reco-
gnitio cum vere non sit nimium.

De operibus anime 42

Alia sunt diversitas potentiarum
intellectus et diversitas ha-
bituum et operationes ipsarum, quoniam
unum principium speculativum affectus
boni, principium practicum dis-
cernit inter bonum et malum et ma-
lum unum et aliud per rationem discernit
simul et elegit per liberum arbitrium
consentit per voluntatem in ventre me-
dium per iugem stimulat ad bo-
num per sinderesim. Anima in actibus
suis ordinem habet ut quod sensus percipit
imaginatio reputat, cogitatio
format, ingenium investigat, ratio
iudicat, memoria servat, intelli-
gentia comprehendit et ad contempla-

Adducat A[n]i[m]a p[ro]p[ri]a cogitet res
p[re]sentes p[re]t[er]itas absentes . v[e]l p[ro]ymaginaciones res a[ut]e[m] materiales per-
sup[er]naturali[ter] semet ip[s]a[m] et se ip[s]am
p[er] reflexione[m] sup[er] sup[er] se ip[s]a[m] aut
alios actus a[n]i[m]a p[re]sentes ad cor[pus]
sic e[st] vegetati[v]e p[o]tenci[e] a[n]i[m]ale et
t[er]minificati[v]e p[o]tencie intellect[iv]e de q[ui]b[us]
omnibus supra dict[um] est

De qualitate anime c[apitulum] 3

Anima cu[m] sit simplex n[on] h[ab]et
q[u]antitate[m] dum i[n] siml[it]ud[i]ne[m]
intuitione[m] vn[de] p[ate]t q[uod] a[n]i[m]a
s[e] c[on]tinuat i[n] 3 i[n] toto cor[pore] s[ed] i[n] p[ar]te cor-
p[or]is dedicat et in vena i[n] s[om]ni[is]
corp[or]i et ad h[oc] pon[i]t c[on]ti[n]uu[m] ex[em]pl[um]
matrimonii q[uod] i[n] medio cordis sue
residens sentit q[uo]l[ib]et motu[m] s[ub]
exterius mo[ta] f[er]i[um] eodem m[odo] a[n]i[m]a
i[n] c[en]tro cordis existens sin[e] s[ua] di-
scussione totu[m] corp[us] sibi vnitu[m] se-
sificat in unificat atq[ue] movet
v[e]l q[uia] simplicitate a[n]i[m]a e[st] s[ecundum] vege-
tat[iva] sensibilis r[ati]onalis a[n]i[m]a i[n]tel-
ligencia sup[er]i[us] e[st] exp[re]ssa a[n]i[m]a q[uia]
l[ice]t simplex sit ta[men] p[er] bocam diff[er]t
in eo q[uod] e[st] et quo e[st] sic et angelus et
q[uo] a[n]i[m]a e[st] q[uo]d p[ot]est . diffinit p[er] r[ati]o[n]e[m]
v[nivers]alib[us] et p[ar]ticularib[us]

De in[m]ortalitate anime c[apitulum] 4

Aiam ee i[n] morte a[n]i[m]e
et r[ati]o[n]e o[mn]i[um] Dicit in
lib[r]o sapie[ntie] Justor[um] a[n]i[m]e
i[n] ma[nu] de[i] s[u]nt et id[e]m Ap[ocalypsis] 6 il-
lor[um] i[n] mortal[itat]e ple[n]a e[st] . Itc[m] melius
Querent h[omi]nes morte[m] et n[on] in-
venient Itc[m] Aug[ustinus] Semp[er] vivit
s[em]p[er] finis sep[er] i[n]cip[it] et defect[us]
deficere nescit Itc[m] Jo[hannes] Qui ma[n]d[u]c[a]t
me . c[arnem] . et . Eundem et dico i[n]mor-
talitate[m] p[ro]ces[sus] sicut n[atura]liter corrup-
co a[n]i[m]a[rum] ex q[uo] v[irtu]te nichil a[u]t[em]
e[st] q[uod] s[u]b[sisten]s a[n]i[m]e [im]mc[ritum] Dicit a[n]i[m]a e[st]
p[ro]p[ter] e[st] b[ea]titudi[ni]s Deum a[u]t[em] ut
a[n]i[m]a aug[ustinus] Jugi[ter] lib[er]tate om[n]is
replet a[n]i[m]a[rum] p[er]petua[m] e[t] g[ratia]
q[uia] a[n]i[m]a b[ea]titudi[ne]m ad b[eat]i[tudinem] sp[e]c-
tat vita p[er]petua Dicit si a[n]i[m]a
mo[rere]t[ur] cu[m] cor[pore] h[om]o n[on] timetur

mortu[u]s sit n[on] s[u]p[er]i[us] n[on] a[n]i[m]us
s[ed] resolvit[ur] post morte[m] h[omi]nis alia
n[on] timeret Dicit sidenus
mistery e[st] sic h[ab]ebu[n]t boni p[re]miu[m] m[eritum]
a[n]i[m]i suppliciu[m] Sed h[oc] n[on] fit in h[oc]
mundo cu[m] mali videantur flore-
Duant n[on] i[n] bono dies boni vo-
tribulent[ur] ergo fiet alibi h[oc] a[u]t[em] n[on] p[o]t[est]
ee n[ec] a[n]i[m]a sit i[n] mortalis Dicit deu[m]
fecit a[n]i[m]a[m] ad ymaginem et si-
militud[inem] sua[m] s[ed] deu[m] i[n] mortalis est
ergo et a[n]i[m]a De libero arbitrio c[apitulum] 4

Liberum arbitriu[m] ut dic[it] au[gustinus]
e[st] facultas r[ati]o[n]is et vo-
luntatis q[uod] eligit bo[num] gr[ati]a
assistente malu[m] v[er]o gr[ati]a desistente
Juxta eo diffinic[i]o[n]e[m] po[tes]t r[ati]o et vo-
luntas r[ati]o q[ui]de[m] cu[m] consiliator[e] vo-
luntas ut imperator . n[on] a[u]t[em] r[ati]o d[icit] illud
ee bonu[m] v[e]l malu[m] volu[n]tas a[u]t[em]
d[icitur] volu[n]tas fiat fiat No[ta] . libertas
libi arbitrij e[st] libertas actio[n]e sufficie[n]s
s[ed] n[on] a coactione efficie[n]s ulla v[ero] co-
actio exterior e[st] sufficiens a[u]t[em] ut d[icitur]
fiat s[ed] i[n]p[ro]p[ri]e sit effic[ienti]bus ut p[ate]t i[n] mult[is]
q[ui] coacti sunt neg[are] x[ristu]m p[ro]ximitate
q[uo]n[iam] i[ll]i coactio e[st] voluntas ut
a[n]i[m]a au[gustinus] Dum i[m]p[er]ator elig[it] agit
n[on] distat libertas arbitrij q[ui]a carcere
v[e]l fessus v[e]l claudi i[n] forteci[er]
cus q[ui]a exp[re]ss[u]s a[n]i[m]a fuit ille i[n] suo
libertas arbitrij t[ame]n e[st] s[ed] a[n]i[m]a t[ame]n
a[n]i[m]a amiscit Nota libertas
e[st] n[ature] s[ecund]a e[st] gr[ati]a 3a e[st] gl[ori]a Itc[m] p[ri]ma
maior[um] et bonor[um] 2a tantu[m] bonor[um]
3a modo regnancu[m] Ex h[oc] p[ate]t q[uod]
libertas e[st] maior e[st] nolle v[e]l vel-
le pati et posse pati s[ed] lib[er]-
tas imp[er]ado[r]i s[u]nt posse n[on] pati
et posse n[on] tribuere libertas vo-
pitie e[st] nolle et no[n] posse pati
n[on] posse orare . No[ta] q[uod] lib[er]u[m]
arbitriu[m] liberius e[st] in bonis q[uam] in
malis q[ui]a in bonis tantu[m] e[st] s[u]b[iectu]m
i[n] nunc i[n] malis a[u]t[em] e[st] s[e]r[v]itu[m] in-
sone et pecc[at]i s[ed] i[n] p[at]ria erit bi[s] liberu[m]
arbitriu[m] q[uo]n[iam] a[n]i[m]alis om[ne]s s[u]nt
defectus No[ta] q[uod] deu[m] l[ice]t n[on] possit
male facere et sic angelus et

ane bone cum est in eius libero ar-
bitrio quod bonum eligunt et malum de-
clinant non ex sua necessitate sed
libera voluntate. Eodem modo diabolus
est de dyabolo qui licet liberum arbitrium habeat
tamen respuit semper et malum eligit
sed hoc non ineo violenta coactione sed
voluntaria obstinatione. Liberum arbi-
trium licet se inclinat indifferenter ad
bonum et ad malum ut in primis
parentibus ante lapsum. In quibusdam
plus se habet ad malum quam ad bonum
ut in regeneratis per baptismum. In
quibus licet se necto ad malum ut in
infidelibus non regeneratis in sancti-
ficatis in utero. In quibusdam licet se
necto ad malum ut in infidelibus
non regeneratis. In quibusdam non necto
se licet ad bonum ut in confirmatis
sicut fuit beata virgo post conceptionem
filii. De natura corporis humani 4 c

Homo gerit autem pos
dicitur quia vertex licet non capud
cum capillis ad modum
radicis arboris habet uno animalibus
sed quia ramus. Volucrum et homo est latus
et longo corpore. Volucrum et homo rotundi cor-
poris et huius rotundi. Super est naturalis
et mortalis naturalis quod de ideo est quod
in aliis animalibus habundat in
capite materia circa de primis
et deficit calor digerens quod non
est in homine. Est in ideo mortalis
ut scilicet rectitudo statura corporis attes-
tatur rectitudinem mentis sursum
ad celestia tendentis. Et in de-
cet ante transmutare corporis quod fortes
delectabiles ymaginatione non quod
corpus sic et est stabile et ideo dicitur a-
micenna quod multum est ab alepium
timens cum ab lepsus sic et
e contrario quod corporis passiones redundat
ante generationem sicut patet in sompno.
Item partes corporis humani sunt similis
tocius mundi quod est distan-
tia in ter extremitates duorum
longorum digitorum utriusque manus
quanta est distantia capitis usque ad
plantam pedis sic etiam est a
-certe capitis usque ad opposi-
tum tempus in malo quanta est ab orien-
te in occidentem. Corpus humanum ex
iiii or compositum est elementis sicut
apparet tibi in ossibus terra in carne
aqua in humoribus scilicet sanguine
flegmate colera melancolia.
Item aer continetur in pulmone
et hoc patet quod semper in motu est nam
pulmo ventilabrum cordis est
ne nimio calor coissolvatur.
Item ignis in corde continetur et
ideo infinis est latum et superius acu-
tum quod formam ignis retinet
membra corporis sunt triplicia
quantum in quantitatibus radicalia ut
epar cor cerebrum generalia. Item
prima est sicut dicit ce in domidum
in quibus ut supra dictum est fedem
spiritus naturalis vitalis animalis sunt
membra generalia sunt ad conser-
vationem speciei alia membra sunt
deservientia ut vene arte-
rie per quas uero elle explex
sit ut dictum est supra. Modo tria
dicta membra officialia sicut
manus pedes et huius. Quarto et membra
tamen artificialiter disposi-
ta ut mutuo sibi deserviunt
nam superiora inferioribus ministrant
gubernationem ut patet in oculis. Sed
inferiora prebent superioribus
supportationem ut patet in pedibus
et cruribus quod totum pondus aliorum
membrorum sustinent. Item media
impertiunt usque ad extensionem
et motum ut patet in manibus et
brachiis. Item sic ordinata sunt
ut mutuo sibi condoleant. Unde
non unum dolet membrum condolet
aliud membrum et hoc propter quamquam
et colligantiam. Item ordinata
sunt ut unum membrum in periculo
se opponat pro alio ut patet in
capite pariter defensione aliud
membrum periculis se opponunt.
Item quando unum membrum deficit
aliud membrum defectum eius supplent
sicut videmus de manibus et pedibus

carnentes et corpus. Item magnus
dolor in uno membro stat
in more mathio in fine. Item mem-
brant corporis motus suos et libero ar-
bitrio cum impetu faciunt obedi-
entiam ut in imperium voluntatis
et executionem operis quod nulla mo-
ra videtur. et sicut obedienciam
videmus facere oculum in videndo
linguam in loquendo, os in co-
medendo, manum in operando.

De phisonomia .xi.

Diuerse membrorum dispositiones
secundum artem phylosonomie
diuersos affectus ac mores
indicant in homine, non quod ista signa
necessitatem imponant moribus
sed ostendunt inclinationem nec quod
cui tamen potest freno rationis re-
quiratur. Sed in hac materia mag-
nos habemus auctores Aristotilem
Auicennam, Constantinum, phylemo-
nem, loxum et palemonem in capi-
tulis a complexionibus.
Item melancolicos tristes et graues
dicimus. Sanguineos autem oppositum
horum videmus habere. Item colerici
ales sunt acuti. fleumatici
pigri sunt et sompnolenti. In physo-
nomia sexus est quod masculi
animi vehementes et ad impetum
studiosi et animosi. femine autem miseri-
cordes sunt et timide. Capilli mol-
les et rari ebetes ingenium plorantur.
Item capilli crispi pronunciant
timidum et lucri cupidum. Item
capilli hirti nimium in nimietes
forum decedunt animum et hyemis
cordatum capitis in finem capilla-
tura. Item capilli flaui cassi
albi in doales indicant. Ca-
pilli uero subnigri si sunt modera-
te tenues bonos indicant mores
et bonum hominis compositionem. Caput
nimis magnum stolidum indicat.
Caput autem globosum breue est sine
sapientia et memoria. Item caput hu-
mile supra et quasi planum insolentie
et dissolutionis dat indicium. Item

caput oblongum aliquantulum et
in malleo sicut hominem cautum
indicat. Ac primum frons an-
gusta nimium indocile et vora-
citatem declarat, lata uero prauitatem
discretionis. Item rotunda designat
iracundiam. Item demissa sig-
nificat verecundiam et humile et no-
minate tempest. Item quadrata et
moderata magnitudinis magne
sapientie et magnanimitatis est
indicium. Supercilia arcuata
usque coniungitur ad se inuicem
sunt subtilem et studiosum moris
operibus suis. Si autem ibi coeunt iste
homines et parum sapientes demonstrant.
Si uero curiositates declinat ad
tympora et gibositatem generant
sunt neglientes. Item supercilia
si sunt longorum et multorum pilorum
sunt seuum et magna mendicitate.
Oculi quasi minimi guttulis communis
intus relucent mores compositos
indicat. Quorum uero uariis mouentur
oculi ut modo citant modo quiescunt
sunt malitiosi et uolunt in tamen sed non
diu. Quorum uero oculi glauci splendore
cum nuditate sunt audaces et
pugiles ad maliciam. Oculi
magni acuentes et obscuri
de sunt impotatione et in-
perancia venus. Oculi parui nigri
sunt imbecille et sunt uirtute ani-
mi et lubrici cupidi. Cum autem
guttule rubentes aliquantulum
ibi sunt et cum nigre apparent
sunt animi iustum prudentem et in-
geniosum. ubi autem nigrus oculus
guttule quasi vehementer rubent et
aliquando tendunt ad quietudinem
et quedam pallide et quedam glauce
et oculi quasi formosi habuit pu-
pilles sic sanguinolenti et sic in-
agni oculi et maior pupille mo-
uentur ut mouent palpebre
tales in suum oculi sunt animi
omnem excedit morem fortasse
quia non ne phantom cogitantes pe-
ricula ubi oculis possibile est ut et a-

domesticos assimilabunt. Sanguinei oculi
nimium prominentes rubicundi et
parvi et lingua affrenata decla-
rant ac corpus instabile. Oculi ac-
ceri caucies si sunt humidi indi-
cant hominem verecundum ac magnae
dis velocem et prudentem. Oculi qui
frequenter claudunt atque rescin-
tillandum ac imbecillem declarant.
Oculi multe apertionis sunt in vecor-
diam. Oculi autem multe clausure
sunt signum nobilitatis et constan-
tiae in omnibus factis suis. Aures
prominentes et valde magne
signum stoliditatis et garrulita-
tis et imprudentiae. Oculi valde
parvi malignitatis sunt indicativi.
Aures nimium rotunde indoci-
les sunt. Aures oblonge et
anguste invidie signa sunt. Au-
res de genis elevate et sic capiti
applicate pigritie sunt. Bene
attense signum ignorantiae et inso-
lentiae. Nasus nimium non tenuis
malignitatis. Bene rotundus in-
dicat argutiam. Nares patu-
le alacritatis et fortitudinis dant
indicium. Longe vero et tenues
nobilitatis et levitatis signum
sunt. Spacium ac pars que inter
frontem est si nec alta nec humilis
sed equaliter leviter descenderit
nobile signum est et constantiae simul
ac prudentiae. Nares nimis de-
bito ordine fuerint assignantur. Os
latius cum plenum est et amplissimum ignavi-
am et voluptatibus deditum signat
vel ac depondeos cogitationem
secretum indicat. Labia tenuia
modice maiora sed si superius labium
aliquantulum exuberet super inferius
magnanimum indicat et forte.
Tenuitas non labia prioris in
bestiale animum et insultum indicat.
Labia cum solum ab ore aliquantu-
lum dependent mentem demonstrant
natura malignus et in equis antiquis
hoc signum invenitur. Os parvum quasi
collabis quam animis effeminatis

Os quod ultra modum dilatatur vo-
racitatem indicat et immanitatem et
impietatem talis non omnibus notus in
animis bestiis quoque. Mentum
prolixum aliquantulum demittunt
minus iracundum et perturbatum.
Qui parvum et breve mentum habet in
mites sunt et iniqui contra hos non pla-
co ad sensus referebat vultus
mitem et quiescunt cum suis aliquando
ad quantitatem accedens. Men-
tum si longe in prolixum diffundatur
dolis assuetum ostendit. Vox exprimens
sonum vocis omnium aut caprarum
stultitie signum indicant. Qui autem in
modum ovium vocem incedunt de-
stabili sunt. Leves vox tenuis
et quasi lugubris obscura indicat et
suspiciosum. Quorum vox in terra
in nasum vel in aures intus
nares consonat mendaces sunt
et malivoli ac malis alienis
gaudentes. Collum longum et
tenue signum eius qui malignus
indicatur. Rotundum collum ha-
bet utrumque tale et corpus simile.
Collum breve indicium eius est
quam tenacitate audacie est. Collum
nimis erectum insolentiam
est dicitur. Pectus quod multis car-
nibus congestum est indociles
indicat et ignavos. Pectus
quod longius est quam necessarium
indicat. Pectus si cum ventre
immunitate pilorum cogeretur hominem
sunt instabilem et cum sine
religione ac pietate. Cum autem
solum pectus perfectum animosum de-
signat. Humeri tenues et erecti
insidiosum indicant hominem
contraque est in talia pluralitate
expectatur. Circa carnes extremi-
tas medii digiti appropinquet
ad genua sed forte in sua impera-
deficiat. Digitorum similes
ostendunt homines et fortes. Cum
ad pluralitatem quam ad femur
deficiat vel parum ulterius. Declarat
homines malivolos et malis

ethicus gaudentes manus
nimis breves et pigne for-
tes denotant et sagitas Can-
sse manus si digitos breves
ultra modum habeant declarant
et grossiorem et in prolixum et
fure. Manus ac in corde sunt
et tenues longe et uocate vn-
guibus gracilibus plani et albi et
molles ac tenues et obiu-
buces bonum placidi optimum
ingenium indicant ungues in-
flexi et aurei nimis dentes
indicant et respectus ungues
breves minium declarant ma-
lignum. Digiti collecti et con-
globati auarum indicant et ma-
lignum. Digiti parvi et tenues
stultum denotant. Digiti p-
ui et crassi in modum indicantur
et audaces. Facies tenuis et
angusta et depressa ei nimis (?)
indicant lacte repleta carnibus
et dura ostendunt hominem modo-
cum. Hec ex [illegible] sunt
platonis respondit pedes breves
et tenues produnt hominem ma-
lignum. Cum longis passibus
incedunt magnanimes esse so-
lent et efficaces. Qui velit in
tedendo se comprimit et vultum
deducit atque totum corpus complicat
scit inuidum parum et insutum. Cui
breves sunt passus eius dem dic-
tat malignus esse dicitur ac in brevitas (?)
Color autem niger insitum indicat.
Color albus cum pallore defuit vir-
tutis sunt exprimunt [illegible]
flegmaticus. Color igneus
lucentibus oculis ad insa-
niam urget. Color medius in-
ter album et nigrum qui declinat
ad brunum si clarus est ostendit
virum boni ingenii et bonorum morum.

Regule et philosophi 98 (?)

Qualiter igitur tenendum est per
membra quam prouide naturali-
ter et ad figuram colorem
quantitatem situm motum indicant

bona mentis habendiam naturalem
Denibus (?) uos quam puista et figura
quantitate situ motu qualitate
puistam mente indicant precedat
dicebat plato quod quamque fili(?)
animalium imitantur aliquorum in
hominibus et tales homines talium mu-
tantur mores. Quandoque insuper quilibet
post membrorum naturalium mores hominum
cognoscantur non cum imponunt uenite
sed ostendunt in declinationem ut cum se
denotant affectus hominum sed frequenter
et probabiliter. Ita per signa exteriora
de quibus dictum est non statim profundum
est iudicium quod forte signum est per atri-
dus et nimia per uiam et forte uitium est
per quandam consuetudinem uel freno
rationis tenetur ut narrat ap. (?)
quod discipuli ypocratis portabant
figuram ypocratis pictam phile-
temoni excellenti phisono-
mio qui iudicauerunt de ipso quod esset
vir luxuriosus illis autem indig-
nantibus et culpantibus philo-
monem quod erat de optimo viro talis
indicatum retulerunt hii ypocrati qui
confessus est philemonem verum indicas-
se sed ex amore philosophie et
honestatis dixit se concupiscen-
tias cordis sui uicisse et accep-
isse per studium quod nec fuerat dene-
gatum. Deinde secundum est quod signa
exteriora non sunt nisi ad eas pas-
siones quod naturaliter insit homini sicut est
cum irat concupiscit et huiusmodi autem
quod sit aut solus sicut est musicus
geometria et similia. Hiis modis
principaliter consistit omnibus perfectio phy-
sonomie et si oculorum indicium
confinet ceterorum membrorum indicium
tunc vitat dixit esse loyeus (?). Dicit
gratia tunc prevalet indicium o-
culorum propter quod omnis physonomii af-
firmauerunt oculum esse verum cor-
dis indicium. De toto homine 99

Post quam expeditum est
de homine exteriori membro
et exteriori corporis tunc dicendum
est de ipso per omnibus comparationibus et exterioribus

ut spali vgscit dei potu qr nas
tam distantes giungit i unitat
psi natam videlicz corpeam et in
corpea qr maior distat i pdicato
sbe Pt ecia cu eet vna creatura qr
lz vgtom pmtllay ut anglis
et aia qr hebant ygtom fore
pssy ut plz aial ut brutu fici
debuit creatura pp pfcom vniu
sitatis qr ygtoi dupliti ceut p
dicat ut lege poss in libro sepco
ni ty et fois h e mcattoe et suo
ope vnicat c aia corpi nltipli
ca ione ficz sepatat dignor vi
dc. Prima io e qr pygnetom
ca dispm ntallay oingi m
eus ad spanda vnione q eit
i e aiam t spiy in actu altera
e ut dict smo dco i corpem
aius meitu ficat qr ubi maior
pugna ibi maior victoria et p
9 qbus maior cont difficultas
n. opis ultu natz ad efficta
am meudi Tercia io e pp yplem
tu vniusi cu n sit dam e gdaz
creatura pure spualis gdam pure
cor. queicus fuit si creaturam
iupta pcdy s. spuale pcay
corpoale iy io e qr sic corpy
vnu valet ad fructu pmesic
pt morte resuscitatu natelbe
ad suatom stole dupli qr n
solu aia ft et corpy pmiabi sunt
dote v. io e qr lso ey defrmlbz
cor. nltat lz mariam humilita
cus vn illud humilitas tua in
medio tui Quarta aut aia ey gmic
coe ad corpy plura bona gsequitur
sic et nltat gtlpt icomoda Pe.
Job. Primus pt fcie nudu dei
nudo q se 2 pecd putatuy
Pn pm st ssp hois ad malu
ab adolescetia sua inc. bno opa
di difficultate pn pagru pi
grv hois m et cf et cf nj. i elles
ebetudiey cory qr corrupitz
agi et v gtinua n pugnatoy
gtl Tercio gcupiunt ad spi vs
Quarta solicitudinez Hec dico

vobis ne soliati sitis aie ure
q mandu. neqz cory q u. et vis
passione nltiplicite Job. ho
natq demulie vny gle reddar
datoy glay n. n pcipiey qr
dui in corpe detinemr pp hc
apoy cupiebat dissolui et ee
cu xpo temperantia hois 60.

Propietates hois st iste
Discne m hocstu et
turpe vn. et solus hois
e hocstu pscipu Cu oia bestia n
n valiat t delectabilia pscipr
Passiones ordiae ad limite
rois sup mudu pnctlay ele
nai et si alu gs pad hesiom in
eiteus sca fioay nudo feat
iet q. tfore hautatis exuti
ppe ee acript bestie ut dicitur
fi ecocupiscecia portus putz
aius pntpna leo et sic decta
lys qr plato nocaut sbam atay
i corpatoy etiaca sive bome
geny aicie et i hc diffe homo
abrutis qr n hut aniciae spes
n qr e delectatois t gmtitiony
et hry. In ellctualibz theoricima
tibz speclari et declari actlibz
verudari n turpibz pecto pip
i enudabilis dur in verudi
qr i alus nuncatu st aious
honore pecoua nay assunie
cos pfecto ee gnugale aial
co qr legibus ordinatas fatiat honestas nupcias Ciuile
animal ee qr distbucoes in
colstaticoes et fcia pugnans
pfcas lz et vrbanitas ordia
tas discipline ee pceptibile
pp ronus usu ee aut. mansuetu
pp ciuilitate ee aial risibile
ee aial glabile pp pfcas gaude
di rones q sibi gtigut hoi ee
nutrocosmu v mgie mudu
co qr omis creatue ad. et ficat ho
vilz ee cu lapidibz vegetate cu
arboribz seutie cu aialibz i telli
ge cu anglis Ex duplici na
e gpoitu s. spuali et cor. creatay

ee dignissima ee actual' in vitale mo-
te spiritualis singularitas i qua consistit
qz in homine ē assiduitas deficiendi
& possibilitas standi felicitatis
attendendi difficultas resurgendi
vilitas nascendi multitudo moriendi
defectus in spiritum ē corporis hominum
alia vnde homines & ī perfectione hominum
et insuper [illegible] amittere possunt nisi
qz ē mori necesse sic fuit iudeis
vel inuenta sic ē in nobis vel assump-
ta sic fuit in cristo

De primis parentibus Gi.

Summe bonitatis volens
communicare bonum suum ē
alijs fecit creaturam ro-
nale qz summum intelligeret ī intellige-
do amaret amando possideret pos-
sidendo beata esse fecit aut deus Primum
hominem formando corpus eius primitus
angelorum de limo terre in agro da-
masceno & ī spirauit ī faciem
eius spiraculum vite hec ē anima eius
qz corpus facto viuunt factus ē homo ad
ymaginem dei ī naturalibus & ad similitudinem
ī gratuitis Sed ad homo factus ad ymagi-
nem dei post qz angelus qz con-
ueniencia homo est cum deo ī tribus &
excedit qz non angelus Primus in hoc
conuenienciam intelligencie & vo-
luntate sic angelus Deus excedit
conuenienciam qz non angelus nam
sicut a patre filius sic ab homine homo
eius de nce procreat sic deus platus
ē omni ī suo vniuerso sic homo omni
ī suo vniuerso Item sic deus reus ē
sue bestiabilis s. in corpore ī uidem
p cenciam s[ed] ppotenciam Digni-
tas humana ē multiplex qz deus fecit
hominem irone sapientie viua ī note-
te dmo potete Primo notatur multiplex
qz factus ē homo ad dei ymaginem
2° qz ad similitudinem 3° qz ppositus ē
homo omnibus animalibus & alijs creaturis
qz omnia sibi sunt Ex hijs non qz
voluntati bonorum hominum subditur non
solum creature sed & ipse deus qui vo-
luntatem eius se sit Item angeli qui
deputantur ei ad custodiam Item

dicones qui dantur ad expiacionem bonorum
Item homines boni qui sunt socij tribu-
lacionum & socij eius consolacionum
Item homines mali qui bonos magis
promouent persequendo qz possent
promouendo Corpus tale dedit deus
primo homini qz dare erat subiectum
ut esset ob tyrannus sine rebellione
esset propagabile sine libidine esset
vegetabile sine imbecillitate
esset proportionabile quia ad complexio-
nem equalem esset et quod anime cum forme
ut sic non esset ī motibus & cum p-
tate poterat sic corpus esset passibi-
le ne tamen posset mortalitatem in-
currere & ideo poterat mori & non mori
poterat sine sufficiencia & ī dige-
ncia poterat ob tyrannie & rebellione
& hec fuit ideo ne defuit exponi
cliplo anime non propter gloriam sumere
sunt cum corpus illud conditum ut
ī ea non esset pugna rebellionis
nulla prauitas libidinis nulla
nulla ī mutacio [illegible] nulla
corrupcio mortis hec erat ī mor-
talitas corporis ab anima principaliter fuit
ab anima sic ab influente a corporibus
celi [illegible] sic a disponente po-
nete aliquid [illegible] sic [illegible]
[illegible] dune p-
[illegible] sic ab intimus [illegible]
factus ē [illegible] homo s[ed] [illegible] culpa &
[illegible] non ad culpam [illegible] fomi-
tis [illegible] Insuper datum
ē ei [illegible] ad [illegible] vnum
ē ad [illegible] 2°
ē ad [illegible] malum et
stimulandum ad bonum [illegible] sin-
deresis 3° fuit scilicet [illegible]
intellectum ad [illegible] se ipsum deum
suum & mundum istum qui factus fuit
propter ipsum [illegible] fuit caritas [illegible]
[illegible] ad diligendum deum
super omnia & proximum sic se ipsum
prima duo pertinet ad perfectionem
naturalem Alia duo ad perfectionem
gratuitorum [illegible] fuit gratia gratis
data s. [illegible] gratie gratu-
faciens s. caritas Recipit

ho[mo] triplicem oculum sortitus quo vi-
deret mundum, et rationis quo videret
animum, et contemplationis quo videret
deum. Et sic oculus rationis [illegible] intra
se, oculo contemplationis qui supra se [illegible]
[illegible] in deum. Sicut enim [illegible]
[illegible] intiori aspiratione contempla-
batur, non cum excellit ut reperiret
nec erat in [illegible] ut non invenit
[illegible] et [illegible] nomen quod omnibus animan-
tibus nomina imponit notitia
quam sunt sicut quibus [illegible] erat
sciunt et quis [illegible] debuit
intellexit. Erant quoque sine penali-
tatibus, quia nec esuriunt nec siti-
unt. Et [illegible] ignis vel aestas labor-
arunt infirmitates cum non laesit neque
mortem exspectaverunt, quia nudi
erant ad gloriam tamquam vestibus
non egerunt et nudi [illegible] dicitur non
sensissent [illegible] quod ad defor-
mitatem membrorum [illegible] concupis-
centia fuisset sine pudore et partus
sine dolore, motus membrorum subiec-
ti fuissent voluntati.

De praeceptis sibi datis c[apitulum].

Factum est deus Adam
in paradisum transtulit
et ibi de costa dormien-
tis sibi sociam formavit. Hanc
non fecit de capite ne domina-
retur, neque de pede ne contemne-
retur, sed de latere ut amoris intel-
ligeretur probatio. Duplex bonum illi deus
praestitit, unum temporale ad esum,
unum dedit ad promisit, et duplex
praeceptum primus homo habuit: unum
naturae ad custodiendum bonum da-
tum, aliud disciplinae ad promerendum
bonum promissum, et sic non potuit pro-
mereri melius quam per meritum obe-
dientiae, quia cum meritum est quod praecep-
tum esse solum se obligat [illegible] et non
[illegible] causa et tale dicitur praecep-
tum esse solo disciplinae quia pro-
prium est, quamvis sit [illegible] disci-
plinae dicitur unum et praeceptum disci-
plinae dicitur, quia vetitum lignum [illegible]
non suadebat nisi disciplina.

Praeceptum vero naturae duplex fuit: v-
num ad conservationem, de conservatione
individui, ut in deo omni de ligno
paradysi comederetis; in etiam ligno
vitae fuit in medio paradysi spa-
tialiter nominatum lignum vitae, sic
dictum est effectu, quia corpus perpetuo
[illegible] debebat continere vege-
tatum. Aliud fuit praeceptum pro con-
servatione speciei ut illud: Crescite
et multiplicamini etc. Erat praeceptum
disciplinae, non potius prohibere
quod malum ex eo fructu non fe-
cisset [illegible] quia oculus malum [illegible] no-
minatur omnino. Dicit [illegible] pe-
nitus prohibere quam cum non sit expressa
in sua regula est ad probationem
obedientiae, et tale fuit praecep-
tum de ligno vetito in paradyso.

De paradyso c[apitulum].

Homo fultus praedictis
auxiliis accepit locum
paradysi terrestris in habita-
tionem tamquam [illegible]. Fuit autem
locus ille ut ait Damascenus ex-
[illegible] universae [illegible]
quia erat excelsior et potius a
temperato ac purissimo aere
circumfultus, plantis semper
floridis amictus et bono
odore plenus [illegible]
bilium inhabitaret. Paradysus
plantatur fonte qui dividitur
in quattuor irrigatur, ligno vitae
ac scientiae decoratur, per cherubim
et flammeum gladium custodi-
tur. [illegible] insuper quod nulle ibi sunt
tempestates: duae ibi sunt hiemes
et duae aestates, et bis fructi-
ficant ibi arbores. Et [illegible] in utroque
solstitio, scilicet hieme et in utroque aequi-
noctio aestate. Unde autem
hoc est quia paradysus sub circulo aequi-
noctialis situs est, et semper
est aequale.

De casu primi hominis c[apitulum].

Invidens autem dyabolus
felicitati hominis in spe-
cie serpentis ipsam mulierem

tanq fragilior et tarda ag͛d͛r quod cu ⁱnterpositione dubitatione conuenit fortius insistit et uideƀ ea et viro mediante decepit peccasset ḡ sic p° scilicet queriendo cur preceptum nobis dedisset deus 2° assuendo nequaquam mo rieris 3° promittendo eritis sicut dii scientes bonum et malum et ex cessit fuit iste maxime expositio catum accepit in interrogatione in plenum in assercione allexit in pro missione allexit in dyabolus mulie rem propter appetibile scilicet sanctum que appetibile rerum perpetuale et prio deo que appetibile irascibili per simulitate ligni que est appetibilis concupiscibilis igitur vir peccauit quia lignum vetitum gustauit vir et penitentiam accepit vir in sudore vul tus eius vesceris pane tuo mulier autem peccauit in duobus peccauit quia superbiuit et lignum vetitum co medit unde duplicem maled ictionem habuit scilicet sexum partus eius et lex prima item in dolore pari es et lex prima sexum dyabolus non in serpentem i uidet inuitus est decepit vir primum dictum est ei super pectus tuum gradieris Sed prima scilicet dictum est ei terram comedes prima terram di ci ipsa conteret caput tuum Si sae uolucris quis eorum plus peccauit scilicet vir uel mulier Respondeo quia quantum ad aliquid plus peccauit mu lier et quantum ad aliud ipse vir nam et mulier plus peccauit quia ad peiores finis et terrorum vo luit non fieri sicut deus sed vir cogi tabat constituere delicatus eius Item mulier peccauit in plures scilicet in se et deum proximum Item mulier peccauit dampnosius et plures maledictiones accepit vir non plus peccauit in gratitudine quia cum peccauit ad originem quia ex terra facta Item vir peccauit ma iori ingratitudine quia ubi ubi cur deus hominem fecerit qui peccare posset sed ad hoc assignatur multe

rationes Prima est ut ostendatur dei potentia qui solus immutabilis est omnes creatura mutabilis 2° est secundo ut declaretur dei sapientia quia ex malo sciat eligere bonum quia potuit non deus creaturam fecisse in abstineri in malum 3° ut manifesta retur dei clementia quia per mortem suam hominem perditum liberauit quia ut ostendatur dei iusticia quia non solum reddit bonis premia sed etiam malis supplicia 5° ut homo non sit peioris conditionis quam alie creature quia omnes sit deus immu tabilis ut celos agere propriis motibus fecit vir et hominem suo arbitrio relinquere debuit 6° est lapsus humana non in iusticie quia potuit resurgere et non est resurgens vir decor vniuersi quia opposita iuxta se posita magis elucescunt ita malum in bonis quia uideat admirari opera vim 7° est quia expectatur et probatur primus parens Adam et Eua per pe cam de paradyso expulsi sed lu cifer de celo et in malle misie spi ritus sed sunt mortales in sic in celo est non posse mori sicut in terra est non posse mori et in fine prima mori Ex hiis patet quia primus status hominis fuit in nocentie secundus gratie in culpe 3° prime 4° glorie dum non mordia te ceperit se super se cecidit mi serabiliter in fuit scilicet statum et in nocentie et gratie in statum culpe et misie Item quia sanus est inobediens suo superiori iusto dei iudicio factum est ut sibi fieret inobediens suum inferius et maxime membra in quantum

De ordine temptationis 64

Ordo temptationis quantum ad ingenuitatis primis et in nobis completur nam sicut ibi serpens suggessit mulier delectata est vir comedit sic in nobis Dyabolus gerit serpentis officium Sen sualitas non mulieris et ratio persen sum tenet tenet locum viri uel

dicitur secundum augustinum ex suggestione spiritus
et serpentis primus motus ex forma-
te. Comestio vero mulieris delectatio
cogitationis per fidem peccatum venialis
Sed comestio viri est consensus
superioris partis rationis per quem ista
suggestionem delectationem et consensum
homo in temptationem ducitur. quia temptati-
o per suggestionem inchoatur
sed per delectationem progreditur per consensum consummatur.
Sunt autem alia tria per que temptati-
o determinatur scilicet opus peccati con-
suetudo et desperatio. Quadruplex
temptatio est. prima est dyaboli
per modum suggestionis per modum
affirmationis. secunda est mundi que vo-
luptate ac vanitate allicit et
prosperitate fugit. tertia est carnis
que per sensualitatem ac fomitem
ad peccatum impellit quibus et hiis consen-
tiens peccatum perficit. Hec autem tem-
ptationis species ponunt. scilicet dyabolus et
mundus sunt extra nos et non sunt
peccatum secundum augustinum. Temptatio non est
sine materia expiandi [illegible] carnis
motus de peccato mortali nos et est peccatum
veniale quod quidem est sine morte si
consensus advenit. Contra predictas tem-
ptationes dedit nobis deus tria reme-
dia. Contra dyabolum habemus spiritus
angelicos qui ad bonum nos stimu-
lant et qui insultus dyaboli nos de-
fendunt. Item contra mundum habemus ex-
empla sanctorum quos non alliciebat
mundi blandimenta nec terrebant
supplicia. Item contra carnem habemus
bona naturalia scilicet synderesim et vim
irascibilem et gratiam scilicet caritatem
temperantiam et huiusmodi quibus carnis vi-
tia mortificantur. Est autem dicta
temptatio quia est adversarii in carne
temptationes non quia adversarii sunt sepe
oriuntur propter rationem ut nimie sanitatis
saturitate patet et per longam dor-
mitionem sompno procurantur. Tem-
ptationes que sunt active frequenter
oriuntur propter naturam sed in eodem ex-
crescunt insuper fluxibilitate ut si
cibis in moderate appetitus vel in

comedendo nisi fuerit et mors non te-
netur. temptatio multiplex est quedam
est probationis et sic est a deo sicut quod deus
abraham temptavit. Quedam
examinationis sic est ab homine. Que-
dam precipitationis sic est dyaboli qui
temptavit primos parentes. Que-
dam delectationis sic est active.
Quedam consensus sic est rationis. Tem-
ptationum inimici sunt species. prima est
aperta sic fit de laboribus in successibus
secunda est occulta sic fit de prosperitatibus
spiritualibus ut est cum quis de interni
successionibus gloriatur. tertia est dubia
ut cum quis ambigit si aliquid de-
aliquo retinere debeat vel
[illegible] consequitur quis ad bonum
ne dicatur quod id quod agitur bonum nescitur
esse dubitatur vel procedat fit
ad malum quod malum esse nescitur.
Quarta est fraudulenta ut
cum se dyabolus in angelum se trans-
figurat sub specie scilicet virtutis inducens
vicium sic fit cum suadendo
honestatem inducat superbiam
vel suadendo discretum obsequium
inducat nimium carnis amorem
vel suadendo iustum iudicium in-
ducat crudelitatem vel suadendo
misericordiam inducat remissionem ne-
gligentiam vel suadendo largitatem
inducat prodigalitatem et sic de
aliis. Inimicus autem periculosum
est periculum non videre. Primo appellat
periculum nocturnum procedens ad quod
sunt designati. secundo appellat sa-
gittam volantem in die quia per prosperitates
designatur. tertio appellat
negotium perambulans in tenebris
et per dubium perplexitatis. quarto no-
cet demonium meridianum quod
dicitur in tribus aurio. noc. asa.
no. in re. amegi perambulans in tene-
bris in cesu [illegible]. Demum vero ex ma-
gnitudine temptationum. Item agit super
aspidem quo ad primum et basi-
liscum quo ad secundum et conculcabis leonem.
Quo ad tertium et draconem quo ad
quartum propter predictas temptationes dyaboli.

non sit in licita faciendo et hoc in v
casibus primo cum dicit dyonisius suadet
ipse bonum aliquod faciendum non est ne
videamur simul cum illis consentire
unde propter ipsos suadentes voluntate per=
tinente delectationibus facere quod etiam opus
bonum fuisset 2us cum si aliquod bonum
apponatur contra legem dei non est faciendum
unde machabei nolebant car=
nes comedere quas tempore necessitatis
licuisset comedere 3us quando bonum fit
cum scandalo aliorum Cor. peccan=
tes in fratres et [illegible] dolorem
4us quando fit ponitentiam Job. Si
osculatus manum etc. 5us cum im=
pedit obedientiam superioris quia licet
per meditationem placeat [illegible]
debet fieri sicut cum aliud bonum minimum
interim Benedictus contemplationes
sed maior memoria divine passi=
onis mortificationis carnis valet
exercitium declarato occasione ...
eo per [illegible] temptationum Liber tercius

Incipit de malo in genere Capitulum primum

Malum triplex est videlicet culpe
pene dampni quod opponitur
triplici bono scilicet honesto
delectabili utili nam culpe opponitur
honestum pene opponitur delectabi=
le dampno opponitur utile Malum
est utile multis modis primo propter
suam ordinationem quia pulchrificat=
tionem ponitur in loco inferiori in uni=
versitatis [illegible] ordinatur
sic ordinatur ponitur dicit [illegible] in suo
et fur in patibulo 2o malum est utile
propter suam occasionem amaritudo enim tribu=
lationis cogit hominem redire ad se propter quod
Jo. arguet te malicia tua et
aversio tua increpabit te. Scito
inde quia malum et amarum est dere=
liquisse te Dominum Deum tuum 3o
est utile propter mali consideratione
ex eo scilicet quod inde malum in alio per=
ficit quia sic homo mali appetit bonum
et naturaliter horret et fugit etc.

De peccati diffinitione Capitulum 2

Post malum in genere sequitur
de malo culpe in specie diff=
finitur autem peccatum multis modis
primo modo ab augustino sic peccatum est
voluntas retinendi vel consequendi
quod iusticia vetat 2o sic ab eo=
dem peccatum est dictum vel factum vel concu=
pitum contra legem dei 3o sic ab ambrosio
peccatum est prevaricatio legis divine
et celestium inobedientia preceptorum
4o sic ab augustino peccare est spreto in=
commutabili bono rebus commu=
tabilibus adherere prima diffinitio
data est secundum causam efficientem 2a secundum causam materi=
alem 3a secundum causam formalem 4a secundum
causam finalem. In quarta diffinitione
notatur quod in peccato sunt duo scilicet aversio
a creatore et conversio ad creaturam quarum
prima est quasi formale et secunda quasi materiale
Unde in actione non est peccatum sine con=
versione sed non sic e contrario in creatura
[illegible] bone conversionis inquantum est de=
formitatis et contemptus [illegible] conver=
ne conversionis non sit peccatum principaliter
peccatum quod potest fieri veniale quia ut
quando quis in creatura delectatur plus
debet secundum [illegible] et quod potest
delectari in creatura sine omni peccato ut
cum delectatio naturalis est tamen secundum quod magis
delectatur in indigustibus et dulci=
a delectamentis [illegible] et quod in creatura
delectatur in ratione quam scilicet ad deum
refertur unde psalmus Delectasti me
domine in factura tua et tunc sumitur
delectatio propter creatorem et non propter pas=
sionem Quomodo sit peccatum secundum rem Capitulum 3

Tenendum est de peccato non
quod sit res aliqua sed de=
fectus vel corruptela Et
dicitur peccatum nichil propter tria primo propter
defectum quia peccatum non est res aliqua
naturalis sed corruptio boni 2o propter
effectum quia peccatum ad nichilum ho=
minem et deficere facit ad non esse
3o propter despectum quia facit hominem
vile et indignum Primo tamen sciendum
etiam Sciendum quod actus est peccati actus
ad habitus ad naturalia peccati aliquid
actum aliquod secundum quod non amplius sit
esse desinit et nunc gratia secundum peccati
habitus relinquitur ex maculis=

actibz et aliis ē aremātuz ī eodē
et cessantibz actibz et p̄t infusā
gr̄am ac pcī remissionē pcī
uō maculat s; re nichil ē et aī
deformat aīam ñ p modū
potentie sic truncatio mēbri de
format corpus et maculat di-
vinū sic ꝙ abstinentia illa
(vel ē) aī ex eo corpus sanguinet
ita peccatū n̄ ē aliud aliq̄d (vel) re-
co cū nīa aīe ñ corrupt̄ s; sp-
deletur p gr̄am. Secundū ꝙ pcī̄m
quamuis transit actu et remanet
reatu sic pcī̄m actuale quod
n ego. ut cū pcī̄m transit rea-
tu et remanebit actu sic in
pcō p3 originale post baptis-
mū nāp transit actu simul et re-
atu sic pcī̄m actuale p3 p
pmiaiū pfectam quamuis remaneat
actu et reatu sic pcī̄m origina-
le an baptismū

Quod sit pcī̄m scdm nomē

Peccatū sp multa nomina
vocatur. cum macula
at ꝗ ymaginē dei
maculat et deformat. Itē
reatu qa ad etnā penā ob
ligat. Itē pollutio et hoc quātū
ad cogitationē gr̄am ex tre-
nt delectatione. Itē vocatur
pena et hoc in quātū respicit
pcī̄m pmi hōis mq̄ n̄ra inde
fuit corrupta. Itē vocatur delic-
tū et hoc s; ꝙ ē recessus ad igno-
rantie gr̄e ītra. Itē vocatur culpa
et hoc put respicit penā. Itē
offensa et hoc ꝗ grām dīu ē. Itē
puaricatio et hoc in quātū ma-
datū dei respicit vocat̄ viciū
i. defectus bonorū n̄aliū vocatur
pcī̄m put est quersio ad bonū
cōmutabile. Itē vocatur scelus
ꝑt in unitatē dei magnā. Itē
vocatur nephas put ē illicitū
ꝑ pcaā. Itē vocatur crimē p-
ut ē dignū accusatione et pena

De pcō origine C. i
Quaerimus pcī̄m sit gn̄im

ipi bono ñ tm̄ lz eo ñ ī bono ut
ortū trahit ñ a bono ꝙ q de
bonū libiū arbitriū ē et volū-
tas a qua pcī̄m ē sic a pma
origine et ī qua ē sic a ppio subiec-
to volūtas igr̄ ē pcī̄ ē a
dico ñ efficacē s; deficientē
volūtas n̄ s; p lz in ad sum
pīus a quo ē s. ad deū n̄ ena-
turaliter ñ bonū s; pīus ꝙ lz
eius ad pīus ex q° ē ꝙ ē nichil
tm̄ ꝑt volūtas s; ex nichilo
facta ad q̄ esse. Hic ꝙ volum
scire vn̄ sit sic malū ma-
terialr dicēdū ꝙ ex nichilo. Si
ñ scire volum vn̄ sit formal-
lr dicēdū ꝙ ex abstēcia debiti
boni s. spēi modi et ordis. Sed
si volum scire vn̄ sit originalr
dicēdū ꝙ a volūtate sine
a libero arbitrio. De pgressu pcī
dīo. ꝙ pcī̄m incipit ī cogitatōe
pcedit ad eēsat ī delectatōis pst
in gsn̄ pcī̄m qndaz seruat. Cēm p-
gressionē pcī saedū ꝙ qndaz an
tedit pcī̄m qndaz qndaz sequitur
qndaz aū stant. Pcī̄m aū cedit
aliquā ex pte auersionis aliq̄
ex pte gūsiois. Ex pte auersiois
an cedit pcī̄m. Itē cōceptus
ob missio ingratitudo inobedia
puaricatio illa ñ. ꝗ aū cedit
pcī̄m ex pte gūsiois sc̄ tn̄ cogita-
cio libido gaupiscēcia delectatio
pūsa intētio gsēsum. Alia sc̄ ꝗ
pcī̄m gsequit̄ sic ē macula i.
deformatio ymagis dei et reatum
i. obligatio ad etnā penā. Qnt
et alia ꝗ pcī̄m cōmittat ut
sc̄ pcōrum continuac ꝗ pcī̄m ag
uat uel diminuit ꝗ nontur
in hc̄ usu ores ꝙ ubi quos quo
ciens cur q̄mo quōdo et el aūo
deputat ī illa ꝗ de bonorū quāꝑ
ī pīus quāꝗ ī medio quāꝗ ī fine et
hc̄ p malāmi ī actōe ut negli-
genia ul vana gl̄am unū pcī̄m
dicitur maius alio rōnibus nimis
s. qualitate ut pcī̄m luciferi uel

gnalitate ut peccatum ade vel de-
formitate ut peccatum iude vel pi(ra)tico
ut peccatum ignorantie vel insepa-
rabilitate ut peccatum cupiditatis vel
puritate vel peccatum carnis vel of-
fensione ut peccatum ydolatrie vel
expugnandi difficultate vel
peccatum superbie vel miseri accidie
ut vult C(um) est peccati gravitate non q(uod)
vel. est peccatum uno precepto q(uod) non sit
peccatum in precepto non in aliis quibus novit
nec precepto non mutat genus peccati
sed quantitate augent

De divisione peccatorum

Divisio peccatorum multiplex
est aliter enim secundum eius effectum
sic ut hic peccatum aliud est ex
impotentia aliud ex ignorantia aliud
ex malitia aliud secundum eius inte-
ritione amissum secundum quod sunt hic dicto
peccatum aliud est ex amore male accen-
dens aliud ex timore male humili-
ans sicut est dicere quod homo peccatum vult
peccatum committere quia amando carnem
aut malum pene pertimet in ...
Divisiones peccatorum divisiones secundum
eius materiam et quod et secundum eius for-
male quod quia primo non sunt dicto
hic peccatum aliud cordis aliud oris aliud operis
Item hic peccatum aliud cogitationis aliud
locutionis aliud operationis 2º vero sunt
hic peccatum aliud est in deum aliud in semet-
ipsum aliud in proximum In deum peccatum
dividitur sic peccatum aliud est in proximum
aliud in filium aliud in ipsum secundum alios
tribus modis peccatur in deum s(cilicet)
primo de deo infidelitate sentiendo
Item blasphemando Item sacramenta in
digne tractando Alio modo peccat
quis in deum s(cilicet) ipsum temptando
et hic fit tripliciter quia quis temptat dei
potentiam ut cum signa petit quis
dei iustitiam ut cum pretendens fu-
rem duellum vel aliud iudicium quia
quis dei misericordiam expectans commit-
tit se stultis periculis In se ipsum
peccat quis tribus modis videlicet
nocet sibi sibi tenendo Item superflue
sumendo Item ultra vires quid ...

aggrediendo In proximum peccat quis
tripliciter s(cilicet) proximo suo offendendo Item
sua aliena non communicando Item ma-
lo exemplo ad peccatum illum trahendo Com-
muniter peccatorum divisiones peccatorum
secundum eius formale et hic tribus modis
ipsum vel secundum qualitatem vel secundum quantitatem
vel secundum relationem 2º secundum qualitatem sunt
hic dicto Peccatum aliud commissi aliud dele-
ctionis primum est prevaricatio preceptorum
negativorum secundum vero est prevaricatio precep-
torum affirmativorum. Item peccatum duplex
est quod duas partes iustitie que sunt
declinare a malo et facere bonum
Item alia divisio secundum qualitatem sic
peccatorum quedam sunt carnalia quedam
spiritualia sed carnalia sunt in fame
spiritualia maioris sunt culpe secundum
quantitatem sunt hic dicto peccatorum
aliud est mortale aliud veniale quorum primum
dicitur aversio secundum vero inordinatio ipsum
peccatum mortale est aversio totalis ab
incommutabili bono et conversio to-
talis ad bonum commutabile Sed
peccatum veniale est amor voluptatis
in creatura infra deum tamen secundum vero sunt
hic dicto peccatum aliud originale aliud actu-
ale ultimo sunt divisiones secundum causam
finalem et hoc dicitur quantum vel secundum
ipsum appetibile sunt hic dicto mundus quod
est in mundo aut concupiscentia car-
nis aut concupiscentia oculorum aut
superbia vite Quorum primum est
appetitus deliciarum Secundum est
appetitus divitiarum 3º est appetitus
honorum secundum autem hominis appetitum
dividitur peccatum in vii mortalia capita-
lia s(cilicet) superbia invidia ira luxuria
gula avaritia accidia est quod
quisque sit gravius aliorum nam quedam
sunt secundum ut ex se nature sunt mala
Possunt tamen per aliquam circumstan-
tiam si bona sicut homicidium Quedam
sunt mala per se ut illa que nulla
circumstantia possunt fieri bona sicut
est odire deum vel fornicari et ipsum Quedam
sunt bona in se ut sunt bona ex genere
et cum possunt fieri mala ex circumstan-
tia sicut est dare elemosinam Quedam

st bona b. ysent pullaz causta
possint fieri mala sic dilige deu
ex caritate Quedaz st i dicta ut
q3 nec bona nec mala st possint
aut bona vel mala fi sic e motu
pede sine deliberatione vel comede
quus

De effectu peccati

Multa mala facit peccatum
hoi aut morte et i morte
et post morte aut morte peccatum
operat q talia videat ut fugit
in illo q incidit i latrones qui in
tellatus obscurat in cognitione veri et
affectus respiciat i operatione boni gra-
tuitis spoliat Trenorum Dispersi
st lapides sca i cap. om. platea.
Abrahe aut gerat bonum illa bona
opera q3 mortificat peccatum do
alius salutado lyus dabitur qui
q3 corpus morte morit fidares vel
prinq. ibois ex succedunt autem
maculat Trenorum Denigrata e sup
carbones. fit ex. ad pena. Gen. quaus
die comederitis ex eo et ista
amittat Job vide q malum et
amarum e dereliquisse et Indurat
quit peccator cum i profundum peccatorum
venit et cum Insensibilem i dit
Gen videbitur eis q. ludens loq
fili hoies i calme scringendo
q n sentit lapidem i collo dom.
i aqua ex natura pena aucta
occidi q3 vita vero i. deo punita
q3 saul irruit in gladium su-
um. peccatum veniale disponit ad
mortem mortale non autem mortem
b3 obstinatio tenet i morte
suetudo et ad peccatum trahit peccatum
q peccatum n diluit in ex suo
pondere ad ad trahit Greg. hemy
de Beatriz q egressus in agrum occid.
fratrem suum Dodem i figura egress.
corumb de arca et interceptus e
aquamus et egressa ut videret et v-
ginitate amisit et videbas egress.
ex. Pdaliv et post ad ultimum ds
scauca e homicidium Et sic pz
q peccatum e pena peccati Peccatum n. i
se e culpa peccati peccatis Et item
dicitur aliquis sit culpa et pena. b culpa
dicitur ratione actionis pena u ratione
passionis q culpa e q faciat pena
u. q patimur. b3 q q omus culpa
sit a nobis n aut ois pena e a nob
Immo qdaz a nobis acta q a deo
inflicta qdaz a primis parentibus
q tracta et q3 cum q faciat q n debz
iniustum e pati q debz et ois pena
iusta e a domino providencia Et
aut unum peccatum nascitur ex alio
sic a pet superbia q3 vult omnibus
precellere dolet si ab ei equaret
et sic ex ea nascitur invidia In-
vidi non ex facili nascitur ei au
i Iudi et sic ex ea nascitur ira.
ira aut n pp se mediate tristitia
Job ex ira nascitur accidia n. conso-
lationem quiens facit avaritia avari
cia at q3 i temporalibus fundat ptr
mag ex ea gulam Gula vel pp
repletionem ventris de facili spumat
i febridinem libedinem et ita gula
turpitatem Et bona q sunt pp luxuriam
infructuosa reddit et qu. ad
meritum et qu. ad premium sicut
ramus ab arbore n p fructum
suum b3 arescit et similatur adm
cedum Pectatibus d. de cl. n) ale-
dalus erit egrediens s. castram ma-
terialem ad oriandum q3 talia orato
n e meritoria Immo dr aug.
q si signat se ea includunt in
se po omnis dyabolum qua exclu-
dunt q3 meis peccatum habitat ex
hoie in sinu fecit q3 in peccatum
e ignis avaricie fetor luxurie
tenebre ignorantie vermis consci-
entiæ et cupiscentiæ decones peccati
et sic naturam hoiem tradere ic-
limi Eccles. tristis erit i facus et mi-
nut et mitto et q3 modo adherentes
sugunt ubierit circuit cor
relinquunt fonte vite et vona
aquarum miseram et palliditatibus
cupiditatis se fatiant fallendo
decipit sic lignum putridum de
nocte lucens et sic esca in ha-
mo piscem decipit stultum

hominem denudat quia peccando quibus
sibi ornamentis imponit et signat
quod super dorsum suum cumulando colli-
git et illi sicut qui cum persimo
torquebit Aug. Stultum est ista-
re in statu unde nunquam quis non
audeat mori. Secundo quia peccatum in mor-
te gravat animam quia in mortem
punitur. Hoc solatio visibilium quas
dilexit scilicet ab omnibus amicis
rebus sine re ipse punitur cor-
pus nunquam in tali forma recipit
et nimis vellet iste sicut qui perdi-
dit per corrosum cum auribus quia
stupebit anima peccatoris cum corpus
resumendum videbit consortium demo-
num turbabitur in morte peccator
qui videbit consortium demonum
ad iactus penitus ad res. Tertio
omnes amici eius apprehenderunt ea
mente an et. Postremo videndum
est qualiter peccatum privat hominem post
mortem confusionem subibit corporum
denudatione et publica. Revelabit
in faciem eius. Ezechiel. Et audi-
et in iudicio. Mt. esurivi et non
dedistis mihi et cetera. Unum non valebit ei
cantus refugiunt eterna et cetera. Suf-
ficiet eis ... non gaudebit per
vermis eorum non morietur et ignis eorum
non extinguetur. Infinitum precipitabitur
Apoc. de lapide molari molari
quod precipitat angelus magnum dicens hoc
impetu mittetur babylon in infinitum
adeo et clauditur omnibus bonis separa-
bitur. Mt. Ite maledicti in ignem et
astitum ... dictates Job ...
esca sumitur cum messe omnibus spes
nunc perdetur pro Job remanebit
ut porte ignavis scilicet ...
de medio aut ... peccato-
rum defenderet scilicet dicit nunc Sic
itaque peccatum nos in peccato existere
ac in peccato mori. Sic ergo ...
nos et peccatum ipsum desentire ...
illo penitere. Quarta gloriam prime
... nunquam recuperabit sic
non corrumpit de toto virgo non et
erit iterum semel peccatis nunquam se

patisse gaudebit. Istud multis
modis ostenditur. Nam peccatum sanctorum
... experimentum ... Ite qui
semel fuerit fur dicitur. Item domus
dissolata eius domus dissolati
de toto dici peccatum. Item symon quod dominus
aliquis mundavit peccatum mundatorum
semper dicitur vocatur leprosus. Item templum
quod edificatum fuit peccatum destruxit
primi illo non fuit sic in similitudine
templo post ad penam temporalem obli-
gatur unum non exibit inde donec
reddat novissimum quadrantem. Item
regnum celorum non intrabit donec
signum ... penam
peccatorum ... venialium
quod impunitum solvat non est super. Primum
... angelus ... quod est figu-
ra in absolon quod patri reconciliatus
sunt ... duobus annis quod
faciem illius non vidit. Item ad differ-
entiam angelus ... sit ...
sic ... in baptismo. Tempus et
primum quod sibi ... nunquam
recuperabitur. Job. Qui vadit ad
quod vadit non reverteretur. Obscurat
oculum cognitionis et hoc ... s...
inducunt quod ipsum ... ut figu-
ra ... Sed ... tamen
erat oculis egris odiosa est lux
sicut noctuis et vespertilionibus. Ad
hoc ... de quodam ceco quod dominus
illuminavit non in statu perfecte vidit
sed vidit homines primo quasi arbores
ambulantes affectum reddit
tepidum quasi impedite voluntatis sa-
natus claudicat a arbor-
mortua de loco suo ... Alii
amittit ... dicitur de homine per
peccatum ... et ...
... Quartum pectus ...
... fastidium boni gustat ex
... nauseat ... Aug. pa-
lato non sano pena est panis qui
sano suavis. Item dixit ad se
peccatum quia quisque fuit plus va-
lebat male molitum quam bonum
in solitum ad ... operando impedit.
Sunt vero loci respicientes ...

versa est in statuam salis scilicet propter stat-
sterilem eternam. Item in dolore paries
filios scilicet bonorum operum ad resiste-
ndum temptationibus debilitatur. Iudic.
Sampson post crinium abrasionem
amisit vires. Arbor lesa per se-
curim citius vento deicitur. Fugit
minuit claritatis situs eclipsis
solis dum per modum noctis cum
eo quod modico tempore sibi virtus restitui
ordinatur sublevatur. Reg. iii. Et rex David
iam senuerat et cum cooperiretur ves-
tibus non calefiebat. Et aliis calo-
re igitur vel minuit vel extin-
guit dolorem et timorem. De ce-
tero semper influit dolorem. Inde
ecclesia est de perpetua culpa timorem
aut quamcumque est. Unde venit Augustinus
penitens semper doleat et de dolore
gaudeat et non semper se doluisse do-
leat. Propter peccatum corrumpitur potestas
liberi arbitrii duplex scilicet in agendo
et in suscipiendo. In agendo quidem
quia non potest semper facere quod oportet vel vitare
quod nocet. In suscipiendo autem quia
gratiam stabilem non potest suscipere.
Hac via est corruptus Dauid
scilicet primo ad distinctionem inter
malum et bonum. Item quarto ad de-
liberationem consilii in exprimendis
et in exsequendis. Item corrupitur affectio
duplex scilicet in ordine et in modo quia non
semper est ordinatus vel inordinatum
peccatum nocet meritis scilicet ipsi facienti.
Unde peccatum quod mere est semper levius
quam sit in pergere. Quod non possunt peccatores
ministerio efficaciter sic si esset
integra ipsis deputatis et hoc
per modum communionis quanto in plu-
res sit in inferno tanto maior et
horror pena fallit non in in-
ferno illa ratio. Solatium est miserorum
socius habere penarum. Galuatus
et nocet et hic per modum societatis
vel ex consortio et societate glori-
ficatorum licet gaudium accidenta-
le. Domus nocet ipsis viatori-
bus cum peccato quod actus eorum non deo
nec minuitur in illo quod peccatum pro-

peccatum cum peccato quod alius ex malo
corrumpit et scandalizat. Inficit
malos scilicet vel evenit homines ex
eo quod impetum ad propinquitatem sur-
repcatur recadunt primum est quod
homo sit impotentior ad resurge-
ndum. Hebr. Impossibile est eos qui
semel illuminati sunt et (2us) est quod in
aliis fortificat ad impugnandum
diabolus. De se loquitur plus valo-
bit malum molitum quam bonum in-
solitum. 3us est quod culpa fit difficil-
lior ad plectendum. iiius quod desce-
ndit iam ad prima peticione in veit
mentem eo quod peccato quod statuet
a nostrum sed quod secundario petunt
sui vult morte occisus est. vus est quod
dyabolus difficilior est ad expel-
lendum. Luc. Tunc assumet vii
spiritus nequiores se. Ad hec de corrup-
cione speciei morum et ordinis unde modo
quod bonitas nalium competenter ad dicta
quia speciosa facit dicitur species.
Quod compertum ad opus quod modi-
ficat dicitur modus. Comparat modo
ad finem scilicet ad deum et quantum or-
dinat dicitur ordo. Alio modo cor-
rupcio speciei est dissimilitudo anime
ad deum naturalis species anime similitudo
dei corrupcio modi est dimi-
nucio extensionis naturalis sine
in finitatis potencie quam exigit est quod
anima non sustentatur ab operatur
homo quoniam sanctius est. Quoniam corpus
aut ordinis est morte cum aspec-
tus et affectus deorsum est ad
creaturas. Ex rectum naturalem situm cum
non quam sit quod caput anime sursum sit
ad deum in naturali situ et ordine sit
alioquin homo erit quod cursus alit
privacio speciei est deformitatis sui
alienat debite intelligibilis vo-
luntatis. Fortitudo autem volu-
ntatis est ut non declinet a sumis
extremis scilicet a deo primo et ad finem
ut videlicet omnia quod sunt adeo prius
referantur ad deum finem cum non quod
est quod ipse attribuit aut ponit aliud
finem ipsa deum Arrius est frecuens

privatio modi et excessus propter vo-
luntatis scilicet cum vult aliquid contra
voluntatem divinam. Item privatio or-
dinis est aversio voluntatis propter a deo
et conversio ipsius ad creaturam. Item
aliter creatura rationalis a summo bono
est secundum triplicis esse habitudinem scilicet efficientis
et formalis et finalis. Et ideo
natura est apta opere sicut a deo et
secundum deum et propter deum et sic secundum speciem
et ordinem sibi insitum. Sed quia
eadem rationalis creatura de ni-
chilo facta fuit potuit deficere
in suis actionibus ut scilicet operationes
non essent a deo et propter hoc non secundum
deum nec propter deum. Hoc autem est peccatum
ipsius speciei modi et ordinis cor-
ruptivum. Capitulum. Quod peccatum originale
originale est morbus et in carne est

Expedito de peccato in genere
dicendum est de peccato in specie. Et
primo de peccato originali
post hoc de actuali. Licet igitur anima
non sit ex traduce tamen originalis
culpa ab anima Ade transit ad
animas posterorum mediante car-
ne per concupiscentiam generata. Licet quod
sic ab anima pertinet infecta fuit
caro Ade et per eam effecta ad libidinem
ita sensualitas secundum suam bonita-
tem operis infectionem inducit animam.
Ex quo patet quod peccatum originale est in
carne et est in anima. Sed in carne
materialiter et originaliter, in anima non mate-
rialiter sed formaliter et causaliter in subiecto.
Solet enim anima esse susceptibilis virtutis
et vitii et tamen sic deum est expugna-
tione ipsius ad corpus corruptum con-
traxit istud vitium sic quod ipsa anima
in tantum fedatur et maculatur. Tamen
autem in factis anime non tantum est pena
sed et culpa. Culpa ipsa non culpa et
macula deletur in baptismo. Pe-
na autem quae fomes appellatur sive
peccatum originale sicut remanet post
baptismum sic enim dicitur: in baptismo
culpa culpe cum remittitur ad reatum
damnationis omne sed remanet
ipsa pena que est ad actum et motum

concupiscentie cum qua nos oportet quoti-
die pugnare. Quod extinguitur
concupiscentia per gratiam eminentem in sanctifi-
catione quod dico propter beatam virginem
in qua fuit extincta in conceptione
filii per gratiam singularem. Secundum
autem quod corrupto patre est reatus
matris corrupto non necesse est in
fecto carnis patris est primum ad
carnem alterum deinde quod nullo
modo debet imputari deo infecto
anime licet eam creando infundat
et uniat cum carne creata quia
ordinatissimum fuit quod persuadent natura
ita condita quod quoddam propagatur et quod
parentibus primis. Unde sicut in conditione
fuit ordo nature, sic in peccato ser-
vari debuit ordo iustitie et ita
patet quod non est contra divinam equitatem si
ad posteros culpe transmittitur. Quomodo
est ergo quod originalis culpe transfusio
non est a deo nec autem conditor sed autem
primi hominis peccato. Et hoc est quod dicit
Augustinus: quod peccatum originale non transmi-
titur ad posteros propagatione sed libido.
Secundum enim conditus est homo ut spiritus possessor
corporis et corpus sub esset spiritui quod ille subesset
suo conditori et cetera. Sed spiritus non obedi-
ens creatori iusto dei iudicio incepit
eam rebellare corpus. Sicut autem primus
possessor corporis sine obedientibus eis esse et
tales ad posteros transmittere. Sic e-
tiam cum quo peccavit et ideo eius facta
est sibi rebellis ergo quod talis ad posteros
transmittitur et quod deus institutionem
primam eius corporis animam infundit.
Ex quibus patet quod causa peccati originalis in infi-
cto sed tamen intelliges hoc in genere
esse efficientis omnis per concupiscentiam nas-
cimur filii ire propter quod in eternum desiderium
multiplicem causa corporis quod autem ad quos sub-
sequitur pena mortis et pena care-
at divine visionis et amissionis glo-
rie. Non solum adulti viri et in pueri
non baptizati. Qui penam mitissimam
mereantur ergo solam pe-
nam damni sunt sine pena sensus
originale peccatum sic mittitur post
baptismum in pena quod in omni ab eo

qui cauttr e trasmitti' implem
pctm originale sic videm(us) dicas sub
gnat filiu cu spuco 7 gnui vnic
se nuttu pcat gnui cu psaleat Et
sic e io q' sio gnat sio filiu n solu
q e tatus in mete s f q corrup-
tus e in natura n s spualis s
secundum q carnalis **Quali**
originale pctm tenet pt' bap'm

ORiginale pctm lz ultat
noia 4 lz i multiplici ioe
s n q orile pctm ad nuc
uocat' i firmitas q' redd' dictz i
potencie resistendi moilz Itc fe-
ditas q' piptz maculat' Itc p
otinuat in electoem appetitus ad
malu Itc corruptio q' i ducit
ad nichilu i ad pctm Itc viciu
q' e diminucio bonoz natu
Itc languor nec q' debilitat mcd
corruptiu lz 4 noiat s q ipat'
ad corp q' uocat' lex carnis co
q lege diuine carne sic i flictu
Itc mebroz q' mouet orga-
na ad opa ocupiscetie Itc fomes
q' sic cinis fouet igne ita pt'
ipm foue' pctm i carne s act-
tu unitine 4 guttie Itc stimuls
carnis q stimulat carne ad-
primos mot 4 tam ad cosesu
Itct q noiat put ipat' ad act
delectabiles 4 sm lz uocatur
ocupist q sonat viciu i actu
put e inadultf Itc ocupisci-
bilitas q sonat viciu i potiu
put e in puul lz 4 nos q ipat'
ad pmu hoiez aq' olz sic uo-
cat' pctm orile q e atiraat de-
bite iustitie et c

Descripcio pmi motus io

ORm pctm ad sit actu a°
cosectu ipm pctm actuale
sicipe ap' motibz lz-
ortu Vn sic q i nocti n mo-
uet sesualitas sm a motu-
ionis io stante hoie n potest
i eo ee pctm 4 veniale aliquant
q' sesibilitas sesualitas aoim
iepugnat io p pmos motus
neritate spualis q nutic pctm
veniale pmi 4 motus si peccau-
ltates 4 sigillati possunt declarari
omis cu nullo mo possunt cauii q-
sic sit peccata q4 pene pcat 4
io merito dicit' venialia q-
sic sit digna ipo venia pmus
mot sic describi q e motus
sesualitatis p impulsu fomitis
in pecatosi tendes ad fruicom
carne delectabilis **D**uplr mot
distinguit' spectat ad pute
matiez s pmo pmo q e natlis
a s° pmo q e sensualitatis **C**u
g log' de pmis q sunt pcata
intelligendu e de s° pmis quia
pmo pmi n sunt pcata cu sic nat-
les 4 eo q eius mois q pz p
lz q no sequat' ymaginacom s
solu mo natlu qlitatu alteracom
mot aut s° mo s° pmi sunt pcata
q' sit actus inordiati cogne
mois q pz p hoc q tales mot
sit sensualitatis q' subiacet in
talibz dni° voluntatis Voluntas
aut e pmu moliu sic lz in
vij° metha' **P**mi c q ibi gen-
nus mois incip' vbi ipi'-
dnm uoluntatis i venit' lz aut
e in sensualitate quia g' sp potetz
iones sit i sensualitate pctm
n tam lz cit morale s tamo
veniale q' uoluntas n lz doi-
mu dnm copletu sup pmos
mot q sit sesualitatis ut illis
actibz q ex pprio voluntatis
procedit 4 cu voluntas tales
mot sesualitatis impedire no
potest 4 io sic pctm veniale p'
q' mot sesualitatis ascribunt'
q' taliu motuu pn° e sesua-
litas 4 subiectu **D**r q pmi
mot s pcedit sit pcata triciplici
ioe **P**mo q' mouet
adilliata 2° q' sit cosedz mo
voluntarij n s se s sic dem
e q n i pcedit' a voluntate ut
a sp applsinsiocz pcedentez
3° sp delectacoz aucipat cu u-

tia per delectationem coniungitur creature obtenebratur et peioratur. Sicut quando coniungitur deo illuminatur et melioratur. Quod autem homo pronior est ad malum quam ad bonum multis de causis probatur. Sicut corpus quod corrumpitur aggravat animam et ipsius illecebris ad malum et non sic ortatur ad bonum in solutum. Et 3o quia malum facilius est de facili descendere et unus magis et plus decursum quam decere sursum. 4o quia incitativa ad malum plura sunt. Finis virtutis ab sensibus est delectabile applicari per se vel per ymaginationem quod de necessitate movet concupiscentiam. Quinto quia plures et fortiores resistunt ad bonum quam ad malum, videlicet quia demones ad unum pronus sunt ad nichilum. Sexto quia fomes qui movet ad malum sicut mater nobis est, gloria vero quia spiritus est nobis. Septimo quia vires animae sicut dicit Augustinus ad disiunctionem continuati per passiones et mutabiles ad ea quae gratiae et gloriae quia non possunt tamen virtutes per modum actionis sed per modum receptionis, vitia autem mala possunt facere per nos sed bona non possumus sine gratia adiuvante.

Capitulum 11. Quod homo pronior sit ad malum quam ad bonum. Multiplex delectatio.

Delectatio carnis vel pruriginis: hec est ... Morosa mortale peccatum est, sed ista morosa dicitur non quam ex consensu est unum cum intelligit moram temporis sed consensus tenendi quod delectatio si sit quam consensum voluntatis peccatum est. Quod in illo consensu procedit ultimus ita quod vult in terminis procedere in delectatione voluptatis nec curat in opus procedere. Talis minus consensus est mortalis. Consuetudo quia mala pronitas intelligi debet in peccatis carnalibus, veruntamen iste consensus in illa ... duplex est quia aliud est subiectum in perplexitatem deliberationis sed ex sola corruptione rationis quia procedit appetitus sensualitatis, ad primo motus talis consensus dicitur secundum Augustinum peccatum veniale. Est consensus in delectatione motuum qui est ex deli-

beratione rationis et est peccatum mortale ut dictum est. Vel autem consentit cum deliberatione quod sit pronus domini legis vel quod cum lege divina prohibitum in tantum tunc dicitur peccatum esse in superiori parte rationis. Sed deliberatio sit pronus sensualitatis et continue in quo transcendit medium virtutis est vitandum tunc dicitur peccatum esse in inferiori parte rationis ad hoc quod consensus procedit ulterius quod se componit opus consentire tunc voluntatis compunctum perfectum. Et si facultas desit perficiendi opus ipsum. Sed non consensus et opus in his quae divina lege sunt prohibita peccatum est mortale consummatum. Ex predictis collige distinctionem quia delectatio duplex est scilicet naturalis et voluntaria. Indelectatio pertinet naturali non est meritum nec demeritum. Voluntaria duplex est. Una est in meditatione alia in operatione. Delectatio quia in meditatione est bona est de qua psalmus: Recordatus sum dei. Que autem in operatione est duplex quaedam non per deum et hec bona est et sunt delectatio operationis virtuosae non passionis. De qua psalmus dicit: Delectasti me domine. Quedam est quae deum et hec similiter est duplex, quia quaedam est non quia deum sed propter deum et hec peccatum veniale. Quedam non quia deum et hec peccatum est mortale.

Capitulum 12.

De peccato veniali quod sit triplex.

Peccatum est veniale est triplex: propter culpe statum in parvulis peccatum baptismum primo. Surgunt venialia peccata que mortalia veniale autem peccatum est ut ait Augustinus. Quod dicitur usque ad iteratum procedit mortis non gravat sed poena meretur et non statim indulgetur. Peccatum veniale semper est involuntarium et hoc movetur vel permittere vel non cohibere peccatum. Ad dicitur veniale tribus modis. Primo in exigitate sicut subito orto est veniale. 2o ex eventu sed quia quandoque de mortali fit veniale. 3o ex causa ut in quo fiunt in demoniaco vel ignorantia qualis sunt quae mortalia autem dicuntur venialia sive remissibilia ex

comparatione ad peccatum quod sit ex aperta
malitia quod est irremissibile. Quaeritur
quod peccatum veniale numquam potest fieri mortale
ita vel si intelligatur idem secundum speciem
quod prius fuit veniale fit mortale et sic
numquam ad actum nec contra ad malitiam
per se est quia nulla res licet mutare
speciem suam. peccatum veniale et mortale
sunt diversae species peccati. Respondeo actus
qui ex se est de genere veniale potest fieri
mortalis multis modis. primo ex consensu
quia quod potest fit quod consensum edificat ad
gehennam et si sit quod consensus enorme-
am et hoc est ideo quia in peccato duo sunt
scilicet aversio et conversio penes primum in-
ducitur peccatum cuius aversio est adeo
quod formale et conversio ad creaturam quasi
materiale quibus quando levitate talium de-
cidit in delectatione leve vel in dilectione creaturae
cum fit consensum peccatum quia summum
bonum et incommutabile et ita fit aver-
sio a creatore. Ratio ex contemplativa vi-
ta Augustini. Aliud peccatum adeo veniale
quod non sit mortale dum placet. 2o ex
dispositione quia per frequentem lapsum
in venialia disponit homo ad mortale
et hoc est quod intelligitur illud glossa vi-
tasti grandia vide ne obruaris
arena. Hoc dicitur quia saepe de parvis
novissimis venitur ad magna
sic de modica scintilla sur-
git magnus ignis. Prov. Qui mi-
nima negligit paulatim defluit
3o ex contemptu quia quando surgit ve-
niale si per se liberet posset progredi ad
mortale non quia peccatum veniale scilicet
fiet mortale sed quia ex ipso occasio-
naliter fiet progrediendo mortale. Item
per primos motus qui sunt venialia
computantur. Sed cum delectatio continu-
at interim quod consensus accedit iam peccatum
mortale est. Dicitur esse mortale et
veniale quia peccatum veniale est libido
sive voluptas in creatura citra Deum mortale
non libido sed voluptas in creaturis
supra Deum vel aeque Deo. Item in-
ordo est ut bonum incommutabile
praeferatur commutabili et honestum u-
tili et voluntas Dei nostrae voluntati

et in sensualitate cum iste ordo
pervertitur tunc peccatum committitur. Utrum
aliquis possit esse vel vivere sine peccato ve-
niali. Dicendum est in hac vita vide-
dum est. Ad quod dicendum est quod si loqui-
mur de communi vita hominis. Si quis
possit vivere sine peccato qui pervenit
ad aetatem iam adultam de ex-
cellentia et speciali gratia quod talis
sine peccato veniali sit fiet dicit
[illegible] debeat vigere. Si autem loquitur
de aliquo periculo vitae praesentis
sic potest aliquis esse sine peccato veniale. Il-
lud patet per exemplum quia navicula potest si-
gillatim foramina [illegible] in modo
obstruere ut aqua nusquam ne-
quaquam intret sed non omnia sic ob-
struere ut aqua nusquam intret.
Unum caritas perfecta et non sequitur quod
peccatum veniale non veniat sed sequitur
quod non ducit quod ad modum animi
ignis non sequitur quod gutta aquae
sibi non apponatur sed sequitur ut ap-
posita aqua extinguatur. perfectae
caritatis statim inflammat hominem
ut de peccato veniali doleat et
paeniteat quod non sequitur caritas
imperfecta vero in perfectis aggravatur
multa peccata venialia per quod fit ad
dispositionem maior dispositio

De effectu peccati venialis 13

Effectus venialis peccati
multiplex est. Primum quia
ad poenam obligat non
autem de aeterno et per se obligat
ad poenam aeternam vel purgatorium
vel praesentem satisfactionis
sed ad aliquam poenam istorum
quam si foris extra praesentis satisfa-
cit homo leniter. Secundum
foris purgatorii punitur. Quoniam 2o
foris non in finem punitur praecipue
si gravissime quia aeternaliter sicut
mortali et veniali decessit. Exemplum
est de hoc quod mensura vini quae
valet in uno loco iij denarios
si ducatur ulterius valet unum
solidum et si ducatur adhuc ul-
terius valet duos solidos pretii

tatum illatam in suo principali in
comparabiliter minor est illata quam ibi
dem per mortale. Unde solum dici quod illa
ta penitus in suo per mortale est sicut
superficies illata principali in pur
gatorio est sicut fumus illatam
principali in puncto est sicut punctus
unde sicut ista maior sit in proportione
nabiliter tamen ista penas pertinens
magna est dicta 2°) effectus est quod
peccatum veniale animam maculat
temporaliter cerebrum. Alia non deni
grat aliquam ymago depicta
minus quod videri non possit. Alia non
sic ob scuram ut videri quidem pos
sit sed non plene discerni et id propter dic
lon dicit Doctor glossa. Quod veniale ob
scurat mortale obtenebrat.
De materia vero dicit ista quod in scal
ueniendis omne peccatum veniale de
letur in principali aliquod finali et licet
quantum ad culpam et non quantum ad
penam immo illa quamvis quod
peccatum veniale licet dictum aliquibus
et quantum ad culpam in purgatorio pur
getur quod dicit dominus de quibusdam peccatis
quod non remittetur neque hic neque in
hoc seculo neque futuro. Exponit
glossa quod venialia remittuntur in futuro
quod sic intelligatur quantum ad penam
tamen tunc exponendo et nulla glossa.
Quia in mortale quantum ad pe
nam purgantur quod hic soluta non sit in
effectus est quod minuit fervorem
caritatis sicut aqua in ignem
proiecta licet ignem non extinguat fer
vorem tamen illius tepefacit in
est quod potius ad operibus bonis
lassitate sicut quando homo super pon
derosio nimis est promptus ad
ambulandum quinto est quod retardat
a gloria quia ideo quod debet et possit stat
tim post mortem evolare cogitur pro
venialibus aliquod tempus in purgatorio
expectare Numquid ab aliquo facie
dei videbit donec soluta
propter quas minima condita ve
nialium peccatorum ora non unum quamlibet
nam nunquam esse autem in toto sicut

filiat in innocentia baptismali
vi° est quod bona gratie celestis diminuit
nec quidem illa quam tamen debentur
et quam tamen habemus ibi premium repon
itur quod debemus si venialia non fecerint quod
medio tempore possent aliqua bona fieri
cum illa fiunt. Contra peccatorum propter
venialium orationes nostras operam condatis absolu
tionem horum debitorum propter in nobis de
bet. Et tamen cumulus etiam quarti vii)
effectus est quod venialia sepe occasio sunt occasio
peccatorum mortalium. Et hic modo modus
sicut homines super tyculo pyrio ubi
dicitur quod actus quamquam ex se venialibus est potest
fieri mortalibus etiam modus hic est et
singulariter ad intendum dicit quod sicut ad
remissionem peccati mortalis exigitur
desertio actus patrandi cum in po
sterum volutatis abstinendi sic est peccatum
veniale in puncto non dimittitur nisi
actum et proposito deseratur. De vii
viciis capitalibus in genere et

Peccatorum actualium unum est in
icium superbia radix superbia
fomentum septiforme capitale
unum initium dicitur superbia unde
illud Initium omnis peccati est superbia
superbia vero radix quia scilicet timor inutile
humilitatis et amor male atte
dens Cum omnis timor ortum habet ab
amore. Nullus non timet aliquid
perdere nisi illud amaret. Hinc Cupi
peccati fomentum est scilicet ita que sunt in
mundo hic concupiscentia carnis concupiscentia
oculorum et superbia vite septiforme
capitale est vana gloria invidia ira
accidia avaricia gula luxuria
Inter quas sunt quinque spiritualia duo vero
carnalia. Sufficientia horum vii
viciorum sic potest accipi voluntas
nam deordinatur aut quia non appe
tendo appetit aut quia non refugit
quod non est fugiendum. In primo vero aut
est intensus et sic est vana gloria vel ex
tensus et sic est avaricia vel infimus
et sic est delectabile sed istud delectabile
vel est ad conservationem individui et
sic est alimentum quod est appetitum et or
dinatum gula aut est aliquod fructus

spem et sic coniux qui appetitur aliud aliquando. Cum autem voluntas deordinatur quia refugit quod est fugiendum et hoc pec-
cat simpliciter aut non refugit secundum pulsum instinctum irascibilis et sic est ira et
vindicatio et sic est invidia aut secundum
instinctum irascibilis et sic est ira
aut secundum instinctum concupiscibilis et
sic est accidia. Ex hijs patet numerus sep-
tem principalium appetibilium et numerus septem viciorum
secundum quatuor instinctum et fugam. Jo-
cum sunt vii capitalia peccata quedam
sunt publica quia se ostendunt ut qui
durecte sunt quia non sub quadam spe
boni palliata decipiunt. Vii superbia
qui dicit ad hoc nolo posse ut
nascerem prodesse. Ira dicit non debui
illata mala collare ne consues-
cat infernum. Invidia dicit aliis
bona cupio non in successibus
elevetur. Accidia dicit ad hoc in labori-
bus in peccato ne in discretionis ar-
guatur. Avaricia dicit ad hoc uti
sit aggravata ne per in operata continue
eternum furtum ut rapina. Gula
dicit ad hoc est corum cibis et potibus
delectationibus intendit ut sit
fortius adeo servire. Luxuria
dicit ad tempus dimissis ad libitum
nunc et postea fortiter punire. Sep-
tem vicia comparantur vii bestiis.
Vana gloria comparatur leoni. Invidia
canis. Ira lupo. Accidia asino.
Avaricia euo. Luxuria porco. Gu-
la urse. Alio modo comparantur vii vicia
vii infirmitatibus: vana gloria comparatur
inflationi. Invidia tepore. Ira fre-
nesi. Accidia lietargie. Avaricia
ydropisi. Luxuria febri. Gula
epylensie. Vii vicia que passione
curantur. Capitis in caput decliva-
to curat superbiam. Vitato pun-
ctis nam aperto lateris invidia.
Portato crucis accidia. Tradito
patris spiritum. Corporis manu in
discipulo bestiam cum suppositis
hoc inopi curat avaricia. Flagel-
lato luxuriam potato fell' gulam.

De superbia iiij

Nunc dicendum est de vii ca-
pitalibus viciis in speciali et
primo de superbia quia est
regina omnium viciorum. Est autem sup-
bia ut dicit Augustinus. Perverse celsitu-
dinis appetitus, unde sicut ait Augustinus.
Superbia mundi omnibus se supe-
rioribus quia illis non equatur. Infe-
rioribus ne ei equentur. Superbia di-
citur omnis peccati explica ratio. Primo
propter eam quia invenitur in omni peccato quia
in omni peccato invenitur contemptus est aver-
sio creatoris que in omni peccato de qua est
quedam cum peccati. Iste autem contemptus
est aversio creatoris que in omni peccato est vbi
preponitur bonum commutabile bono
incommutabili quia sicut in caritate a-
lie virtutes non sunt ita sine sup-
bia alia vicia non sunt absolute
superbia. Thebis gratia quia sup-
bis deus resistit humilibus et Co-
muntur non in quantum non. Superbia non
est receptum sed est contemptum. Quia quia
primum fuit peccatorum hoc non gene patet
dyabolus in celo et post homo in paradyso
unde quia exceptat nascantur omnia vicia. Ad-
pus fuit postius hoc est mediate
et immediate sicut habetur supra in ti-
tulo de effectu viciorum. Est autem
inest superbia et vana gloria dicta
quia licet utrumque sit appetitus proprie
excellencie cum superbus apparet
sibi magnus sed vane glosus
apparet in ore aliorum appetitur pre-
laude eorum. Dividitur peccatum dicitur
radices et in rationes causas aliorum
peccatorum secundum diversis respectibus. Su-
perbia dicitur vicium propter tres causas e-
minentes. Libido et dicitur causa omnis
peccati sicut ait Augustinus. Et hoc propter de-
lectationem creature in ordinate et pt
recedit a summo bono. Est ra-
dix superbia voluntas que movetur ad
rationalis ad hoc ut delectetur in
creatura. Cupiditas et dicitur radix
omnium malorum. Sicut dicit apostolus
et hoc propter eandem causam sicut libido
est non cupiditas ex amore ior-
dinate de ordinata ad creatura ad

natur n. pui sun⁹ t difficulte
resistim⁹ Jnanis gle sunt vij filie
sicut gg. Pmia ē obediencia qa
glosus ī nllo vīci vult ī feior
q̄ videt si facit mādatū z.
ē 9tētō qa vult vīnce cū clamore
& ipā hec appare z. ē iactancia q̄
qs ennitr bona sua ut laudet
bilis appareat iiij. ē ypocrisis qa
querit honibz ī exterioribz apparere
v. ē ptinacia q̄ firmū suū malū
vl dcū defendr ne errasse vi =
deat vj. ē discordia qa q̄ de as =
sumit nimū qa vana glaz vij
novitatū psūpcō q̄ qs nova
dr vl inuenit ut laudetr. Quare
sit spēs supbie qs assigt. gg
xxxj. Job Pmia ē arrogancia
ipo estimare bonū hre q̄ lz z.
si de sup acrdt s. detū p sius
tū meritis accepisse credr z. cu
iactat se hre q̄ n lz 4. ē q̄ncē
tis despectis singularit vult
vidē Pmia t z. spēs ī nullū.
hō deo ī se qa p̄pāz spēm poit
se hō tollit eam sui boi Jnitia
vo spe ī nuliū hō deo ī pyio
Jn iiij. aut ī nullū deo ī hoc q̄
n lz Gittos supbie sicut by sit
xxj. q̄ sit curiositas mētis levitatis
inepta leticia arrogancia p
supcō pccōr defensio simulata
9fessio rebellio libertas peccandi
9suetudo Quibus accipir istorum
sit hō psupcōz ī nullū deo &
hō cui dz ē pār & hōi cui debz
eē ī feior vj. pmi gdus de cētū
ē. sicut ī nulz [illegible] proximi cui
dz eē pār 9d sicut ī nullū q̄ fit
hōi supior due vsere decimātur
hic ipitū ad ī nullū qa deo ī ne
diate fit tō dicit q̄ supiores
gd ī deū redundat sz medi =
ante pyio gdus ac nocatur qa
fit a mīoī pgssu usqz ad mat.
Pmi⁹ malū ē sicut peior & sic
ascēdēdo ī veit q̄ vltim⁹ ē pes
sim⁹ vnū ī nullū qa ē respectu pntis
ē mīor illa n. q̄ ē respectu su

-priois ē maior sz illa q̄ ē respectu
dei ē maxima ppt q̄ 4 cāis isti
gdus ordinatur. Supbia multa
mala facit. Pmo q̄ dr sibi v =
surpat s. glaz ys. Glam mea
alteri n dabo. Jn boīs opibz q̄ fta
cū duo sit vilz honor & vtilitas
sicut sibi deq̄ resuat alr nob
attrbuit vn debo⁹ deo pte sua
relique si nra pte nolum⁹
spoliari Gy. pfcōs viros ipug =
nat supbia n. c.q. tūs babel
q̄ usqz ad celos q. usqz ad celestes
vios debeat peige. Aug. Su =
pbia n. bois opibz insidiat
ut pereant vn sup ī expug =
nabilis ē sicut castrū ī altū mō =
te situm Tercio gram dei hoiez de
nudat. Petrus Supbis deus
resistit &c. n. Ad montes gelboe
nec ros nec pluuia &c. vn sicut valle
9ncepta n ē receptaculū sz cōcta =
mittay Qrto hoiez defruat
2Hugo de fcō mētu Supbia
aufert mī deū Jnimicat proximū
Jrt me ipīm Supbia deo est
odibilis plurioz ēē sit q̄ de y od.
paupez supbū &c. deū ī pugnat
qa vexillū ī imici sui v. dyat.
poit ī castro suo & depoit vex
illū yp. s. ēē q̄ semp debet hō
portare sicut illo Qui vult venire
pt me &c. Qrto hoiez assi =
mulat ipē n. dyab ē rex sup
os filios supbie vn sic dyab
ait de caltate Jn hoc 9gscuit os
qa mei estis &c. Jtē pt dice dyab
dyab de supbo Julho 9gsce &c. =
hoiez stultū demittit qa an =
cillam orncat & hic ducz mulz
relinqt Jtē mdgr pmodico vel
n. laude Jtē credit se posse cū su =
pbia illuc attinge vbi dyab hīa
cens n. potuit cū supbia re =
manē Dicitur q̄ scandentes in
altū de scala cadit & q̄ se ele =
vant sup hostio [illegible] de scala

I [illegible] capitulo legitur
Jnuidia ut ait Aug est

odium felicitatis aliene vel sicut Jo-
dem invidia est tristicia de alie-
nis bonis. Dicitur autem invidia a non
videndo quia non potest videre bona aliorum
unde displicencia boni quod est in invidia
potest vocari privacionem in eo eius vel ex-
eccionem sicut vult Seneca dicens propter
metum fugiunt in gestu oculis vix
videre. Quinque filias habet invidia
sicut dicit Gregorius. Prima est odium quod est velle
malum alicui vel nolle bonum. 2a
exultacio in adversis proximi. 3a
afflictio in prosperis proximi. 4a susur-
racio que est detraccio latens. 5a detraccio
que autem fit in aperto quia intendit me-
lior apparere illo cui detrahit. Invidia
vilia mala facit. Declinare cedit quia bona proximi videre non
potest quapropter noctue vel vespertilioni
assimilatur. Oculis eius odiosa est lux
que pluribus est amabilis. Derivatur mor-
bus. Pannis vitta forcium roborat
parvulorum necat. Unde invidus quasi
febricitanti cui et boni cibi sunt in-
sipidi et contrarii. Deo quia perfectum
bonum est deus ut dicit Augustinus qui et
de malis elicit bonum. Invi-
dus ergo iste ita malus est quod de bonis ma-
lum eliciant. Item divina bonitas bona
sua communicat, isti non. Item Deo
placet bonum hominis ac malum dis-
plicet, isti autem econverso est bonum gere
et nec gaudet unde sicut omnia munda
mundis sic istis sunt omnia immunda
et sicut bonis mala cooperantur in bonum
ita invidis bona cooperantur in
bonum malum. Unde tales convertunt
Augustinus in capitulo granum in lutum granum
in paleam vinum in aquam mel in
fel diem in noctem gaudium in merorem
rosam in planctum balsamum in
sterquilinium electuarium in venenum
hominem maledicit. Ysaias: ve qui di-
cunt bonum malum et malum bonum.
Consultum hominem efficit nimis ne-
cessarius qui sic vult ... unum
oculum eruit ut alys eruantur ambo
sic facit invidus et ydra(?) quia plus
quam alys invidet sibi magis nocet

Auctorem suum corpus ipsorum lédit. Si-
cut morbis animus auribus et oculos
laedunt ut dicit ... profectionibus corpo-
rum proximi frequenter ... deceptus
unde invidus quasi cani qui blanditur
in fronte et mordet a tergo. Item quasi
unde in osculo proximum circumvenit. Item
homo perfidus qui ledit hominem qui-
cumque eum molestavit

De ira

Ira est ut dicit Augustinus ulcis-
cendi libido sive cupiditas.
Ira est motus animi concitatus
ad penam sine est diffinicio ut pun-
iam non zelum de qua agendum. Ira
igitur duplex habet esse nec et est motus
aut quod deordinat habet esse quod ubi
cum ira non est peccatum tunc pervertit pas-
sionis in eo ponit sed cum habet. Hic
dicitur cum quidem actionem proximi deor-
dinat hominem in quantum ad deum et
contra ad hominem proximum vult vindictam ex-
petere a se vindictam quam non debet
in adeo expetere vel a iudice suo
debito constitute vero remittere de-
bet in iniuriam in inimico peccati
Nota distinctionem quod ex iniuria
solvit triplex est. Primum est rancor
rancor in affectu 2o rancoris sig-
num in effectu 3a est actio que in iniustam
et primum tenetur quilibet remittere
statim et si non rogetur 2o remittere
tenetur veniam petenti
peccati petere cum debeat sed satisfa-
ciente sua causa non tenetur remittere.
Si nos scire volumus utrum ille cui
facta est iniuria debeat aliquid
querere. Dicendum quod duplex est debi-
tum primum necessitatis sine quo non
est salus sicut est perfectionis quod ad
primum debitum non tenetur quibus reconci-
liacionem quere ut duplicem conditionem
consequitur. Unum quod in iniuria passum
est alterum quod peccator rogat eum do-
... in conditionibus est iratum ut Cum
Dicitur omnibus ... suo reus
est ... quod ... supererit fatue reus
erit ... ignis. De ipsis
dicendum est quod ubi conuenit ... culpe

ueniet ordo scientie vn ite. Item
sunt voce iudicio uel cu uoce co-
silio uel cu sermone gemmeis
gehenne ignibus mancipet. Haec
n. i primo e uel ira ipsa e noui
tus e uel noc et tra exprssio iu-
nisionis. Dc ad gg. in iudicium
e ca discussio qualis sine diffini-
to gehenne ignis sue execucio
Secundum qui redde malu pro bonu
e singularitas sic. fecit ioab qui
in fecit abner ob int fratrum
fratrs sue asael. Sed redde ma-
lu pro bono e puisitatis sic fecit
iudas tradendo dnm. Reddere bo
pro malo e pfcconis sic fecit step
phanus qui orauit pro inimicis.
Reddere bonu pro bo e cicitatis
sic fecit assuerus qui mardocheu
honorauit. Sic ne sit vis sicut gg
Prima e ira et lz audacius uoluntas
vindicandi iniustus fra peccatis. Alia
e timor inerf fugies ad usitate
te per estimatis inimicitias z.
e contumelia q e uoluntas se vin-
dicadi pro expressionem malorum clamor
mor q e uoluntas se vindicadi
in exaltado voce puticipiu ad
aliorum aures pueniens v. indignio
q e uoluntas se vindicandi pro sig-
nu molestie exprimus de elatu uis.
i dignatio q e uoluntas pobplbn
deo ul sab illatu. Exemplum ueniet
uilem mala hospicium su spectabat
is. Dum uero aliquis pulsat sco spiri
hospicium erat uel sicut i peccat fris
e locus eius sic i discordia locus dyabolo.
Tales n. sit i cendiarij domus dei
pro b. intendunt igni sicut ca. xi. vii.
isti sites sit dracon q emittat ex
ore igne. Ad dei e sibi vsurpat
s. vindicta et ego retribuam. Talis
n. facit se iudice et deu vult ee tor-
tore sicut dr. aug. in narrationibus
suis. Dne occidas malu i inimicu
meu. Ad e deus quae inimicus ambo
n. ista mali uno talis vult ee tor-
tor et iudex i eadem ca. Multi
se mittit per pecor sum gladium mitit
ut ledat aurem i inimici i sipi-
ent facit pro de se ipso vindicte
debet uel s. pzelu ad usus ui
sicut puriat assumendo limas
pgnitois quae uit in rubiginem dep-
uatois ad usitatis n. q ipm de-
bent aperto mundare pmpitatez
nig i quod et formam inuitat eis
aurum incuprum et flagellum cogno
scatur palearum. Quartum sustin
i iudicio exspectabit cu n. dns
i pparabit q bus dat mundus fui et n
coope mei dictus eit istis q
n solu nudos n uestiunt sz et
uestitos spoliat. Libellum nundi
naturae dyabolo. q. sciu statuitur s.
sapientes se dant minores gu-
citas per mediocres q i minuet. H
mala fecit contumeliam quae
aufert palliu boc fame dant
tunicas z i wercie. Remedia
ire sunt. Cnlucti obscurato pu. Cu
defecit ligna extinguetur ignis
Secunda ex collisione duorum corporum
elicitur ignis sic ex tunicis u bis
aliquorum uel. Mollis iussio pu.
Frusio mollis frangit iram. Ser
mo dur sus. furorem. Item q tiac
anibus ap. xv. Dimittit passionis
considerato gg. Passio dni sit ad
sic inconia. Reno nichil adeo
durum q aqua nimie cellet. H3
sig. viij ubi respicientes serpe
eneu saluabatur. Primij collauae-
ria adusio vu gg. Considratio
primij minuit vim flagelli

De acedia 18

Accidia e deiutitiu lauda-
bili exercitio venusip honis
languidat decreto Item
ad diffico. Accidia e diffidentia
expprijs uibz et ampilio dei
plenda ad dnt. Duo nota
sit vicij s. essencia et accidia illorum
ac nomen q e ro q iniusto pco
e ausio aspueli bono et esticat
gue sic. e remitte a lying z io sp
dz escicat e a ausio ad estuitiaz
s. ad gete q esticat lenis a roe

spiritus dicitur accidia. Patet ex hiis que hic inveni-
untur. Vocatur etiam opponitur leticie
spirituali que est in affectu spirituali. Secundum quod
vocatur accidia opponitur fortitudini
que consistit in aggrediendis arduis et
sustinendis adversis. Accidia de-
notatur ab accidine quod perceptio est accidia
est tedium boni spiritualis et difficilis.
Accidia secundum Gregorium vel primitus nominatur
mesticia que est secundum Augustinum voluntatis
machinandi malum alicui cum
non quis invenit. Aliquando nascitur
et postea extenditur usque est desperatio quia
diffidentia minorum minor est diffidentia
pro minori ex quo iterum oritur. Est etiam
alia est pusillanimitas que nascitur
ex diffidentia propria ex consideratione
proprie infirmitatis vel operis arduitatis.
Tertia est ignavia que est inveteratio odium
sicut non ex caritate sed opera bona
ex quibus est consuetudo caritatis vel ex
est accidia ex accidia. Non vetus-
tas nec vetus est corporalis perceptio
videlicet quidem in stabilitate proprie hominum
per induci ex persecutionum manda-
torum dei vel evagationis mentis et
illicita. Tunc dicitur evagatio que est parti-
cularis et certum locum, materiam et se-
quitur omnibus viciis que est generalis
et in ea alia; ipse evagatio accidit
quando obsorptus est etiam in spiritus
in se vel de loco evagatur ad omnia
quevis delectationum. Ex accidia
veniunt multa mala propter quod dominus
negligit. Unde insuper vultus
et maledictionum in crucem. Exemplum de
ficu cui dominus maledixit quia folia
tantum habuit dissipat accidia ceteris
exemplum est in cordibus in animabus sicut in
sole et luna qui cotidie mane sur-
gunt et perficiunt cursum suum. Item patet
in corporibus in animalibus sicut arbores et
herbe que licet in yeme nuda sunt
tamen in vere fruunt et in tempore suo
reddunt ad fructum. Idem dominus
in se sibilibus proprium. Vade ad formi-
cam et considera que portat quod te pro occa-
sio est quia homo bonum posse quod obti-
nere veniam gratiam gloriam et cum sit in cibum

Michil nilius tempore reputat. Quia dicit
homines ociosi venite et deducam
te. Spirituale fructum negligit quia
qui non invenitur in nundinis postea non
habebit piger propter frigus arare no-
luit piger homo in estate non
messuit nichil colligit piger vagus.
Piger homo cui a tanto plurima co-
operit super eum spine. Item quia aqua
corrumpitur quiete sua gignit rubigines
et porcus maturus ex tempore multum
quiete pinguescere locum repetit dicendo
quia homo ociosus est quasi pulvinar diaboli
et olla tepida libenter musce in si-
dunt que flucte fugiunt. Temporibus
prioribus legitur in collationibus patrum quod
monachum operantem unus demon
pulsat, ociosum in innumeri et non homo
ociosus quasi urbs absque mu-
rorum ambitu et quasi signum positum
ad sagittam. Mors percutit quia vult
mecum et non servitute sicut cattus que
que libenter capit. Secundum mutuum est quod
loco mors ea exspectat nec tu
illam exspectes in omni loco fueris
fodiet eam pariete non repellit quia
mors fur est et cotidie tollit
unum assem id est unum diem. Item si
sciret venire pater familias quia hic fur
ne eum recepta cultu sordium se fecit.
Ubi. Dominum templum sanctorum est oculum
propterea est otio luxurie. Item fons est eorum
tempore quo reges solent ad bellum
procedere. Item propterea est otio iniquitas
atheniensis ad nichil vocabat
et. Vulneratur dormit quia tonitrua au-
diens non surgit. Dormit accidiosus
mente et in predicatione tonabit et
in die iudicii. Item sicut stultus qui inmun-
dicia de oculo non detegit. Item
stulte ociose primum debent de celo
tuo ad celestia venire negligit
quia nimis ad locum quo proficit qui unum
pede movet hodie et alium per
annum sic et illi quorum est pes in illis
cum eum sic assiduis ambulandis

De avaritia xix

Avaricia est ut ait tullius
immoderatus amor habendi

Vo auaricia est bonum qui ex pluribus vi-
in sensibilibus et honestatis cupido
Hec auaricia secundum apostolum dicitur ydolorum
seruitus quia sic auarus exhibet
creature quod deo creatori fidem spem
et dilectionem hec non auari exhibent
pecunie Iuste et spirituali rephen-
duntur isti quia rei vilissime amorem
suum exhibet scilicet pecunie quod debet
colligi quia non est in summa ordinata.
Dicitur mercator quod auro nichil est ce-
lestius et hoc est contra multa. Primo quia
fecit omnia secula per auariciam perpetue
ut fuerat honor cadet pinnata ....
2° quia contra legem est nature luce. Quocumque
voletis ut faciant vobis homines et vos
3° quia contra legem scriptam est luce Estote
misericordes sicut pater noster et cetera 4° quia contra
legem vniuersalem que est in omnibus rebus
que compelluntur se dare. Auarus vero quasi
captiuatus clamat rebus ne se committere
possit verum ad cuiusque liceat thezau-
ros comedere. Mondum thezauri-
zare est ex affectu auaricie absque omni
intentione necessitatis proprie vel aliene
et hec non thezaurus expeditur
et hic vel consideratione necessitatis et sic
comedere parentibus senilibus obnutriti-
te filiorum educandorum vel filiarum
coniugio tradendarum non est dicendum
se seruando non et statum pro ut est thezau-
ri ex consideratione publice vtilitatis
scilicet regni defendendi vel cultus am-
plificandi sic concessum est regibus the-
zaurizare primus non castitatis pro necesse
thezaurizare licet non et pecuniam tene-
re et tenere sufficit animus cuius ipsa causa
non ut fuerat se exeget. Ex quibus patet quod
ducitur potest esse amor pecunie siue
temporalium vel necessarij vel vel superflui.
Contra primum dominus prohibet sollicitu-
dinem .... scilicet pluribus thesaurus. Ex auari-
cia sequuntur multa mala primo adeo
quia male dicitur auarus ..... dispen-
sator auarum mercator est quod regnum in
celorum in vno ipso pretio vendit.
Auarus cum largus est dominus ipse eget ....
anno de celo est quod ... quod non ... Oculus
vel prauas dicitur et in hoc sepe peior

Auarus quam ipse Iudas qui pro xxx de-
narijs vendidit Iste autem meidum primo
denario corpus suum exiuntur quod diui-
cie acquiruntur cum labore possidentes
cum timore amittuntur cum dolore vnde ipsi
laborauerunt sepemonent scilicet fures et
latrones vel ecce male filij istius sunt
similes auarus qui faciendo telam pro
capiendo muscam se exinanit non
sufficit. Dicitur auarus naufragium fu-
gis et plurium amplectis vnde
satiatur non ..... argenti .....
in mare .... ingratiate ne ingratis
nec inquinatur. Ex .... filij isti sunt
in luco et late. Exercitatur Ex de
thob. Deus exercitatus est de se ....
medino. Cor dilatatur vnde diuicie
operantur sacco pertusa et in fine quod
nunquam dicitur sufficit et iurta ....
in fluuit et cum non redundat et ydro-
pico qui quantum magis bibit tanto
magis sitit. Filie auaricie sunt
.... scilicet vij prima est obdurato cor-
dis et sic obmittendo ista filia
vocatur ypso in speciam 2° violencia
si fit nocendo alteri persona per fraudem
mediam que vocatur ypso in apparenter
3° ingerendo sit est appetitus luce
primum ..... sepe congregat in emptione
vel in vendicione v. fallacia que fit per
verbum decipientis in occultacio vi fit ..
vis sit est decepto per factum et fit in-
pruncia illius qui decepit. vij pro-
dico que fit absconditum decepti

De Gula .20.

Gula est ut ait Augustinus in mo-
derata et auiditas .....
gula est nociua contraria
...... finibus non gerere. ......
peccatum est gulam ut ait gregorius p°
cum ipse homo comedendo precedit et
sic fit ex precendencia expectandi tempus
debitum 2° cum quis querit preciosa
et delicata de quibus omnibus. Est
vicius placidus abstinuisse ab
... hoc fecit dnueus ille qui exponit cae-
ti splen. 3° ipse mensuram excedens
nimius comedendo Excedunt
quod vini est modum et mensura debita

quia talis est excessus ut ventrem men-
suram non consistit in cibi quantitate
cibi quantitate. Secundo in comedentis quan-
titate ventrem, prudentes sive
animum recompensant. Tertio modum
nimium immittere superfluitatem sed
ut est illud: qui dare duos obulos
perdunt uno. Quarto qui nimis ar-
denter ac festine comedunt. Quinto in n-
imis ciborum concupiscentia in quo est vi-
tium nimis studiose que cibaria
sunt in parat ... Ideo sapores
et fames excitant appetitus et
in morbis ipsis sumendis sed non quo-
libet sed quod requirit necessitas contingit
et peccatum est contra diminutionem cibi sic
etiam superfluitate. Filie gule sunt
v. secundum Gregorium: videlicet scurrilitas, quia gu-
la monet ad verba scurrilitatis mul-
tiloquium scilicet de cetero vituperat et alia
verba in ... inepta leticia,
lascivia carnis sive gestus
corporis, mordinatus lascivietas men-
tis deruitans. Immundicia quia so-
let provenire ex gula ut est vomitus
et eructationes fetide atque
obtusio mentis. Secundum philosophum ramis
Gula duo complectitur scilicet comessationem
et ebrietatem. Comessationi opponitur abstinencia,
opponitur comessationi sobrietas
nos ebrietati. Gula nos inficit; de-
pravat, eicit ... Exemplum in Adam
Significat non prodesse bona. Exemplum
de Esau: pro cibo vendidit primo-
genita ... Dominum ... Exemplum
in ... nos in porcos sunt
qui se dicunt ... delicate mici
... ut se dicit ... et luxuria
in Ducit. Exemplum de loth ... et
perficit exemplum in Jo. bap. quia in convivio
... in ducat mortem ... am-
bulare ... Quartaque
dic comede et induat mortem
culpe ... videlicet ... in dehe-
morte. Induat mortem ... -
... Dicitur exemplo semper est in ...
comedit sed ... ... est spiritus
ciborum frequens ... Non in
solo pane vivit homo et secundo fuit car-

nis nostre consideratio. Ideo satis ... consequenter
dicta que se ... cogitat morituri ... ,
... ac meditatio ... Homo
quidem fecit etc. ... famulus ... et
suorum presentia ... ... peccatum
perditis vite ... Capitulum 21.

Luxuria est de immundis de-
sideriis veniens libera
mentis et carnis prostitu-
tio. Quia luxuria est libidinosa volun-
tatis appetitus et intelligitur appe-
titus qui est ex consensu animus ... talis ap-
petitus est mortale peccatum ... Nota mortale
le peccatum quod in ... appe-
titum ... possibile. Differentie luxurie
sunt viii. Prima est fornicatio que est so-
luti cum soluta. Secunda est quando fit ... sicut
libidinez cum ... vel cum
viatale publice ... Tertia ad
ulterium quo coniugalis integritas thori
violatur. Quarta stuprum quia virginalis integ-
ritas corrumpitur. Quinta sacrilegium quia com-
mittitur Deo sacrata legitur ut in re-
ligiosis et clericis in sacris ordinibus
et aliis qui in ... consimiles.
Sexta incestus quo vinculum sanguinis
vel affinitatis corrumpitur. Septima peccatum
contra naturam sive sodomia quia ... naturalis
usus coeundi ... Nondum ...
... contra naturam ... contra naturam genus
primo modo non est peccatum mortale contra naturam
est ... ... communiter
... quod est peccatum. Octavum peccatum
sodomie contra naturam est non solum in homine
sed in ... diversis sexus ... coeunt
in coitu ... ... fit contra naturam genus
fit vir est libidinosus coitus con-
iugalis ... accipitur. Cogita
in coniugalis alius est ... alius
est fragilis alius est impetuosus ...
est ... ut qui fit ... ad cultum
dei vel ... reddendi debitum vel for-
nicationis vitande non in ... coniuge
primus est ... secundus est iustitie tertius
cautele. Et in ... ...
est peccatum fragilis est qui fit ... de-
lectationis et tunc distinguitur ... sic
... illius delectationis ... deo
mortale est. ... ... post ...

veniale e Impetuosy e q exsultat hi-
bidie pruemes meatus hoc statel
a romis tuis coud: q fit dup mois
prima ca stacie de silncis q fit p-
mettitas balbrates 2) cu fit q
natlem modu 3) cu fit qe p lpi
bito 4) cu fit loco p lpibito v)
cu fit acto: ad milray pgnate
vicina peni id q e influxio nie-
strio. Filie luxie 6) sz sr viy
prima e cecitas ment q (i) aug)
Inope luxus cecat ad obsorbe-
r in gsideatoe mortis 4 s. fui
3. i gstantiat s. ad cogitatou et
desiderandu mue istud nuc ill9
r. s. fui quo aliqs desiderat-
longatz vita ad lr. ut expleat
voluntates suas v paupertatis quat
qs percipiunt. erit ad peccandu
exponens se periculo mortis iii
luxuriatz fatiedatz v. odiu dei
q fit q dey abstitalit se a pu-
tate eos q sectu. delicias ad qs
de eliat luxo. vij. affatus putis
secli s. appetitus honorz dum
atap sanitatis fortitudis 4
tix p q luxiosus fuit sui gsciq
viij e desperatio futur. secli q
e diffidentia gle 4 venie gscip-
de 4 lr. e filie luxus gsuatte-
luxo. norz multipr deo e gtu-
meliosa q exeplu ey in quat
doom te platiat. Job vel heuoch
dormit i locis humentibz sbicto
spo notano apo) Qui aut for-
nicat. in corp) suu peccat p y)
scandalizat. Osee fu estis icty)
speculatom 4 rethe expansu
sup motez thetbor tuitz ipetz
Sapiencie y 2l. no recedet gla-
dius meus de domo tua q s-
ad dividu iii bethsabee vilissio
dno sbicit v. ani 4 sensuat. Gn
Quia audisti voce vxois tue
plus q me io ma. erit. ia tua
metez nistauit. Osee vinu 4
mulieres aufunt sr corp. Reme-
dia luxus. actones fuge. Job pe-
pigi fedus cu oculis meis pu

Qui tetigit picem inqin abitur
Ecce qui tenet eam q. q applicuit
scorpionem. Mortis extrema co-
gitate. Pui fili memorare nouissima
tua 4. Dese n psumere q dyy q
tecidit sanssimy. Salomo sa-
pientissimy. Sampson fortissimy
frequet se occupate. Jo. Semp
ad opus facito 4 te curne dominare
eov. q geny demo. n eit 4 de q
tatoi in qui. resiste. q n ipa co
tet caput tuu. De vij vicia sint
mortalia vl venialia 22.

Quia vicia pdca quus
sint sp peccata n tam sp
st mortalia. vn videndu
e qn vnu q q sit mortale vl qn
veniale. Vana gle igr ex suo gne
e veniale q geny opis sui ex
obiecto vanu aut f se n e ob
iectu mort pecti s veniale vn
cu vana laus sit hiy pecti sub
iectu pz q no sp e mortale pctyy e
cu vana gla mortalis d. s. ione fi
nis iii q laus appeti. opo nagtale
e gla e illo iii q appeti. Ite rone
opis mis laus qri. Et pmu igi
dico) q quadruplici fine laus ap
peti. pmo ad vidy) malu i fa-
mie sic i samuel e se laudatu
j. R 2o iii aliq. utili. spualem
ut e gla dei vl edificatio pxi
sic s. pauly quindatur y cor 3o
iii luca aucte sic. pls q devo-
rabat domos viduarum simulan-
tes longa oratione. (v)e yy y9
4o iii aliqs actu venialis pecti sic
qn qs laudari vult eo q venialr
i laude delectat. Pmu e quidem
2y) e caritate dei 4 pxi 3y) e pctu
mortale 4 ide intelligendu e qn
cuq mortale pecty pont finis
alicuius opis 4y) e veniale sed-
ca scilicet. vana gla pctyy sit
mortale s. rone opis p q laus
quer. q aut fit fici epr q gla
ius quq redant. p opa illicita
quq p opa ex sca diffonitat quq
p opa virtuti. Si pmo no sit

est tale peccatum quale id est illicitum s[cilicet]
mortale vel veniale. Si vero non sit est
peccatum veniale ut est superbia divitias
vel vestes preciosas cum abusu ta-
lium in laudem nec tamen sit talis
de se sit ordinata ut sic. Octo-
mortalis peccati sed quando mulier cum ornatu
meretricio decipiendos viros preparat
vel si factum id est illicitum ex[em]plis. su-
perbiens ut committeret et ideo cum
attendit preceptum eidem sic sit peccatum
mortale. Si tamen non vel si laus querit
pro opere virtutis et hoc dicitur quia vel est ap-
petitus laudis adiungitur operi vir-
tutis tamquam incedens sic contingit
in cantu vel in predicatione quia tunc
est veniale vel laus est finis principalis
in prosecucione operi virtutis et operantis vero
quod constituunt ibi finem ultimum et
sic mortale quia tunc nihil est citra
finem ultimum. Modo quia maius peccatum
est gloriari de bonis spiritualibus quam de
temporalibus quia minus motivum est eo quod
minus apparet ex quo temporalia.
Invidia ex suo genere est mortale
peccatum quia tamen Invidia secundum Remi-
gium sic dolor est de alieno bo-
no contrariatur directe caritati vel con-
caritati vero nihil est quod non emula-
tur sed congaudet veritati vel caritati
vero nihil est contrarium non mortale peccatum
tamen illud quod ex genere est mortale peccatum
potest esse veniale in quantum vel in primo
motu consistit vel ex sua ratione
aliquid. Dolor de alieno bono
est quadrupliciter illis quia est primo primus
motus ex natura rationis sic quod de-
naturaliter invidia sit et hoc nullum est peccatum
tamen hoc nullo modo in nostra potestate sic
vel est secundo primus motus scilicet quod ipse appe-
titus sine complecta deliberatione tali
passione afficitur et sic est veniale
peccatum vel est actus voluntatis deli-
berate et sic peccatum mortale vel aliquid
prosunt intentionem ex sua ratione
ut quando dolor est de alieno bono
surgit ex tali bona sicut quando
dolet aliquis de bono temporali alicuius
quia videt redundare in detrimentum

ac illius vel inimicum contrarius
et dolor talis bonum est quia magis
bonum est appetendum. Non dum
non quod per dolorem boni complimenti
gaudet de malo quod ex ipso contrarium
Ira ex suo genere est peccatum mortale
quia secundum Cassiodorum ira est motus animi
concitatus ad penam nocenti in-
ferendam. Talis autem motus contrarius
caritati que non nocet. Vel cogitat
malum vel corpus. Ira igitur vel nascitur ze-
lo quando de detestatione vitii et hoc non est
peccatum sed perfectionis virtutis et sibi congruit pro-
habent modum irasci sicut dicit glossa
super illud psalmi Irascimini et noli-
te peccare et. Quando est in quo ipso pe-
nitens non ipso irasceris scilicet velit
vel dicitur remissionem actus contra
proximum vel gaudium de bono eius
sed eius diffensus et sic non est mortale
sed est imperfectio caritatis vel dicitur actualem
lenem impatientiam absque appetitu
vindicte et talis motus ante de-
liberationem est veniale peccatum quia licet
complectitur ratione nec sicut patet ex
supradicta diffinitione vel dicitur impa-
cientiam cum appetitu vindicte et
hoc est ex parte quando non est secundum animam sicut in
melancolicis in quibus sepius contra
tamen mordent non est propter quod semper
sint violenti et sic nullum est peccatum
cum sit motus naturalis quando est ab ap-
petitu in deliberato et sic veniale
sicut alii primi motus quando est avo-
luntate deliberata et tunc mortale
peccatum. Accidia ex suo genere est ve-
niale peccatum quia secundum Augustinum accidia
est tedium interni boni quod autem non
apponitur caritati sed diminucionem
fervoris caritatis unde consistit esse
veniale. Istud vero tedium aut est motus
appetitus contristati de opere spirituali
laborioso et sic est veniale quamvis
et motus ille sit deliberatus quia con-
sensus in veniale non est nisi veniale. Ac-
cidia vero sicut dictum est ex genere suo
venialis est. Vel hoc tedium redundat
in obmissione corporis quod sit necessaria
saluti et tunc est mortale. Si autem

tedium vel ex obmissione boni ad dif-
ficultatem aggrediendi bonum in desperati-
onem tunc illa accidia ad peccatum spiri-
tuale et sit tedium vel clamat quod in ducitur
in tedium vite et eum quandoque facit sibi
manum inicere sicut eciam fecit in de q
laqueo se suspendit. Avaricia secundum
tullium est inmoderatus amor habendi
hec igitur aut consistit in appetendo aut
in acquirendo aut in retinendo. Quoad pri-
mum hec est quinque modis. Primo quando ap-
petit alienum appetitu completo
quantum procedet in opus sicut esset facultatis
sic esset mortale peccatum. 2o quando ap-
petit illicita voluntate completa
ut si aliquis indignus donatur beneficium
ecclesiasticum ad dignitati sic est mortale.
3o si appetit talia sine aliqua
sine sint illicita cum voluntate
condicionata scilicet si posset sed que sine ob-
offensa dei aut in iniuria proximi et
tunc vel nullum peccatum est veniale sine
taliter condicionaliter actualiter ad dat sine
similiter ea concordat. 4o si simpliciter
appetit licita superflua et hoc appeti-
tu suffocatur mente circa sua et
consideracione divinorum et hoc est peccatum
mortale. 5o. Si superfluo amore in
hiis temporalibus non in fortitudine amorem
hoc veniale est. Si aut avaricia in acq-
rendo hoc est ex quod aliquis accipit res iniuste
consequenter in et tunc est mortale vel accipit
res per tale opus aut arte aut officium
quod per se mortale peccatum est vel consequit-
talia per opera illicita quod est veniale
peccatum ut cum quis libet iocosa componit
ad lucrum salua tamen honestate
et hoc est veniale ut aliquis per delectacionem
dissolucionis cotidie dat se talibus
tunc non est mortale aut per delectacionem est.
si aliquis per necessitate per talia sustentacionem
sed aut quilibet cum aliis arte lucro-
sis ne sciet in reputacionem eius sta-
tu despiciendorum. Si aut avaricia con-
sistit in retinendo hoc potest esse quinque modis
primo quod retinet scienter aliquod restitu-
cionem et animo retinendi sic est mortale
peccatum. 2o retinet ea quod ad necessitatem
suam pertinet vel suorum vel consuetudinem

status sui vel suorum secundum quod decet
suam dignitatem hoc non est peccatum. 3o
quod retinet superflua nec usque ad
decorum et hoc potest ex extreme necessitatis
aliorum sic est peccatum mortale. 4o quod
retinet superflua et circa extrema
necessitate ex insaciabili cupiditate
sic est mortale peccatum precipuum aut
signum talis affectus est quod quas res
poterit putrescere sinit aput se quam
velle aliis dispensare. 5o quod reti-
net superflua quodam ex inmo-
derato vel amore temporalium propter mo-
dicum deficit a medio largita-
tis salvo cum statu virtutis sic est
veniale. Nota quod avaricia ex suo
genere est mortale peccatum quod ab apostolo
ydolatria vocatur non quod sit de specie
illius peccati cum aliquo actu eius sed quod ad
ad simile facit ydolatrie sicut modo
scilicet contrarie potius quam contrario in gula ex
suo genere nec mortale peccatum est quod ap-
petitus cordis ex sua racione non
sibi tamen dominio voluntatis. Gula
est inmoderatus cibi appetitus
cibi et hoc nunquam est peccatum nec est de-
lectacio cibum consequens est peccatum. Primus
ordinatur quod defectum cibi contrarium hec n-
potest sed naturalia in quibus non est meritum
nec demeritum. 2o si appetitum ne-
cessitatis adiungitur appetitus delec-
tacionis et voluptatis in cibo hoc est ve-
niale peccatum. 3o sic est ibi transgressio
precepti ut cum aliquis sine necessitate so-
lvit ieiunium ecclesie vel quod religi-
osus comedit carnes cum hoc in
suo ordine sit prohibitum sub preceptum
sic est mortale peccatum. 4o si appetitus
cordis est cum libidine ut quod nimio
vel fastili affectu ad hoc et delectacione
cibi et hoc est peccatum mortale. 5o si dura-
m consuetudine tale quod facit totaliter
iuxta hominis delectacionibus deputatur
hic ad ultimum sed mortali peccato dam-
nacionis ab apostolo vere mortalia
peccata computantur. Ebrietas quamque est
veniale peccatum ut quando ultra necessitatem
quis accipit secundum mensuram ita perp-
cibile quod non actus egreditur ante-

-sunt preceptibili sine ratione bene ordina-
tam ad discernendum et hec maxime nisi
equa cum statibus mentis confirma-
ta libidine. Quia hec deo preponitur aut
peccatum mortale. Quibus est aliud in
ebrietate scilicet ut in vinitatibus cum ad
potum ut intendat statum mentis
et exeunte et hec facit cum nocumen-
tum peccatum mortale quia magis afficit ei
ipsum si afferret ei aliquid temporale quam usum
rationis tollit. Luxuria ex suo genere est
mortale peccatum quia ipse est in precepto non
mechaberis. Concupiscentia luxurie dis-
tinguitur v modis. Primo cum concupiscentia
consistit in primo motu tantum et sic est venia-
le peccatum. 2o quando sequitur consensus in delectationem
sed non in opus et sic est mortale peccatum.
3o cum consentitur etiam in opus et sic iterum
mortale peccatum. 4o modo concupiscit non
solum tenetur sed prestatur visum et sic iterum
est mortale peccatum. Matthei. Qui viderit
mulierem ad concupiscendum eam et cetera. 5o
sine intentione mulierem ut eam
concupiscat quia secundum Augustinum hec non est tantum
... sed plene consentit libidini bu-
dicens et ad concupiscendum. Et si quis
vel aliquis videt mulierem ut rem
pulchram et non ultius procedet tunc
vel nullum esset peccatum vel solum peccatum
curiositatis venialiter est modo in similiter loquendo
aut cum muliere pectus vel propter libidinem
sed cum esset familiaritas colloquitur hec est
mortale. Unde modo notatur ab apostolo
turpiloquio glossa. Ut in oculis amplexi-
bus hec est mortale peccatum et tanto gravius
procedentibus quanto magis pellicit
libido actum propter nimium appropinqua-
tionem ad ignem. Quando autem quis tangit
mulierem propter necessitatem non est peccatum.
Cum mulier tangitur tamen tecte sed ex
necessitate sed tangere ex libidine vel
osculari ad se pertinere peccatum est
mortale. Unde modo est cum concupiscentia
procedit in opus et hec constat esse
mortale. Unde quod dicit contra quosdam
generative et nutritive quam primum
motum in generativa sed peccatum esse primum
per sacramentum matrimonii excu-
setur sed non in nutritiva quam-

potius concupiscit non enim corrupta
est in nutritiva sicut in generativa.
De hac materia require magis su-
pra titulo proprio ubi agetur de
speciebus luxurie.

De peccato in spiritum sanctum 23

Quamvis nos de peccato
generaliter quod deum tamen et unum
aliquod specialiter tamen peccatum aliquod
dicitur esse in spiritum sanctum scilicet supra in-
ventum ex potius in filium ex ig-
norantia in spiritum sanctum ex malitia.
Hoc non quoniam voluntas potest a se resi-
stere aliquo malo a causa ex sola
malitia vel negligentia. Peccatum in
spiritum sanctum non procedit ex prava
voluntate liberi arbitrii et directe
impugnante gratiam spiritus sancti et ideo non habet
colorem excusationis quia quantum est
de se directe impugnatum est mo-
dum et remedium per quod fit hec remis-
sio peccati. Peccatum in spiritum sanctum dicitur in-
remissibile nec in hoc seculo nec in futuro
non quia dimitti non possit sed quia raro
dimittitur aut hic aut in futuro seculo
quantum ad culpam. Item quia modicum
et quasi nichil dimittetur in futuro quantum
ad penam. Item quia legitur dimissum
propter quod dicitur irremissibile sicut
melchyzedech dicitur esse sine patre
quia non legitur de eius patre. Item quia ad
usum fiat remissionis scilicet spiritum
sanctum. Item propter impotentiam hominis quia
vix potest se preparare ad gratiam que
tenuet moles peccati premit eius
quod accipit. Hec non est irremissi-
bile simpliciter scilicet necessarie ut quod nullo
modo potest remitti sicut peccatum an-
geli et dampnatorum est irremis-
sibile. Item puta ut quando hec
congruentia esse quidem remitti
debeat dicitur ex cogitatio dici possunt
omne peccatum dimitti hec non quod hoc
peccatum mortale est irremissibile.
Item quare sit culpa sed aliquid
contrariis dispositionibus ad dispositiones et
aliis speciebus huius peccati. Sex sunt species
peccati in spiritum sanctum scilicet desperatio pre-
sumptio impugnatio veritatis

agnite in videncia caritatis
sine obstinacio finalis impeni-
tencia horum nullus accipitur. Sic in
remissione est sicut vir ipse remittens
et ille cui remittitur et disposicio
remittendi mortui remittitur. Item
in ipso remittente Duo sunt s. iniuria
et iusticia quorum primum est desperacio
secundum presumpcio. Item in eo cui remittitur
Duo sunt s. dolor commissi et proposi-
tum non committendo. Contra primum
est obstinacio secundum finalis impenitencia p-
ecca disposicio remittendi in eo cui
remittitur duplex est s. gracia in quo ca-
mor boni contra primum est impug-
nacio veritatis agnite secundum est in-
videncia caritatis sine defici-
et penitencia. Non quod si generacionum peccata
usque ad finem sit in eo peccato quod si
decedet est finalis impenitencia negat-
tive. Sed finalis impenitencia prout est
una species peccati in spiritum sanctum quod
quod sunt sic proposita non puniendi et cetera.

De enumeracione spe peccatorum 23

Peccata cordis sunt hec cogitacio
delectacio consensus desiderium ma-
li voluntas pusilla infidelitas
indevocio presumpcio desperacio amor
[illegible] mentis humilitas Amor male
attendens suspicio invidia iracundia
timor similis exultacio inobediencie
proximi contemptus pauperum vel peccatorum
propter accepcio presidia affectus pa-
ri carnalis inepcia leticia stul-
ticia impaciencia avaricia simpli-
citas perplexitas obstinacio inchoacio te-
dium boni accidia inconstancia in
penitencia prime dolor quod non fecit am-
plius malum ypocrisis amor placendi
timor displicendi iracundia Deorum
bonorum amor preluctus sunt singularitas
ambicio dignitas vana gloria de
bonis nature vel fortune vel gracie in-
vidia de paupertate amicis contemp-
tus amonicionum et mina. Peccata oris
sunt hec [illegible] blasphe-
mia nomini dei inveniunt assume-
re [illegible] impugnare deum de[illegible]
et alios instruere quod deum minuere
inveniunt hortus dicta de certo adu-
lacio mendacium vituperium maledictio
infamacio contencio comminacio in-
pugnacio veritatis sine seminacio
discordie prodicio proditore falsum test-
imonium consilium malum derisio i-
dicio obediencie vite bone factis me-
lius placitate ad vitam hominum inovatie
replicare aliud et aliud quod ipse fatetur
vaniloquium multiloquium proprie verba o-
ciosa vel superflua vel curiosa narrare
verborum polito peccatorum defensio cla-
mor risus kachinnus epilogium
sonocinium cantilenas cantare
scolares in cantu divino ing studio
voce frangere quod devote psallere
minime scurrilitas verba perire i-
nusta cantare et nocte [illegible] quiedicare
Peccata operis sunt hec gula luxuria ebrietas
symonia sacrilegium sortilegium
violacio dierum solempnium et digne
[illegible] notorum fractio apostata-
sie dissolucio in divino officio scan-
dalizare sine causa malo proximi
corrumpere ledere homines et rebus vel perso-
nas vel in famam furtum rapina usura
deceptio ludus nedicio iniusticie
et iniuste exacciones at theoloia
iniuste auscultare mala locu-
tacibus dare nectia et subtrahere
superflua sumere alterius vices ap-
propria agredi consuetudo peccandi
iteracio similitatio certe offi-
cio quod non sufficit vel quod sine peccato
ag[illegible] coriare novitates in-
venire inanibus rebellare innoces
opprimere de relinquere visu auditu
olfactu cantu gustu tactu osculis
amplexibus nutibus nutibus ma[illegible]
[illegible]tatis sepius constancia agg-
[illegible]tes admittere quod sunt tunc locus
mors nullus proximi morti societas
capitacionum pervenire se ipsum ad
peccandum cogere. Peccata obmissionis
sunt hec de deo non cogitare ipsum non ti-
mere vel amare gracias de beneficiis
non agere opera quis facit ad ipsum
non referre de peccatis sicut decet non
dolere ad graciam recipiendam non se

pparare gratia accepta n vtimur eam gnfucate ad inspectacionem diuinam so n quite nolunt sunt volunt de nime n gforme ad orationes dicen das n tacere de orationes debitas obmittere eciam tenere exnotos precepto ul officio neglige quominus ne ul gfessionem semel in anno ex pedire pueros n honorare scipim n reggere et replyn de gstitiam neglige ecclias et predicatores su ge tepetacionibus n resistere prauis in mentis neglicere tercie eciam q scit ei sit faciendum differre bonis proximis n congaude et malis eorum n dole re malo eorum. alios ad penitudinem prouocare in iniurias n remittere beneficijs alijs facta in perpetua fide proximo n seruare et beneficijs eorum n respondere delinquentes n cor rigere lites n sedare ignorantes n instruere afflictos n gsolare ad monitoribus n acquiescere etc.

De humanitate xpi

Sicut deus est principium effectiuum omnium rerum creatione et sic refrixit in mirabili redempcione et pfatium in retribucione quam sic prius omnia causat subium in causam sic omnia reducit primum in eternatum. Porro est in carnacionis ptalis fuit ordo. Salutatio angelica missio uirginea. Sa luatio mirand gcepco diuina de quibus est nunc agendum. primum

Annunciatio

De salutacione angelica C.

Missus est angelus gabriel qui fuit de ordine ar changelorum ad beatam virginem cui ad sensum apparuit visione corporali quam viuens loquebatur ei locucione spirituali. Ad istud nobile sacramentum nunciandum debuit esse angelus pro eo. Primo pro gnitacionem uirginis ad naturam angelicam. 2o pro ordi ne proditoris humane quia sicut venit dyabolus in specie ad mulierem ita hic venit deus per angelum ad uirginem ut sit ex opposito me dicina medie morbo reparatio lap sui ac remedium nocumentum. 3o. quia sic illa gratia fuit reparato humane nē sic fuit nunc angelice. Di uiditur salutacio beate uirginis in tres partes. prima pars incipit angelus cum dicit. Aue gratia plena dominus te cum. 2a. sermo elizabeth cum ait et benedictus fructus ventris tui. 3a. ap ponit ecclesia ut inueniatur matre nomen habentur nam mater n est decoro cum ista salutatio quae est in mater. Primo pro auctorem quia missus est angelus a deo 2o. pro nuncium quia non homo dignus fuit hic nunciare sed angelus non qualis angelus sed gabriel maior erat quae salutat quia virgo non qualis virgo sed maria. 4o. ab ipso n salutat dei qui medicatur in nocencia virginis cum dicit. Aue Item gratia gratificationis cum dicitur gratia plena Item excellentia conceptionis cum dicitur dominus tecum Item privile gium prerogatiue singularis cum dicit benedicta tu in mulieribus. Salutationes quidam inueniuntur optatiue salut per xpm Salue rex Quidam gratie apostolorum gratia nobis et pax Quedam gaudij in Thob. v gaudium est tibi sit Quedam benedictus confirmatur 2o. benedicat te deus hec autem salutacio angelica ex omnibus gflata videtur continere. N sa lutem cum dicit Aue Item gratiam cum dicit plena Item gaudium cum dicit dominus tecum Item benediccionem cum dicit benedicta tu in. Potest in hic salutatione notari triplex prerogati ua beate uirginis s. nominis cum dicit Aue gratie cum dicit gratia plena glorie cum dicit benedicta tu in mulieribus. Illo dominus in angelica le gacione primo quod reuerenter beatam virginem salutauit cum dixit Aue gratia plena dominus tecum 2o. quia excellentem gmendauit illi benedicta tu in mulieribus 3o. quod dulciter gfortauit i. Ne timeas maria 4o. quod diligenter legationem compleuit i. Ecce concipies et paries filium 5o. quod eleganter exposuit modum i. spiritus sanctus superueniet in te etc. ... plenum nascituri describit i ideo quod et nascetur. Venit n dei

filius eorum m. vince hoste qui est
principibus hic non modico gaudio non
vi rapere oves quas possidebat. Quintum
missus est coluber tortuosus ad ypocritas
ut venenum pravitatis nitens in ipsis
nocens diffunderet et sic totum refun-
dit impositatis originis. Missus
est iterum angelus gabriel adeo ut
prius paravit virginis in utero retinuit
et mente ipsius erudiret ut eadem vita
moraretur aliquando quam intenderet
veneris. De visione virginalis. 2.

Quos in scriptura legimus dyologus
unam mentem et dyabolus quo
modo gaudebat. Alium
inter mariam et angelum quod victa con-
gerebat. Vide autem tamen quod fecit beata
virgo in salutatione angeli scilicet deli-
berationem quod cogitabat qualis esset
ista salutatio. Interrogationem quod
querebat quomodo fiet istud. Consensum
quod ait Ecce ancilla domini. Nec
in deliberatione fuit subita sicut
eva nec in interrogatione dubia sicut za-
charias nec consensu tarda sicut sara.
In visione beate virginis septem inveni-
es v. preque nomine marie virginis re-
dolent ait n. Ecce quod est obediencia pru-
dentie ancilla domini quod est humilitatis per-
fecte nam quod est caritatis inflammata
sed v. tamen quod est fidei devote verba
locuta est beata virgo. Primum vinum non
habent. Quid fili quid fecisti nobis. 3us
quodcumque dixerit vobis facite. iiij salutat
elizabeth. v. quomodo fiet istud. Sextum
[illegible] Magnificat anima mea dominum.
primum fuit precatus 2um caritatis 3um
instructionis 4um consolationis 5um de-
votionis 6um spiritus beatitudinis 7um omnis
et gratiarum actionis [illegible] ubi
postea fuit bina post ultimum.

De sanctificatione eterna. 2.

Sanctificatio christi est quedam
est communis ut que per sacramenta
quedam specialis ut que fit
per gratiam specialem. Quedam specialissima ut
que fit per gratiam singularem. Prima re-
movet culpam et confert gratiam re-
movet cum fomes et primus ad
peccandum et talis est in baptismo 2a
removet culpam et primitatem pecca-
ndi mortalis et talis fuit sanctificatio
Johannis baptiste in utero et Jeremie
3a removet culpam originalem et per-
mittit ad peccatum tam mortale quam
veniale et talis fuit in beata virgine.
Et licet quod gratia sanctificationis in utero sit
quantum ad contrarium minor quam gratia
sacramentalis cum quantum ad aliquos
effectus minor est ista quam baptismus
in parvis [illegible] et capit ut
[illegible] regni et habilitatem [illegible]
ad alia sacramenta quorum non fuerat
sanctificatio in utero ex se [illegible] gratia
sanctificationis in utero percellit illa gratia
baptismi quod talis sanctificatus non potest
peccare mortaliter et ad venialem
inclinat cum minus fomes [illegible]
minorem et paucioris venia commit-
tit et gratia fuit in sancto Johanne baptista
et ideo ne in vacuum gratiam dei reci-
peret fugit hominum societatem et
arcessimus in se pueriam [illegible]
ne levi saltem macula in sancti
posset. Nota igitur quod ex sanctificatione
in utero confert gratia media inter
gratiam sacramentalem et gratiam con-
firmationis que in patria est scilicet confirmatum
sine ultimum ad finem [illegible]
perfectam est pertinet primum est inse-
parabili unitatio rationis ad deum
2o est inflexibili [illegible] in flore
[illegible] sub imperio rationis
3o est indiscontinuabilis [illegible]
[illegible] totius hominis in deum [illegible]
[illegible] dulcedine affectus ex
toto corde et ex tota anima et ex
omnibus viribus [illegible] actu tendit ad
deum et inquantum aliud in quo
[illegible] dei. Primum horum
[illegible] gratia sanctificationis [illegible] ut
scilicet nullus [illegible] fuit possi-
bile peccare mortaliter. [illegible] fuit beata virgo
[illegible] nec venialiter unquam peccavit
sicut dicit augustinus [illegible] non potest co-
venire [illegible] ex dei
[illegible] est impassi-
Tres sunt sanctificationes [illegible]

dei. Prima fuit sanctificatio in utero
et hec tres effectus habuit scilicet origi-
nalis culpe expiationem, gratie
infusionem et fomitis carnalis
restrictionem, quia non posset nullo
peccato duci, licet ipse fomes
maneret secundum essentiam. Secunda sanctificatio
fuit ex verbi in spiritu obumbratione
et filii dei conceptione, quibus pre-
missis duos superaddidit scilicet
omnimodam fomitis exstinctionem
et confirmationem in bono ita quod
prius potuit tamen non peccare, iam
non posset peccare. Hos duos effectus
expressit angelus luce i. spiritus sanctus
superveniet in te quantum ad primum,
virtus altissimi obumbrabit tibi quantum ad secundum.
Tertia vero consideratio sanctificationis non fuit
liberi arbitrii ablatio sed eius perfecta
completio. Propterea spiritus sanctus supervenit
in te etc. non solum ad sanctificandum sed
et ad fecundandum ut virgo in-
tegra conciperet et virgo peperit et post
partum virgo permansit. Secunda sanctificatio
fuit in filii in hac tertiatione ii. q. me-
sibi in ventre eius mansit et his omnibus
predictis duos effectus addidit.
Unus fuit quod omnes dispositiones fo-
mitis sublate fuerunt sicut quando
morbus est curatus et adhuc
in eius manet reliquie curan-
de. Secundus fuit dedicatio ad divina
ita quod et licitis usibus mortalis
scilicet [illegible] matrimonialibus aptitudinem
esset in possibilitate quia tunc non solum mens
sed et corpus divinitate fuerat resple-
duit ut figuratum est in eze-
chiele. Ex predictis colligitur quod fo-
mes est persona in facie et non persona
sonat in deum quantum ad malum
prius ex sequitur ac stimulat ad
peccatum. Et tam vero quia caruit in fac-
put est primum ad caruit alterum.
Quia beata virgo in prima sanctificatione
que fuit in utero mundata est ab
originali peccato in quantum fomes re-
spicit, potest fuit quod nichil impedi-
fuit pergrandum mansit. In se-
cunda sanctificatione que fuit cum spiritus

scilicet supervenit in eam perfecte fuit
a fomite. Prius ipse fomes nec
respicit in comparatione ad propaga-
tionem prolis non opere nature sed opere spiritus
sancti removetur. Nam fuit conveniens
propter quod prius ab ea separanda erant
que deformitatem habent sicut nec in-
tendo. Sunt ex predictis et sequentibus
quod beata virgo ex prima sanctificatione
excellebat puritate adeo quod
habuit ante peccatum perfectionem
excellebat angelos quia illi esse
non possent in primo sui esse sicut nec
deesse sed beata virgo perficere potuit
in merito et non deficere. Puritas
fuit quadruplex matris dei in qua nulla
creatura sibi potest comparari. Prima
puritas est sanctificationis in utero. Duos
in vocatus creature puritas vene-
rat ut angelis et est gratia gratis da-
te ut fuit innocentium prime status
hominis et gratie gratum facientis. Et ista
erit minor cum aliis duabus vir-
ginis illa gratie spiritus sanctificata matris
dei fuit suprema. Dicit que mat
puritatem omnis creature prius. Secunda est puritas
innocentie in utero in qua similiter
excellit quia beata virgo numquam cum omni
peccato et hoc oportuit esse matrem gratie
quo non solum naturam ipsius perficit sed
etiam super omnem legem corrupte
nature excellit. Tertia est puritas virgi-
nee castitatis in qua excellit et an-
gelos et homines angelos quidem quia ipsi
communiter hanc retinuit praeveniendo cas-
titatem quia in angelis natura est. Ita
excellit in hoc homines quia primum ex-
emplar fuit huius integritatis. Primo
ad ducentos vbiecs p. ca. prefert eius
et. Quarta est summa unde hec est
puritas que proveniens p. sum sensu
quia numquam peccare possit moliri
et talis fuit virginitas domine nostre quia
gaudium matris habet cum virginitate ho-
nore et ideo nec primam similem visa est
nec habere sequentem. Quarta est puritas sanc-
tificationis ex supervenire spiritus sancti
et gratie dei in qua sibi excellit
omnem creaturam. Cum non esse mirum

dei sit dignitas superior quam pure creature communicabilis. Nam e contrario ad hoc disponere et maiorem dignitatem pure creature omnem gratie privilegium sanctitatis sive nature omnem sanctificationem excedere aliorum etc.

De conceptione domini capitulum

Mox ut beatissima virgo assensum angelo prebuit d. sicut in 4 [sententiarum] spiritus sanctus super eam venit et filium dei concepit. Hec autem erat plenitudo temporis non enim nisi tunc impleta sunt pariter figurarum et doctrina scripturarum et desideria prophetarum et adventus quod dicitur plenitudo temporis. Quare autem christus non prius venit nisi tunc sicut omnes sciunt cum ordo universi exigeret singula namque sunt suis temporibus competenter magis in maiori dei opere scilicet in filii incarnatione 2. ne fides et spes exspectata in incarnatione preveniret. Quia ante caritas venire contigit desiderassent et cepissent si per incarnationem non fuit. Nam quia non potest medicina spiritualis suum affectum recipientis 3a ut supra in infirmitatis culpe immedicabilis succedere medicina sicut summum elevare statum scilicet ut de lege nature et scripta prius quam monitum sicut ait Augustinus. Quia si statim venisset diceret homo quod per legem nature salvari potuit et super filium crederet adventum christi. Ideo diceret potuerat de lege scripta si primo quando christus sit non sit salvari potuit cum omnes ad inferos descenderet ante venit ipse quia tunc erat tempus misericordie eius ut sicut homo primus fuit conditus vi die, dei admirandi complementum sic et homo fuit in vi etate ad torcularis altare perfectione vi. in etate sunt aptata ad opera suam, pie ad remissionem culpe ad minimum ... et ad tristitiam de statu misericordie ad statum glorie et ista adventus in vi etate ... perfectionis sextam vj quia christus non debuit venire in primis temporibus quia adventus nimis fuisset tardus si decebat

salvatorem mittere tempore morbi et tempore medicine et educere tempore remedii. Vij quia decebat ductorem perfectum ante se ordine cum esset potentias ante di ad bonum scilicet ad finem temporum et non cum tamen ut peiorem medicum simulati perfectionem primi activitati et exempli perfectione ... se qui possent efficacia dicere mihi. viij quia decebat mediatorem quidem nisi priores suos ipsum precedere quod dicit scilicet incarnatio et ulte figure precesserunt a prophetis de quibus aliquas assignamus. Abraham descendit in egyptum ut peregrinaretur ibi. Iacob passus est domum sine manibus fluminis egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradysum. Sapientia edificavit sibi domum ex ... et unum fecit sibi Salomon de ebore grande. Thronum fecit dominus super celum et terram fecit tandem ibit in terra. Jonas in mare ... et mare ... ... descendi mortuum meum ut vide ... ... vellus Gedeon ... ... manna ... ... aaron florent flos de radice Jesse ascendit. Emittitur columba de archa Noe mittitur lignum in aquas Merath paradysus plantatur. Moyses ponitur in fiscella scirpea. Israel monuit Joseph ancte polo-mitam. In sole posuit tabernaculum suum. Duo viri ferunt in vecte botrum de terra promissionis. Mittitur Joseph in egyptum urbis fortitudinis nostre Syon salvator ponetur in ea murus. Emitte domine agnum. Rorate celi desuper. Descendit dominus sicut pluvia in vellus. Civitas obviat sibi gemma car-bunculi in ornamento auri. Simul in unum dives et pauper. Ego primus et novissimus. Hec civitas ... ... Daniel in lacu leonum apparet in camino cum tribus filio dei similis. Descendit ... quibus Jugus apparet in rubo non comburens ... Sole-

nubes cogitans. Et quod in eadem die ...
et sic desiccat post alumna celo ...

De incarnatione ...

Decuit igitur in trinitate fieri ... quibus reparatio non ... salutem non potuit. Ergo ... nullus alius modus fuit ... quibus ipsi reparatori et reparabili et reparato congruebat magis iste modus reparationi quod decebat unde sunt potentia sapientia et bonitate ... potentiam quod congruere ex ... summe distantia sicut est ... eternitatem et ... Magna ... potentia in coniunctione illorum ad summum ... distantia ... in coniunctione illorum ad summum ... in coniunctione istorum omnium ad summum ... in coniunctione ... ubi ... disparitas eorum ... sapientie ... quod ad perfectionem ... universi fieret coniunctio primi et ultimi et sic ... ubi deus ... omnium primus et ... nec ... in operibus ... fuit ultima omnium creaturarum. Quid ... benivolentiam quod ... vero ... noluit se ... rebus et sic benignitas magna fuit in coniunctione sui omnibus rebus ... quod ... se ... Maior ... quod ... se homini et per consequens ... singulorum in unitate ... fuit ... congruentissimum reparabili quod homo ... corruit in infirmitate et ignorantia et malitia ... a virtute divina ... ad virtutem ... et ad bonitatem ... deus factus est homo ... reddidit se ... congruentissimus ... reparationi quod ... informat ... salutem sui. Sunt ... Quare fuit ... divinam ... quod ... abstulit nobis ... ut reparator redderet nobis ... quod humilitas

docuit deum ... potuit ... usque ad pedes ... oportuit ... ut ... impleret ... Ego ... viri ... ut doceret vincere ... quod ... incarnari non potuit ... nescivit ut no... videtur ... esse ... ut ignorantia ut invidia ... ut ... esse humilitas ... quod superbia ... fuit superbia ... quod superbia fuit ... ut homo vellet esse ut deus ... humilitas ... esse debuit ut deus fieret homo ... ut ... amorem ... et ... spem erigeret ... ut ... nobis ... informaret invisibili et ... Quare ... fuit in divisa ... ut ... opera ... tamen solus filius accepit carnem et non pater et spiritus sanctus ... solus ... ut ... induit ... Eodem ... in ... incarnationis ... ut ... plenitudo ... misit deus filium suum ... filio ... Et ... spiritui sancto ut dicitur in ... de spiritu sancto ... opus in trinitatis fuit ... potentie sapientie et bonitatis. Sunt ... filius ... et non pater ... ut ... sapientia ... mundus ... fieret ... ut ... filius ... esset ... filius in ... ne idem esset pater et filius ... de homine ... quod ... ab alio ... in ... nolens ... ne ... possemus ... Tu ... habes filium ... ut ... nos

ondr̄ caritas Jo. Sic deus dilexit
mu ut fi. su vni dat et vij ut
ondr̄ q deus pr nl lit qu n sit
pratus nob dare ai filiu suu vni
genitu dedit vuj ut sicd filius
dei fcus e sic filio fiet filius dei
apos misit deus filiu suu ut adopt
com filiorum reciperemus v ut eet
occo salutis q dr acco mine q
fio appetendo sapientia diuitz
q filio appropri. decidit videns
n. lucifer dei filiu poni pu sclez
i uidit et noluit ee scis altissio
Et ad hz cupiens scie et malu ut
deus tuus gssus e maledictu vn ge
neris sui ypo filij dicere potuit pp
me h tempestas orta e mittite
me i mare q. q ymago debuit
p ymaginez reparari q. q sicut u
meas mediante gsiōi nat e
mitti s. puore sit ubu ceum p
assumcom nec nre ne. vy q me
dius m psoneis debuit ee me
diator dei et hom vy q sapit
prius reparare appeticoem sapie bu
elcis sicut dij estis sci. bonu et
st. malu vy q decetissie gnugi
similitas sapiet Hu v similitas
i sapiet et vn filiu dei papue de
cuit in carnacō v q ydee mo
st n sapiet dei q filio approp. vn
cu singlis ydee singloru sit ee et de
mu oia st psca et coplecat cu pvm
one ad sim pi creduert vy.
Si q fuisst incarnatus ee nlla p
fuisst sn qn vy Dicit oportuit
i carnacca pm ay. sacerdote suppli
care pmā nā assupcā p mg de
cuit filiu supplicate pacem qui ai
yvuij Si spc scs fuiss incarnat
cur duo fuisset filij vy q ulluj
mag decz reducere hoiem ad diuit
cogcōm q v. q se pr decedat q est
invisibile cum sit v uoci vy. q ullu
mg decet reducere hoiez ad filitas
ad optima quā filiu naturalem

De incarnatione xpi G

I Ecdomum reparacōe oium decet
nes cat ut fiet q scilus cum

de ephiē scriptura s. diuit angliat
et spiritu vn i ministo icarnatois
fuit q scius angli mutacōis corp
gis q accipiscatis at ubi dominatione
assumeris Cu filius i nat diy om.
ci n fit loci mutacō p ne spiritue
assupcō q ipius mitti e ee vbi p
fuit p alit ibi ee q fuit p q tri al
ticas n e expec ay q e ai sit mu
tabilis p expec cuis q e q vni
ty nr catum vn mutacō n fit
expec sui p expec nri. Decet i
loci mutacōe expug. n ee vbi q
prius cit sup hr. n e i filij missioe
q py incarnacōy fuit i pie sic
sp q. assupsit nāz nāz vnois
s. misericordit apos 2 sua nāz
aliqs facit vili s. p salutem nāt
ps opatus e sal in me cet sit
picit q assupsit bonu ne rep
bando malu culpe q 2b utiq
a mel pnedes ti Fortic q sit
suscept nā nāz nāz q nuq de
posuit cetz q p morte fuit v
nicii duitas cami in sepulchro
et aie i infno ps Jo delmijs cnz meā
i infno quitu ad aiam n. dat se
tui v. cor qui ad coro n icabli
q guicca st i carnacō suum et
ymu hr c deus et hom mbu caro
c v. mois s. s cane q p iuctate
canis q vr languores nros
ipe tulit pt carne q pt opacom
canis h. ps n icat nacū e de
spu sco e Quip carne q mis
mis n exigentibz apo n expon
bz mscicie s. f n pp carne q ad
saluacōm carne et lr qui ad fi
deles efficet hz quitu ad omis suf
ficiet zlue. vocatu e nom eius
ihc q sal fc Cor carne q admia
coem dapnacōy i fidelim vn
si n veni tr Opus assupcois nre
nie n acacio p i carnacō noiatur
cuip adignori res q sucuit
noiari lr. ac e pp intcts rones
ut expssior fiet noiacō et p
fudior expliceret diguacō nu
scentis et q nob mag na e p

carnis et ut maior exprimatur signi-
ficatio eo quod magis adeo distat caro
quidem anima etc.

De unione et natura assumpta

[C]ausa indiuiduitate vnite
essentia tamen christi terra in christo
est eius. s. vna persona tamen essen-
tie s. deitatis anime et caro. hic est eternum
nouum et antiquum quia deitas est eterna
s. anima est noua quia in assumptione creata
Caro uero antiquum quia ab adam propa-
gata et post. sicut naturaliter deitas est generatus
etc. uero anima creatus. sicut carne factus
vnio fit fuit et post. in persona s. deita-
tis ad animam et corpus et deitatis ad
carnem et corpus et anime ad carnem
et corpus. Due priores uniones per-
manserunt etiam fuit in sepultura
morte vnio que deitatis humanitatem
nam non est in unitate nature quia potest non
dico potest humane quia diuine humane non
assumpte quia assumentis nec potest cum
sit quia solius nisi quia impossibile est quod
diuina natura conueniat cum alia sicut
pars constituentium ad constitutionem
tertii ubi ipsa quod tribuetur melius
uel alia inquantum pro simplicitate et
unitate ipsius perfectissima precedit
dimittas humanitatis non uniuntur
in unitate nature sicut potest et sic intelli-
gitur in simbulo anathasii ubi
dicitur Nam sicut anima rationalis
et caro unus est homo etc. Ibi naturaque
similitudo. Quia quantum ad unitatem
potest tamen nec quia caro et anima differunt
a homine quantum ad essentiam constitu-
unt unum primum eodem modo inter
humanitatem et diuinitatem non est diuina
sicut cum est ibi unitas impossibilis et quia
diuina natura in nullo subposito potest
subsistere preter quam in propria ypostasi
sicut ideo illa vnio non potest esse nisi per
hominis quia dei tum per deitatem unita
sunt propter quod fecit se ipsum subpositum
humane nature unitum vna est ibi
pluralitas trinitatis pluralitas fere
pro assumentis adesse naturaque
potest distinctio cum post exigitur s. singula-
ritatis et naturalitatis et immutabi-

litatis ac excellentie sue dignitatis
quia sicut ullum uniuersale est potest quod sicut
alia non est persona quia tamen quod sicut quod homo
non est potest. Ex hiis patet quod sit natura et sola
quia non hoc uero opiniones prima
potest persona assumpsit et natura assumpsit
primum secunda natura naturam assumpsit et potest
naturam assumpsit. Prime due simul
sunt false tamen uno modo et natura alio
modo est falsa. Si non sumatur natura prout
est communis tribus personis sic est falsa si
uero sumatur natura prout est in persona filii
sic est uera. Quoniam sumitur et uera ad intelli-
gentiam horum modo quod nos secundum opiniones de in-
carnatione quod potest dicebat quod assumpsit
humanitatem naturam vero dicebat quod assump-
sit hominem ut uestem. Prima oppo-
nit sustinetur in scolis non propter rationem
quia ponit quod in christo sunt due persone
quod filii est sed communis et celebris et ponit
hic quod post est uerum solum sed sic adhuc sicut quod homo
iste ponit quod assumens non est assumptum
iste quod homo ille est diuina essentia et corpus
ipsi opposito tamen heretica reprobatur
quia ponit non esse duas naturas s. in una
persona et quod due sunt quia non ad non
pertinent ad personalitatem filii dei
sed extrinsecus se habent ad ipsum dicimus
sed quod tantum est unio i quod quod quod dicitur de
filio hominis et corpus. Quibus tamen excep-
tis expressius exprimitur unio uel
clauditur negetur. Cum non sit in aliquo
uocabulum in quo aliqua repug-
nantia recluditur sicut est inueniri in
animati assumi assumi in quibus in-
cluditur uerbis unionis unius nature ad al-
teram tamen non tenet predicta uera filii non
tenet si includitur in uocabulo ne-
gatio aliquibus cum opposita alia quecumque
in que esse est et silicet ideo quod proprie loqu-
do quod est corporum quietio est conus et
tamen unio est diuine nature ad humanam humani-
tatem tamen uere quia post passio quando
stantibus fuerit primi hominis et de eius sit
cum accepit ihesus quod ad primum sta-
tus fuit innocentie de de quo accepit
immunitatem peccati et gratie dei accepit
plenitudinem gratie et culpe aut accepit
reconsolationem pene et fuit primi de-

quo accipit passionem doloris et essentie
vel gloriae de quo accipit plenam fruitionem
Cor. et secundum eam formatum fuit
ex sanguine beatae virginis non excedere
non nec minus est (?) plorem tamen non
materiam ministrare secundum autem virtute
fortem quam ante materiam formatur
prius non minus Cum vero beata virgo per
cepisse (?) nec minus habeat ore (?) quem materia
contulit in se eam, non tamen sit materia
quietens (?) corporis et cum virgi
nalis integritate non polluit talis
autem non est causa (?) quia prius dictum est quod ideo
est actum per non est materia generationis
talis quia non fuit semen feminae
que sive puritate virginis non quietabat
nec est prius plenum est initium adgeneratio
nis quae mulieres aliquae receperunt sine
semine talis quia non fuit sanguinis
vel ille plenum est in nobis nec generatio
nis per actu (?) apostoli ad Ro. cum ipsis
ei existimis (?) debitus. Intelligendum
est originalis non nisi vitiis etiam fortiter
in beata virgine non fuit expressum carnem
scilicet virtute altissimi

Utilitas incarnationis 8

Ad hominis (?) propterea excellentiam
primam ... in nocentiam si
aut recuperari oportuit per
beneficium salvationis ac dei actionem
excellentiam recuperare non potuit
in precaptatorem (?) excellentissimum
per supernam caritatem recuperati
onem tunc oportet nos esse subiectos
illi creature innocenti quorum recepimus
non potuit nisi per satisfactionem sufficientissimam
quidem deus esset et homo. Deus quidem
quam potibus (?) satisfacere posset homo vero de
genere Adam qui peccaverat Ille natura
cogitur satisfecit qui fit et se (?) non fit
nisi deus tamen deus non homo Amicitiam
filii reformari non potuit in principio
atonem convenientissimam quam sive verum pater
conformis esset et verum pater aliis suo
et coniunxit quae est deo filius per divinitatem
per humanitatem venit vero in carnatione
tamquam deus ad suos ut eos erigeret
tamquam magister ad discipulos ut
eos instrueret tamquam medicus ad

egros ut eos sanaret per primam
unde deum potentiam per filium sapientiam
per spiritum sanctum bonitatem etiam fructus divine
incarnationis assignatur. Reliquae
manna de celo descendit ut ci
beret esurientes. De novo
celi botrus erupit gaudeant
sitientes. Dei cum effusum est gaude
ant exultantes latere (?) sui maribus
demoram (?) persuasus est timere timue
ant negligentes ex pro ho. actum
possessores qui nobis naturam in
tefert (?) et per divinis naturalibus rebus et
artificialibus quarum ipse Ipse natura
nec dicitur caput et suis et motum spirituale
quae membris suis influit. Mediator
qui participat proprietates spiritualis
naturae et divinae et ideo efficaciter mediatur
et nos potest mediante fundamentum
per fidem qui in nobis illuminat
intellectum. Hostium per caritatem qui
perficit affectum. Pastor in quo in
corporat nos etiam per sacramentorum
participationem. Hostia quae solvit
obligationem contractam per peccatum
originale et per peccata actualia et
cetera. Sacerdos quia ipse se rogat ipse se ex
audit ipse filius rogat se deum
et ipse deus exaudit se hominem
ut vero promisso venit in primo
Item enim Quod vero venit utilita
tis adventus domini dicebitur venit
medicus ad egros redemptor
ad vendictos (?) ad errantes via
ad mortuos vita. Quod ad specie
nisse (?) utilitates incarnationis
vel quia deus factus est homo ut homo fieret
deus deus factus est servus ut servus
nos fieret dominus deus de celis ad
terram descendit ut homo de terris ad
celos ascenderet deus factus est
filius hominis ut homo fieret filius
dei. Inmortalis factus mortalis
fecit (?) et mortales. Dives in
omnibus factus est pauper ut pauperes
fierent divites. Obscuratum est lux
ut nos illuminaret. Esurivit pa
nis ut nos reficeret. Sitivit
fons ut nos inebriaret estuaret

e letificat ut nos letificaret pauc-
e bat fiducia v. nos confortaret le-
sata e uia ut iter nostrum ad celestia
dirigeret. Omnibus [illegible]

Excellebat quoque incarna-
cio nostri conceptionem in pluribus
primo per quod apparet quia non
natura perdidit suam viam. Invenitur
enim multa tamen extra naturam quam ex
parte plus quam extra plurimorum quia non
sunt secundum viam nature sed potius virtutibus
fuit quia solius dei est. Iunxit igitur
fuit in matre quam secundum verbum fuit sine
pudore fecunda sine gravamine gravida
sine dolore puerpera ibi portavit
stella solem patrem ... ...
fontem filia patrem creatura creatorem
fuit mater ... patris ac filia plus
fuit quam ipse posterior ... minor
mater et virgo fuit et cum deo filium
communem habuit maledictionem legis
evasit ubi maledicte sunt vir-
gines et coniugate virgines quia non
genuerunt coniugate quia in dolore
pepererunt. Sed utrumque benedictio
evasit quia virgo genuit et dolorem
non sensit. Autem Speculum non rumpit
radiis solis integritatem virginis
in ingressu aut egressu virtute non potuit
derogari. Mirabilis fuit quia in
ple quia in instanti fuit sanguis se-
paratus consolidatus figuratus animatus
deificatus et ... ista non fuerunt succes-
sive per ... Ipso facta audie-
bit virgo ... et ... complevit agitur
opus scilicet eum est subito operari. Quar-
tus etiam quia ... fuit corporis in
conceptione completa et perfecta usque
ad tertiam susceptionem ... tamen dis-
tincta ... tamen parva fuit et
tenuis quod ... visui inappos-
sibile fuit quia in tanto fuit minus
corpus ... alius conceptus ... forte
quadraginta sex diebus augeri potuisset
mundo ... ... sine fuit quia ...
in primo contactu receptacula fuit ...
tam fuit ... ut conceptio quoque ... ad
... in ... in ... ...
conceptione dissimilis ... ab ista
conceptionibus sequitur ... ...
infinitudine perfecta fuit ... ...
... non solum fuit ... ...
... ... mundus fuit ab omni parte
et plenus fuit ... gracia et ... ...
... ... in celis et ... in terris et
... sine ... sine ... ...
ipse dominus ... ... et ... ...
... ... fit
summus ... Incomprehensibilis fit
localis. ... fit ... ... autem
videre et visibilis palpabilis et palpa-
bilis et ... ...
... ... possit ut ... ...
... ...
... Anglorum ... ...
... ...
quod fit divinus est ... ... unitate
sue ... ...
... quia sicut in divinis ... ...
... non distinguunt ... ...
... ... non distinguunt ...
Denique et ... ... fuit ...
... quia ... ...
... ... videz
... denuo ... de ... ...
... denuo sine ... ut ... ... de-
nuo et de ... ...
... ... ad ... ...
... ... ut ... de-
... fieret sine ... ...
... et ... ...
... filii dei ... ...
... ...
... ... purificando
ad ... ubi ... ...
... ...
... non potuit ... successive

De nativitate Christi c. 10

Nativitas ... ...
... ...
... ... in mente. De
patre nascitur ... ... et
mente spiritualiter et iste iii nativita-
tes ... ...
... ... ex patre nascitur
... ... nascitur ... in mente nas-
citur ... ... ex patre nascitur ...
... nascitur semel in mente.

nascit' sepe s' nativitate. Dupla ypt
hz patrem sine matre s'm divinitatem, matrem
sine patre s'm humanitatem; hec matrem et patrem
s'm istud quod facit nobilitatem. primus in
ad. Tres autem nativitates representat
ecclesia in die nativitatis eius. Prima in di-
cat in missam que cantatur in nocte. Est
enim nativitas nobis occulta. Unde Gene-
rationem eius quis enarrabit. Secunda in missa
que cantatur in aurora, quia nativitas
humana primum fuit occulta, postea manifesta.
Occulta quidem quia tunc ad modum manifesta
compatiu ad fidem. Tertia in missa que
cantatur in die: nam eterna est manifesta
in qua passus fuit ... concipitur per
essentiam nascitur ... unde Can-
ticis tuo ... spem
salutis. De duplici itaque generatione
Christi ... post nunc de humanitate
secundum est considerandum itaque et ... sicut
ubi apostolus ut dicitur Apparuit gratia Dei
et salvatoris nostri omnibus hominibus. Humanitas
et caritas que fuit gloriosa copiosa f-
ructuosa gratia sicut ... nimis
nimis exhibita. Apparuit gratia
Dei salvatoris nostri. Copiosa quo omni-
bus hominibus fructuosa quia erudiens
nos. Fructus nativitatis duplex est scilicet unus temporis
presentis et futuri. Item unus temporis presentis est
duplex fructus. Primus est declaratio mali
ut abnegantes omnem impietatem
et quod ad malum ipse ... fide et secularia
desideria, quod ad malum ipse ... bonos
mores. Secundus fructus est operatio boni: ibi so-
brie quo ad nos, iuste quo ad proximum,
pie quo ad Deum. Item unus futuri temporis
est duplex fructus. Primus quo ad gloriam
anime ... ibi expectantes beatam spem.
Secundus quo ad gloriam ... corporis ibi Et ad-
ventum glorie magni Dei. Apparuit in nativitate
Domini benignitas et humanitas salva-
toris nostri de duplici latibulo scilicet desi-
nit ... celebrat de umbra
legis in qua figurabatur. Deinde ... in
qua formabatur. Ipse enim Agnus solvit
singula libri signati. Nativitas
Domini fuit valde honesta et iocunda.
Quod autem valde honesta ... salutis
nocentibus ... quod salvum
faciet populum suum a peccatis suis. Ad formandi hominis
abundantiam sanguinis
adventus cuius A ... hostes.
Quod honestum ... virginis. Virgo
est que generat Deum, que generat spiritum. Que gene-
ratione operatur. Quod iocundum ostenditur Dei et
hominibus. Gavisi sunt quidem qui precesserunt
ut Abraham, qui exultavit ut
videret diem Domini. Item qui secuti. Apostolus
Gaudete in Domino semper. Item qui presentes
erant ut angeli decantantes et
pastores videntes et ... cum
senties et Symeon cum amplecte-
retur in manibus. Virgo cum gratias exul-
tavit: exultavit spiritus meus in Deo. Item Duplex
beata virgo in nativitate nobis fructum
quem fuit seminatum in conceptione germinavit
in nativitate. In collectus est in pannis
involutus. Ad domum est allatus in pre-
sentatione. Flagellatus in stipite ve-
rbis et falsorum testimoniorum atteri-
tus est. In passione purgatus
in vinum convertitur in cotidiana
eucharistie susceptione et in celesti fru-
itione. Beata itaque virgo est celum quod
ipsum portavit. Ipsa est nubes que ipsum
pluit. Ipsa est terra que salvatorem ger-
minavit. In nativitate Domini fuit
beata virgo terra de cuius limo formatus
fuit novus Adam. Terra de qua orta
est veritas. Terra de qua processit
fructus sublimis. Terra bona in
qua cecidit semen. Terra fluens lac-
te et melle. Terra germinans liberam
libertatem. Terra de qua egrediebatur
fons irrigans universam superficiem
terre. De circumcisione Domini Capitulum II.

Circumcisione accepit Christus
multiplici ratione. Primo ut le-
gem quam dederat aliis ipse im-
pleret. Secundo ut humanitatem ostenderet
quia animalibus adhuc non conveniebat
se sociare. Ipse namque dominus legis fuit.
Tertio ut sanguinem suum pro nobis non solum
in etate virili sed et in infantia fun-
deret. Quarto ut nos circumcisionem faciendam
spiritualem ostenderet. Quinto ut hereticos
confunderet qui dixerunt eum non verum corpus
sed fantasticum habuisse. Sexto ut iudeos

sat facit q scandalizati sunt si circu
cisionem non accepisset vnde ut legem
veterem approbaret q usque ad ipsum se
nauit fuit legalia n. Vnde aug. fuit
an passione domini viua post passionem
mortua sed post quam claruit vitas
ewangelii primum sepulta Circumd.
ihc non circumcisione legali sed a spiritualis
vnde possunt circumcisionem domini in duplice
plice assignare primo circumcidit eum
pr in natiuitate cultello paupertatis
circumciderunt eum sanguinem. Dei dic
cultello leg 3o circumcidit se ipsum
mori vita sua cultello humilitatis
4o circumciderunt eum iudei in passione
cultello crucis et hec per milites py
lati Circumcidit et ihs in suis quadrupl
primo predicatores qui aufinunt
animos a fama 2o predicatores
qui aufinunt bona temporalia 3o per he
reticos qui aufinunt arias 4o per tyran
nos qui aufinunt corpus Circumcisio
vita spiritualis duplex est prima vita
in presenti acquisita 2a corporis in futuro
Apoc. sig. prima circumcisionem solep
ne q facta est in egypto et hec est explen
simarum amarus cultello misericor
dia per fidem a supfluus cultello
mie. de per fidem amarus cultello
caritatis per fide 2a significat est perpetu
cisionem scilicet in terra promissionis
in galgalis quia in octaua natiuitas
preceptum. vnde circumcidere de omnibus
miseriis. Ex quo patet quod efficacior
est vita circumcisio spiritualis quam mdcorp
carnalis quia illorum circumcisio licet peccatum
originale tolleret tunc paradysi ianuam
non aperuit sed vita utrumque fecit
In hac materia duo nobis tan
guntur. Primum est humilitas in
circumcisione 2m est sublimitas nominis in
impositione vocatum est enim nomen
eius ihc dignitas autem huius nominis est
multiplex. Est enim ab eterno concessum
ut dicitur Bernardus Ab ang. prefiguratum
s. moyse a prophetis desideratum ysa
zorum tuum in desiderio anime a sanctis
patribus prophetatum Bernardus Dulce nomen
ihs prophetatum salomonis oratio

adeo nominatum apostolorum Deo illi
nomen a ab angelo prenunciatum ut
lc. in luc. abeat virgine predicatum
secundum nomen eius ab apostolis magni
ficatum actum sibat apostoli gaude
tes atque co. a martiribus testi
ficatum quia pro nomine isto passi sunt
A confessoribus laudatum ps laud
pueri dominum. A solis omnibus ad oc la
sanctis virginibus pregustatum tam oleum
effusum nomen tuum Bernardus ihs est mel
in ore melos in aure iubilus
in corde ab omnibus sanctis exaltatum
ps magnificate dominum mecum et ex
altate nomen eius in idipsum. De voce
aliud nomen sub celo datum nisi nobis o
portet saluos fieri. In hoc nomine ihc
quinque sunt licet q possunt esse vincta
ista scilicet decorum. Iocunditas me
cum Lenitas vincentem Virtutis
languencium vbertas egencium sa
cietas esurientium hec nomen ihs
quod sequitur est siue ne ut q expedi
ua nomen est saluator auctor
a exponuntur vnde est saluator
in misterio unum et sibi medicante
nomen saluatoris vere expetunt
quia docuit ut expetere nomen licet
unum quia saluat apud homines adhuc
a ab in suo nato nomen licet illi bn
ficio cogens vere efficacie quia
xpc nos sua passione saluat

De baptismo christi 12

In baptismo quo notatur ipsius
humilitas et nostra vtilitas
Ipsius humilitas notatur in
4or Primo quia venit ihs saluator
salutis a non indigens salute
2o quia in iordane venit creator eleme
torum subicit se humili elemento
aque 3o quia ad iohannem s. dominus ad
seruum rex ad scutiferum sol ad
luciferum 4o venit ut baptizetur
ab eo s. fons a riuo plenitudo
a stilla auctor baptismi ab
a baptismi ministro vtilitas nostra
notatur in 4or quia cum ipse baptizari ue
nerunt primo quia 1o celesti qui
baptizatus fuit ascendit.

de aqua p[ro]n[ost]r[o] i[n] nob[is] gr[ati]e i[n]fusio-
[n]e n[on] p[er] baptismu[m] lib[er]at[us] a cul-
pa ascendit ad virtutes. 2o aperti
s[un]t celi p[ro]p[ter] n[ost]r[o]s hoi[s] p[er] baptis[mu]m
decedentib[us] evolat[ur]o. 3o descend[it]
sp[iritu]s s[anctus] cor[pora]li sp[eci]e sicut columba i[n]
ip[su]m p[ro]p[ter] n[ost]r[u]m b[a]pt[ismu]m fiat h[om]o
sp[iritu]s s[an]c[t]i templu[m]. 4o vox p[at]ris fa[c]ta
e[st] hic e[st] filius meus dilect[us] i[n] q[u]o n[ost]r[o]s
p[er] b[a]pt[ismu]m p[ro]delio nec fit filii gr[ati]e
In bapt[ism]o p[ro]n[ost]r[o] s[ed] alia baptismi
s[cilicet] baptizatus baptizando ma[teri]a
forma i[n]tencio. Baptizatus fuit
io[hann]es i[n] q[u]o nob[is] mi[nist]r[u]s sacris desig-
n[ati]r. baptizat[or] fuit q[ui] s[cilicet] mi[ni]s[tr]u[m]
bap[tis]m[i] [con]fert eis [con]ferre sue miri
diffic[ult]a[te] a[c] eternis in v[ir]ginitate de-
dit aquis. Materia fuit aqua
[com]m[un]is [con]veniens et [com]munis actib[us] li-
q[ue]ntib[us] ad bap[tis]m[u]m min[iste]r[iu]m existens
forma n[ost]r[a] p[ro]fessionis e[m]icta
fuit n[on] p[er] ibi i[n] voce filius i[n]ta-
ne sp[iritu]s s[an]c[t]us in columba. Intencio
[con]seq[uen]t[u]r forma vocis n[on] ut p[a]t[ri]s
voce s[unt] e[st] q[uo]d s[unt] ma[teri]a passio[n]is
p[er] voce[m] p[at]ris q[ue] audita e[st] in bapt[ism]o
p[ro]n[ost]r[o] v. dignitates et excellencie
eiusdem m[ys]t[e]rii s[unt]. Cu[m] n[on] d[icitu]r h[ic] e[st]
[com]mend[at]ur q[uod] a[d]vert[it] cenat[ur] p[e]r so-
lus deus vi[r] e[st] h[oc] o[mn]e n[on] e[st] a[li]q[uo]d
e[st] de[us] a[u]t fo[r]te e[st] s[uu]m ma[teri]a ut d[icit] boe[tius].
Cu[m] n[on] d[icitu]r filius i[n]deu[s] q[ui] [com]mend[a]t[ur]
assimil[itu]di[n]is pat[er]ne [con]veniencia
expe[ct]at n[am] d[icitu]r filius q[ui] sit util-
le p[ro] q[uo] filius d[icitu]r ymago p[at]ris
p[ro]p[ri]a et q[uo]d sp[iritu]s s[an]c[t]us p[ro] r[ati]one q[uo]d
h[ab]em[us] i[n] li[bro] p[ri]mo sup[ra]. Cu[m] d[icitu]r meus
[com]mend[a]t[ur] a[c] be[n]dicta d[icitu]r et meus
n[on] in [con]s[ub]s[tanti]alis. Cu[m] d[icitu]r dil[e]ctus [com]me[n]-
d[a]t[ur] ab amoris benivolencia. Jo[hannes]
p[ate]r diligit filiu[m] et o[mn]ia q[ue] h[abe]t ded[it]
i[n] manu[m] ei[us]. cu[m] d[icitu]r m[ichi] in b[e]n[e] co[m]-
placui [com]mend[a]t[ur] a sp[irit]uali a sp[eci]ali
co[m]placencia. Sed n[on] q[uo]d placitu[m] e[st]
q[ui]escat volu[n]tas v[e]l [com]placui v[e]l
cu[m] sp[irit]u s[an]c[t]o i[n] filio h[om]i[ni]s s[ecundu]m na[tura]m assu[m]pt[a].
Postquam c[on]pleu[it] gr[ati]a v[i]r[tu]s [con]ueni-
[en]s est h[ic] [con]sid[er]andu[m] e[st] ubi
incarnatu[m] q[ui]a ad plen[ituden]

carisma[tu]m sp[irit]ualiu[m] q[ue] plenitudo gr[ati]e
massa[m] et p[er]h[ibe]d[o] sapie[nti]e i[n]tellect[us] ac-
p[er]h[ibe]do mul[ti] i[n] op[er]e et effectu. Circa p[ri]m[u]m
co[n]sid[er]andu[m] e[st] q[uo]d ex m[ul]t[is] a sin[gu]l[ari]s co[n]cip[ien]te
sunt p[er]h[ibe]do gr[ati]e q[ui]a ad gr[ati]am p[ro]p[ri]e si-
ngularis q[ui]a ad gr[ati]a[m] capitis et q[ui]a
ad gr[ati]am v[ni]onis et h[ec] ex gr[ati]a e[st] ea-
de[m] in e[ss]e[nti]a s[e]d diff[er]t in aff[ect]u. Gr[ati]a
p[ro]p[ri]e singularis e[st] gr[ati]a sp[irit]ualis q[ua]
h[abe]t q[ui] plenissime et p[er]fectissime
excepta fide et spe q[uo]s v[ir]tutes n[on]
h[abe]nt s[e]d h[abe]t q[ui] eis m[er]ito succe-
dit q[uo]d fidei succedit cognicio
spei a spei succed[it] [com]p[re]he[n]sio re[i] 2[u]m
a[d] p[er]dict[a] q[uo]d gr[ati]a p[ro]p[ri]e singularis ex-
uberat i[n] q[uo]d ita q[uo]d influit i[n] me[m]-
bra cor[poris] sui mistici sc[ilicet] i[n] q[ua] mo-
tu[m] sp[irit]uale. Fontale plenitudi[ne]
o[mn]is gr[ati]e i[n] ip[s]o h[abi]tantis d[icitu]r gr[ati]a
capitis v[e]l n[on] q[uo]d q[ui] s[ecundu]m v[tr]u[m]q[ue]
n[atur]am d[icitu]r caput ecc[lesi]e q[ui]a n[on] solu[m] i[n]
q[uantu]m deus s[e]d et i[n] q[uantu]m h[om]o influit
s[ensu]m et motu[m] sp[irit]us et gr[ati]e i[n] o[mn]is
ad h[er]e[n]t ei v[e]l p[er] fide[m] recta[m] v[e]l
p[er] fidei sacr[ame]ntu[m] s[e]d m[er]itu[m] dei
i[n]fluit talis gr[ati]a a[u]t[em] a[u]ct[orita]te. Sing[u]l[ari]s
n[on] h[om]o i[n]fluit p[ri]mo m[er]ito ei[us] m[er]i-
tum q[uo]d n[on] solu[m] ex co[n]g[ru]o s[e]d et ex
co[n]digno m[er]uit gr[ati]a[m] me[m]b[ri]s
h[oc] h[abe]t expo[siti]one ad libitu[m] ex
p[re]d[ic]tis colligere q[uo]d q[ui] in q[uan]tu[m] h[om]o
d[icitu]r caput e[st] [com]plicacione. Primo
p[ro]p[ter] influenciam gr[ati]e sic dictu[m] e[st]. 2o
p[ro]p[ter] [con]formitatem n[atur]e q[ui]a s[icu]t caput
ad me[m]b[r]a q[ui]a q[uo]d s[icu]t excellit me[m]bra
sua q[ui]a ad n[atur]am deitatis cu[m]
formis e[st] illis i[n] n[atur]a h[um]anitatis.
3o d[icitu]r cap[ut] mechi[?] a p[ro]p[or]c[i]one q[ui]a sic[ut]
cor[pus] q[uo]d n[atur]e [con]stat ex pluribus
me[m]b[ri]s ita cor[pus] ei[us] misticu[m] ex
plurib[us] fidelib[us] ita de plenitudine
ei[us] accipiunt o[mn]es b[e]n[e]ficiu[m] gr[ati]e
et sp[iritu]s q[ui] ad eu[m] accedunt v[e]l p[er] fide[m]
recta[m] v[e]l p[er] fidei sacr[ame]ntu[m] s[e]c[un]du[m]
tu[m]. Alia r[ati]one q[ui] h[ic] q[uo]d h[om]o d[icitu]r cap[ut]
s[cilicet] p[ro]p[ter] [con]formitatem n[atur]e q[ui]a caput
h[abe]t ad totu[m] cor[pus]. Nam sic[ut] cor[pus]
q[uo]d n[atur]ale [con]stat ex pluribus me[m]b[ri]s
ita cor[pus] ei[us] misticu[m] ex plurib[us]

fidelibz preerat sciedu q eadem gre
xpi singlaris h[illegible] hūanitat
hūanitat naturam q ad vnionē vbi
ut vz digni eet ubi vnni eete
altitudini nos gra vnionis p
q ipe xps no ex felici glē ne
t admitte late dignus fu
vn a h q ē gstitcio tūsitiua ad
gra vnionis tuc ē aliud gra ad
vnio vz h q ē gstitcio ī tūsitiua
ut sit vnionis ī vnio hūate nē
ad diuinitz q gratis t sine meritis
data ē hūanitati q sic diffe
gra vnionis a gra p[er]sonali t a gra
capitis sic vnio diffe a gra ha
bituali ppt hc dr m[en]so ¶ Qz spc s.
datus ē ei n ad mensurā q dr
expon[itur] p[ri]mo sic n ad mensurā
v. certā t n p[re]ciclāit q quid
potuit ei deus de spu sco dare
dedit ei 2o sic n ē ad mensurā
ī sup omez pporcionē v. alioz
hominū ¶ De hc q dr plenus gre
t ueritatis ¶ ndr q multiplr distig
uitr plenitudo p[ri]ma ē sufficiencie
q ī ch[rist]o iusto repp[er]itur. 2a ē copie q
fuit ī aplis qn actu repleti st
omes hi t fuit ī steph[an]o actu ¶ Dic
pheram ait plenu gra t 3a vni
uersitatis q ē meā au ulti
do[minus] dec qtā excellencie q fuit
ī b[ea]ta v[ir]gīe q omes scos ī gra ex
cellebat ¶ Et h[abe]n[t] ūne oīs gra
vic a ueritas t hec ¶ Hnc gra
plena v. supflue. q fuit xpo
¶ Jo plenu gra t ueritate ¶ Certi
nocentiaz q hc sciendu q sīt
ī nuntiate oīs culpe t qm
ad actu t qm ad posse qz n
peccauit n. peccare potuit nec
aprē peccm oīginale trxit quia
p[ro]creatuz eternalē n trxit n. peccm
trxit aīam qz spc s. afomite
peccati totaliter liberauit ¶ De
plenitudine sapie [capitulum] 10

Sicut in xpo fuit oīs pli
tudo gre ita t ī oīs
plenitudo sapie n solu
q[ua]ntu ad cognitā viā t qm ad

modos ad dictos gnoscendi q st
q[ui]nq[ue] ¶ Primus ē cognicio sapiencial
expte deitatis t hc gnoscit
oīa simul s. finita ul īfinita qz
apud qz apud deu ē oīa ifini
tas finita dem n. vidz nisi vno
ī inseppo vn si diffe ibi q vidz
t p q vidz qz vidz se pse t ī se vidz
oīa n solu q fecit t q face poss
q st infinita 2us mody ē cogto
sensualis ul sensualitatis expte
carnis t iste mody ē gncio p ex
pieciaz qm xpus no sciuit oīa simul
qz sensus n ē pceptiuus n. n obiec
ti p[re]sencia 3us mody spūalis ē ex
pte mētis t iste ē pp fuit s. p[ri]mitz
p gratz t p glaz p[ri]mitz g. ē mody
gnoscendi 3us p[ri]mo cognouit
xpus oīa gstitui ad nature vniu[er]si
gstitucionē ex longe excellencius
q adam ī existens ī nat ī sta
tuta ex mody ē p gratz hc mo x.
gnouit oīa q spectant ad hūani
geris redempcionē longe cu ex
cellencia q ad alios p[ro]phetas ul
anglos n n. solu xpus hīt sciaz
p[ro]piciū ī natu ut adam t angli
h t p[ro]piciu ifusu velud sci p[ro]pheti
acquisita q p p[ro]pfectoz in quo
hīt p gratz illuminati gncionē no
n hīt p[ro]piciu acq[ui]sita q p p[ro]
pfectoz ī xpo n hīt v. mody est
p glaz hc mo gnouit xps oīa
finita qzdem gnco actuali ul
excelsiuā diuina. q p glam con
p[ro]p[re]hensoris capiebat quicuqz
atque potuit nat finita vnita
ī finito ¶ Ph[ilosoph]us q ies dr inatae hīt
g[ra]cia f. ul abipso artifice ul ab
a° arte gcomplete ne[c]e[ssari]o mo g
gnouit xps res ¶ Primo n[on] p[ri]mitz
deitatis 2o n[on] p glaz gp[re]hensiois
patent ex p[re]missis v. diffe g
gnicois q in xpo ētiuit p[ri]mu n mo
du hīt gncoē ut deus p[ro] ut
ho p 2us ut uiator p 3us ut illumi
tor p v. ut cop[re]hensor xps f. vtriusqz
nātz dr hic q f. diuinitate illumi
nitus diuiā t p hūanitatem

informauit exclus vite athe. er. frm
muittis poruttonibꝫ a ex(us) a frm
e pocius s sapie zm bonitatis. Uo
p(ro)tea ꝙ scit ꝙ hois limpidissia
e uie ob acuus sciencias ꝙ nt
fꝫ admirata de suo quo vel actu
il potiu pscerem n posset aliq
ignorare ppi unione ad ubu cu
q eiat ꝙ eatet e a n e scia e) iat
limpida sic dei hꝫ sciat oia
sic dey. Qz d. ille pficiebat
etate a sapia cora deo a hoibꝫ
n e intelligedu ꝙ i se pfecit qui
ab instanti ceptois sapia ple(n)
fuit ꝫ potius inachys q doctua
sua a ex. suo pfeccat a hr cora
deo i. ad gla(m) dei a hoibꝫ ad v
tilitatem ho(m) pficiebat
etiam iste nisi ꝙ g(ra)de expimentali
a sensuali ꝙ didicit frm apo(st)
Ebreos ꝙ passus e obediens. De

De merito christi 14

Simul ꝙ fuit uiator a
coplysor ab i(n)stanti
ceptois sue exptus n
cep. ꝙ. meri a fini. Meruit
a q(ui)d fuit uiator n i(n)q(ua)ntu cop
lensor. Questio a plenitudo meriti
ꝙ. No. i istis pmu q(ui)d ade(m) q
mebat. ꝙ n q(ui)a erat ho ꝫ a dey
2o q(ua)ntu ad cpe q mebat ꝙ ab
i(n)stanti conceptois vsqꝫ ad hora
mortis 3o q(ua)ntu ad id ꝙ mebat
ꝙ p(er)hitu pfcissimu caritatis a
p(er)ceptu pfcissimu v(ir)tutis 4o q(ui)d
ad eu cui mebat. ꝙ n tm sibi a
e nobis oibꝫ n. opibus suis ꝙ
precedebat ex(tr)is arbitro meruit
sibi vita etnam a l(i)b(er)tatem a nob
h(ab)i(t)ude(m). Illis dico opibꝫ q retulit
ad nos a e pballe ꝙ retulit oi ad
nos opa cu eu i mudu venit
pp nos v. q(ui)d ad id ꝙ mebat nob
ꝙ veiatꝫ a gla(m) a g(rati)aꝫ stolez ꝙ
eaims a apcom ianue celestia au
a eaiuctom n. ꝙ Dyca hiuit uita
nu aalprte dico potet i alpetz
Impellente siue obstaculo adhip
timibu ꝫ p(ri)uetom meum ꝙ suo
debilitauit mito 2o ꝙ no penit(us)
apuetat. Itz i mito ꝙ iad. st
oia milita nita sui satissfeoria
pene sui mutoria vite etne ꝙ
nc. ab offensa eattois digni fu
im) absolui nc. i necessitate pmij
ꝙ dey e digni sumy asseq n p
mitu hois dei v. q(ui)d ad se ꝙ
mebat. f ꝙ lꝫ n me. f glorifi
cationem metsꝙ ut hreat minu
tu h sibi humilitate passiois a
aacelacom vr(tut)is glificatom
sui nois dignitate indicatiue
p(ro)passis sic ait apo(st) ꝙ factus
pnob obediens ad. tsequt ppꝙ
a dey exaltat illu ꝙ ad pmu
Et dedit illi nomie ꝙ e sup oe
no. ꝙ ad frm ut i noie ihu ꝙ
st ꝙ. ad 2m vij) q(ui)d ad modu
q mebat. d. n. aliqs mereri d
f. de indebito faciendo debitu ul
faciendo debito maz debitu ul
de debito vno mo faciendo debi
tu alio m. pmo duobꝫ modis
meruit nob a n sibi ꝙ n potuit
facere de indebito debitu ozcu
aptus fuit satissm nc. i stitatu
potuit pfice 2o m f meruit ꝙ
bonu gle ꝙ sibi fuit debitu
p(er)g(rat)iaꝫ unionis sibi fecit mg
debitu alio m. f. p mitu bone
actois meruit n. f. vita etna
ut l(i)b(er)tatem sic nob h(ab)i(t)udem

De uoluntate christi 16

Uoluntas du(pl)x e in x(ris)to
f. diuina a in ca(tegori)a a dey
e sup. de uolut(at)e ipy in
creata simp(lici)ter uoluntas ꝙ eatet
du(pl)x erat f. ronis e du(pl)x a sen
sualitatis a uoluntas ronis e
du(pl)x f. ronis ut ro e a ronis
ut na. e uolu(nta)te ronis ut ro
e cformat. sci i oibꝫ uolu(nta)ti in
create ꝫ uolu(nta)te ronis ut na e a
ronis sensualitatis uoluit ad
ꝙ ꝙ no uoluit uolu(nta)te ronis
ut ro e f. n mori a t h. Iste uo
lu(nta)tes n fuit sibi ꝙ ne ligauo
luti ꝙ ne fuit f. pmy ꝫ uolu(nta)te

diuine quia iustum erat voluit hominis uo-
luntas racionis iuste consensit. Sed
hominis voluntas carnis penam recusat
et sic vincit quod voluntas quia sum erat
tenuit s. voluntatis diuine iusticia
voluntatis racionis obediens voluntas
carnis naturalis unde patet quod aliquid velle est
illicitum racionis quod non est illicitum sen-
sualitati sicut mori quod velle non mouit carni-
nis at voluntas non mouit fuit
carnis sensualitas fuit cum deliberacio-
ne ab racione quia quod sicut voluit
fecit illud horribile uomice in ymagi-
nacione et in estimacione quod sicut mor-
te naturaliter refugit sicut et voluit pro
in sensacione sit ipso presensualitatis ad
uocatur dicamus. Pater si fieri posset
transeat et sic petitio fuit et sen-
sualitatis quia racionis sensualitatis
fuit et quia affectatus racionis autem
cum ponetur et sic quod voluit fieri
ad explicare in sensacione naturaliter Prima
est ut sciamus non esse peccatum aliquid
contra sensualitatem velle quod est contrarium vo-
luntati diuine 2a est ut non despe-
rent si mortem horreant cum non
filius dei illam exhorruit 3a est
ut sciant discrete petere s. sup-
ponendo voluntatem naturalem voluntati
diuine et sic nota in condicione apposita
Si fieri potest tibi uel possibile non
sicut ego volo etc.

De defectibus quos assumpsit xpc 17

Non solum xpc assumpsit
naturam nostram sed et de-
fectus etiam naturales quos videlicet
ipsum decuit assumere unde et pe-
ne sunt expiatiue uirtutis per-
fectionis et testificatiue humane na-
ture simulate assumpsit penalitates
et corporales et spirituales que respi-
ciunt naturam nostram in genere sicut fa-
mes et sitis et absencia alimenti
estiuitatis tiocem in presencia nocumen-
tis mori ut est calor frigus las-
situdo et non tamen omnes corporales
assumpsit sicut sunt defectus offendi-
um multiformium nec omnes spirituales
sicut sunt peccatum ignorancia rebel-
lio carnis ad spiritum Potest aliquis
in nocens dici in nitens sustinere cum sit
certum quod ordinem diuine iusticie quod satis-
penalitates accepit ut carnem pec-
cati non posset inuitare quia passio sunt
non fuit quod voluntas diuinitatis nec quod
racionis voluntas sed fuit quod voluntate
sensualitatis et carnis Dic quod est quod xpc
nec timuit et nec doluit et nec tristis
fuit proutista non passio a pas-
sione propassionem non sic quod sigt passionem
differt ad passio a passione quia turbat
stio dicitur propassio ipsi tantum afficitur quod
oculum mentis neque turbat passio
uero dicitur quia ualet fortis est quod oculum tur-
bat mentis et facit a recitudine ut
a dei contemplacione declinare et alicui re-
cedere et peccati unde differunt iste duo
sicut disposicio et habitus

De passione domini 18

Obiecta passionem domini commendatur
in mope penam insuperabilem
in modo humilitate ad multi-
plicem multitudine incredibilem. Circa
opus passionis modo quod xpc sustinuit
in tactu clauorum asperitatem in au-
ditu obprobriorum confusionem in odoratu
cum sputorum feditatem in gustu
aceti et fellis amaritudinem in o-
culis lacrimarum effusionem in corde
timorem Deinde patiendi sic tenendum
est quod xpc passus est passione generali
quia secundum omnia membra corporis ut videmus
cum nolunt speciem neque decorem
etiam ex passione habebat Circa modos
omnes in tristitiis patitur et sunt autem
passio sua magna cum racione in tecoribus
preoptimam dispositionem ipsius patien-
tis cum pro eius innocencia cum pro eius
honoris excellencia honorabilibus ni-
si cum fidem plus ledit et precipue me
sibi grauius fuit eius passio
pro ipsius virtuositatem quia nullus habuit de
morte dolorem non dicitur cum tempus fuit
tue fine gloriam. In passione ignominiosa
ipsa tandem cum despicitur
et ideo non hec autem ignominia attendit
in patibulo crucis quod fuit supplicium
pessimorum et in consorcio impiorum

i. latronum ambobus erat deputatus Curat
at per passione gulam mixtione vini
universaliter passione acerba libidine
passione ignominiosa superbie per superiorem
Item erat passionis attendentes cantatis et
inscripit quod nos liberavit ab in-
no cantus veritatem qui mundum reno-
vavit largiendo gratiam que celum
cupiunt aperuit ostendendo gloriam
sic erat notatum in tytulo crucis nam primus
dixit ihesus primus nazarenus primus rex
iudeorum per quinque vicibus sanguinem
suum fudit, unius et semel et mor-
tuus scilicet in circumcisione mane et in co-
ronatione et in flagellatione in crucifix-
ione in lanceatione. Pro primum do-
cemur penitere ab re per inicus an-
gustias primam salutem terrenam pro secundo
tantum intum virtutibus ornate pro tertio
carnem nostram domitare pro quarto inbriet-
mur maiestati dei lignum pro quinto
vulneratum cor in dei amore sine pos-
tremo que iste passiones non attin-
gebant in quo dimittit nostrum sed humanam
io in morte que ista est divisio ani-
me a carne ut cum salute erat unio ca-
rnis que. ante eum dimittat dimittere
Hoc et scias quod. si passus fuisset
cum semo defecisset quia permanebat
anima dicam. Sane nec in se conside-
re sua unione sed in ponitur nec vere
fuit ut sit defecta vel non

De effectibus passionis christi 11

Effectus passionis quod multum
est sic. primo illius vel passio
debilitat scilicet unitate demo-
num Job Quasi in hamo hamo
capiet leviathan spolias scilicet in
fernum ubi vocat in eum spoliat de
hoc. Infudit scilicet peccatum per quod passus
pro nobis non est cum vero per est quod liber posi-
tus in pulpito crucis ut discemus obe-
dientiam patientiam humilitatem cari-
tatem. Disce ait speculum quomodo se habuit
in templo quod sibi tenebat. vulnera sua
Ostendit ihesus coram preside in clinat-
to capite vultu placido summo-
iano voce submissa de fixis in
crucis asperibus patens ad ob probria

et adversa perruptus honorat scilicet in-
micatores suos hostes. Dic honora-
bis quod rex non hic. Expugnat pug-
nat scilicet expugnat spiritualiter. Ma-
chabeorum ostenderunt elephantis
sanguinem et. Inflammat scilicet ad dili-
gendum sicut inpositam ternis red-
de amabilis hoc ihesum calix
quem bibisti opus meum redemptoris
me repetit scilicet ruinam angelicam
Ipse nam per est lapis angularis instat
utrumque unum pacem dat scilicet inter
deum et hominem et hominem et hominem
et angelum et homines Erat et in
tempore nam fratris in recto et Et ar-
mat scilicet quod mundum carne et diabolum
unum signum. pelicanum quod vosue le-
vavit quia heret. Sanat scilicet inser-
vibilia Num aspicientes eneum
serpentem sanabimur. Vivificat
scilicet spiritualiter Apocalypsis cum eram mor-
tuus, quia ut sanctus Mortuus est
vivitus ne maneret victus
Ducit scilicet primitus hominum mundi
Exodus. Deduxit moysi dul-
cedat Exodus de ligno misit
in aquis unde chrysostomus obumbratur
dicit subunt illum quod desuper acul-
pat removerit ubi carnis est spiritus
scelerata intus iesus scilicet celum ubi
Dabit clavem domus david super
humerum eius Illuminat unum eius
quod candelabro collocatur Ita
lob illuminatur est prefeciscas
omnia unum dixit sancta agnes
eius rangis eius scilicet per ornatis gemmas
meas per passione sua inast
dyalo quod ligavit in infernum quod
spoliavit mortem quod superavit
mundum quod incepsit supplicium
pertulit celum quod aperuit Passio
quod tollit vim viciat tollit u. su-
perbiam capitis in clinato per quod
videbatur tytulum crucis fugemus
scriptum erat rex iudeorum Invidiam
brachiorum expansio qui addam plexuri
avaritiam vilorum erogato quam in
passione tradidit. Disce bene
quantum debeas diligere christum quod dedit

nobis eterne pieta manibus sanguine
in poculum amarum in precium eius lateris
lancea veste crucifixoribus corpus
distractis membris Iohanni matris
festinato ad patrem. Item mollis
mersio. Gula fellis et aceti po
tacto. Superbiam lateris vulnerato.
Sine redemptione nostra fuit grauata
inestimabilis primo ex parte motiui
quia caritas dei vidit quod nec patres
nec prophete poterant nos redimere
propterea fecit nobis sic fecit naturam
nostram assumendo et precium dedit sangui-
nem suum pro nobis fundendo unde psalmus.
Redime me domine et miserere mei
quia unus non sufficit duos et produ-
xi ego in sanus precium. Secundo ex parte
redimentis quia cum liberare non posset ex
potentia fecit hoc potius ex misericordia
et ut ad mortem nos astringeret
et ut iustitie satisfaceret. Tertio ex parte
redempti qui opprimebatur eminentius
servitute et detinebatur in carcere.
Et tanto precium magnum erat quod fi-
lius servus fieret quod servus fieret
filius. Quarto quod fuit magnus quod dominus
ad carcerem limbi descendit quod
servus exiret. Quinto ex parte iustitie
quia nulla iustitia dictabat ut
innocens puniretur pro reo. Sexto ex
parte divine excellentie quia mirum
erat quod inpreciabile ponebatur pro
precio vilis creature. Septimo ex parte pa-
rati sine redemisset nos scale
ad spiritum ad gratias conueniunt. Unde
ac redemit nos anima et corpore
et vita ut horum sibi subiectionem.
Ecce pater domine vere nos ex suauitate
sui capitis inclinationem ad osculum
in signum reconciliationis brachiorum
expansionem ad amplexum in signum
receptionis ingratis deceptis vul-
neris lateris apertione per effu-
sionem precium nostre redemptionis et ab
lutionis exiuit sanguis et aqua. Clavorum
in manibus et pedibus infi-
xionem per memoriam nostre recorda-
tionis quia non oblivisci pro multa
instantia. Corone denudationem in
capitis me confessionis quia s. deus ce mundi
Crucis peccatorum me capitis me mun-
dationis. Corone spinee in passionem
impositionem in signum nostre glorifica-
tionis. De effusione passionis domini
nostri predemptoris nostre morte de
tenebris ad lucem de morte ad
vitam de corruptione ad incorrup-
tionem de exilio ad patriam de luctu
ad gaudium de carcere ad celeste
regnum vocati sumus. Item dominus quia
qui sacerdos fuit per quod reconciliati
sumus. Quarto fuit mediator per quem
deus et gentilis et fratris hoc deus lapis
angularis. Item angelorum et hominum
et fratris hoc deus pacificus. Item dei et
hominum et fratris hic deus redemptor ubi
Quid vlterius debuit facere et non
fecit absoluit nostrum illuminat
cecum redemit captiuum recon
ciliauit reum. Item Augustinus. Ecce
pro impio pietas flagellatur pro
stulto sapientia illuditur pro mendace
veritas necatur dampnatur iustitia
pro iniquo vita afficitur pro nudo pro
misero sinceritas repletur aceto
inebriatur felle dulcedo moritur
vita pro mortuo. Quarto per membra in
firmitatem nisi accepit medicinas
curauit in nos produxit quia ieiunauit
quadraginta diebus et per sudorem quia factus
est sudor eius sicut gutte sanguinis per
minutionem quia clauis et lancea
perforatus est potionem quia gustauit
acetum cum felle mixtum per emplas-
trum quia stratus est sputis et alapis
per electuarium quia corpus et sanguinem
in cenam discipulis.

De cruce Christi 20.

Itaque quod non sit suppliciis
quo nullum amarius. Crux
duos omnes qui tunc etc. Nul-
lum dico maius exemplo quod passus
est ipse iustus ab iniustis pro iniustis
ex iniustis causis sub iniustis iu-
dicibus et iniustis penis obprobrium
quo nullum vilius. Capit morte
turpissima. Precium quo nullum maius
Crucis quia sicut per lignum vicit culpa

sic et plenum redemptio. Christum quo
nullum preciosius expressum ut possitis com-
prehendere cum omnibus sanctis etc. ut exponit
aug. De cruce christi quo nullum pre-
ciosius per . quod passus est et per omnibus crux
ministris rebus comparatur. Ipsa enim clauus
archi vectis arche noe navis malus
arbor danielis palma fructuum
salutis baculus iacobi quo iorda-
nem transiuit speculum imitationis
scala ascensionis hamus quo le-
uiathan capitur torcular quo san-
guis christi exprimitur. Cythara qua de-
monem saul compescitur palus super quem
serpens eneus suspenditur clavis quo fontes
fidelium signantur candelabrum quo
tabernaculum illuminatur lignum aquas
in archa dulcoratas virga moysi
perimens rubrum primum dei ducens
gladius quo golyas decapitatus
uexillum ad pugnam spiritualem col-
ligens cathedra discipulos quos
erudiens equus dei amicos ho-
norans clipeus iosue hay in
pugnans sibi iniustitia confundens generis
altare oblationum acceptissimam re-
cipiens. Septem verba in cruce protu-
lit primum igitur ut hodie mecum eris
in paradyso. Mulier ecce filius
tuus. Tercio hely hely lamazab-
thani pater in manus tuas etc.
consummatum est. Primum verbum docet
inimicis dimittere pro primo peccantes
exaudire pro secundo penitentes honorare
pro tercio salutem nostram desiderare
pro quarto ad deum in necessitatibus clamare
pro quinto auxilium nostrum in deum ponere
pro sexto vitam nostram sine debito
consumare. Quattuor brachia crucis
significant quatuor virtutes quibus extendi
debet homo in interior significat quod per su-
perior caritatem in humilitatem in-
ferior ad dextris obedienciam
a sinistris patienciam. Item per maiora
brachia crucis nominantur quatuor beneficia
crucis. Unde per superior ianue
celestis apertionem inferior inferni de-
structionem ad dextris gratie collationem
a sinistris peccatorum remissionem quarto

sunt signa in cruce sicut Magister
in historiis pedes nostre crucis fuit
de cedro. Stipes de cypresso trans-
versale de palma palma de
olyua. Unde cedrus altitudinem
contemplationis cypressus famam boni
opinionis. Palma fructum
iustitie. Olyua leticiam anime

De descensu eius ad inferos [illegible]

Ad ista christi mortem descendit
ad infernum sive ad lym-
bum ad liberationem eorum qui
ibi existentes de hoc seculo transierant
Sicut in dum nitentem mentem exce-
dit in quo non unus habebat mutuo
in aliis amisit potestatem. Aliter
enim ipse quod descendit ad inferos
et ut autus esset descensus
quietis fuit liberandorum alsq
primum non homo sit in statera li-
beri arbitrii positus erat ut posset
ad vitam ascendere uel ad mortem
descendere prout vellet sed peccato patrato
sit alterum brachium statere ponderis
culpe depressum et ut esset in ymo
in suo altero vero in summo celi
non erat ascendet brachium depres-
sum descendet aliud brachium
Descendit ergo deus ad infernum
ut hominem captivum liberaret
et ascenderet ad celum. Secundo ideo est
quia christus descendit ad infernum ut
hominem scilicet ut unus fuerat lu-
mine mortuus pro persona corporem erat
mortuus esset lumen in finem pro-
dimittere magiestatem secundo ideo
est ut idem christus hic exsequitur
perfectionem quod passione sua
meruerat pro sufficientiam. Duo
enim meruit per suam passionem s.
satisfactionem et ianue apertionem
et ideo hec duo efficit in descen-
su suo ad inferos quia per satisfactio-
nem sua soluta sunt vincla
captivitatis per apertionem autem
ianue facta illustratio ipsius
carceris et sic lucem exteriorem
liberavit autem quod omnes illos
qui mundi sunt captivatis esse poterant

sic̄ fuit sc̄i p̄res q̄ n̄ ꝑ pene
reatu ſʒ tm̄ ꝑ nc̄ reatu deti
nebant̄ Dapnati aūt ſiņ
miti reatu n̄ ſt̄ neqȝ pueri
ī lymbo vt̄ de corꝰ q̄ n̄ ſt̄ per
fidem ul̄ ꝑ fidei ſacramentu·dc̄ᵒ
aūt q̄ dicit q̄ ꝑ triduu mortis
ſue cū prib; ſcīs ī lymbo fuit
ibidem fuit t latrō cui dēm dixit
hodie mecū eris in paradyſo a
more paradyſi ibi dei fruitō p̄
ꝑacta paſſiōe tam ipe latrō
qm̄ alij q̄ erant ī lymbo uiderūt
deū ꝑ eēnam ad q̄ m ſinu ꝑpe
deſcendit · Si ſcire uolumus
coñ ē p̄ ē q̄ ni ī ſui ſunt
dur̄ ſ· ꝑpenā a ploco pene
ſ·) ꝑmu modū dc̄ q̄ demones
ſp̄ inſinū portant ſcū putō
infimus ploco pene ſm̄ ſic
ī ſinus ijdur̄ · Distinguitur uero
infinus ē dāpnatorꝫ mgꝰ ē penā
ſēn aūt ꝑ dāpni a tenebr̄ ī teriores
a exteriores q̄ abſencia grē
ſup locū ſunt ē purgatoriū mſ·
ē penā ſ a dāpni ad tēpꝰ a
ſt̄ ibi tenebr̄ exteriores a n̄ in
teriores q̄ grām hūt ſup iſtu ē
lymbus puerorꝫ ubi ē penā dāp
ni a n̄ ſ a ſt̄ ī tenebre ī teriores
Quartus locus mē ſ ē lymbus
lymbus ſcorꝫ prm̄ ubi fuit pena
dāpni a n̄ ſ ſunt ibi tenebr̄
exteriores ſʒ n̄ tenebr̄ puatōis
grē Ad hunc locū xp̄c deſcend̄
ut ſuos īde libarat a ſic īfinū
momordit a ꝑte inde abſtul̄
a ꝑte relinqt̄ mortē uo q̄ ad e
lectos penitus deſtruxit ſic
dc̄ moſee · O mors ero mors tua o
mors ero morſus tuus ī ſnē
h̄ q̄ locus ſinus abrahe vo
cabat̄ q̄ abraham ibi fuit
ſʒ nūc celū empireū ē ſinus
abrahe q̄ ibi ē abraham
Nullo p̄dictorꝫ locorꝫ ē tranſitus
ad aliū n̄ q̄ olim aliq̄ fuit tranſ
itus ad xp̄m h̄ ē de purgatorio
ad lymbū ſcorꝫ prm̄ expirātm

dēs ꝑ q̄ eternam libat aīas
om̄ fideliū · Et q̄ infinus ſm̄
ꝑ purgatorio ſic a ibi ſm̄ pro
lymbo q̄m xp̄c ad inferos deſcen
diſſe dr̄ ul̄ infinū deſtruxiſſe
Ex p̄dictis collige ul̄ xp̄c mortuus
ē in corpe deſcendit ad inferos ē
aīa a ſurrexit in uerō q̄ Dicit
q̄ in medio totus fuit in ſepulchro
ſʒ n̄ totū a totus ī inferno ſʒ n̄ totū
q̄ totus dicit ꝑſonā totū uo
naturam · Hilarius dc̄ q̄ cū uino aīe
cū corꝑe ſtatuat hominem ī illo ē
duo n̄ fuit ſʒ ſʒ aīa a alio
uita auderent cū uerbo
De reſurrectione criſti ·
Xp̄c aūt die reſurrexit
a mortuus reſumendo corpꝰ
n̄ tale q̄le prius hūt ſʒ
impaſſibile a in mortale · Ideo n̄
q̄ q̄ ī natiuitate floruit et
in paſſiōe decidit ꝑ gloſam uero
nem refloruit tunc renouata ē
ut aquila iuuentus q̄ tunc leo
ſuū catulū ſuſcitat̄ tunc fenix
reuixit tunc ſic̄ dc̄ in ſe figulus
ex eodem loco fracti uaſis fecit
aliud uas ſic̄ plantat ī oculis
Tunc ionas deuecte ceti
illeſus exiuit tunc veſtitū eſt
candelabrū aurū tunc ſuſcitatū
ē tabernaculū dauid q̄ ceciderat
tunc refulſit ſol q̄ prius erat in
nubilo tunc iuuificatū ē granū
frumenti q̄ cadens in terram mor
tuū fuerat tunc aīus reſumpſit
cornua tunc ſampſon tulit portas
gaze cū poſtib; tunc ioſeph de
ductus de carcere conſtitut̄ a ꝑſtitu
dorꝫ egypti tunc yſacius ſaluus
euadit̄ letacia · Dn̄s ꝑbauit
reṫnem ſuā cū uiam ꝑ angelos
q̄ n̄ mentiunt̄ · M̄ Reſpondens
angelus dixit mulieri · Et ꝑbauit
eam n̄ eē imaginaria ſtam a h̄
ꝑ comeſtione · Iter ꝑbauit per
ī inuicos q̄ uidiſſent ē teſti
monium · M̄ a q̄dam decuſto
dibus uenit a ꝑbauit eam

no ee fantastici cor^9 & hec perfectu
pbauit eam i eodem cor^e fcam
q^o passus e & hec ponsiom excellentu
pbauit in cor^e fuisse glorificato
vmo dimitati & hec p ingressu
domu ianuis clausis pbauit
& dom vnionem appeconibz appuit
& ipso die v^mis ꝗnques s. mar
ne magdalene Jo xx mulieribz
m. iutio pet^o ꝫ n^ inuent^ mody
luce euntibus i fine mensams
lu. in fine discipulis clausis ia
nuis qn thomas n^ fuit cu eis
Jo xv. Jt^e apparuit ante v^mez
& ascensionem ꝗnques thome
cu alys Jo xx. In monte tha
bor m^ vltio fi monte olyueti
qn comed^e cu disciplis luc in
fine & actu p^o. Multis de causis
resurrexit dom^s. ut scriptuas
implet qn dixit dom^s. Ecce as
cendimus iosolimam & 3^a
die resurget ut ad re
surgendu spetua^r pnocaret q^a ipse
e ut sedet fuius qn corda eo
surgit dom^s ut futuru v^mem
nsep bacet ut potum sue diui
tatis onderet q^a mortuos susci
tare n^ e opus nec ꝫ potencie
diue. Jo c egressus apparitione ad
thecu ut nos ad contpinedu
invenit padipiscenda ali glit
animaret. Resurrexit velo^r
q^e q^a 3^a die nam sic ianuis
clausis ad discipulos intrauit &
sic salua virg^e de vtero matris
natus exiuit sic n^. mortem
n^e pet^e inquit iactuit n^. mili
tu custodia potuit retine Jn
ce glit^e q^a in cor^e & aia socia
li q^a intrat cor^a scorp q dormi
erut surrexerunt eentuli apo^s
q^e resurgens ex mor. ia n^ mori
tr. Omn^r surgendu e nob spet^r
sic & eisdem modis resurgem
in die iudicij corpat^r Resur^e
q^a e ca & figura nre v^mis spuali
lis ca dico motiua & hec dico
d^r q^a mouet in comptacoe mr

du m. gsidam glam v^mis
q^a mouemr ad resurgendu
in nouitate vite. Jt^e ca mo
tiua e in qsidatoe dei pris
qui pr dans v^mem filio mo
ue^r ad eande glaz dandaz
filibz suis sic rex qn facit
filiu suu militu moue^r &
mo^e fily ut milites cu eo fac
aut milites fugit & mra fu^e
q^a sic q^e resurrexit i noui^te
uite ita & nos i noui^te uite
ambulem^s Jt^e sic dic v^mis
q^e passit dies mortis in
parasceue & dies quietis i sabato
sequitur ita mam glosam
v^mem pcedat i nobis mor
tificatio uicior & quies corp
plaruna cenorp Ro. q^a sicud
dupl e mors s. aie p culpam
& cor^9 p eptimcom ita dupl
e v^m s. aie p gram & cor^9 p glaz
& sic mors aie ca^e mortem
cor^9 sic hec^r mgri. ita ex^e
v^o aie ca^e v^mem cor^9 glo
sam. Dicendu q^a adaz fuere
resuscita^r sic samuel q^a ꝫ
ne saluu sauli appuit ut d^e
ecc^s m tu n^ ue suscitatus
fuit. Q^adam i pfce sic laza
zarus itum moiturus. Q^adaz
pfce sic x^e ꝑ ut victus. Ec
prima v^o sit qusionem sine
pura ypocrisy 2^a qusionem
medicamentu 3^a qusione
presentiam

De ascensione x^e.

Dfferencia e inte asce
sionem & assupcom
& euolacom quia asce
sio pimet ad xpm assupcio
ad beatam virginem euolacio ad
alios scos Pro tertio e qm asce
dit qui pria virtute ascendit assupt^o
uo uirtute assumitur q^a filius
spet^r obsequi^r mm euolatio
fit ministerio angelorum. Alia e
dicta q^a locus euolancium est
distinctio chororum. locus ast
assupete virgis e supra choros.

angelorum locus ille quo ascenderet
velut locum assumpturus regis. Contra
quod ascensionis sit viii. considerandum
quomodo ascendebat et colligimus in of-
ficio de ascensione. Primum est quia
videntibus illis videlicet discipulis e-
levatus est ut scilicet desiderium no-
strum ad ipsum excitaretur. Unde Actuum
primo. Secundo est quia nubes suscepit eum ab
oculis eorum per nubium significatur quod in
hac mortali corpore ipsum nullo modo videre
non possumus. Tertio quia est elevatis
manibus ferebatur in celum. Elevavit
autem manus propter duo scilicet ut suos
patri offerret et ut inimicos
manu alte [illegible] [illegible]. Quarto
est quia benedixit eis ut eos contra
hostem muniret et bonis celes-
tibus augeret. Quinto est quia ascendit
in iubilatione quod refertur ad vocem
iocunditatis redemptorum ascen-
dentium cum ipso qui prius vocem la-
mentabilem clamaverant in portis
inferni advenisti desiderabilis. Sexto
est ut ascenderet in voce tube
et hoc refertur ad sonum predica-
tionis apostolorum qui sonus fuit eis
in [illegible] dicente domino. Eun-
tes in mundum universum etc.
exponit (?) in omnem terram ex-
ivit etc. Septimo est quia ascendens in
altum captivam duxit captivitatem id est cap-
tivos captivitate inferni quos
secum victor eduxit et dedit
dona hominibus quia omnia bona nunc
desursum sunt. Octavo quia ascendit
horum prima duo habentur ex psalmo
tertium et quartum ex [illegible]
[illegible] Luce. Sextum et septimum et
octavum ex psalmis. Ascendit
quia regressus ad celestia [illegible]
[illegible] obediens completa obedien-
tia quo ad patrem tamquam bonus
mediator fecit pacem et concordiam
quo ad homines tamquam strenuus
pugnator [illegible] demones
ascendit quia pluribus decertabat.
ad descendendum sibi post laborem
quo fatigatus fuit propter [illegible]

amicus nobis fuit ut admitte-
ndum peccatis quibus vero
laboravit. Unde Bernardus: Securum accessum
habes o homo ad deum ubi habes filium
mediatorem et matrem ad matre(?)
tamen filius ostendit patri latus et
vulnera mater ostendit filio pectus
et ubera ibi nulla potest esse repulsa
ubi tot concurrunt amoris insig-
nia. Secundo propter quod advocatus
est quod aut sit ligatus pro nobis loquens
quia voluit pro nobis suscipere ad
conquirendum de iniuriis pro quibus nunc
suas in veritate expendit. Unde [illegible] in
[illegible] laboravit. Tertio ascendit
propter ut nobis pararet. Io. Vado vo-
bis parare locum ut fiduciam
hic ipsum sperandi nobis exhiberet
ut in corporalem possessionem eter-
ne hereditatis nos mitteret ut
spiritum sanctum mitteret. Io. Si enim non
abiero paraclitus non veniet etc. ut desiderium
nostrum post se traheret. Cantica: Trahe
me post te ut mittat ad celum nobis
ostenderet quasi sicut dicit Lucas: Eduxit
dominus primum discipulos foras civitatem
in Bethaniam. Eduxit eos prius
quod in tempore domini obediens significatur quod
propter obedientiam transitum venit ad
celestia post hic fecit eos transire
in montem oliveti ut per montem
intelligatur eminentia spiritus in contem-
platione poluit(?) ac [illegible]
peccatores de novo ulterius post
ista non restat nisi saltus etiam in
celum. Exaltatus fuit propter
[illegible] [illegible] [illegible]. Cantica
[illegible] patribus suspendunt. Cantica
loquens de ascensionis iubilo ascen-
sio quod fuit angelis mirabilis.
Unde Cantica: Que est ista que venit de e-
domi etc. De Edom tinctis vestibus
Non fuit enim gaudium heri
et nudius tertius ne nobis [illegible]
ubera philistiorum qui vociferabant
filii Israel dum adducere archa fe-
deris de Sylo in castra ut per eam
ad vocem obtinerent dominum
in prelio hominibus salutatis sicut

super. Patet ergo ex multiplici fructu ascensionis Christi. ¶ Ascendit Christus mirabiliter: scilicet patenter, quia videntibus illis elevatus est; et potenter, quia elevatis manibus; gaudenter, quia in iubilatione ascendit; decenter, quia cum duabus turmis regredientibus, scilicet angelorum et hominum. Ideo autem dico quia ibi fuerunt angeli in adiutorium maiestatis et in obsequium dignitatis; homines, illos dico quos de inferis liberavit et qui infra fuerunt [illegible] ante ascensionem mortui sunt de numero salvandorum, non purgatorio [illegible] nullatenus indigentes. Clemens quarta [illegible] dixit Christus eis: non statim post resurrectionem ascendit, explicatione [illegible] est quod differenda fuit ascensio, ut multis probaretur vera, ut dicitur in Actibus: In multis argumentis per quadraginta dies apparuit eis. Secundo, quia ut paulatim informaret quod intendere utrum debeamus equanimiter exspectare, sicut agricola non statim post seminationem metit sed fructum maturitate exspectat. Tertio propter discipulorum consolationem, ut Glossa Actuum dicit: Sicut quadraginta fuit horae mortis Christi, ita quadraginta diebus cum eis conversatus est post resurrectionem, quia consolatio divina excedit tristitiam humanam. ¶ Ideo quia Christus venit descendendo tantum secundum naturam humanam, dicitur quod Deus illuc venire dicitur ubi spiritualem effectum apparet, sed ascendere convenit ei ambo secundum naturam humanam, quia secundum naturam solummodo mutat locum, et non secundum naturam divinam.

De sessione ad dexteram patris

Ascendens Christus in caelum et sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis. Duo intelliguntur per dexteram. Primum aequalitas maiestatis ad quam Christus sedet secundum deitatem. De hac dextera Hebr.: Talem habemus pontificem qui consedit in dextera maiestatis in excelsis. Secundo intelligitur per dexteram potiora bona gloriae in quibus Christus sedet secundum humanitatem ipsi collata, et est ei adeo quasi potuit conferri et ab in-

stanti conceptionis Christus accepit bona gratiae et gloriae in anima eadem tamen bona fuit in ascensione manifestata et in loci congruentia completa. ¶ De dextera dicitur Col. iii: Quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera Dei sedens. Ubi dicit Glossa: quae sursum, ubi sedet Christus, sunt potiora bona gratiae et gloriae. Dicimus ergo quod ascensio Christi fuit tam ad locum quam ad dignitatem. Inquantum quidem fuit ad locum, sic ascendit super omnes caelos, id est usque ad dignissimum locum caeli empyrei, sive ad altissimam eius partem, eo quod nobilissimo corpori Christi congruit talis locus. ¶ Non enim dicimus quod corpus Christi sit obligatum ad illum locum, sed quia ille locus sit sibi secundum congruentiam deputatus. Inquantum vero ascensio fuit ad dignitatem, sic sedet ad dexteram Dei patris, non tamen quantum ad situm qui patri non convenit, sed quantum ad excellentiam. Duplici sicut dictum est quia per dexteram intelligitur vel aequalitas maiestatis quae competit Christo secundum dignitatem divinitatis, vel profectus promissi qui sibi competit secundum humanitatem. ¶ Dicimus quod non est quod admiremur Christum ad dexteram patris sedentem, Stephanum autem videre cum ad dexteram Dei stare, quia nos admiremur cum regnante et sedente quantum nominatur in sessione, sed Stephanus in tribulatione positus fuit cum propugnatorem et susceptorem suum vidit. Cum Stephanus vidit dicit: Christus sedet ad dexteram Dei sedere quidem qui laborant propter infirmitatibus suis auxiliante. Ad dexteram autem quia fuit in summis ad visitandos pro afflictus suis. ¶ Dei videns quod post abiectionem [illegible] gloriam [illegible]. Quia se humiliat exaltabitur et qui se exaltat humiliabitur.

Incipit liber V De virtutibus et gratia

Quemadmodum deus de

scendo decolis non pecunia sua
in commutabilem sed per influentiam
ab ipso manente ita ut spiritus rona
tus eleuet super se per plenum localem
sed per plenitudinem dei forme vnius nature
est spiritui rationali si debet esse dignus
dei conne beatitudinis et percipere
fiat influentie spiritualis

De origine gratie. Capitulum primum

Hoc bonum non potest quis per se
venire cum non sit huius
limites nec per influ-
entiam largitatis diuine sicut in
creatura per suam stabilitatem suo
principio sed indiget ut sicut nec esse nec
sic idem principium per suam bonitatem
defluere non cessat creature rationali
vitam spiritualem ut hic fit rece
gratie quam habere non potest sine deo lar-
gitore verum et expansabilis
est hoc si gratiam gratum facientem nec re
cipit quia gratia gratis data super
posito est libero arbitrio excitante
et commouente cuius est hominem ad mo-
nitorum consentire et hoc est quod in se
est facere quo facto potest homo ad gratiam
gratum facientem se preparare. Quamuis enim gratia sit dei dono effi-
ciente non tamen sine libero arbitrio
consentiente quia sicut Augustinus. Qui
creauit te sine te non iustificabit
te sine te. Item gratia gratum faciens
actibus est sed aliter et aliter. Est enim
adeo efficacius et gratia gratis data
liberum arbitrium excitante et
mouente a libero arbitrio consen-
tiente quamuis enim liberum arbitrium
non possit gratiam efficere in homine potest
cum se ad hoc abilitare et preparare
quod habeat sicut aliquis non potest illuminare
domum potest tamen aperire fenestram
quo facto sol intrat et domum illuminat
quod autem dico libero arbitrio consen-
tiente intelligo in adulto quia
in paruulo et excusat quamuis fides
sufficit et sacramentum ecclesie et mu-
tuum et excusat impotentia sui
obediendum et quod habilitatio sine
peccato ad gratiam ex plero est. Effi-
cacius [illegible] et fortius. Nam et adeo
2a augetur gratia gratis data 3a a nobis
aut naturalis sed instrumentalis et facul-
tatis cognoscendi et diligendi deum
extra sed non est ex congruo meritis et
ordine dilectionis non exigitur. Quod
opera bona, et nos inclinant sed
natura quod scripta est in corde hominis di-
cens: Quecumque vultis ut faciant
vobis homines et vos. Ac propter quod debet esse delectabi[lis]
vtilitas et honestas. Gratia quod debet esse
serviendo deo quia summe bonus quod debet seruiendo proprio quia dei filius quia dei
ymago et beatitudine sociatus gratia non
dat ei qui se ad gratiam non habilitat
et de hoc in illa hec ex sunt in illo
manum ad largientem non extendit
quia deus in quantum in se est dat omnibus ef-
fluenter. In illo qui claudit oculos contra lumen claudit cum tamen deus
faciat oriri solem suum super bonos
et malos. In illo qui fonte recipi-
ens fundum vasis sursum erigit
quia deus sicut Augustinus ingenti liberalitate
et vbertate replet omnes ca-
ritatis percaptu capaces. In illo qui domum
suam tegit spinis ne ingrediatur a-
micus. Item deus ecce sto ad hostium
et pulso. In illo qui zizania in
agro suo non extirpat propter quod fructus
proficere non possunt. In illo etiam qui ligna
igni subtrahit quia tunc ignis deficit.
In illo qui ad summendum cibum os ap-
perire negligit quia talis inedia
debet mori. In illo qui tempore pugne ar-
ma proicit quia talis sepe capitur
ut voluerit. In illo qui remos non
mouet tempore tempestatis quia talis
sepe mergitur. In illo qui existens
in egritudine medico contradicit. Gratia
vero nobis adeo procedit sicut radius
a sole sicut gaudium a tractore sicut mel
a flore sicut riuus a fonte sicut y-
mago ab artifice sicut exemplar
internus a fantasiam exterius

De distinctione gratiarum

Gratia dei est ex pleno primo
genere. Et sic est gratia ad in-
teriorem diuinam creature gratis

in principio et indifferenter ad quaecumque actu sine huius adiutorio gratiae nihil possumus facere immo nec etiam cogitare. Secundo dicitur gratia spiritualis et talis dicitur gratia gratis data scilicet donum quo se homo praeparat ad suscipiendum donum spiritus sancti. Unde gratia est inclinatio liberi arbitrii stimulo excitatio ad bonum sine qua nullus facit sufficienter quod in se est ut praeparet se ad salutem. Tertio dicitur gratia ipsum donum datum divinitus ad merendum quod quidem donum gratiae gratum faciens appellatur. Sine ista gratia nullus potest mereri nec in bono perficere nec ad gloriam pervenire. Istam triplicem gratiam innuit nobis apostolus ut ait: Gratia dei sum id quod sum. Ecce prima. Et gratia eius in me vacua non fuit. Ecce secunda. Sed gratia eius in me semper manet. Ecce tertia. Procedit dicitur gratia datus gratis scilicet deus. Item gratia gratiae signum ut est applicatio et peccatis factis dimittatur gratia. Gratum faciens gratia gratum faciens distinguitur in operantem. Gratia operans dicitur praeveniens et incipiens aut liberans a peccatis expellens. Gratia cooperans dicitur subsequens et perficiens et adiuvans quod liberum arbitrium adiuvat et eo cooperatur in merito. Consequenter distinguitur bonum. Est enim bonum per essentiam et hoc est deus, unde nemo bonus nisi solus deus. Est et bonum per participationem et istud distinguitur in bonum. Item est bonum naturae ut dicit Augustinus: Omne quod est in quantum est bonum est. Et vidit deus quae fecerat cuncta etc. Item est bonum in genere, hoc est bonum ex obiecto, sicut est elemosina, nam ibi est actus in debita materia et si desit forma circumstantiarum. Item est bonum circumstantiae, hoc autem est quod bonum ex genere vestitur debitis circumstantiis, sicut est dare elemosinam indigenti tempore debito ex compassione et huiusmodi. Item est bonum virtutis, hoc est quod addit operi perfecto ex parte operantis quod est habitum mentis bene constitutae. Item est bonum meritorium ut quod addit operi debitum finem intendo super motum naturalem. Item est bonum gratiae ut est ipse habitus gratiae cientis gratum. Item est bonum gloriae ut est bonum remunerationis remunerationis aeternae.

De effectu gratiae

Effectus gratiae est quod excitat liberum arbitrium ad bonum cogitandum et sanat ipsum quod roborat inchoando; affirmat ipsum quod roborat perducendo ad actum. Item gratia deum homini reconciliat et a peccato liberat et poenam aeternam in temporalem commutat. Item gratia opera mortua meritoria facit et bona per peccatum amissa restituit atque stabulum convertit in palatium. Item per gratiam efficitur anima filia regis aeterni et templum spiritus sancti. Item gratia ipsum peccatorem illuminat et perficit. Item gratia mentem elevat, deo assimilat et spirituali solatio cibat. Item gratia expellit peccati tenebras.

Nota quod licet virtus generatur simul insit animae cum gratia, non tamen habet effectum suum etiam cito sicut gratia, quia effectus gratiae est facere gratum deo et facere dignum vita aeterna, et hic effectus statim inest puero post baptismum. Virtutis autem effectus est elicere actum meritorium de potentia, et hic effectus non statim est in puero post baptismum; hoc autem non est propter defectum virtutis sed propter impotentiam naturae agentis; puer enim non est habilis ad actus voluntatis ob usum sciendi quod triplex est perfectio. Prima est gratiae, illa dat esse gratum. Secunda est virtutis et dat bonum actum. Tertia est opus virtutis et dat meritum. Prima perfectio perficit animam, secunda perficit autem potentias, tertia perficit ipsos actus. Virtutis

De virtutibus et primo quid sit virtus

Dicturi de virtutibus est agendum et primo quid sit virtus. Virtus est ut ait Augustinus bona qualitas mentis qua bene vivitur, qua nullus male utitur, quam solus deus in homine operatur. Haec diffinitio datur in comparatione ad agentem. Item virtus est habitus mentis bene

animi rationi consentanee(?). Hec diffinicio
datur in comparatione ad subiectum in quo
est. Item dicit philosophus virtus est habitus
voluntarius in medietate consistens
quo ad nos terminata ratione prout
sapiens determinabit. Hec
diffinicio datur in comparatione ad ac-
tum eius quod est. Item philosophus virtus est
dispositio perfecti ad optimum. Hec datur
in comparatione ad finem. Item Ysido-
rus virtus est animi habitus nature deco-
ri et modo rationis consonus. Animus(?)
dimittens(?) honor hominis et nobili-
tudinis premium. Hec diffinicio datur in
comparatione ad effectum. Diffinicio
Augustini sic exponitur. Virtus est qua-
litas mentis. Hec qualitas ponitur
pro genere. Bona dicitur ad differentiam ma-
larum qualitatum. Aliter dicitur quia bona
quia a bono deo datur et bonos in-
stituit eum et bonos facit et ad
bonum perducit. Mentis ponitur
ad differentiam qualitatum que sunt in corpore.
Qua bene vivitur ponitur ad differentiam
qualitatum quibus recte intelligitur
secundum est sciencia. Qua nullus male u-
titur ponitur ad differentiam qualitatum quibus
bene et male uti possumus. Quam
solus deus in nobis operatur ponitur
ad differentiam virtutum cardinalium
que humanitus(?) perficiuntur. Est alia
diffinicio Augustini. [illegible] ponitur
habitus mentis bene constitute et
hec ad similitudinem regni quod cum
bene instituitur quando rex consulitur
et bene imperat et iuste obeditur
eodem modo bene instituta est
mens si ratio recte consulit. Vo-
luntas bene imperat et non se-
sualitas bene obtemperat. Ethy-
mologia. Ethymologia virtutis
hec est: virtus dicitur quasi vis mentis et
hoc quia consistit in aggressione ar-
duorum et in tollerancia adversorum
et in abstinentia placitorum. Item
virtus dicitur quasi ubique vincens. Item
quasi vincens vicia. Item virtus
Item virtus dicitur quasi viri status

De utilitate virtutum 4

Omnis virtus in medio consistit.
Istud medium est in tribus scilicet in
agendis scilicet in esse(?) et modo
[illegible] rationabile obsequium vestrum in quibus
nec superfluum et in diligentia pro-
[illegible] et prosperis et in sustinendis scilicet
ut non elevetur in prosperis et deiciatur in
adversis. Unde non declinabis ad dex-
teram vel ad sinistram. Item [illegible] est
virtus perfectio scilicet sufficientie [illegible]
[illegible] existentes in caritate ordinis
[illegible] religi-
osis et [illegible] omnibus prelatis
ad hos pertinet animam ponere pro
omnibus suis [illegible]
[illegible] morte in desiderio et [illegible]
[illegible] ad [illegible] perfectionem tene-
[illegible] nullus tene-
tur [illegible] aliqui
[illegible] virtus [illegible]
scilicet [illegible] probat [illegible]
[illegible] Cantica(?) [illegible]
[illegible] aurei(?) solidum omni ornatu
omni [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] arboribus [illegible] omnibus. Omnis arbor
bona facit fructum bonum. [illegible]
[illegible] Hugo de [illegible] arbor
sapiencie per [illegible] seminatur per [illegible]
irrigatur per fidem radicatur
per devotionem [illegible] per desiderium
crescit per [illegible] roboratur per spem
[illegible] per circumspectionem frondet per dis-
ciplinam floret per virtutem fructifi-
cat per sapientiam maturescat per
mortem [illegible] floribus. Cant.
fulcite me floribus fontibus. Cant.
fons ortorum puteus [illegible] per
[illegible] pulchre et omnis se-
[illegible] et vestibus [illegible] astitit regina
in vestitu de aurea(?) stelle [illegible]
[illegible] pigmentis. Cant.
Que est ista que ascendit per desertum
[illegible] mirre et thuris(?) [illegible]
[illegible] assumet [illegible] sicut [illegible]
[illegible] virtutis que
[illegible] actuum multipli-
catio in bono [illegible] operum

virtute in radice firmata scilicet quasi flori-
bus decorata 3us quasi pomorum fruc-
tum delectat Bernardus dicit est quia ad con-
summationem virtutum constat 2o construit
scilicet dispositio per primos gradus in
formatio operacio profectus consum-
mationis

De equalitate virtutis

Virtutes omnes in eodem
homine sunt equales licet inter se
distincte sint et propter species virtutes
excellencias et quasi equalitates in multis
consistit equales namque sunt virtutes primo
quantum ad essentiam quia omnis virtus sim-
plex est 2o quantum ad equalem radica-
cionem in caritate sicut quia in primis est 3o quantum
ad relationem ad eundem finem quia
omnes propter deum operantur 4o quantum ad
equalem essentiam quia quilibet sicut
dignum meritum est 5o quantum ad
equalem stabilitatem ad actus
suos quantum in se est non impeditur
¶ Sicut virtutes equales sunt in pre-
dictis modis ita sunt inequales
modis aliis primo quantum ad usum quia
virtutes sunt sicut arma quia sicut
miles nescit equaliter pugnare
cum omnibus generibus armorum quibus tamen
melius cum illis quibus frequencius usi-
tatur. Sic est de virtutibus 2o
quantum ad auctoritatem quia sicut ma-
ior inter omnes virtutes est caritas et
quibus virtus potest esse maior alia sicut
aliquam progrediuntur quod licet vero sicut
alias deficiunt 3o quantum ad fervorem
quia una virtus alia frequencius operatur
Bernardus nemo quia talem virtus nimis non
est equalis sibi semper ¶ Crescit in
virtutes multis modis scilicet primo quantum ad
extensionem 2o ad radicationem 3o
ad potum virtutis quantum ad ma-
iorem expressionem divine similitudinis
4o ad in continuitate permanere
perfecta nondum est quia concorditer una vir-
tute consonant omnes et singule ex quibus
in cythara in qua sibi deesse vel per-
porcio sonorum non est et ut quando una
corda concordat nec harmonia
sit dissonancia. Quedam autem
pollent aliis usu unius virtutis

amplius quam aliis multe sunt rationes
primo quia sic placet ei est dominus
est virtutis 2o natura complexionis
quia magis est consona operibus
unius virtutis quam alterius 3o usi-
tatio quia scilicet magis exercitaverunt
se circa unam virtutem quam circa aliam
4o est quia nimis impugnant ...
generatio illi virtuti 5o quia maiorem
habet discrecionem in operibus unius vir-
tutis quam alterius quia licet non virtutis
habet suas proprias rationes vel est
difficultas status quia cum no-
vum de novo quis queritur licet habeat
maiorem caritatem quam alius
qui diu fuit in caritate non est
tamen ita expeditus ad bene
agendum sicut ille propter reliquias
peccatorum que adhuc inherent scilicet
magnitudini scientie. Ambrosius dicit
magnitudo virtutis et hec multi-
plici ratione scilicet ratione ex domini
¶ Io plenum gratia et in luce po-
tentis in opere et sermone actuum
capitulo 4 et doce ratione
ex Anglica quia quanto plus
cognoscunt tanto plus diligunt
ratione ex Ieronimi. Qui
et fecit et docuit et ratione ex
naturis quia huius et calor in sole
proporcionatur ratione obligationis
sue. Qui plus committitur et
ratione pene de electionibus sue
omnibus faciens voluntatem domini sui

De connexione virtutis

Omnes sunt sibi connexe
et connexe virtutes ita
ut qui unam habet omnes ha-
beat primum ratio est integritas dei
diligentis qui dat unam sine alia
2a ratio est quia sicut unum membrum in-
diget alio sic est de virtutibus
3a ratio est quia sicut in cythara est si
una corda deficit non est ibi ar-
monia perfecta ita nec in anima
perfecta erit spiritualis melodia
nisi omnes assint virtutes 4a ratio
est quia singule vincit sunt alie
virtutes vincuntur dicere omnes virtutes

ut dicit viciat i pugna. Itam sic
miles mundi n e expeditus
n dicit armat habet ita n miles
Xi aliqua virtus defuit v̄ sol-
tudo e q sic a planete sey
in locis suis s̄t ita virtutes
sp oz cū ee materia vij e q dicit
e q̄i dum nras ornatū om
sa·p̄·i·virtutibz vij e q dicit e
sic ortus nobilis cui n dee
decor alicuj flois ul arbois
vij e q dicit e sic apoteca
cui n de e medicina alicuj
pigmenti ul radicis ¶ Dicit
q concepcione virtutū connectit st
intelligi debet de virtutibz gra-
tuitis q oes qt ad habitus sūt
connexe sic q sunt virtutes
tamē alij dur intus virtutū
n q habitus virtutū gnet virtutes
habitū s3 motus motū sic d ibi
leo in q pit congnicōnj congnicō
amorez amor frequēciā frequēcia
familiaritatē familiaritas fidu-
ciā fiducia inpeccatū 2ᵐ quē
modū q d̄ur ee intus virtu-
tū s· fides dicitur q exmotiu-
bz fidei surgūt motus alian
virtutū. ¶ Caritas educatio p̄-
denciā virginitatē humilitas
construccōe/sciant iio n sūt connexe
sic virtutes ¶ 2 Pro hiij e qmt
sciant st in nobis ex operibz nris
q simul n st virtutes dē theolo
yce n st in nobis petrissicōnj
s3 in fusānj materiaz alicuio
e q sciant st oppoita adi vi-
ce sic audacia a prodigalitas
q n e in virtutibus

De commendacōe virtutis

Virtus commendabilis e
multipliciter. Primo a
cā effī q deus e ipsius
n ut dicit aug ¶ Solus deus
in hoie opat 2º dicit nihil q
n n bonos in habitat n e sic
de bonis natalibz a fortuitis q
talia pluit deus sup iustos
a in iustos 3º dicit formalis

q decor e spūalis p̄s oīs gla
qº dicit finalis aug premiū vir
tutis e ipse q virtutē dedit vel
e bō intenc. Primo insc q sic
dicit aug virtus e bona quali
tas mentis. 2º q bō e possessio
q appropinquat e cuiū hic dicit intra
cuiū e q in dicit e 3º i operacōe
hab optimū e gra stabilis cor
3º in operacōe q bonū facit
opus hois q n eet intolū
n ex virtute pcedet. ¶ Michil
habet in dicitatis ratiōj boi opis
n manat in radice caritatis qº
in conmutacōe q de lupo facit
agnū a tenebris in lucē ꝯutit
Malū n· culpe mutat i bonū
gre a malū pene mutat in
bonū gle q sigr in ꝯusione
aque i vinū vº distinctiue q
p virtutes distiguūt filij dei a fi-
lis dyab ¶ In hoc cognoscent omes
q mei estis discipli vº ex-
emplificacōe ꝯmendatur i abel
i nocencia i abrahaciam obedientia
i Joseph ꝯtinenciā In moysen
mansuetudinez In dauid
humilitas a sic de alijs q mag-
dignitatis exempli n· doctore
habet vij illud. Discite a me
q mitis sū a h ¶ Ex mag-
solemnitas nullus virtus cunct
e altissimis defuit radicibz
q magne iocunditatis p̄s. In
custodiendis illis re·multa q
multa magne utilitatis. 2 boe
cius. Nunquam sine pena st vicia
nunquam sine premio st virtutes q
magne securitatis. Tullius hic
donat sapiēt ut dicit nec potest
dictas. Comendabilis e studiū
virtutis studio scie rōne q sic
fecerūt sci rōe auctoritatis apost
n in sermone e regnū dei s3 in
virtute rōe effectus q virtus potius
expellit sicut n laudabilis e
virtus p̄ intelt s· Rōne origis
q virtus adeo infundit sicut p
studiū acquirit. Rōe finis quia

virtutis finis ē gl(ori)a et n(on) scie (ra)tio
obiecti q(ui)a virtutis obiectu(m) ē bo(num)
scie viii. (Ra)tio materie in qua q(ui)a
v(irtu)tis n(on) ē n(isi) in filiis dei scie(n)tia
n(on) sic. (Ra)tio securitatis q(ui)a secu(ri)-
us ē ee bonu(m) q(uam) p(er)itu(m). (Ra)tio ho-
nestatis q(ui)a melior ē gl(ori)a sequi
d(omi)n(u)m q(uam) aristo(telem). (Ra)tio vitandi
malu(m) q(ui)a primi parentes si exte(n)-
dissent manu(m) ad lignu(m) vite
sic(ut) ad lignu(m) scie n(on) i(n)currissent
tot mala i(n) se et posteris

De effectu virtutis ·9

Virtutis gaudiu(m) p(re)cell(it)
gaudiu(m) mu(n)di i(n) mag(nitudin)e
pluribus. Secu(n)d(u)m mo(dum)
q(ui) i(n)ge(nerat) c(on)nivin. (P)(ri)mo gaudiu(m)
y(p)o(crit)e ad instar pu(n)cti sic(ut)
d(icitu)r o(mn)i(bu)s Job. (I)n p(er)p(et)uitate q(uia) scie
sic(ut) mu(n)dus q(ui)escit in floribus
q(uam) in luto. (I)n dignitate glo(ria) ad
gaudet. Elevatio animi de his
q(ue) digna s(un)t. gaudiu(m) mu(n)di de
indignis ē. (I)n stabilitate s(e)c(un)d(u)m
nichil vilius i(n) vita ho(min)ib(us) a(f)
Eg(ypt)o. p(ri)u(s) extinct(a) gaudia vo(cum)
(I)n lib(er)tate ap(osto)lus. (I)n lib(er)tate vo-
cati estis. peccator at ligatus p(ro)-
funib(us) peccato(rum) su(orum) (con)st(r)ingit(ur).
(I)n d(i)u(er)sa p(ro)ualitate aug(ustinus). Ta-
le bonu(m) ē deus ut nem(in)i cu(m)
deserit(ur) his fit (Ra)tio. q(uo)ru(m) i(n) ma-
lis deus op(er)at(ur) nu(m)q(uam) nitet(ur).
(I)n celo animi facit vii reg-
nu(m) celo(rum) vi(n)c(er)e p(o)t(er)it. et viole(n)-
cia. (I)n mu(n)do q(ui)a custodit ho(m)i(n)e(m)
ne (com)buratur igne (con)cup(iscenti)e et ne
mergat(ur) i(n) aq(ui)s volup(ta)tis et
ne coinq(ui)ne(tur) luto i(n)co(n)tinentie
et ne lateat i(n) spi(n)is avaricie.
(I)n corde h(ab)it(a)t q(ui)a voluntatu(m) st(e)r(ili)-
uat in q(ui)etatu(m) mu(n)dat mor-
tuu(m) vivificat exc(e)catu(m) illu(m)i(n)at
(I)n i(n)f(er)no q(ui)a ignis i(n)f(er)nalis no(n)
p(ote)st ledere v(ir)tuosu(m) sic(ut) n(ec) ignis
nulis salamandra. V(ir)tus ro(n)at
bl(ani)o(rem)? illu(m)i(n)at ad cognicio(n)e(m) vel
(con)cupiscibile(m) excitat ad amo-
re(m) boni i(n)rascibile(m) (con)fortat

ad resistencia(m) mali. (I)te(m) deo as-
simulat q(ui)a p(at)ri p(ote)n(ti)tis vi-
gore(m) filio at p(re)n(ti)tatis sple(n)-
dore(m) s(piritu)i s(an)c(t)o p(ro)bitatis suo-
re angelis (con)formatur. (S)o in
eterne du(m) p(otes)t eterne v(ite)m v(ene)n(u)m
ac ē angelice et p(rese)nte loca
dat ornat splendat honorat
s(an)c(t)ificat iustificat ciba(t) dicat
mu(n)dat. (I)te(m) v(ir)tus mala
p(ro)ibet expellit p(ro)uicat i(m)pug-
nat a futuris p(re)munit. (I)te(m)
v(ir)tus mere bo(n)a instituit deo
dilec(tu)m ho(m)i(n)em efficit fructu(m)
et nit(i) q(uam) p(ri)mi adducat
(con)ducat discerte disponit
q(uod) i(n) se s(un)t i(n)differe(n)cia bo(na) facit
sic(ut) ea q(ue) dicta s(un)t declarant nob(is)
effectus v(ir)tutu(m) g(e)n(er)ales. i(te)m et
sing(u)la(rum) v(ir)tutu(m) effectus aliq(ui)
sp(eci)ales sic(ut) q(uod) humilitas deo
s(er)vit p(ro)dit reducit iusticia
deducit obedi(enti)a (con)ducit
pacie(n)cia p(ro)ducit p(er)seu(er)ancia in
(con)ducat p(ro)uida(n)tia ingit cari-
tas deo unit et(c).

De merito virtutis 10

Meritu(m) ē boni op(er)is ef-
ficacia ad optine(n)du(m)
aliq(ui)d q(uo)d n(on) h(ab)et(ur). vii p(re)mitu(m)
de n(on) debito fit debitu(m) et i(n) p(re)mi(um)
debitu(m) fit magis debitu(m) sic(ut)
rex equ(u)m q(uem) miles n(on) du(m) mu(n)e(ra)
s(ed) p(ro)p(ter) v(er)su(m) (con)equi meret(ur) eu(n)de(m)
equ(u)m i(te)m datu(m). Ad intelli-
gendu(m) p(re)dicta s(ci)ent(ia) q(uod) (con)templa(tiv)i
distingu(u)nt(ur) meritu(m) s(cilicet) (con)gr(u)i digni
et (con)digni. meritu(m) (con)gr(u)i ē p(ro) q(uo) dis-
po(nitu)r. s(ed) tu(m) ut possit recipe(re)
gr(ati)am. s(icut) n(on) d(ic)i(tu)r mu(n)e(re) iusticie. (I)ll(u)d
uocat(ur) disposicio m(ateri)e s(ed) du(m)
q(uo)s facit q(uod) in se ē. meritu(m) dig-
ni d(icitu)r y(d)oneitate (con)p(ar)antur
(con)seq(ue)ndu(m) id q(uo)d meret(ur). meritu(m)
(con)digni d(icitu)r equalitate m(er)iti
ad remu(n)eracio(ne)m dico aut equ(alit)ate
n(on) arismetica s(ed) geometrica
ı(d est) n(on) q(uanti)tatis s(ed) p(ro)porcio(n)is et istud
p(ro)p(ter) q(uod) deus s(ic) remu(n)erat sup(er)a(t)

meritu primit ad condignu vnu
nit meritu a primu equalis
quantitatis s; proporco qr apud
deu n e iusticia quantitatiua
cu nulli debeat aliqd s; distribu
tiua - vocat at iusticia quan
titatiua iusticia, que dat vnus
panis pro denario vel vna pa
ni pro solido - Just. uo distribu
tiua e qua distribuuntur dona
s; proporcionem ad merita et ista
e apud deu vnde apostolus vnus
quisque mercede accipiet secundum laborem. Ad dicendu
g. qr nullus sibi meretur primam gratiam
merito digni et merito condigni
s; tamen congrui. Sed existens
in caritate non potest aliter mereri
primam gratiam merito condigni sed
merito digni et merito congrui potest
aut quis in gratia mereri sibi
augmentum gratie ex condigno
et proximus merito digni et merito
congrui prout ista supra sunt expo-
sita, facit tres mendi modi gratiam
habentur vnde si aliqui inveniuntur ad
eosdem tres reduci poterunt.
Cum g. dicitur quod beata virgo meruit
portare Christum intelligendum est quod
pertinet a. meruit quod ipsa potuit
potius portare debuit quam
aliqua vel potest intelligi de merito
digni ¶ Item nulli datur meri
tu talis quod nullum bonum irre
muneratum nullum sic nullum ma
lum impunitum s; istud dicitur in propie
quia opera in mortali facta non sunt
digna bono cum non sint in for
ma caritate tamen quia opera talia
habent aliquid boni deus in tempore
tamen ut bonum et aliquid dat operibus
Item peccator quamvis mereatur gratiam oc
casionaliter quia pauperes in eorum
beneficiis suis obtinent gratiam
suis precibus quamvis peccatum occa
sunt elemosine ¶ Item sanctus
in pascha canitur nimium vbi dicitur
felix culpa que talem meruit
habere redemptorem ibi ponitur
meruit pro exigebat

De humiliacione ad gratiam
Quamvis nullus sibi mereatur
primam gratiam sicut dictum est
potest tamen peccator habilitare
ad gratiam faciendo quod in se est quod
nullum tamen gratiam denegatum
hoc. aut non est ex merito digni vel
condigni s; congrui et non congruitate meri-
to magis est ex parte bonitatis dei
gratiam conferentis quam ex parte hominis
se ad gratiam habilitantis quia in prepara-
cione ad gratiam et in infusione
g. lz se aut ad modum materie
ipse uo deus ut primum mouens
et efficiens aliter racione patet quod
ista congruitas magis adeo quam ab
homine quia habilitatio que ex parte hominis
solummodo dat locum diuine mie
quod saluat iusticia possit aliter
confiri gratia quia in mirat fuit diuine
iusticie si talis daretur gratia in quo
esset adhuc obex gratie vel peccati
voluntas ¶ Sufficiens g. habili-
tatio ad gratiam facere est quod in se
si homo facit quod in se est est complec-
tiua s. ut homo actu peccati et volu
tate peccandi desistat et conuertatur
in bonum ut si esset possibile
Nota quod omne meritum ut dicitur demeri
tum attestatur in habet vim. Item
non bonum factum laudabile est nisi
in. vbis s; ad illud meritum.
Ex omnibus causetur meritum
Opera meritoria sunt tamen agit
et colitur sunt a libero arbitrio
s; principaliter agit quod
gratia comparatur ad liberum arbitrium
sicut sessor ad equum sic non sessor
equum dirigit ita gratia dirigit li-
berum arbitrium in exercendo virtutem
primos non malum facere possumus
s; non bonum ad efficaciam meren-
di ita valent primum est difficul-
tas operis quod patet in martirio secundum
est promptitudo voluntatis apostolus
hylarem datorem diligit deus
tercium magnitudo caritatis ¶ Sicut
non caritas est pondus studii sicut
quod dicitur quod in templo erant pondera

batur. Ad hoc quod aliquod opus sit meri-
torium tria requiruntur. Primum quod ipsum
opus fiat in caritate quia opera
que fiunt extra caritatem mortua sunt
sicut Jacobus exprimitur. Secundo quod fiat
ex caritate. Multa enim fiunt in
caritate que tamen non sunt meritoria ex
eo quod non fiunt ex caritate id est quia
referuntur ad finem debitum. Tertio quod
sit ipsum opus reflexibile. Unde
non dico quod malum non potest bonum
intentione fieri alioquin sequeretur ab-
surditas quod idem opus esset
meritorium et demeritorium. ¶ Acce-
dit autem in merito esse ex parte hominis
scilicet subiectum hoc est in actu. Item li-
berum arbitrium. Item intentio finis
finis. Ex parte vero videtur tria
ex parte dei scilicet gratia virtus et caritas.
Et gratia quidem reddit ipsum deo
gratum virtus autem habilitat liberum
arbitrium caritas intentionem dirigit
ad finem debitum. Dicit autem augu-
stinus quod meritum consistit penes
liberum arbitrium occasionaliter. Unde dicit
quod liberum arbitrium ad meritum sed
non sufficit. Penes virtutem formali-
ter. Unde dicit quod ex virtute [illegible] ex forma
procedit motus et elicitur ex potentia.
¶ Penes motum virtutis consistit.
Unde dicit quod motus consistit in meritis
quod penes ipsum est penes gratiam
efficaciter. Unde dicit quod sine gratia nullus
motus est meritorius. Penes opus
instrumentaliter. Unde dicit quod opus exterius
est quasi instrumentum ipsius meriti.
Nota generaliter quod non meremur sine gratia
neque passionibus immo potius passiones
neque motibus naturalibus. Dicit enim philosophus
non neque boni neque mali su-
mus neque in [illegible] augustinus. Nemo
invitus bene facit etsi bonum est
quod facit neque libero arbitrio ligato
propter non liberum usum rationis vel liberum
arbitrium in eo non est meritum vel de-
meritum sicut sunt infantes dor-
mientes in statu [illegible]

De fine actionum

[Q]uia meritum vel demeritum
ex fine actionum attenditur. Se-
cundo regulas debent in ex fine
dici actus bonus vel malus
malus actus non fit ex fine
bonus unde intendo multos
actus informes ut si quis [illegible]
eos actus [illegible] dare unum
solidum pro deo ita quod [illegible]
denarium quandoque sui oblivisci
tamen deficit donatarium aliud
aliorum denariorum tamen devo-
tio est meritoria per primam intentionem
finis subfinis potest quis ponere
in gratia aliquis intendit ire ad
forum ad hoc intendit ut emat
medicinas ad hoc emit eas
ut curetur ab infirmitate ad
hoc curari desiderat ut deo
melius serviat. ¶ In isto procedi-
tur voluntates omnes sunt in-
tentione per ultimum finem. Ultimum
finem omnes precedentes volun-
tates indicant bene vel male
diversi fines non sunt [illegible]
quorum unus non fit ad alium flexi-
bilis in gratia aliquis intendit ire
ad unam domum ad hoc videat
ut luxurietur. Ad hoc vult ut
luxurians ut [illegible] sit ad
hoc vult esse sanus ut serviat
Iste finis ultimus illarum voluntatum
qui est luxuriari non in forte sed potius
est eius. ¶ Illa voluntas istam in
tentionem de forte quam unam in
tentio possit plures deservire
voluntates. Nota quod actio
corporalis potest referre ad finem
temporalem demodo potest modo
referri ad deum. Actio autem
spiritualis ut predicatio non potest
referri ad finem temporalem et si
illud temporale referatur ad deum et
hoc est quod dicit augustinus. Debemus non
ducere ut evangelizemus non
evangelizare ut manducemus.
Si autem in actionibus finis primus
deus ponitur et finis ultimus
temporale [illegible] est bene ad hoc con-
stituere duos scilicet temporale et eternum

ra eternus quibus sit ultimus

Cap. 3 meremur 19

Circa secundam partem scilicet meritoria eius
vite eterne augmenti gratie
remissionis pene premii
etc. quod scilicet premium substantiale vite eterne
meretur operis .i. caritati premium
vero accidentale videtur genus operis
gratie sicut augmentum gratie quia ex
operibus gratie excellentibus et operibus
supererogationis meremur magis
augmentum gratie quam aliis operibus
remissio autem pene videtur pe-
nalitate operis (1) Nam opera que
magis sunt penalia magis me-
rentur remissiones pene. Est
nam regula theologica quod pena
pene resolutoria est non igitur quod
licet omnibus merendi vita eterna
et quod aliquid consistat in caritate non
tamen totus effectus quia merendi ef-
fectus consistit et penes magnitudinem
operis sicut patet in merito remissi-
onis pene quia non solum consistit
in caritate sed et in operibus penalibus
et sic exemplum habemus in Christo qui meruit
nobis apertionem ianue paradisi et
[illegible] hoc autem meritum non erat in
sola caritate [illegible] et in
excellentia operis .i. in sua pas-
sione (3) Tercio quod de premio substantiali
mereatur homo tamen uno opere quantum
parvulo in radice caritatis
tamen non crescente valent tamen opera
[illegible] ad multa [illegible] ro-
[illegible] scilicet merere stabilit scilicet vir-
tutes auget scilicet meritum accidentale
premii prestare meritum scilicet quantum
ad penam que restat dimissa culpa
ad reatum debilitat scilicet fomitem
removet scilicet acquirit [illegible]
scilicet hominem vero assuefacit boni-
tate repellit .i. temptationes dyaboli
(2) Ad quod pertinet genus actus meri-
torie [illegible] et habet multiplici ratione (1) Prima
quia [illegible] radice merendi non licet
vel gratia 2a quia secundum status et dignitatem
quia persona [illegible] non est dignus secundum naturam
3a quia nullius hominis opus deo placet

nisi ipse prius placeat unde dicitur Gen.
quod deus respexit prius ad Abel quam
ad munera eius 4a quia non talis anima cadit
a suo effectu sicut et gratia procedit
omne meritum cum ipsa sit ad nichilo
[illegible] non prius augeat voluntatem nostram
prevenit ut velimus et sequitur ne frustra
velimus. Gratia sicut supra
dictum est perficit usum eius in merito
condigni merendi augeri in via ut dicit
[illegible] merita perficit in patria et hoc
adeo cum est gratia in fundo augere
et perficere secundum cooperationem voluntatis
nostre (2) Ac sic ipse deus est principium
gratie fontale primum influendi sed
ipse solus est primum augendi per
modum infundentis gratiam non principium
meriti et dignitatis sed liberum ar-
bitrium per modum cooperantis (3) Verum
liberum arbitrium per modum gratie meretur
merito condigni augmentum gratie in
statu vie sicut et meretur merito con-
digni ipsum complementum in statu
patrie. Cum autem ex condigno
mereamur vitam eternam multa sunt
ea. Prima est efficacia donis sancti
cooperantis in nobis 2a eternitas
dei promittentis 3a est persuasibilitas
liberi arbitrii consentientis et similiter
perseverantis 4a est difficultas
status merendi 5a dignitas persona-
rum [illegible] quia glori-
ficati dominus cum suis membris [illegible] libera-
litas dei convenit quod non decet
prima reddere vitam eternam obsequium sibi
fideli ob [illegible] nobilitas
operis quod ex caritate procedit quod
tamen pondus in conspectu mentis
[illegible] affectus ex quo procedit et ideo
non propter sufficientiam in summo bono
remanent opera que sunt ex caritate
sed non valent ad vitam eternam
tunc ad aliqua multa valent videlicet
[illegible] apta scilicet ad susceptionem gratie
minuit penam scilicet illam que ita de-
betur differt scilicet penam eternam et dat
bona temporalia scilicet [illegible] Occupat
scilicet ne sit homo interim ociosus as-
suescat scilicet ad bonum operandum de-

latet secundum mentem mitigat secundum fomitem arcet secundum fluxum peccati. Quo ultimo sciendum quod nullum bonum est irremuneratum et nullum malum impunitum.

Divisiones itaque virtutum 14

Virtutes secundum Macrobium dividuntur in politicas, quasdam purgatorias, quasdam purgati animi, quasdam exemplares. Primas habet homo in primo, 2as in ecclesia, 3as in celo, 4as in deo. Legimus politice vero dicuntur secundum quod regunt vitam humanam quo ad opera exteriora. Et secundum quod impugnant vicia purgatorie dicuntur, secundum quod sunt in victoria viciorum et respiciunt pretium peccati in terris. Et qui de victis vicijs possessor virtutum quiescit, vero in surgentibus motibus. Primi exemplares que in mente divina consistunt. Nam ydee virtutum in deo sunt et ipse est omnium exemplar. Item aliter dividuntur virtutes in intellectuales et consuetudinales. Intellectuales dividuntur in prudentiam, artem, intellectum, sapientiam, scientiam. Virtutes morales dividuntur in principales que sunt prudentia, temperantia, fortitudo et iusticia, et adiunctas ut sunt misericordia, liberalitas et huiusmodi. Item philosophia moralis dividitur in monasticam, yconomicam et politicam. Quarum prima mores quo ad se ipsum instituit, 2a familiam disponit, 3a regna et urbes regit. Item virtutes hic tenendum est quod virtus sic generaliter accipitur, cum tamen sint virtutes quibus vita humana regitur in genere theologice et morales cardinales et huiusmodi. Virtutes sunt virtutes gratuite per informationem quam possunt esse informes sicut per culpam et iterum informari per penitentiam adveniente gratia quod est quantum virtus origo finis et forma reginat. Sola caritas excipitur quia informis esse non potest sicut cetere virtutes. Dum ipsa sit virtutum forma. Nam cum generis aliarum virtutum sint sine gratia et caritate in quibus

consistat ut nichil valent virtutum tunc sunt informes. Cum autem gratia superveniat ista caritas tunc formantur et decorantur et decorantur et fiunt acceptabiles. Unde virtutes informes sunt sicut colores in tenebris et sicut arbores ex(s)iccate et sicut rami aridi et sicut ale mortue et sicut aurum obscuratum et sicut gemme in silice cum sunt. Ergo virtutes formate sunt sicut colores in luce visibiles quod decor et aspectu complacentes et sicut carbones ardentes et sicut rami virentes et sicut ale virentes et volantes et sicut aurum decoratum. Dicitur autem virtutes et precepta dona et fructus et beatitudines quia virtutes potencias disponunt, precepta opera dirigunt, dona respiciunt, dona operibus facultatem addunt, virtutibus perfectionem reddunt, fructus gustum et saporem spiritualem apponunt, beatitudines ipsi virtuti statum et premium finem. Sic vite sive pratice continguit aliter. Unde dicitur quod virtutibus operantur bene, donis operantur expedite, beatitudinibus operantur perfecte, fructibus fruimur deo et ad cardinales.

De virtutibus theologicis et

Differentia virtutum theologicarum et cardinalium hec est quod virtutes theologice monent in fine, cardinales vero monent ad ea que sunt in fine. Aliter dicitur quod theologicarum virtutum finis et obiectum est ipse deus, sed cardinalium virtutum finis est deus et non obiectum proprie. Item virtutes theologice sunt per infusionem, sed cardinales per acquisitionem. Item virtutes theologice attendunt quantum ad actus interiores, cardinales vero quantum ad opera exteriores. Sine donis cardinales non sine donis habere possunt. Item virtutes theologice sunt distinctive actuum modorum, cardinales non sunt distinctive

actum in proximum ¶ Et ex hiis sic
est quod actus generant actus secundum in natu-
ralibus et econverso quia in actus generant
habitus secundum quod dicit philosophus quales magis
sunt actus tales fiunt habitus 18

De virtutibus theologicis in genere

Ad quam autem ad superiorem
partem mentis consistit ymagi-
go trinitatis rectificandam
sunt tres virtutes theologice
nam sicut ymago creationis consistit
in trinitate potentiarum et unitate essentie
sic ymago recreationis consistit in
trinitate habituum cum unitate gratie prop-
ter hos tres habitus virtutum insinuatur
anima in summam trinitatem secundum tria appro-
priata tribus personis nam fides diri-
git in summo vero credendo et as-
sentiendo ¶ Spes vero in summo
arduo innitendo et expectan-
do caritas vero in summo arduo
innitendo et expectando Cari-
tas vero in summo bono desideran-
do et amando virtutes theologice
dicuntur autem sic multipliciter primo quoad actus
proprios nam fides facit deo as-
sentire Spes deo confidere cari-
tas facit deum diligere 2o ratione
obiecti nam fides est in incommuta-
bili spes in inaccessibili caritas
in concupiscibili ambe sunt in vo-
luntate arduum quod per similitudinem
arduum accipitur vel habetur pote-
state[?] 3o dicuntur ratione obiecti nam
fides est de vero spes de arduo
caritas de bono 4o ratione effectus
nam fides imprimit deum secum[?]
spes in celum conducit caritas
perhennem[?] amplexatur 5o ratione
finis quia per fidem deus cognoscitur
ut veritas prosperrima[?] habetur ut et-
ernitas perpetua diligitur ut
bonitas

De fide 18

Fides secundum apostolum est sub-
stantia sperandarum argu-
mentum non apparentium
In qua diffinitione fides dicitur sub-
stantia id est fundamentum substans edifi-
cio spirituali quod est gratie et glorie Ipsa

namque fides facit iam aliqualiter
res sperandas in nobis subsistere per gratiam
et facit tandem per gloriam vel ideo
fides est fundamentum gratie et glorie quia ipsa
est habitus primus virtutum formarum[?] dico
non tempore sed natura vel sic in nobis subsiste-
re sperandas Argumentum dicitur quasi
arguens mentem quia fides inclinat
intellectum ad credendum ea que non appa-
rent Quod dicitur fides potius argumentum
quam conclusio quia fides probat de non
apparentibus que sunt et non probantur non
apparentium dicitur quia fides sua luce
et virtute manifestat ea que non ap-
parent tam preterita quam presentia quam et
futura preterita quidem quia secundum apostolum fide
intelligimus aptata esse secula presentia
vero quia sicut dicit Augustinus ¶ Debemus
nichil aliud deo posse et non intelligere
non posse futura autem quia per fidem cogno-
scimus resurrectionem mortuorum et hinc fides di-
citur scilicet habitus informatus caritate
et illuminatus mente ad credendum
actum fide purificatus corda eorum
Qualitas in informis ¶ Et fides
sine operibus mortua est Motus fi-
dei Augustinus fides est credere quod non vi-
des facultas credendi Unde
minima[?] credit fidem in ipso deus
co fidei in[?] gloria magna est fi- tunc
articulos fidei unum in symbolo Athana-
sii hec est fides katholica ut
etc ¶ Notandum autem sunt
quedam que autem credenda ut sup-
positiones quedam vero sequuntur ut
conclusiones quedam autem media
ut propositiones probate ita in doctrina
fidei quedam sunt ad modum suppositionum
ut est quod sit deum nichil sic non
esse formidandum vel formicandum
cum esse mortale peccatum quedam ad
modum conclusionum ut esse in
baptismo lavari et alia sacramenta
universa autem credunt articulos scilicet quod
scriptura tradit et exponit sic
inspiratione spiritus sancti et quod sicut
qui loquitur deus inspiravit apostolos
suos et hinc quedam ad modum con-
clusionum ut est quod ad mores

ptinet s. fornicatiom ee nole-
pctiy a hic quedam admodu
proni ut st articuli fidei Also
qr fides e q. media t opiniom
a scietz qr opinio lz se adunct
pti i dcois cu formidie alteius
ptis fides aut se lz ad unam
pti gdois sn formidie alteius
ptis a sic oi gtde a pmedia
neti vii a scia e nettiorp Et
ita pz qr fides pticipat cu vtz
ad fidei pceptiom ptinet vii
primu e qr sit pme unitati in
nupta sic ut moyses q se negat
filiu filie pharois mag eligens
affligi cu pplo ppo dei qr tpat
peci hre iocunditate 2o qr sit cari
tate formata sicut in agal qr fides
sal. fe a cui dnii st pec. mitat
3o di m 3. e qr sit devotione fundata
sicud illius mu tu dixit doy = D
mulr mag. e fi tua 4 e qr sit
bonis opibz pbata sicud fides
cornelij vi. e qr sit fortitur ro-
borata sic fides prophetarum lau
rency a alioz mirny qui pfide
fortes fci st in bello vii e qr sit
obedia decorata sicut fides
abrahe vij e qr sit humilitate su
ecta sicud bea regis que ait
Ecce an. do et 2 qr fides in
nitit mag aucto qr rom qr
greg 1 fides n lz meritu cui h
na ro pbz expimentu itellige
sufficiens Quartus in romibus
fides fime tu n talibz nec
st expimento sensibili debz quis
ide i fidem sicud pz in euch
ristia uisus gustus tactus
a olfactus dic ee pane a vinu
a fides dic ee cor a sanguinez
dni nri i xp (vii aug) Cu in
telligimus debemus romi qr cedi
debemus auctoritati qr opinat
nr debez crudi = Alo qr e g gto
de deo nalis a acuitatis nalis
g gto dux e s. an pom quia ho
g gto habebat deu apte in actus
Jere pt) petty a hic e pspeculu
i enigmate = Alia nalis g gto
e explor p ima e attsit rones
nales qs hnuant phi a dr scia
fr e q hec tustiomes scp scriptura
a sepre a mactoz a hec gto
dr fides informis 4 e q hec
pinfusionez grac grat fidem
tis a hec e fides formata a ptalem
cogto assentit aia pme uitate
ti pp se a sup oia uni aducien-
te ea pout alie oms gtoes
actualis ad min qs ad ac
tu Quartalis igtoes cu ueniit
in aia tuc fides tamqn ue-
locit pocupat motus omy
Cu fides sic dei n appentibz
a difficile sic occulta ide neti
duo st ad hic ut fuit eleua
uitate primu e illustratio uitatis
ditam eleuatis 2 e vrificatio
auctoritatis diuny fineus iste
primu e pfide quy pspicuitate
auctoritate a psony s. edita auc
toritas g pbz fulimentu fidei
a fides assentit uitati i vero
qr uer per e pp qr a splendor
a lubri dei dic qr mete pfidez
illuminati a uitate pdoctrinam
one hic qr sicud qr una tn e
fides de imprtibz qr i futis
a pteritis li mag clarita sic
exemplificata i eis q secute
exemplu qr i eis q pcesserunt
ex aduetu sicud nouu testa-
metu clarius e qr uet Cre
n. tenemus nos esse factu an
tiq pres credebant ee futu
exceptis illis articlis qui
ad hic restant coplendi sic
e r. mortuoz a iudiciu e
tum a remuneratio bonoz et
pniti reproboz De [illegible] fidei 19

De articulis fidei 20

Fides intra bona fidei
a hore = Ostendat vij de
luc magis e fides tu
te sal fe = Nuc pgat actu
fide pficatus corda coz = Cot.
mundu pugnat heb. x1 = Oci

per fidem vicere regna. Postulabat in
precem vnum comiti. magna ē fides
tua. Preueniat dat apostolus ty-
at sp in fi. de moysis stās tpā
gtempnit heb. fide moysis gran-
dis effectus negauit se filium
filij pharaonis. Justificat apostolus
Credidit abraham deo et repu-
tatum ē ei ad iusticiam. beificat
vnde quia vidisti me thoma
credidisti. Opus fundamenti fi-
dei edificat quedam aurum gte-
plationis. q q gtemplatur sine fide
q. q. intrat mole sole sin oculis
quedam argentum predicationis qr
q predicat sine fide non loquitur
eum qsi ... deum ē fidele sermone
quedam lapides preciosos bonorum
operum qr q bene operatur sine fide ē sicut
q fabricat structuram sup arena.
Item alij edificant lignum s. a-
more ardiore carnalium alij
fenum s. fumum delectationum car-
nalium alij stipulam s. ociosorum
verborum et operum et sermonum isti quedam
saluantur. mito fundamenti sit
tam. pigne q expurgetur edifi-
cium n ydoneum tamen fundamen-
to fides quosdam effectus ...
et principales ut ē facere filios
dei et facere dignos vita eterna
et facere filios deo et purgare
animas animabus peccati sine et fide
habent et sunt isti effectus ad eo ali-
os effectus scilicet uolutaros et ...
os ut ē credere et diligere opera alia
virtutum et imputare ... suo ...
et isti effectus sunt ablo arbitrio

De articulis fidei 20

[I]nrespectus ... ad eos
q symbolum ediderunt
et articuli sunt xiiij ad nu-
merum xij apostolorum. Dicunt
quidem q ... sunt ... Sunt
tue articuli sunt xiiij ... vij spe-
ctant ad diuinitatem et vij ad hu-
manitatem et hi significati sunt
in xiiij stellis et in vij candela-
bris aureis in quorum medio am-
bulat filius hominis. Sunt igitur vij
articuli fidei q pertinent ad diuinitatem
primus ē esse vnum deum i. Credo in
deum 2us ē patrem esse deum i. patrem
omnipotentem 3us filium esse deum i. et
in ihesum christum filium eius vnicum 4us est
spiritum sanctum esse deum i. Credo in spiritum sanctum.
Sunt ... predicti articuli ... sunt de ui-
tate dne ecclesie et vnitate ...
vus ē credere remissionem peccatorum hijs
q sunt in ecclesia i. Sanctam ecclesiam ca-
tholicam. sanctorum communionem. remissionem peccatorum. vjus ē mor-
tuorum resuscitatio ibi carnis re-
surrectionem. vijus ē bonorum remuneratio seu
... malorum punicio
i. et vitam. et isti tres ultimi ar-
ticuli ad diuinitatem pertinet quia
virtute diuinitatis sic peccatorum re-
missio. et ē anime vivificatio et
corporum ... simul et anime
glorificatio. Alij vij sunt articuli q
pertinent ad humanitatem primus
ē eundem filium dei esse conceptum de
spiritu sancto i. Qui conceptus ē de spiritu
sancto 2us ē filium dei esse natum ex
matre virgine i. Natus ex maria
3us ē filium dei pro nobis mortuum
in cruce i. passus sub poncio pylato
cru. mor. et sepul. 4us ē filium dei
descendisse ad inferos ...
i. descendit ad inferos vus ē filium dei re-
surrexisse i. tercia die resurrexit a mor-
tuis. vius eundem ascendisse ad patris e-
qualitatem i. ascendit ad celos. sedet ad
dexteram dei patris omnipotentis. vijus est
filium dei iudicaturum bonos et
malos i. inde venturus est iudicare vivos et mor-
tuos. Isti xiiij articuli colliguntur de sim-
bolo q apostoli ediderunt. Articulum
primum et secundum de deitate posuit
petrus. Item andreas 3m. bar-
tholomeus 4m. symon 5m. thadeus
6m. mathias. Item primum arti-
culum de humanitate posuit ia-
cobus maior et 2m. Item io-
3m thomas 4m matheus 5m
iacobus minor 6m phylippus
et sic simbola primum apostolorum 2m
nicene concilij 3m athanasij primum

fratrum est de fidei instructione 2ª ad fi-
dei explanationem et fortis 3ª ad
fidei defensionem. Nota quod aliud est credere
deum et aliud est credere in deum aliud credere
deo. Credere autem in deum est credendo
amare eum et credendo in deum ire
et membris eius incorporari.
Credere vero deo est credere verbis eius.

De spe 21

Spes est certa expectatio futurae
beatitudinis ex dei gratia et
meritis praecedentibus proveniens. In
hac diffinitione non sumitur certitudo
demonstrationis quae plene vim praebet
consensui sed certitudo opinionis quae
vim praebet consensui propter rationem probabilem
nondum tamen cum omnibus sed cum fortitudine.
Hujus autem expectationis causa principalis
est dei gratia et non meritum. Merita quia et
opera meritoria non sunt meritoria nisi ex dei
gratia. Sine meritis tamen sperare non est spes
sed praesumptio. Augustinus secundum praesumptionem secundum virtutes
spei diffinitur sic. Spes est au-
dacia animi concepta de largi-
tate dei. Hujusmodi vitiis
certa probabilia multa. Inter fi-
dem et spem est differentia quia fides
non est de praesentibus et de futuris.
Spes autem de futuris tantum. Fides
est de bonis tantum fides et malis.
Spes autem de bonis tantum fides est
de bonis tam sibi quam aliis. Spes
autem est de bonis sibi tantum convenientibus
tantum. In hoc quod tamen fides quam spes
de invisibilibus est certitudo spei
ex operibus oritur scilicet ex divina lar-
gitate ex fundamento meritorum
et praegustatione eternorum. Nota quod spes
proprie est in viatoribus sic est cum certitudine
opinionis ut dictum est. Spes
autem eorum qui sunt in purgatorio et qui
sunt in limbo est cum certitudine scientiae
vel declinat aliquantulum a spe
proprie dicta. Spes vero quae fuit in
Stephano qui vidit caelum apertum
et quae fuit in Paulo qui dixit: Scio
cui credidi etc. et quae fuit in Adam
ante peccatum fuit cum certitudine visio-
nis cum satis debiliores quam in

caelo. Unde spes sic suscepta ad hoc
est minus proprie suscepta dicta. Ex
hoc patet quod in patria non est spes
quia beatitudo est omnium bonorum simul
tota possessio. Unde et nichil est
quod futurum speretur et hec satis sic futura
vel eorum propriorum cum prius est
congregatorum. Spes autem sic fu-
turum respicit et putat capacitatem
rei quae congregationis prout spes proprie
sumitur. Duplex est spes scilicet sufficien-
tiae et prime auctoritatis primum
ponendum est in sanctis prout in solo
deo et hec est exemplorum scilicet veniae per sanctos. In
te domine speravi et per sperantes
in domino in aeternum gloriae. Qui sperat
in domino salvabitur. Effectus
spei est multiplex. A tribulatione liberat
per hunc sperat parvus in terra
exemplum de Susanna et Danie-
le. Confortat. Machabaeus ponen-
tes vii filios suos uno die tempore
aspiciens bono animo ferebat propter spem
quam in deo habebat mente ele-
vabat ibidem. Qui sperat in domino
mutabit fortitudinem sicut psalmus. Qui
salvos facit sperantes in te
conpellit misericordia psalmus. Oculi omnium
sperant in te domine. Spes autem
comparatur multis rebus scilicet galee
lecti thessalonicensis et galeam sa-
lutis. Anchorae Hebraeorum de spe dicitur:
quam sicut anchoram habemus animae
spem vitae ac firmam. Medicinae
psalmus. Sperans in domino non infir-
mabor. Gemma pulchra gemma
carissima expectatio postulan-
tibus solacium Hebraeorum ut fortissimum
solacium habemus qui confugimus ad te-
nendum propositam nobis spem.
Clavis glossa super illud psalmi: Sperate
in domino propter spem intratur ad vi-
dendum id quod creditur. Lignum vitae
in apocalypsi. Sed certe hominibus cor-
rupti sunt. Spes illorum immortali-
tate plena est etc.

De caritate 22

Caritas secundum apostolum dif-
finitur sic: Caritas est

finis precepti de corde puro conscientia

bona et fide non ficta et ponitur

hic finis consumationis quia karitas est

consumatio sive perfectio omnis precepti

preterea dicitur finis intentionis preceptorum

quia omnis operatio que fit in preceptorum ten-

dunt ad caritatem ut magis ac

magis habeatur. de corde puro id est

in altum puro dicit glossa et summitas

hic intellectus per actum intelligendi

secundum quod caritas motus caritatis puto

in quibus magis deum intelligit

tanto plus diligit non alias impedit

et tantum hic propositio denotat

causam efficientem et conscientia bona

id est spe quia qui hic puritatem conscientiam

se tenet sperat et fide non ficta id est

simulata vel non fragili sed

inter adversa forti per spiritum in libro de

vita contemplativa describit carita-

tes sic caritas est ut michi vide-

tur recta voluntas ab omnibus terrenis

ac presentibus prorsus aversa deo

iuncta inseparabiliter et igitur ig-

ne quodam spiritus sancti accensa et ad quam

refertur aliena id est inquinamenti omnis

extranea corruptionis nescia

nulli vitio mutabilitatis ob-

noxia et super omnia que carnaliter

diliguntur excelsa affectionum po-

tentissima divine contemplationis avi-

da in omnibus semper invicta ¶ Summa

actionum bonarum salus morum

finis celestium preceptorum mors

criminum vita virtutum virtus pug-

nantium palma victorum sanctarum

mentium arma causa meritorum bono-

rum perfectorum sine qua nullus deo

placuit cum qua nullus potuit nec poterit

fructus amplius lecti in proficien-

tibus gloria in perseverantibus

virtuosa in inimicis operata in omnibus

omnino fidelibus etc. quia qui est bonum

operis urget ¶ Caritas quantum ad

actum quoad mores diffinitur primo

sic ab ute. hugo de sancto victore caritas est

dilectio qua diligitur deus propter se

et proximus propter deum et in deo secundo sic

¶ Quando est caritas in amatore co-

pulans amatum cum amato tertio

sic secundum augustinum ¶ Caritas est virtus qua

videmus deum et perfrui desideramus quarto

sic secundum augustinum ¶ Caritas est quasi animi mi-

rissima affectio est liberorum diffinitionum

primum dicitur in comparatione ad deum secundum

in comparatione ad eius passionem tertium in

comparatione ad terminum eius quartum in comparatione

dilecti ad dilectum

Differentia inter caritatem et inter alios amores

Amor triplex est scilicet gratuitus

naturalis et vitiosus ¶ Amor

gratuitus laudabilis est quia vir-

tuosus et hic finis principalis et bonum

incommutabile hic dicitur in amicitia

et concupiscentia secundum amicitiam diligit

quis deum purissime non respiciens

utilitatem suam sed bonitatem amat

hic modo homo plus diligit deum quam

se ipsum secundum concupiscentiam non dili-

gis deum quia remunerationem meam ex-

spectat ¶ Amor naturalis nec lauda-

bilis nec vituperabilis est et hic finis

in dignitate vel utilitate propterea iste

similiter dividitur in amicitia et concupis-

centia secundum amicitiam hic amatur nos

et magis perfectionem et magis conservationem

et magis ea quam magis sunt necessaria ut

exemplum per se totum corpus exponimus hic

quibus nobis est et bonus secundum concupiscentiam

non diligimus deum nisi inter ferventer vel

ferventer quia hic amatur non diligi-

mus propter se sed propter usum eius hoc modo

diligit plus homo se dilectione naturali

quam deum ¶ Amor vitiosus vitupera-

bilis est quia peccatum et hic finis volup-

tas carnalis sive dilectio in carnalibus

hic amor et dividitur in amicitia et in

concupiscentia secundum amicitiam dilige

hic amorem dilectionem carnale propter se hic

in nobis non habetur secundum concupiscentiam non

diligimus voluptatem carnalem propter nos

¶ Amor autem naturalis est scilicet naturalis generatio

sepius ergo parentes iocundum ergo

socios iustos ergo omnes viventes

ergo in virtutes ¶ Deus ergo

deum ¶ Item differentia inter amorem et di-

lectionem et caritatem quia amor est

naturalis ut dicitur amor quasi actorum

unio que generat appetitum incarnationis. Dilectio est amor proximi et dicitur dilectio quasi duos ligans, scilicet in amante et amatum in amorem ut sic mutuo se diligant. Caritas est amor in deum qui animum dedicat et indicat sibi eandem; unde dicitur caritas quasi cara unitas, vel quasi carens carne, deo faciens similem. Et dicitur in te pro eo quod amans deum propter se diligit eum super omnia. Diligere caritas ex utroque complectitur, scilicet propter se et super omnia. Diligere deum multipliciter differt a dilectione proximi, quia diligere deum est velle ei bonum quod habet, scilicet quod sit omnipotens et summe bonus et huiusmodi. Item diligere deum est velle et precepta facere cum intentione fruendi eo. Item deo diligere deum est velle ipsum possidere et possideri ab ipso. Item diligere deum est voluntatem dei voluntati sue in omnibus preferre. Diligere vero proximum est velle sibi scilicet bonum non precium sed premium. Item diligere proximum est successivum bonum ei optare et querere. Item diligere proximum est idem velle et idem nolle in bono. Item diligere proximum est velle ei sicut sibi. Item dicit enim dilectionem dei et proximi quia diligimus deum in se et propter se, proximum vero diligimus in deo et propter deum. Cum dicimus esse duplicem caritatem, scilicet dei et proximi, hec duplicitas non intelligitur quantum ad habitus sed quantum ad actus, quia uno habitu caritatis et diligitur deus et proximus. Caritas quandoque dicitur habitus, apostolus: Caritas dei diffusa est. Quandoque motus, Cant.: Ordinavit in me caritatem. Quandoque signum, unde comparationem caritatis [illegible] hoc est signum caritatis. Quandoque autem premium in eternitate. Ideo deus caritas est, et sic sumitur pluraliter, quandoque singulariter, et sic [illegible] dicitur [illegible] dicitur caritas quandoque perfusio caritatis, unde dimissa sunt ei peccata multa.

Quibus rebus comparetur caritas 24

Caritas peccatum expellit, unde Luc.: Dimissa sunt ei peccata multa. Legem custodit, apostolus: Qui diligit legem custodit. Apostolus: implebit deum bonum [illegible]. Item qui manet in caritate in deo manet, et ponente deum [illegible] ornat, apostolus: Caritas paciens est, benigna est. Perfectionem adducit, apostolus: Adhuc excellentiorem viam vobis [demonstro]. Ad gloriam ducit, Ideo si quis diligit me et cetera. Et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Dilectio dei dignum facit et efficit. Ideo si quis diligit me diligetur a patre meo. Caritas in cordibus nostris diffunditur cum ad proximum dilatatur; effectum infundit [illegible] et [illegible] infundit [illegible] gratie. Infundit per opera perfectionis et supererogationis. Per caritatem venit deus ad homines in incarnatione et in homines in gratie collatione. Per ipsam caritatem homines eunt ad deum bona operatione et perveniunt ad deum in glorificatione. Amoris est vulnus quod in intima cordis penetrat. Cant.: Vulnerata caritate ego sum. Languidum facit et per desiderium egendi cum amato. Cant.: Amore langueo. Inebriat: sic enim facit amantem quod sui ipsius et omnium immemor propter illum obliviscatur. Cant.: Comedite et bibite amici. Liquefacit, quia cor in deum dulcedine sic resolvit quod appetitum cum appetibili unibili faciat unum. Cant.: Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est. Amor habet vim diffusivam in bonum operationis, unitivam in proximi dilectione, transformativam ut in iustificatione. Item Augustinus ostenditur quod vim habet diffusivam ut patet in creatione, unitivam ut patet in incarnatione, transformativam ut patet in glorificatione.

De excellencia caritatis 25

Caritas est bonorum principium quia adeo in ipsa ad bonorum finis quia propter deum [illegible]. Caritas dicitur bone operationis principium quia movet ad illud [illegible]. Caritas operatur magna si est medium quia

operam informat. Tercio dicitur quia sicut forma
operam dirigit ad finem debitum producit.
Et non caritas finis dicitur [illegible]
quia triplex est finis scilicet consumationis, consup-
tionis, caritatis. Primo modo caritas
est finis preceptorum quia illa consumit. Secundo
modo caritas est preceptorum quia illa
perficit. Tercio modo caritas vincit certat quia
et ipse deus est finis omnium laborum sed
vincit certat deus est terminus quia gesta-
de quo terminus a quo gesta. Caritas
dicitur forma virtutum multis. Primo quia mo-
vet omnes virtutes ad opera ex-
ercitia per quam perficiuntur virtutes et merita
augentur. Secundo quia omnes virtutes movet
ad finem caritatis scilicet ad bonum. Cari-
tas autem licet bonum per finem debitum
et obiecto alie autem sunt bonum
non per obiecto sed per finem tamen et ille
finis virtutum perfectionem denotat.
Tercio quia caritas augmentat delecta-
tionem ut virtutum et tollat fastidium
et allevat honera operum ipsorum desi-
derium. Quarto quia complet eas et perficit
non quidem in esse nec perfecte esse gratuito
et merito. Caritas multis rebus
similis dicitur quia comparatur auro quod for-
nace tribulationis probatur. Amore
quod sequitur dies eternitatis [illegible]
[illegible] in qua [illegible] ar-
bori perfecte bonos fructus proferenti.
Alie ad celestia sublevanti
bitumini arcam deo coniungenti.
Clavi celum aperienti. Ceme-
nto de [illegible] cordium capi-
ti sensum et motum influenti.
Caritas influit sensum [illegible]
mendi aliis virtutibus. Influit
sensum et motum vel affectum moven-
di [illegible] dici mentem illuminat
cibo bonum deo exhibenti. [illegible]
deo [illegible] [illegible] quibus vo-
luptatis ab aquis eternitatis
dividenti. Fonti mentem irriganti.
Gladio flammeo paradisum
custodienti. Igni affectum accen-
denti. Iugo suavi [illegible]
manna de celo descendenti. Rose
rubenti [illegible] [illegible]

quod assumo [illegible] transmittenti ut
sic mittantur et conficiantur in bono.
Soli fulgenti. Thesauro latenti.
Vinculo unienti omnes diligendi
et dilectos colligenti. Vino inebrian-
ti. Vesti peccatorum multitudinem co-
operienti. Unguento [illegible] letificanti
[illegible]

De excellentia caritatis 26

Caritas excellit alias
virtutes in multis. Primo
in dei conformitate. Deus di-
ligit eos qui ipsum prior dilexit
nos. Secundo in spirituali dignitate quia si-
cut caritas est regina virtutum. Tercio
in preciositate quia est aurum de [illegible]
Quarto in speciositate quia est planeta
veneris [illegible] pulchritudo corporis
hominis est in decenti membrorum or-
dinatione et venustate coloris sic
et pulchritudo anime est ex decenti
ordinatione actuum et [illegible] venusto
quam facit caritas in anima cum ac-
tibus in ordinatis [illegible] et ve-
nustatis. Quinto in supportatione laboris.
Augustinus: Omnia gravia et immania levia
facit amor. Sexto in victoriositate.
Caritas autem fortis est ut mors dilectio.
Septimo in utilitate. Augustinus: habes
caritatem et habes quod nihil. Octavo in dul-
cedine quia caritas per actum suum
facit delectari nos in deo non solum
nos [illegible] sed et invitat.

De signis dilectionis 27

Signum dilectionis est hoc quia
amicus amicum libenter audit,
libenter de ipso loquitur, sepe
de illo cogitat cor, et res pro
illo exponit. Offensam cavet.
Offensum placat. Congaudet prospe-
ritati, condolet adversitati. Gaudet
de suis [illegible] dolet de absentia.
Diligit et odit quod ille concedit.
Ei placere timet displicere. Alios
ad alios ad eius amicitiam invitat. Munera
ab eo data non alienat. Consilia
ac deserit [illegible] ab eo fiducia-
liter. Qualiter quis scire possit utrum
habeat caritatem. Respondeo quod nemo sci-
ut scit non habere caritatem ut quis sit

mactu peccandi vel in proposito
Quidam dubitant se habere quia vocis
puncti peccare ut sunt illi qui incipiunt
facere quod in se est. Quidam putant
se habere sicut qui multa bona opera fa-
ciunt vel fecerunt et diu absti-
nuerunt a peccato ad hunc cum absti-
net motus cupiditatum et ymma-
ginationes cogitet. Quidam experi-
unt se habere caritatem ut illi qui
gustant divinam dulcedinem in
quibus fomes videtur extinctus est vel
quasi quod vel bona faciant vel affectant
Quidam certi sunt se habere ut quibus
deus revelavit qualis fuit
paulus **De gradibus amoris**

Gradus amoris sunt isti
primus est diligo me propter
me. Iste amor non est
bonus. Secundus est cum diligo deum propter
me hic est incipientium et est
bonus sed principaliter fit est deus. 3us
cum diligo deum propter se .i. quia bonus
quia talis amor ymo tamen ordo
.i. deceptor deum respicit. 4us cum
diligit me propter deum hic est optimus
quia in tali amore nichil querit homo
de suo et in se ipso sed solum
quod dei sunt. Super omnia diligendus
est deus quia cum sit primus ex quo ipse
est summum et hoc ipse quod summum
bonum summe est bonum et hoc ipso
beatificatum quod summe beatificatum
est summe bonum est summe beati-
ficatum et hoc ipso summe fruendum
et hoc ipso est ei summe per amorem
inhaerendum et in eo cetera in summo
quod extendendum. Tria generaliter diligun-
tur .s. utile delectabile honestum propter
primum diligenda est vilitas quia uti-
lis propter 2um diligenda est virtus quia
honesta propter tertium diligendus est
maxime deus quia delectabilis. Ideo
propter quod omnia diligendus est deus quia
ipsum diligere utile est et delectabile
et honestum. Gradus caritatis
in quibus ipsa tollit peccatum sunt
isti. Primo tollit caritas peccatum
mortale non quantum ad habitum sed quantum

ad actum liberat n. a peccato mor-
tali non a peccati causa di in id primo
caritas tollit peccatum mortale quantum
ad actum et habitum sed veniale nec
modo fit per maliquibus sanctificatis
tertio tollit peccatum mortale caritas
utrumque modo et peccatum veniale quo ad
actum sed non quo ad habitum et talis
fuit caritas in beata virgine et in
corpore et post cum n. fuit et ipsa
sublatus fomes peccandi totaliter
tollit caritas utrumque utroque modo
et in super omnem miseriam sed hoc
fiet in patria perfecta est caritas que
est habens magna motu in exterior
duceta opera exterior sollicita modi
ce stabilitata fervore discreta dulce
dine consolatoria diligendus est deus
toto corde .i. intellectu sine errore
tota anima .i. voluntate sine contradictione
tota mente .i. memoria sine
oblivione &c. **De ordine amoris**

Ordo caritatis secundum augustinum est
diligere primo quod supra nos
est .i. deum deinde quod nos
sumus post hoc iuxta nos .i. proximum
ultimo quod nos iuxta est .i. corpus proximum
in eodem gradu tamen dicitur corpus
proprium quia vero quod unum tenet in fe-
cis boni respectu spiritus unius hominis a
nobis diligendus. Post deum primo parentes
3o filii post domestici ultimo
inimici sed hic de exhibitione quidam
intelligunt. Aliquis diligitur alio
magis inter s. maiori affectu sicut
super omnia diligendus est deus sed inter
homines magis diligendi sunt parentes
quam filii. Deinde consanguinei secundum
gradum cognationis maiori affectu sit
plus diligendi sunt filii quam parentes
sed quia parentibus parentibus prius
subveniendum est magis indigenti
ad maiorem quam sit magis dili-
gendi sunt quod magis ad quam se simi-
liter ad maiorem gloriam sic dili-
gendi sunt secundum gradum participandi bonum
gratie. 2o quod idem ordo dilectionis
et nunc et gratie sed excepto quod homo
dilectione naturali magis diligit.

se quis diligit s(ecundu)m eg(o) ē inductione
gratuita · perfecta d(icitu)r idē ordo ē
caritatis q(ui) s(ecundu)m aug(ustinu)s ē i uia et
erit i patria q(uia) cū gl(ori)a perficiat
naturā q(uo)d ꝙ n(on) ē i imperfectionis i uia
manebit i gl(ori)a

De dilectione proximi 30

Mutuo debent se homines di-
ligere q(uia) omnes s(un)t membra
vnius corporis ꝙ mistici
q(uia) vno spiritu s(an)c(t)o uiuificant(ur) spiritua-
liter ut vnimur q(uia) vnam fidem
habent q(uia) vnum baptismum re-
ceperunt q(uia) vnum patrem habent ꝙ
deum et tendunt ad vnum regnum
Dilectionem proximi suadet nobis na(tur)a
ū · Vnicuique uolucr(is) ut sit no
ho · et Jnus septime et vij diliges
gentes deorum diligunt tum et Exemplum est
eius q(uia) sicut sancti congaudent · melius
est diligere quam diligi q(uia) duplici
ratione · primo ꝙ diligens scit
quid diligit nescit s(ecundu)m eius 2o q(uia)
diligens proprie virtus est s(ecundu)m ꝙ dili-
gitur aliene 3o q(uia) cum diligimus
alios obligamus cum nos diligimus
alijs obligamur 4o cum diligimus me-
rit(um) nob(is) cum aut diligimur alij
merentur sibi ꝑ dilectionem proximi effi-
cimur imitatores ꝙ Jo li(bro) ē preceptum
cu(m) meum ut dili(gatis) et c(etera) · Salua-
toris discipuli Jo · misit congregauit
eos q(uia) mei estis discipuli · Co-
templatores dei Jo Amici dili-
gunt meum sum ideo manet
et vide diligunt · Societatis firma
vel ē vox pollicitationis plu(ri)mum ne
soli q(uia) si ceciderit ad pertinere
consolationis pos · Ecce ꝙ bonum
et ꝙ io(cundum) et perten(dere) exercitatoris
Sen(eca) · Spante oculos ponendo
ē alijs cum exsecutione pri-
ceus q(uia) n(on) ad gloriam pertinet non
congreges plu(ri)mum commoditate sem-
per augetur ignis

De dilectione inimicoꝝ 31

Circa dilectionem inimicorum
notandum est dilectio est affectus
talis dilectio effectus
dilectio affectus duplex q(uia) alia est in
nocentie alia beneficentie dilectione
affectus i nocentie tenemur di-
ligere inimicos q(uia) n(on) debemus ei
optare malum m(od)o quo malum
s(ecundu)m quod non eius expediens ē uel
rei publice affectus dilectionis
beneficentie duplex est s(cilicet) principal(is)
et secundarius Principalis est uelle
diuinitate et optare bonum spirituale
sicut est gratia et gl(ori)a hoc in tenemur
diligere inimicos · Affectus aut(em)
dilectionis beneficentie secundarius est
optare i inimicis temporalia bona
hoc non semper non tenemur diligere
i inimicos q(uia) n(on) semper expedit
eis habere bona temporalia Eodem
m(od)o distinguendum ē de dilectione
effectus q(ue) similiter ē i nocentie et
beneficentie primo n(on) tenemur omnes
diligere inimicos q(uia) tenemur
eis n(on) malum inferre n(isi) forte
pro bono p(ro)prio uel rei publice
2o distinguendum est de dilectione bene-
ficentie q(uia) si ē beneficium spirituale
necessarium ad salutem eius tenemur
i inimicis istud impendere sicut ē
orare p(ro) eis n(on) quidem i speciali s(ed)
i communi · i · s(cilicet) ut n(on) excludamus
eos ab omnibus generalibus Si n(on)
ē beneficium temporale ad hoc n(on) te-
nemur n(isi) in casu necessitatis Ratio autem
quare duplicitate possumus habere inimi-
cum s(cilicet) p(ro)pter et exemplum Jgitur inimicos
p(ro)pter benefactorem perfectionis ē n(on) i quantum
beneficium ipsius uel alteri occa-
nat · notandum sit q(uia) in talibus
ad aliquod beneficium ē utile
Jnimico aut(em) ē beneficium
spirituale perficitur et melius ē n(on) quam
p(ro) beneficium s(ecundu)m beneficiendo spirituale
reconciliando esse · Exponentibus p(ro)pter
ꝙ optare bona temporalia i ini-
micis esse imperfectionis ē n(on) peccatum
eius s(ecundu)m quod s(cilicet) ordinatur p(ro)pter hoc quando
tenendi Jnimicis non p(ro)pter optare
bona temporalia perfectionis ē n(on) peccatum
s(cilicet) quando putantur eis uel alijs for-
nocumenta Sed non ꝙ s(ecundu)m amicum

diligere magis debitum tamen inimi-
cum diligere est magis meritorium re-
missionis pene et huius ratione dif-
ficultatis et alia multa valent
primo quia magis attenditur ad perfectionem
maioris virtutis est quia magis
contineri 2o quia motus caritatis
diligere inimicum magis est meri-
torium remissionis pene et huius
ratione difficultatis sed inimicum
sit meritorium vite eterne ratione
caritatis. Amor non naturalis
fluctuacionis facit motum caritatis
sicut dispositio materialis confert
forme 3o quia inimicum diligere ex
perfectione est caritatis signum quia quomo-
tum necesse est valde difficile
est nisi assit gratia propria virtute non
Ideo quia isti dant et unica facta non
dz reconciliacionem que ex debito
naturalis subsistit compleret debitum
perfectionis unde dicit crisostomus dampnat
talis dz reconciliacionem que ut
dupliciter conetur consequatur utrum
quia inimicum passum est aletum quia
prior rogauit. De virtutibus cardinalibus [illegible]

Per virtutes cardinales
rectificatur anima in suis viribus in-
bus nam prudencia rectifi-
cat rationalem fortitudo irascibilem
temperancia concupiscibilem. Iusti-
cia rectificat vires praedictas nomine iu-
sticie comprehendit non solum iusti-
ciam spiritualem que est in commutacioni-
bus vel in distribucionibus sed etiam in-
stitiam legalem que est omnis virtus
prout eius actus ad proximos
ordinantur ad iusticiam generaliter
est omnis virtus prout eius actus
pertinent ad debitum obedientie pre-
ceptorum. Ipsa autem iusticia genera-
lis comprehendit omnes virtutes or-
dinatas ad proximum ut est liberali-
tas et ordinatas ad se ipsum
sicut est prima et ordinantes ad
deum sicut latria pietas et obedientia
et ideo hec iusticia dicitur cardinalis
virtus quia non tantum est virtus specialis
sed et generalis comprehendens totam

ac rectitudo cum ipsa dicatur rectitudo
voluntatis. Item per virtutes car-
dinales homo in operibus iusticie
et quasi vite armatur. primum sic dupliciter
quia iusticia quo ad se per prudenciam
2us et sic dupliciter quia homo armatur
in prosperis per temperanciam et in adversis
per fortitudinem. Item dicit augustinus
quod prudencia est in eligendis for-
titudo in tolerandis temperancia in utendo
iusticia in distribuendo. Item
dicit augustinus quod prudencia in preca-
uendis insidiis iusticia sub-
ueniendo fortitudo in perferendis
molestiis temperancia in tedio
ad delectacionibus prauis. Item dicit
augustinus Innumerabilis fuit ex suc-
cedit prudens contemple fortitudinem
in finitatis ad hanc temperancia
mensura dilectionis iusticie de-
bita ordinatio ad deum et ad
proximum. Iste quattuor virtutes ap-
pellantur cardinales quia sicut
hostium vertitur in cardine ita in
hiis vertitur et regitur vita hominis
moralis et politice quia homines or-
dinant in ea tamen concluditur
et humane ex humano studio
acquiruntur. unde dicuntur infundi
appellantur et consuetudinales quia
non ex uno actu sed ex consuetudine
nascuntur. vel quia honestas humana
se magis exercitat in virtutibus
istis et statorum deuocio se magis
exercitat in virtutibus theologi-
cis. Item virtutes sunt secundum
gradus suos perfectionis sed quas alius
possidet incipientes alii pro-
ficientes et alii perfecti Dicitur
non [illegible] Iste virtutes politice
sunt quia regunt vitam hominis quia ad
opera exteriora pertinet pugnat
et vincit et hic in incipientium per-
gredere dicitur sunt quia ista sunt in
victoria victorum et consistunt
prima inter primam extra et sic sunt
proficientium dicuntur purgatiue
sunt quia de meritis viciis que
exercet homo ita ex isto primi-

motus insurgunt et hec non pertinet ad perfectos. Exemplares dicuntur que sunt in mente divina nam sicut omnium rerum in deo exemplaria sunt ita et ydee virtutum consistunt ideo.

De prudentia 33.

Prudentia secundum quod est virtus politica est ut ait Macrobius ad rationis normam que cogitat que agit universa dirigere ac nichil preter rectum velle vel facere. Prudentia vero secundum quod est virtus purgatoria est ut idem ait est mundum et omnia que in mundo sunt divinorum contemplatione despicere omnemque anime cogitationem in sola divina dirigere. Prudentia autem secundum quod est virtus purgati animi est sola divina agnoscere et ea tanquam nichil sit aliud intueri. Prudentia secundum quod est exemplaris est mens divina cui omnia nuda sunt et aperta. Partes prudentie secundum Tullium sunt intelligentia, memoria, providentia. Intelligentia vero est per quam animus perspicit ea que sunt. Providentia autem est ut idem Tullius ait per quam videtur aliquid futurum antequam factum sit. Memoria est per quam animus repetit illa que fuerunt. Ambrosius: Duplex est iudicium rationis scilicet discretum et quo ratio iudicat diffinitum. Iudicium discretum est quo ratio iudicat aliquid faciendum vel non faciendum. Iudicium vero diffinitum est quo ratio imperat aliquid fieri et non fieri et istud est verum. Verum in primo iudicio habet scientia et ad operationes bonas ut consiliarius. In secundo vero iudicio sed habet virtus ut imperator. Prudentia habet regere ceteras virtutes in actionibus suis secundum omnes partes philosophie moralis que sunt ethica sive monastica et yconomica et politica quarum prima scilicet ethica instruit mores quoad se ipsum, secunda yconomica familiam disponit, tertia scilicet politica urbes et regna regit. Triplex est prudentia: prima est cordis et hec est in dispositione presentium et sana cogitatione preteritorum et in provisione futurorum. Deuteronomium: Utinam saperent scilicet presentia et intelligerent futura preterita ac novissima providerent scilicet futura. Secunda oris et hec est in moderatione sermonum. Proverbiorum: Qui moderatur labia sua prudentissimus est. Psalmus: Pone domine custodiam ori meo. Tertia est operis et hec consistit ut ait Tullius in fuga mali et electione boni. Proverbiorum: Declina a malo et fac bonum. Ad illud quadruplex alia prudentia dicitur: prima est in temporalibus congregandis, secunda in [illegible] eternis, tertia in obsequiis divinis. Affectum prudentie et actus ad illud virtutum dirigere sicut supra dictum est. Ambrosius: Discretio non est virtus sed quasi auriga virtutum. Nolle fallere nec falli posse. Seneca: Res probante estimatione [illegible] et prudentiam invenies si omnia estimes prius si dignitatem rebus non opinione multorum sed ex natura constituas. Nobis commissa ad dei gloriam et proximi edificationem dispensate. Luce: Quis putas est servus prudens. Ad Immutabilitatem fige [illegible] in quibus debet proficere debes [illegible] quod [illegible] incipe.

De temperantia 34

Temperantia secundum quod est virtus politica est nichil appetere penitendum in nullo legem moderationis excedere sub iugo rationis cupiditatem domare. Temperantia secundum quod est virtus purgatoria est omnia relinquere in quantum patitur natura que corporis usus requirit. Temperantie secundum quod est virtus purgati animi est terrenas cupiditates non reprimere sed penitus oblivisci. Temperantia secundum quod est virtus exemplaris est quod in se perpetua mentis intentione conversa est. Partes temperantie secundum Tullium sunt tres scilicet continentia modestia et clementia. Continentia

secundum eundem tullium est virtus per quam
cupiditates consilii gubernatione
reguntur. Clementia est per quam motus
animi in aliquem odium temere concitati
comitate et lenitate retinentur.
Modestia est virtus per quam pudor
honestatis caram et stabilem com-
parat auctoritatem. Species temperantie
sunt tres scilicet sobrietas continentia mo-
destia. Prima consistit circa gus-
tum in quo ponit modum sobrietatis
2a circa tactum consistit quoniam ad-
modum gravante quia ibi ponit modum
castitatis sed non solo vehementem
appetitum consuetudinis se in omni specie
gravantur. Isti autem restringuntur
per sobrietatem et continentiam. 3a con-
sistit in dictis et factis factum autem
prout hic accipitur pertinet ad quinque
sensus et quantum ad ceteros sensus scilicet
visum auditum olfactum pertinet
et hic factum ad tactum non quidem
qui est gustus sed ad actus tactus quorum
organa sunt manus ad percutiendum
vel capiendum et pedes ad ambu-
landum. In moribus istis modis po-
nit modestie dignitas conservatione
similiter est quasi quedam decoratio quia sicut
in vestibus forum decoratio est quia
non sit est in moribus plus concor-
datur modus quem ipsa actio per hoc
exprimatur soli in medio pla-
netarum est et decentior est et omnis
motum simulat quia medium te-
nere bene dicitur quia ubi nos
meminimus sed a dubiis et non con-
templatur aliquis. Istud patet in illa
muliere que obtulit duo minu-
ta et magis commendata fuit
quam qui magna dona miserunt
in gazophylacium. Vicos(?) appe-
titus refrenat sicut super-
dictum est unde comparatur freno et
remo et lime que superfluum ru-
biginis tollit de ferro. Actiones
comparat sicut quia apostoli instruunt dicens
rationabile sit obsequium vestrum.
Medium servat ut dicitur tene me-
dium si non vis perdere modum.

De hoc medio dicitur medio
tutissimus ibis. Istud medium
voluit nos dominus tenere quando
fecit evam non de capite nec
de pede sed de costa et quando fecit
hominem primum corporale primum
spirituale non dignitate nec esset
sub natura angelica et super naturam
corpoream sedit in medio doc-
torum quod assimilat quod stetit in
medio discipulorum sedit in
medio doctorum suspensus est
medio latronum locatus est in
medio altaris in suis et aliis
Johannes in apocalypsi ambulans in
medio candelabrorum aureorum
Natura quidem servat quia non in me-
diis deleta percepimus cor
per visum physici. Excellentia fe-
sanctorum corripit cor sensus
feruel etiam cibat unum comparatur
comparatur ligno vite quod erat in
ligno paradyso

De fortitudine 3a

Fortitudo secundum macrobium
prout est virtus pollicita
tum est super periculi mo-
tum agere nichil quod non expediat timere
tollerare fortiter adversa ut pro-
spera fortitudinis pugnatore et
animo non tiram corpore virtute nec
altitudinem ab homine fortitudinis
pugnanti animi et passiones ignorare
non vince ut nesciat irasci
et nichil cupiat. Fortitudo ex
complexionis est quia semper idem est ut
alii mutantur. Partes fortitudinis
secundum tullium sunt magnanimitas scilicet magnificentia
fiducia patientia perseverantia.
Magnificentia secundum eundem est rerum mag-
narum excelsarum et cum amplitudine
animi propositio cogitatione atque demonstratio.
Fiducia est virtus per quam in magnis
et honestis rebus multum ipse
animus in se spe certa fiducie col-
locatur. Patientia est voluntaria ac per
arduarum atque difficilium volun-
taria ac diuturna perpessio. Perse-
verantia est virtus in ratione bene consi-

dicatur stabilis et perpetua perma-
sit Multi sunt effectus fortitudinis
primus est quod de hostibus triumphat
Machabeus Judas vir fortis
etc 2º quod honorem bonam facit servat
lue Cum fortis armatus etc 3º quod
dicitur primo Magnum fortitudinis di-
vinitatis patet quia celorum regnum
expugnat quia regnum celo-
rum patitur vim 4º quod ornatur primo forti-tudo
de morte eius vim 5º quod in extremis
assecurat primo leo fortissimus bes-
tiarum ad nullius pavet occursum vim
quod remuneracionem expectat Proverbiorum
Mulierem fortem quis etc fortitudo
consistit in tribus scilicet magnificencie ar-
duorum prius vili agere et confor-
tatur In contemptu terrenorum Hebreorum
Moyses negavit se filium
filie pharaonis magis eligens
cum populo etc In sustinencia tribula-
cionum Canticorum fortis est ut mors
dilectio etc In investiva temptaci-
onum apostolus Nemo coronabitur
nisi qui legitime etc In impugnacione malorum
Job Milicia est vita hominis super
terram Multa iuvant fortes primum
est exhortacio unde legitur de Juda
Machabeo quod armavit socios
in clipeo vel haste municione sed
sermonibus optimis 2º exempla
robustorum unde legitur de Eleazaro
quod elegit fortiter mori
pro patriis legibus exemplum vi-
rtutis et fortitudinis posteris derelin-
quens 3º expectacio in pugnis unde
legitur in Josue quod deus non de-
leverit statim hostes israel sed
reliquerit aliquos ut per eos haberent
exercicium preliandi 4º spes
remuneracionis non patet Confortamini
manum hostis qui non vincit nisi
volentem 5º oracionis adiutorium
Exodi Cum elevaret Moyses
manum vincebat filius israel
Si autem dimittebantur vince-
bat amalech 6º amorum
spiritualium apparatus unde Samp-
son vincit philisteos in man-
dibula asini id est carnis et
fortitudine 7º dominice passionis
memoria quod signatur in hoc quod David
quando goliath venit in baculo et
funda 8º Cibus spiritualis pa-
nis cor hominis confirmat etc Et am-
bulavit helias in fortitudine cibi
illius etc Et petrum potatus spiritu
sancto gratia confortatus est oportet deo
magis obedire quam hominibus Jeremias
apostolus ante talem confirmacionem
dixit nescio hominem

De Justicia 26

Justicie pollicite primo
materiam est observare
viciumque per sunt justicie
Justicie progressione secundum eundem est ad
unumquemque suum proprium vitam vini
cuius virtutis officium construere
Justicie progrediens est ut cum suppe-
rata mente socialis id est ut pervenire
cum consedibus preceptum committando
Justicia exemplaris quia per hanc
lege assumpserunt operibus sui
consummacione non flectitur partes
iusticie secundum tullium sunt vi scilicet reli-
gio pietas gracia vindicacio
observancia veritas Religio
secundum eundem cultum est quam superioris
nature quam divinam vocant
cura amorem quia affectio pietas
est per quam coniunctis sanguine et beni-
volencie officium et diligens tribui-
tur cultus gracia est in qua amicicia
et officiorum alterius memoria et
remunerandi voluntas continetur
vindicacio est virtus per quam vis et
iniuria et omne quod fuit est defen-
dendo atque ulciscendo propulsatur Con-
servancia est virtus per quam homines
aliqua antecedentes cultu quodam
et honore dignantur veritas est per quam
immutata ea que sunt aut fuerunt
aut futura sunt dicuntur Notandum quod iusticia
non tantum est virtus spiritualis quam
generalis ut homines super de vir-
tutibus cardinalibus magne Jus-
ticia dicitur in libro Sapiencie est perpe-
tua et immortalis ratione primo quia perpetuat

ciam stabile deo et loco de
bito s. sb deo et sup corporales
creaturas 2o quia manebit ip[s]a
secundum essentiam et secundum usum. Alie uero
cardinales uirtutes et si mane-
ant secundum essentiam non tamen secundum eundem
usum. Temperantia non n[on] refre-
nabit motus illicitos. Prudencia
non cauebit ab insidiis. Fortitudo
non aggredietur terribilia. Justicia
puniet etc. s. amore uel p[ro]pter ul-
petiue ys Que q[ui] iustificatis
impium prauiuibus timore
eorum. Nolite timere eos qui hoc oc-
corum et iudicatore eorum. Deces
quia prius incidit cum plura mo-
uet aduersus iustum. Primum est
rectitudo cordis hominis quia inde-
tes e ualde in eo cor. Unde hec
anima 2um quia ut ait Augustinus Justi-
cia in corde hominis iacet. 3um est
quia bona alia docet ualida
quod ad iusticiam pertinet ut in
nocentia concordia et hiis mori
4um e sepienda eam usque ad mor-
tem etiam pro iusticia. Effectus
iusticie e multus quia beatificat
Mat. beati qui esu. et si. iusti a pe-
titus. Quod petimus pro iusticia
dei exaltat Eccl. Qui operatur
iusticiam exaltet. Appetitum concupis-
centie refrenat ys Erit iustitia cum hum-
ero locum deo parat ps Justicia
et iudicium preparatio sedis tue. Amore
liberat pro iusticia liberabit
a morte. Conat etc. Re-
portat e ois eo iusticie remunerat
ps Retribuet michi dominus secundum iusticiam
Justicia consistit in fide apud Cre-
dit Abraham et rep. e ei ad
iusti. Innocentie ps Clamauerunt
iusti et dominus ex eos iusticiam me-
ditatione Eccl. beatus uir qui
in sapientia sua morabitur et qui in
iusticia medit. In simplicitate
cordis sit dicens nos in plene omnis
gloria perfecta iusti. e fide se-
mori. In caritate pro
Beniuolentia iusticia in fide

De donis sp. s.

Licet omnes spiritus datis
diuinus possit dici
generaliter dona dei specialiter
tamen et appropriate septem sunt dona
spiritus sancti que per ordinem ys enumerat
a summo incipiens usque ad ultimum
descendendo. Septem sunt igitur dona
multiplici ratione primo ut pro
hoc expellantur septem uicia uit-
tior expellat superbia pietas
inuidiam scientia iram quia e q. quodam
insania. Fortitudo acciam consi-
lium auariciam intellectus gulam
sapientia luxuriam 2o dicuntur septem do-
na propter expediendas uires
naturales nam ratio incidit et diget
expediri et in prosperis quia in ad
uersis in prosperis quodam perfecte
in aduersis aut pro fortitudine
concupiscibilis indiget expediri
quantum ad effectum uel appetitum et quantum
ad effectum uero dei quod fit per gus-
tum. Sapientie etiam quod in diget ex-
pediri in actibus speculatiue
quod fit per donum intellectus et in
actibus electiue quod fit per donum
scientie proprie non donum artis quod consistit
in medio rationis prime
et pro usu 3o dicuntur septem dona pro
regimine actiue uite et con-
templatiue uite contemplatiuus
dona dat hec s. timore ad
reuerentiam maiestatis. In-
tellectus ueritatis intelligentiam.
Sapientia ad gustum bonitatis
actiue uero uite dat hec pieta-
tem ad agendum fortitudinem
ad sustinendum scientiam ad di-
rectionem formatis. Plurima quoque
dona sunt ad intellectum spectantia
quia sunt contemplationis multum expediti
ad dirigendos pedes in uiam
ista pro eadem ad magis unum
directum cum ad quod spectat ad
actionem uel passionem. Dicit Gregorius
super Ezechielem quia summa per-
fectio discedit per sapientiam materia
per intellectum prudentia per consilium tali

proportionaliter atque si pro pietate misericordes per [illegible] similes

De [illegible] timoris 3.

Timor est ut ait Augustinus fuga mali. Species timoris sunt VI. Primus naturalis quo scilicet quis timet malum nocumentum. Iste timor est neque meritorius neque demeritorius quia non subiacet libero arbitrio et dicitur naturalis quia non est a natura institutus sed destitutus quia iste timor est pena instituta pro peccato primorum parentum afflicta; hic timor quo mori timent. 2us timor est humanus quo quis nimis timet pelli sue. Iste timor nascitur ex nimio amore presentis vite et est quandoque mortalis eius actus scilicet cum quis potius peccaret mortaliter quam amitteret vitam suam et quandoque venialis ut cum quis prius faceret veniale peccatum quam permitteret se occidi. 3us timor est mundanus quo scilicet quis timet nimis rebus suis; hic nascitur ex nimio amore temporalium et est quandoque mortalis quandoque venialis peccatum eodem modo quo dictum est de humano. 4us timor servilis quo quis timet peccare propter gehennam principaliter. 5us timor est initialis quando quis timet gehennam et dei offensam unde dicitur quasi quis duos habet oculos unum ad penam alium ad deum et hic est principalior. 6us timor est filialis quo quis timet offensam dei timore vel separationem a deo.

Primus duo [illegible] timorum sic accipiuntur: aliquis timor est a spiritu sancto et cum spiritu sancto sicut timor initialis et filialis. Aliquis est a spiritu sancto et non cum spiritu sancto sicut servilis. Aliquis cum spiritu sancto tamen cum sit donum sicut timor naturalis. Aliquis nec est cum spiritu sancto nec est a spiritu sancto sicut timor humanus et mundanus quibus nec scilicet secundum peccatum nec scilicet [illegible].

¶ Est et adhuc alius timor reverentie qui solus erit inter timores in patria sicut dicitur in psalmo: Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. Reverentia vero est resilitio atque consideratio magnitudinis dei in comparatione parvitatis. ¶ Timor domini nullum bonum facit ut operatur peccatum expellit sapientiam gignit. Ecclesiastici. Timor domini negligentiam abicit. Qui deum timet nichil negligit. Ecclesiastes. Stabilitatem prebet. Nisi in timore domini instanter tenueris, scito te [illegible]. Dicat psalmus: non est inopia timentibus eum. Bona opera cumulat. Ecclesiastici: Qui timet deum faciet bona. Timor delectat. Ecclesiastici: Timor domini delectabit cor. Vitam prolongat. Ecclesiastici: Timor domini apponet dies. Devotum efficit. Ecclesiastici: Timor domini fons vite. Eternaliter remunerat. Ecclesiastici: Timori domini bene erit in extremis.

De timore servili 3.

Timor servilis donum spiritus sancti non cum spiritu sancto sicut est calor a sole non tamen cum sole. Timor cum servilis spiritui sancto locum preparat ut cum seta filum introducit secum nam sicut filum introducit ut ipsum precedat sed cum ipso non permanet. Sic ait Augustinus: Timor servilis est bonum quo nemo bene utitur. Quia habitus timoris servilis bonus sit in se quia est donum spiritus sancti est tamen actus eius peccatum. Timor itaque servilis duo facit: primum est quod preparat viam caritati. 2m est quod retrahit a peccato metu pene. ¶ Ratione boni et mali distinguitur. Unde nota quod usus servilis timoris duplex est: scilicet ut cum quis veretur concupiscere [illegible] vel cum quis veretur similiter. Primo modo usus bonus nam ille usus obligaret ad penas eternas quia bonus est quia sit in timore initiali. 2o usus est malus est quia sic usus est [illegible] [illegible] penam [illegible] cum

ca affectus q̄etus in uoluntate
et sequitur affectus sic septatur in
punctis ut ait aug. Qui ait
q̄ timor bonum seruilis non tamen quantum
seruilis. bonum autem quod agere bonum est
ex bonitate facti sed agere bonum i. in
tone est ex bonitate agentis
quod ait conuictue caritatis et gratie

De timore initiali .co.

Timor initialis idem
sit deus est quando primo cum
incipiendum est qui ad seruit
in angustia sic super peccato suo
q̄ commiserunt sed quia angustia
foris mittitur quando conficit seruite
ad plenum perficit uero caritas ducit
foras. mitte initialem timorem
inquantum scilicet nec in timore seruili
sed hoc s. q̄ scilicet oculum ad penam
Timor initialis scilicet duos
oculos unum ad gloriam que est ei communis
alterum ad penam que est ei annu-
lis. ¶ Sed timore seruili communis
patet timor initialis abstinet
a peccato uitali propter penam purgat-
torium inquantum. etiam preter quemdam cum
peccato quod et timuz penam purgatorium
in quantum est dilatio glorie sim-
separatur ad tempus. ¶ Duplex est amor
filialis cum quis deum diligit propter
se tantum et in ceteris ut quando deus
diligit propter se principaliter et secundari-
no quid habet respectum ad mercede
quando duplici amore uidet
duplex timor s. filialis et initia-
lis. nam filialis timor uidet
amore filiali initialis uero
utrumque amore mercenario

De timore filiali .c. I.

Timor filialis proprie
timet deum offendere
quod et si propter penam non separatur
adeo cum a peccato abstinet ne
ipsum offenderet et in hoc differt timor
filialis a timore initialis qui
proprie est timor separationis quia propter con-
sciam peccati timet a deo se-
parari. ¶ Timor uero filialis
tantum non timet offendere aliud

est dicit quod timor initialis est minus
perfectior sed filialis perfectior. Quod est
dicit quia cum in timore pene duo
sunt scilicet s. punctio et cautela
ipsa punctio pertinet ad timorem
initialem talibus n. punctio est
ex conscientia peccati de quo nescit
an sit dimissum. ¶ Cautela
uero pertinet ad timorem filialem
sicut n. perfectus cauet peccatum
quod deum offendere ita perfecte quibus
cauet penam sed tamen preteritus.
Timor et filialis dicitur sanctus et
castus

De dono pietatis .c. 2.

Donum pietatis consistit
in tribus s. in cultu
dei et in ueneratione sacre
scripture et in honore proximi cultus
dei consistit in professione diuine
maiestatis aliter est theologia
ueneratio sacre scripture consistit
in hoc ut ei fruitur credatur et soli-
cite custodiatur et fideliter dis-
pensetur. honor proximi consistit in re-
uerentia superiori in formi-
tate equalium et in subuentione
inferiorum

De dono scientie .c. 3.

Scientia donum scientie
scilicet actum cum perdonat
que est uirtus sed differunt
in ratione agendi perdonatur n.
precedit ex principiis uniuer-
salis. Scientia uero ex principiis
fidei plurimus actus scientie est do-
cere rationem quasi in medio na-
tionis est puta et peruersa. Itaque
seruitur ad hoc ut ab bonum quesitur
primum est quod sciat rationes quibus
se defendat ab impugnan-
tibus fidem suam 2um est quod a malo
se abstineat 3um est quod bonum
prudenter equaliter disponat
precedit scientie donum est diligere opera
ad nomen bonus et ad confor-
mitate dei ¶ Item per scientiam
scitur ne sub specie boni malum
aliquod lateat. Item consilium regit
pietatem propter quod et et hec duo dona
combinantur. Item perdonum scientie

scit homo quid sit et a quo sit
et ad quid sit. Unde donum scientie
stat in cognitione ad bonum operandum et in
cognitione ad malum fugiendum. Unde scientia consistit in cognitione creature et sicut scientia consistit in operando. Ideo cognoscit in impio

De dono consilii etc.

Consilium sumitur tribus
modis quorum primus dicitur
consilium deliberatio de
rebus valentibus ad finem
quem intendimus et tale consilium
pertinet ad prudentiam vel est
idem cum prudentia. Secundo modo dicitur
consilium persuasio viri excellentiam
cum perquirens non tenemur. Sed quod
dicitur hic esse consilium. Sed minus perfectis
convenit. Tertio modo dicitur consilium
primum nudum vel de excercitacione
in medio contemplationis
et actionis donorum et deliberatio
de operibus arduis sive contemplationis
actionis sive non et sic hoc sumitur consilium
donum. Secundo quia sicut ad scientiam
donum pertinet reprobare malum
et eligere bonum ita pertinet
ad consilium cavere pericula quod
sunt in huius consilio. Item sicut donum
scientie est contra pietatem
ita donum consilii est contra fortitudinem
iustitie vel diffinitur consilium
et scientia est difficile et arduum
sed scientia est bonum et malum

De dono sapientie et intellectus etc.

Sapientia et intellectus
diffiniuntur quia sapientia
est cognitio dei absolute.
Intellectus vero cognitio collative
scilicet in comparatione ad creaturas.
Item est aliud dictum quod intellectu
cognoscitur deus per illuminationem
in scriptura. Sapientia vero cognoscitur
deus per illuminationem in suis operibus.
Sapientia vero cognoscitur ipso experimento.
Item per intellectum deum
cognoscimus per sapientiam vero dulcedinem
eius degustamus
unde sapientia dicitur quasi sapida scientia
cognitionis scientia. Item sicut se habet intellectus
simul primo per sapientiam

minori. De beatitudinibus in generali etc.

Beatitudines vii sunt
secundum distinctionem generalem
quamvis viii sint secundum numerum
quos salvator enumerat in monte
scilicet paupertas mititas luctus
esuries iustitie misericordia
cordis munditia pax. Hic
beatitudinum numerus sic accipitur
secundum integritatem perfectionis requiritur
aut ad perfectionis integritatem aut
scilicet a malo recessus in bono et
perfectus status in optimo. Recessus
vero a malo aut procedit
ex timore superbie aut ex timore
malitie vel ex langore
concupiscentie quia hic est secundum tres beatitudines
scilicet paupertas spiritus contra malum
timoris luctus contra malum libidinis.
Item processus in bono
attenditur secundum duas virtutes
quia sunt duo in quas dividitur scilicet in iustitia
et misericordia de quibus in psalmo misericordia
me domini vita et iustitia. Igitur
secundum has duas virtutes sumuntur
due beatitudines scilicet esuries
iustitie et misericordia. Sed perfectus
status in optimo attenditur in
duobus scilicet in lympida cognitione
et in tranquilla affectione et secundum hoc
sumuntur due beatitudines
ultime scilicet munditia cordis ad
deum videndum et pax mentis
ad perfecte fruendum. Octava beatitudo
excluditur vii virtutum capitalium.
Paupertas spiritus excludit superbiam
mansuetudo iram luctus
invidiam quia qui luget peccatis
aliorum non invidet vel esuries
iustitie accidiam misericordia avaritiam
munditia cordis gulam quia
cordis munditia non sinit venter
in modum bruti animalis pax excludit
luxuriam quam gustato
spiritu desipit omnis caro sic enumerantur
donorum et ordo beatificationis quia ponuntur dignioris
et in beatitudinibus et ordo naturalis
ubi digniores ponuntur ultimo :

De prima beatitudine ca.

De beatitudinibus igitur cs

Paupertas spiritus sumitur hic pro abstinentia ab amore mundi i. ab amore carnalium voluptatum et divitiarum et pompe excellentie et tunc completur amor mundi. Unde dicitur super luca pauperes sunt qui quod habent illicite sed m... dicitur pauperes spiritu sunt humiles dei timentes. Alibi dicit glossa: quot pauperes sunt qui nichil habent et omnia possident.

De secunda ca.

Mitis est sicut origenes qui nec provocatur nec deducitur. Est autem mititas eadem cum mansuetudine. Hec non expressa glosa ... Mansuetus est qui nullam amaritudinem mentis sentit ex quo patet quod mansuetudo est patientia aut potest dici quod mansuetudo est species fortitudinis media. Patientia aliquo modo quoniam patientia est in sustinentia molestiarum corporalium, mansuetudo vero in sustinentia contumeliarum.

De tertia ca.

Luctus est lugere peccato et odire ipsum ita quod insurgamus ad destructionem ipsius. Lugere autem de malo ut fugiamus ipsum sicut lugere est solius caritatis. Et lugere non de aliquo malo speciali est cuilibet virtutis. Quelibet enim virtus luget de suo contrario.

De quarta ca.

Esuries iustitie est vehementer desiderium iustitie sive summi boni. Esuries autem iustitie potius est beatitudo quam esuries aliarum virtutum cardinalium que persistunt in medietate coniunguntur deo quia non fit per alias cardinales virtutes. Iustitia [illegible] hic sumitur complexive fidem spem et caritatem quia in medietate coniungit nos deo.

De quinta ca.

Misericordia est passio pre[illegible] mis movemur celestia opera misericordie sunt. Unde vii corporalia et vii spiritualia. Corporalia sunt hec: visitatio infirmorum, potatio sitientium, cibatio esurientium, redemptio captivorum, vestitio nudorum, collectio peregrinorum, sepultura mortuorum. Primas vii de istis habemus expressas, vii de tobia opera misericordie. Spiritualia sunt: delinquentem cognoscere, peccatum corrigere, ignorantem docere, titubantem consulere, mestum consolari, pro salute proximi exorare, iniurias sustinere. Et hoc ultimum dicitur perfectum opus misericordie, quia unio mollis et humilis frangit iram et hic primum est, ... furorem iram et mitigare.

De sexta ca.

Munditia cordis est qua dicitur cor in mundari ad mundum deum et ardentissime diligendum. Accipitur autem munditia cordis hic non pro puritate sed potestate quadam que est purgati animi.

De septima ca.

Pax est status virtutis in quo est delectatio ideo sine contradictione carnis mundi et dyaboli. Vel sic est aliquid in efficacia est vii. Patet quod pax est status purgati animi. Pacificus magis attribuitur esse filios dei quam aliis quia licet unitas maior assimulat hominem deo quam ad operatio exterior tamen quantum ad interiora magis assimulat pax.

De octava ca.

Octava est beatitudo de qua dicitur: beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam quia ipsorum est regnum celorum. Hec virtus scilicet sustinere persecutionem propter iustitiam annexa est. Patet quod non pacificus sit absque contradictione carnis mundi et dyaboli. Patet quod inde patiens erit superare temptationem mortis vel sustinere mortem proposito in eodem gradu

e cu patre ꝑ hꝰ diaꝫ quoniam ꝑ
bitudines quantum ad ocium ꝫtum
oꝫ quantum ad discrecionem gaudiu
qꝫ sup patre in evtus aliter
d. in aug. pacem e finibꝫ
9 summitas omni virtutu vnu
btido d. redire ad caput
duobꝫ modis primo quia idez
primi sibi gniti' qꝫ prime
bti f. reg. ce. 2º qꝫ o.ꝫ ꝑ
bat advltiam usqꝫ ad
ꝑmat vtrꝫ ue sunt gꝫ ...
lis vnu qꝫ ... ap' se lateat
illa cotumelia pbat. Ex
pdcis colligitur qꝫ habitus vir
tutu principꝫ disponit ad
actus 9teplatoe habitus ab
btiu disponit ad pfcoem
vtusqꝫ

De sensibꝫ spualibꝫ 44

Persensus spuales
percipꝰ aia spalia qꝫ
mez mez sponsi sui
pulchitu ꝫbroe splendois
audi armonia ꝫroe ubi
gustat summaz dulcedinez
ꝫ roe 9plqnd. vtrumque
f. obu a splendorez odorat su
ma flagrancia ꝫroe ubi i
spirat i corde tangit summa
suauitate ꝫroe ubi mortu
e nos hiantes corde et
reddentes se nos palp blem
a osculabilez patrentissima
caritate. Ex pdcis pz qꝫ ꝑ
spuales dicut perceptoes
mentales ut in vita 9te
platiuaz q9 dez 9teplato
incipꝰ assu a pueꝰ ad ymagi
gnacom a ymagiatoe ad
rom a de roe ad intellcm
a de i tellcu ad in telligcitz
a de i telligncia ad sapietz su
noticia excessiua q i cipit
ai mat a 9 sumt' in gla

De fructibus spiritus 45

Fructus spc qui sunt
in diui nouos habitus
ꝫ status 9solatom
qbus 9solat' spc mistoria
iste 9solatores 9secut' opa
pfcta. Sunt aut isti fructus
caritas gaudium pax paciencia
longa' bonitas benignitas
mansuetudo fides modestia
9tinencia a castitas. &

De dulia a latria 46

Latria e reuerencia a
famulus deo exhibita
vnu si caritate exhibe'
honor deo debitus e ydo
latria. latria 9plqndit vi
f. fide sapietz reuerenciaz sa
cificium oim. prima dona cor
dis sequitur duo sunt opis vl
timum eois. Dulia debe' ca
ture i q°u e ymago dei vn
dulia e hoz q debe' scis vn
debetur vgie sicedem qꝫ i q°u
ipa e psona pfta debe' ei
dulia ꝫ i q°u e mr de de
seme si pt cui debe' dulia
e implatoe 9stituta debe'
ei reuerenci q 9sistit modica
perceptorum a i exhibicoe bozꝫ
yperdulia debe' caritate ex
collecti sicꝰ e cito ꝑ beta vgo
a caro qꝫ vn sicedem qꝫ ligno
ue cris qꝫ inquit pepndit
debꝫ yperdulia qꝫ i strumitu
sunt nre redeptois. Quibꝫ
aut scis i q°u sunt ligna sunt
vel clas ut debe' ꝫ cabꝫ scis
in signum ꝑ caritum debe' latria
ymaginibꝫ aut eade debe' o.
sine adoracio q debe' illis
qꝫ sunt ymagines

De preceptis in genere 48

Preceptum e impium facti
alꝰ ut in fco. Preceptorum
aliud sunt affirmatiua ut
horat parem a aliud negatiua ut
in mecharis. Precepta affirmat
ua stare sinnedo dicut' pcep'
ꝫ negativa prohibicois. Precep
ta affirmatiz obligat semp
a ad sp ut i nata. Pꝰ mo qui
ptinet ad pplm 9stitucion
2º oms obligat qꝫ qꝫ qꝫ co

tenet decalogus explicite continetur
sed lex nature que scripta est in corde
cuiuslibet implicite. Istud in pre-
ceptum legis nature quod est non minus sibi al-
includit ista sunt precepta non occides
non furtum facies et hec que decalo-
gus tenet explicite. Quedam
precepta tenentur implicative scilicet illa
que sunt affirmativa quedam autem indi-
cative scilicet negativa et hec ratio quare dif-
ficilius est facere bonum quam declinare
malum. Plures enim in faciendo bonum
requiruntur circumstancie. In quibusdam pre-
ceptis prohibentur actus et affectus
ut patet in hiis non mechaberis non
concupisces uxorem proximi tui quia
appetitus nimius est inordinatus
ad illa. In quibusdam solum prohibentur
actus ut cum dicitur non occides
sed dico secundum forum ecclesie (?) non sic
intelligendum omnia precep-
ta negativa continent et animi
consultus mens ligantur scilicet lege
nature ut est diligere deum super omnia
et nulli facere quod nobis facere no-
limus. Preceptis divinis sunt ligati
alii preceptis subditis et inde-
finitis notis quia sicut Augustinus novit (?)
est volumus sed reddere nocentis (?)
quibusdam consilia et sunt precepta
sicut religionis qui noluit cum
licet decretis patrum ut est ieiunium
vigilie alique scripture et que con-
suetum sunt quia in fine quod primo-
genitus succedit in regno
mandatis prelatorum vel super
cathedram moysi sedebant
scribe et pharisei ut dicit Augustinus. Decalogus
continet consciam (?) edificat ad gu-
bernandam. Istius preceptorum su-
mmam sic quia quedam nos ordinant
ad deum quedam ad proximum quod deus
in similitudine voluit quod in duabus
tabulis illa dedit. In prima
tabula sunt tria precepta que perti-
nent ad deum scilicet primum pertinet
ad patrem qui est de divina unitate
2um ad filium qui est de veritate (?)
unitate 3um ad spiritum sanctum qui est

de trinitate. In secunda tabula
sunt vii precepta ad proxi-
mum pertinentia scilicet primum de ex-
hibendis bonis ut est illud honora
patrem et matrem tuum. Reliqua
vero sunt de cavendis malis que
inferri possunt corde et ore vel
opere. Opere ledimus proximum
tribus modis quia dantur tria precepta primum
est non occides 2um non mechaberis
non furtum facies. Ore quia le-
dimus proximum et hoc est contra
illud non dices contra proximum tuum falsum
testimonium. Corde ledimus proxi-
mum quia scilicet vel rei concupiscentia de
hoc dicitur non concupisces uxorem
proximi tui. De primo precepto

Primum preceptum de-
calogo est hec clausula
prima est non habebis deos
alienos coram me ut prohibemur
adorare deos alienos creaturam
spiritualem id est angelos. 2a non facies
tibi sculptile hoc est ymagines
fictas que nullius naturalis sunt repre-
sentative. 3a est neque omnem similitudinem
scilicet ymaginem rei naturalis et
sequitur que est in celo (?) desuper ut
solis et lune et que in terra deor-
sum ut hominis bovis et similia neque
eorum que sunt in aquis sicut est
id est piscium non adorabis ea scilicet
actu exteriori. Ex hiis patet non
reprehenduntur Christiani qui faciunt
ymagines non ad eam adoran-
dum et colendum sed ad memo-
randum. Hoc autem quod est prohibe-
tur non est littera sed duplex (?) sum-
mum allegorice. Prima clau-
sula huius precepti contra modernos (?)
et sarracenos ydolatras qui
deos habent alienos. Iudei
quidam expectant messiam vel anti-
christum. Secunda vero contra
(?) quia non facies tibi sculp-
tile ut faciunt heretici qui non
comedunt (?) in ymaginationem
et fantasiam confingunt contra
etiam faciunt (?) mali-

qr supbz collit filius ipor q
st in celo desup nã sup oia
diligit platurã. Quantus
collit filius q tract st volup-
tuosi colunt filius eoru que
st itags hic e delicias

De secundo 60

Secundu pceptu no
assumes nome dei
tui i vanu h plibe-
tur iuramentu q fit sy ca r p
niuvetpz n. s. pnicho mites
r flo mitus assumes nom
dei i vanu qr pmy noiat
mam uitate. Qs aut noiat
ea gceptut tribus modis
pecat qs i vano ul inuitado
q gsuetz ul inuitado illicitu
ul venicdo q iuramtu. Pecat
scdu q iuramtu q qs
fatit cr eca sacta sonat
i z blasphemiã. Vn qui iu-
rat qs p menbra dei as
silia ul sonat i reuerencia
sic qui iurat p viscera q st
e pctm mortale. Et sicut est
p iurat illud pceptu n
solu intelligit sm p doctrinam
roy licitare sz r p i ce com
mortale assumit n. nome
dei inlicitus s. corde ore r ope
Corde sic intelligit h nõie n.
sit te dmy xpam qui sacra-
mtu bapti receperunt et-
m re sacramenti i. gratiam no
sunt. Ore s. malã intentioe
uoci tuis gstioe p dictione
q fit verbu i exercitue r i de
uota. Ore Deq d. ph his pples
h la. me ho cor aut lõ ar
Ope sm ypocrite q dei in
uanu sumut r filiatoe
opis exterioris n i puritate
cordis. Vn sumut illud inua-
nu qr recipert mercedem
suam. De tercio 61
Tercium e memento ut
diem sabbati sanctifices
n facies omnez opus

Huis pcepto p dez e morale ut
uacatio q e ad deu orado co
ludo meditando q da e ibi
timoriale ut assignatio dei
septie q figurabat tipolo xpi
cessatioy a pctõ allegorice q
cce cor. Ius q i sepulchro anago
gice eciat requiem icelo. Istud
g pceptu tr pt attipi p mo
gnalis ut cessem. Amicis 2o
spualis ut cessemus ab opibus
corpalibz q i pedunt uacationy
ad deu 3o spalissie ut e in
vis gteplatiis q ab oibz mu
danis rebz se sepant ut to
talis deo uacet. Peccat pmã
uacatio e uacat 2o debuit la
pcta 2m q q sabatu r qlibz
dies statuta ad diuina ue
nerationy qbz cessado e ab
ope suili i. a pccto r ab ope
i pediete uacationy ad deu
Opa n. suilia dectan. ab
ecc. Opa mechanica ag
cultra maritua platitum

De quarto 62

Quartu e honora prem
r mrez tua Iluit
pcepto ad dr. pmis
sio s. ut sis longeuus sup
terra qr cogu e ut gsuatio
iute ahene meat. gsuatio
iute p pie pat d. i hc uitalt
to q e prius p gnationy q ad
ee ne n pt carnalis ul q
e prius punistu regiacõis
ut ad ce gre platus spual
Quimu. alio m pr sm rony
pctz s gmeny psene q d.
pr etatie ul pregie q d. pr
defensioe hoz intelligit hic
dr s. exhibicõe corlis i sus-
tucone r spualis i reuen.
r obedia. Q3 obedia dist-
fiti. s dist. tacite prez q
pr sm spuali debemy obe
dire i spualibz platoe pri
carnali i dispone plato se
clari s regi in tpalibz rei

publice pro eternali dispone
rei familiaris **De quinto c[apitul]o**

Quintum est non occides. h[oc] [est]
explicite prohibetur homi-
cidium s[e]d implicite o[mn]is
ire motus q[uo] p[ro]ximus fuit ille
sic cordis t[ant]um ut ne fuit oris
ut contumelia fuit operis ut
percussio ad mortem vel decapi
tatio prohibetur o[mn]is occisio in
iusta l[ic]et iniusta sit ex sed
expaciu ut i[n] illo q[ui] occiditur sy
culpa vel ex dedime ut cum
ille q[ui] non est iuste leg[em] occidit vel
ex causa q[uo]n iuste q[uo]dam leg[em]
occidit s[ed] libidine vindicte n[on]
amore iustitie distinguuntur ge-
nus homicidii dicitur s[ecundu]m vero q[uo]d
d[icitu]r corde et i[n] spiritum q[uo]d d[icitu]r spirit[u]a
le homicidium spirituale duob[us]
mo[d]is vno m[od]o obmittendo
ut cum q[ui]s videt alium i[n] extremo
necessitate et non subvenit ei **f**. Iure
perfecte d[icitu]r eum occidisse. Alio
fit committendo et hoc quinq[ue] corde
s[cilicet] obediendo. yo q[ui] odit fratrem suum
homicida est. ore s[cilicet] detrahendo q[uia]
ille s[cilicet] et cui detrahitur occidet i[n]
conscientia illius q[ui] audit detractorem
m[od]o q[uo] proximus vivebat per bonam
famam quinq[ue] ope s[cilicet] malo ex[empl]o
alium occasione ruine p[re]standi
et cum i[n] spiritualiter dicitur illum
occidere **De sexto c[apitul]o**

Sextum est non mechaberis
in hoc precepto sic dicit
aug[ustinus] prohibetur o[mn]is il-
licitus concubitus et illorum me-
mbrorum o[mn]is ille g[e]n[er]alis vsus de-
l[ice]t m[od]o quodam supra in libro 3o
in capitulo de luxuria supra
et capitulo sequenti **De vij c[apitul]o**

Septimum est non furtum
facies hoc prohibetur s[ecundu]m
aug[ustinum] omnis contractio rei
aliene ex cupiditate. Con-
tractio rei aliene sit fur[tum] licite
tribus modis. Primo m[od]o quando
non sit ex cupiditate s[ed] obe-

dia sic fuit filii israel aufe-
rendo vasa egipciorum 2o quando
fit ex cautela ut si aliquis
furetur gladium furiosi ne sibi
vel aliquis noceat 3o m[od]o quando
fit ex necessitate tunc sunt
communia et c[etera] **De octavo c[apitul]o**

Octavum est non loqueris
contra proximum tuum falsum
testimonium h[oc] prohibetur
omne genus mendacii sic dicit
aug[ustinus]. Q[ui] tri decitatur species
dicitur est mendacium per-
niciosum quod nocet officiosum quod
prodest iocosum quod delectat
includitur et in hoc precepto
taciturnitas veritatis tempore
necessitatis cum est oportunitas sic
ipsam taciturnitate veritatis
esse licitam **De nono et decimo c[apitul]a**

Nonum et decimum prece-
ptum est hoc non concupisces
domum proximi tui ne-
desiderabis vxorem eius nec
servum nec ancillam nec bove[m]
bovem nec asinum nec omnia que
illius sunt **f**. Duo prohibentur h[oc] s[cilicet]
concupiscentia carnis vxoris p[ro]ximi
et concupiscentia oculorum i[n] re aliena
ad hoc duo incipie in
clinatur natura corrupta ad v-
num propter conservationem sui esse
spei ad aliud propter conservationem i[n]
dividui hoc non prohibetur appe
titus q[ui] est ex corruptione
fomitis vel alias aliquis de
lectatione q[uia] impossibile est q[uod]
ille concupiscere non sunt i[n] nobis
s[ed] prohibetur appetitus q[ui] est ex consen[su]
rationis s[ed] illud preceptum ad
duo tamen iuncta tamen intelligitur
ibi prohiberi universaliter omnis
concupiscentia mala voluntatis
De consiliis in genere c[apitul]o

Consilium prout h[ic] dividitur
q[uod] preceptum est persuasio
bone melioris ad q[uod]
non tenemur. Consilia i[n] multis
dividunt capitula primo quia

precepta tenemur ad consilia
non quia precepta servare est necessitatis, con-
silia non voluntatis. Item lex
vetus dat precepta, ewangelium
super addit consilia. Item consilia
pertinent ad perfectos, precepta et-
iam ad proficientes. Sed promissio ad
imperfectos pluribus non ad pusillos.
Precepta separant nos ab illicitis,
sed consilia a concessis. Item per pre-
cepta declinamus peccatum, sed
per consilia declinamus occasiones
peccandi. Item per precepta maior
negatur pena figurum, sed per consilium
premium cumulatur. Item consilium ser-
vatum affert premium, non conservatum
non affert supplicium. Item ad pre-
cepta constringimur ex debito,
sed ad consilia non nisi ex voto.
Item consilium per votum fit preceptum,
sicut dicit Augustinus: vovere est in quod vo-
luntatis, reddere vero necessitatis. Item
melius devotum in minoribus
quam devotum in maioribus promis-
sionibus invenire. Unde melius
est minora precepta servare cum
devotione quam se ad consilia ob-
ligare et in hiis negligentem
esse. Nota quod in lege Moysi erant
plures iudicialia et ceremonialia
et moralia. Lex autem ewangelica
iudicialia excepit, preter auferendo
figurativa evacuavit, veritatis
exhibendo precepta consummat
addendo ad dicendo ad dicta ea
per mistificationem documentorum, per-
missionem premiorum et perfectionem
consiliorum. Et ideo dicitur lex Moysa-
yca differre ab ewangelica, quia illa
figurarum, hec veritatis; illa pene, hec
gracie; illa littera, illa timoris, hec
amoris; illa servitutis, hec liberta-
tatis; illa hominis.

De consiliis ewangelicis in specie

Consilia que Christus preceptis
adiecit ista sunt. Primum
est paupertas, que consistit in
abdicatione proprietatis. Unde Luce:
Qui non renunciaverit omnibus que po-
ssidet non potest meus esse discipulus. Et Matthei: Omnis
qui relinquit domum fratres et agros
propter nomen meum centuplum accipiet et vitam eternam
possidebit. Unde Ieronimus: Monachus habens
obolum non valet obolum. Secundum est
obediencia, unde illud: Super cathedram
Moysi sederunt scribe et pharisei; que dicunt fa-
cite. Matthei: Si quis vult post me venire
abneget semetipsum. Ubi dicit quod duplex est obe-
diencia, scilicet perfecta que se extendit ad
omnia que sunt contra deum vel contra regulam
quam professus est, et que dispensa-
cionem prelati non est. Dicitur de hac
obediencia Bernardus: perfecta obediencia
legem nescit, terminis non arta-
tur, non contenta professionis angustia.
Ad hanc nullus tenetur de debito
necessitatis, sed solum perfectis, sicut eciam
super eminentia carismata. Alia
est obediencia imperfecta, sufficiens
tamen ad salutem, qua quis obedit
tantum in hiis que servare promisit vel
in hiis que in illis implicite con-
tinentur. Sicut illa est super quibus religio-
nis professio non servatur, ut contra-
rie officiat; et hec talis obediencia
necessitatis est. Unde Bernardus: Tantum debes
in regula sicut quod si prelatus pre-
cipiat aliquid impossibile, tem-
ptandum est facere. Loquitur de
obediencia perfecta quam duo(?) servare sub-
diti in hiis atque obligatur. Ad
prelati preceptum consilii est et magis
perfectionis et non necessitatis, sed si servatur
ad cumulum amicicie quam vincere
omnibus perfectis est et non necessitatis. Tercium
est castitas. Sequitur de eo: Omnis enim
mechi qui se ipsos castraverunt
propter regnum celorum. Ad idem pertinet illud
Matthei: Audistis quia dictum est anti-
quis: Non mechaberis. Ego autem dico
vobis quod qui viderit mulierem ad
concupiscendum eam, iam mechatus est. Hic ostenditur quod
non solum dampnatur cum quis ad
opus mechie, sed et quis ad delectationem.
Nota quod concupiscere ex proposito motu
venale est, sed concupiscere ex de-
liberatione perficiendi mortale
est. Predicta tria consilia sunt spiritualia

a sbaua ois pfco religiois q
suos obsuatores elongant
a malo n solu qm ad culpa
s a qm ad eam oine naque
malu or expplicacione s
exp qcupit carnis a qcupit
oculor a supbia uite Pdca
no ea qsilia pfce nos elon-
gat ab hac radice em qsiliu
caritatis e vic. Diligite i-
nimicos Istud qm ad dilcoem
affectus e pceptu s qntu
ad dilcoem effcus e qsiliu
qr inimico uelle gram et
glam necis e s onde ille
signa buiuolencie h pfcois
a qsily e vm ad hc os tenen
tenenr negate hor sig biuuo.
qn ueiaz petit ul qn necias
exposcit mdca e vm qn
ille q hostis he ad famili-
aritate mgit sz licet pfup-
co q n simulate a irrisoie
faciat q tur dilig a inter
amicos deputando e s quod
alius vlt ad familiaritate
se i inimico mgit h pfcois
e vm q alius i iniuriaz passs
reconciliacoe quit a amiciaz
n e debitu necis sy q magnu
nu exposcit. pmu vm est
mat sue vic. Quis te pcussit
ad una maxilla pbe ei al-
tam as lb sic i alligi patrus
sis alia sustine pariet a
istud qsiliu e pacie vr le-
sionis corpn s addere pti-
m aliud q e pacie vb ab-
latois vr sic e illo q tecu
vlt iudicio qtede qtunica
tua tolle relinq ei a palliu
.iii. q qtingit sua repete-
coram iudice siculi dr aut
cu coercioe facaude aut cu
caritate pmu nli licet
s uo lz i sinis i a pfcis per-
fcis aut cu caritate non
ut n repete qsiliu e i fny
pfcis uo pceptu illis aut

q ab renunciaunt ppetuo
uo lz repete sua ut sua
s ut qggatois n. pp se s
pp qne bonu vs e ime
a erogatois ut illo oipotuni
te tbue a illo. Omnis pfais
ee uolde as .iiii. q supfluu
e dare necis s dare qbus
egey e qsily aug melius
e minus ege qua plus
he. Or aut dr dns q s
voltis ut fa uo ho nos
eade facite ul sic intelli
gedu e qcuqz voltis ronabi
a dictate caritate ut fca
ant uo as unde si peterem
aliqi rem a n i digemy n
uelley ronabili illa dari
nob vsm qsiliu e de sum
plicitate vbor ut i sit
sino m e e n n Em ss
e affirmato a negato e in
ore sit i corde ad hc qsiliu
reduci ad illo. Audistis
q dcm e ab antiqs non
pmitte ego aut dico uob
n unitte oio .v. q unitte
qm ad i sinitate ptinet
pmissiois e n unitte aut
qm ad pfacem ptinet q
sily e pslibet doy unitte
pcatuas s pclu a eam
ul pcapillu pp ydolatam
nec s edam ad ee minus
i illis sunt eam i edu unit-
nita pewii glia a eccs
n ptu cui h st dedicata
vi e deuitada occone
pti vm dr si oculus tuus
as s q aug .vi. alim melius
ad liam tu eum pcipite
s octo pcandi pt n ee octo
ex affecta a ee ofoculy sca-
dalizat. Cu aut fit bon
necitate sutecone tur octs
depe ul pt ee octo expco-
tatem a cu bo iteroe tur
magny depea scadalizat
Ite pt ee octo pcandi ex

alio et hec consiliatio quia dicitur aculy
adiutorium quod dicitur magnum et dey-
est qui est consiliarius vel adiutor
in spiritualibus huius 2° si scandalizat
abiciendus sit quia occasiones peccan-
di sunt inducere. Primo est consilium
contrarie iratus in cecitatis at
simplicitate sinus unde dicitur
attendite ne iusticiam vestram
coram hominibus faciatis ut videamini ab eis. Hec
illos nesciat sinistra tua et
Hec sic lucerat opera tua co-
ram hominibus ut glorificent patrem vestrum etc. Desyderiis
duorum vero que contingit statues
duos fines scilicet temporale et eternum
sed sicut eternum est finis ultimus hic vero
actio aut spiritualis ut predicatio
non potest referri ad finem temporalem
vel quod illud temporale referatur ad
deum quia non sunt facienda mala
ut veniant inde bona et hec quantum
augustinus. Non debemus evangeli-
zare ut manducemus sed mandu-
care ut evangelizemus. Non. et
quantum tenemur illos actus referre
ad deum quos habemus motus
vel dominium ex impio omnis
ut est inadvertentie cogitationes e-
lige et similia sed non tenemur
actus nostros obedientiam omni
ut est inutilia respirare et huius.
Quartum est consilium de confirmatione operum
ad doctrinam ut non alligat ho-
mo gulam et digito nolit
movere dicunt enim et non faciunt
audite ypocrita eice primum
trabem de oculo tuo etc. Non
quod in predicatione assistit alium gulam
scilicet desyderiis qui pertinet ad statum
salutis alium vero assistit sed sta-
tum perfectionis ut potest religionis
primo non tenetur predicator stare
quod de eis assistat omnes ad hoc tenen-
tur. Non tenetur in nullam perfectionem
illam novertit verum aut ma-
tus perfectionis predicando distinguitur
quia exemplis in peccato notorio peccat
qui predicat sine exemplis of-
ficium hoc faciat sine voluntate

quia scandalizat exemplis aut in
peccato occulto si predicat et non
studet exemplo suo compungi ad
hunc modum peccatoris qui modo co-
tempne. Quintum est consilium devitan-
de soliciti ut ibi nolite
soliciti esse dicentes quid manducabimus
et ibi nolite cogitare de crastino
Circa quod quia triplex est solicitudo prima
est laudabilis et est providentie
spiritualis ad corpus. Qui sine
uxore solicitus est que sunt domini quomodo
placeat domino. Hec non dep-
latis que pertinet in solicitudinem. 2a est
tollerabilis et est ista solicitudo
temporalia que ad corpus licet
nec eam mittat mala solliciti sunt
3a est intupabilis et est ista super-
flue thesaurizationis que ad a-
variciam est quia peccatum dedit
deus afflictionem ut addat et co-
ngeret et hic ultimus et est ista so-
licitudo mittens prima papirum 2a p-
reuti 3a plebem. Sextum est fraterne
correptionis ut ibi. Si peccaverit
in te frater tuus corripe eum. Non quod
corripe fratrem quamquam est consilium
ut qui corripit super venialibus
quamquam est preceptum ut corripe
de mortalibus et isto secundo modo ad
omnes pertinet et obligat semper
sed non ad semper quia pro loco et tempore
scilicet qui valeat alias et ubi quod v-
tilis sit correptio. Circa est
quod triplex est correptio scilicet amoris ti-
moris et pudoris sed ordinem
sine correptionis docet dominus
i. enim primo in invicem fieri
ex admonitione amore cum verbis
cum singularibus convenire docet.
Corripe inter te et ipsum cum
solum. si hoc non valet docet cum
sed admonitio esse timore ubi
ait. Si te non audierit adhibe
tecum unum vel duos testes modo
docet ut si hic non quod noluerit quod
tenuerem pudorem et unde dicit quod
si nec illos audierit dic ecclesie
Si autem ecclesiam non audierit sit

et sic ecclesiasticus a publicatus v ex
communicatus dz et sic denunciari sta-
ne predictus ordo fine corrup-
tionis intelligitur tm tialibilibz qr
de culpis quibz solent clau-
strales se inuicem in capitulis
accusare accedere in premissa
admonitione receptam accusatis
aliu caueat diligenter ne hoc
faciat ad infamandum sz ad cor-
rigendum quy sicq ex delibera-
tione quam faciet moraliter peccaret

Incipit liber tertius tractatus:

Celestis medicina huma-
gnis reparatiuus tali-
mo sanatur egrotum sic
optime competebat egrotanti et
egritudini et actori egritudinis
et primus egrotus auctoris egrotus
igitur hoc e morbz aut originalis
culpa e origo uo istius
culpe prius fuit ex eo consensu
rationis actorum supposuit ex se
sibz carnis ad hoc aut qr me-
dicina modz morbo oportuit
qr n tm esse spiritualis vm et a
ad habet de sensibilibz sig-
nis ut sic sensibilia fuit
ante occo labendi ita eet ei
occo resurgendi preterea me-
dicina nrius consistit i ecclesias-
ticis sacramentis primum

Diffinitio sacramentorum el.

Sacramentum e ut ait aug'
inuisibilis gratie visibi-
lis forma. Ista diffinitio
generalis e et conuenit sacramentis no-
ue legis et ueteris qr erat illa q
ista sunt ex similitudine representata
et ex institutione significata
prima autem perfectior diffinitio conuenit
sacramentis noue legis sic completa
data e ita ut ex similitudine gratia
et ea ex qua constat qr no solum ex
similitudine representat ut ex in-
stitutione signat sz et ex virtute
diuina sanctificant et gratiam con-
ferunt pro quo dicit causa ab in-
finibz incorpa et hoc e qd ait aug'

insinuatur ubi ait diffinitione di-
cens Sacramentum inquit e inquo sub te-
gumento inuisibilium diuina
virtus secretius salutem operatur
e et alia diffinitio hugo de sco
uictore qui ait Sacramentum est
uisibile elementum extrinsecus ocul
sub positum ex institutione significans
ex similitudine representans ex sancti-
ficatione aliquam gratiam inuisibilem
conferens. Cuius ratio hoc q e
de ratione sacramenti stricte et proprie
accepti primum e generalis similitudo
ex qua sz aptitudo signandi 2m e
actualis institutio ex qua sz
ordo determinatur v' qd signi
3m e spiritualis sanctificatio ex qua
sz virtute efficitur illud signat. Hec
dicit aug' qr sacramentum e sacre
rei signum. Item aut n est
diffinitio sz potius ethymo-
logia sacramenti

De institutione sacramentorum:

Sacramenta legis gratie
ipse instituit tanquam noue
legis lator in quo
noctatur ad primum debent
precepta i statuit sacramenta ipse
n. no prius cum sit summe virtutis
summe ueritatis et summe boni-
tatis primus primum sanctifica-
tione ueritatis dedit precepta di-
gnum uero virtutis instituit sa-
cramenta adiumenta ut sic pre-
sacramenta receperit uirtus ad im-
plenda precepta et preceptis p-
ueniret ad primum instituit
aut ipse sacramenta in rebus et e-
lementis ut ait aug'. Accedit
verbum ad elementum et fit
sacramentum et e ibi elementum propter
et forma verborum forma. uo ad hoc
instituta e sacramenta ut v-
bis et elementis ut habent e-
uidentiam et efficaciam significat.
qr dum elementa oculis et uba
et auribz se offerunt qd sit ipsum
precipue consecrati dant euiden-
tiam signis demum uba sanctificant.

elementa ut plenior fiat virtute
creatoris efficacia. Instituit
autem dominus sacramenta huiusmodi
quaedam scilicet ante adventum suum ut
matrimonium et paenitentiam sed haec duo
confirmavit in lege evangelica dum paenitentiam
praedicavit et nuptiis interfuit.
Alia autem quinque sacramenta solus
initiavit. Confirmationem ut parvulis
manum imponendo. Unctionem
vero discipulos ad curandum
mittendo qui infirmos ungebant
oleo sicut dicitur Marci vi. Baptismum
autem suscipiendo. Dominum formam dando
ordinem vero primo potestatem ligandi
atque solvendi tribuendo et perficiendo
sacramentum altaris. Eucharistiam
vero consecrando se sub duabus speciebus
et conficiendo ac dando discipulis
et imminente passione
sacramentum corporis et sanguinis.
Instituta sunt autem sacramenta multiplici
de causa. Primo propter humiliationem
quia homo quaerit salutem
in inferioribus se. Secundo propter eruditionem
quia homo per visibilia ad cognoscendum
invisibilia capitur. Tertio propter exercitationem
et otium ergo propter medicinam
quia nova homo declinet
occupationem et otium. Quarto propter
medicinam ad medicinam congruenter
quia cum medicina sit et
homo congruenter medicina contra
tunc debet ad divinum scilicet invisibilem
gratiam et ad humanum scilicet visibile
gratiae formam. Vel cum congruitas
ex parte infirmi quia cum infirmus
sic homo constans ex corpore et spiritu
sancto autem ex corpore non bene capiat
spiritu aliter non incorporalibus
congruum sunt dare medicamenta
spiritualia nisi corporibus sicut
pillulae et nebula vel propter aut
minimum multum non valet
admixtum cum in medicina corporis
aliquis ibi latet non probet
expressum. Igitur ex praedictis
quod sit sacramentorum causa efficiens
est divina institutio quae formalis est

gratiae sanctificatio quae finalis est virtutis
infirmitatis curatio

De effectu sacramentorum

Effectus sacramentorum novae
legis est multiplex. Primo
a peccato mundat. 2° in bono
confirmat. 3° corpori mistico incorporat.
4° iustificat. 5° ad futuram
vitam praeparant. 6° erudiendo illuminant.
7° a malo praeservant.
Ista patent ... in vii sacramentis
per ordinem nam primum operatur baptismus
2m vero confirmatio et sic de aliis.
Sacramenta dicuntur gratiae vasa et causae
quia non in eis gratia substantialiter continetur
nec causaliter efficitur cum in
sola anima habeat collectam et a
solo deo infunditur sed quia illis et
per illa gratiam curationis a summo
medico ... habetur licet non
alligavit potentiam suam sic
valeat sacramentis quia et per alias
vias gratiam suam conferre valeat
semper habent signum virtutis sed non
semper efficaciam curationis non propter
defectum ex parte sui sed ex parte
suscipientis quia gratia nulli datur
repugnanti et impugnanti sicut
gratiae vim et sacramenta non sanctificant
non accedentes digne et absque
omni fictione. Nota nunquam cum virtute
sacramentorum sic de causa agitur
... quod defectus dignitatis ut propter
peccatoris ex parte suscipientis
supplet virtute divina in sacramentis
dummodo non attendat se scienter
in mortali peccato vel in proposito peccandi.
[illegible] ... quia quidam suscipiunt
sacramentum tantum ut qui per orationem
et fidei devotionem recipiunt
gratiam prius quam veniant ad sacramentum.
Quidam suscipiunt et sacramentum et rem
ut digne accedentes. Sacramentum dicitur sanctum
et hoc potest fieri vel aut sanctitate efficiendo
tantum aut sanctitate significando tantum
aut simul efficiendo et
significando. Primo non quaerit ... [illegible]
sacramenti rebus sanctis praesentata

tam ueteris quam noue legis. primo quia signum ueteris legis. 2o [illegible] quia sacramenta noue legis [illegible] hominum in natura quia medicina dicitur sanare efficiendo, tamen sed unum sanat medicando, ceterum non sanat efficiendo. Et similiter Dominus sit quia tamen uiuificant sed diuersimode. Deus autem uiuificat auctoritate gratie, autem uiuificat formaliter expellens morbum spiritualem. Impleto nam dictorum iustificat ut dicit Augustinus, non tamen uasa medicine in quibus confertur gratia. Sacerdos autem ministro existens [illegible] hominum in curatione morbi cordis. Deus autem sanat tamen auctoritate medicus efficiens [illegible] unde medici quedam ut dicitur uulgariter propter ista sanatur me medicina sanat ut minister.

De ministro sacramentorum

Sacramenta noue legis sunt vii pro diuersitate hominum. Primum initiatiuum scilicet baptismus. 2o pugnatiuum ut confirmatio. 3us vires resumentiuum ut eucharistia. 4us resurgentiuum ut penitentia. 5us exeuntium ut extrema unctio. 6us instituentiuum ut ordo. 7us nouos milites inducentium ut matrimonium. Sacramenta figurata sunt vii signacula quibus fuit ueteris testamenti pagina sigillata que agnus qui clauem dedit qui claudit et nemo aperit reserauit. Item in vii cubitis quibus anguli crescunt. Item in vii stellis quas habebat similis filio hominis [illegible]. Item in vii panibus quibus dominus turbas saciauit. Item in vii oculis super unum lapidem. Item in vii lucernis tabernaculi suppositis candelabro. Item in vii circuitibus Iericho [illegible] in Iordane. Sacramenta sunt vii quia disponunt ad vii uirtutes [illegible] baptismus est sacramentum fidei, confirmatio spei, eucharistia caritatis, penitentia iustitie, extrema unctio perseuerantie que est fortitudinis complementum, ordo prudentie, matrimonium temperantie. Item contra vii sacramenta ordinantur contra triplicem culpam et tres consequentes penas. vii baptismus ordinatur contra peccatum originale, penitentia contra mortale, extrema unctio contra ueniale, ordo contra ignorantiam, eucharistia contra maliciam, confirmatio contra impotentiam, matrimonium contra concupiscentiam que [illegible] et excusat. Item [illegible] sacramentorum est quod sacramentorum est sanatio ex morbis spiritualibus ad modum corporalium medicinarum corporalis quedam purgat et sanat [illegible] tamen preseruat melioratis. [illegible] et sacramenta curant baptismus et curat simul et totaliter penitentia non curat paulatim [illegible] quousque nullius pene homo debitor sit. extrema unctio curat a morbis leuioribus scilicet a uenialibus sicut baptismus et penitentia [illegible] a morbis letalibus. Item [illegible] sacramenta sunt quia medicine curatiue. confirmatio est medicina confortatiua sanitatis spiritualis in qua datur spiritus sanctus ad robur et ad confirmationem gratie date in baptismo. Matrimonium est medicina preseruatiua in se autem mittitur gratia. eucharistia [illegible] in ueritate [illegible] confirmat et gratiam [illegible] sic [illegible] christus [illegible] presens.

De dispensatione sacramentorum

Potestas dispensationis sacramentorum regulariter spectat solum ad genus humanum [illegible] autem sacramentis dispensationis [illegible] in dispensatione [illegible] [illegible] statuit facere ad humanam salutem [illegible] in clauibus [illegible] in

ecclesie predicta quod ipsa ecclesia sit sa-
cramenta eius accepit sic ad filium
salutem dispensat. Secundum suum dig-
nitatis ordo exigit ut maiora
maioribus minora minoribus co-
mittantur. quedam recipiunt excel-
lenciam dignitatis ut sacramentum
confirmacionis et ordinis ut conferan-
tur a episcopis. quedam non recipiunt
indigenciam necessitatis ut baptis-
mus et penitencia quorum unum regenerat al-
terum non generat et horum dispensacio
et presbiteris in fidelibus conceditur. maior
in articulo necessitatis ut dico racione
baptismi. quedam autem sacramenta
sunt quasi media ut eucharistia et penitencia
et extrema unctio et istorum dis-
pensacio ad solos pertinet sa-
cerdotes qui sunt quasi in medio inter
episcopos et minores prelatos constituti.
Sacramenta dispensari possunt
a bonis et a malis et a fidelibus
et infidelibus intra ecclesiam et extra. quia
si dispensari possent tantum a bo-
nis nullus esset certus de bonitate
ministri sicut nec de propria et ideo
oportet racione et malicia unius
preiudicaret alterius saluti.
Secundo sacramentorum dispensacio
contingit homini non racione sanctitatis
quam habet sed racione auctoritatis
quam super manum eius est de se. Nam
aut quia sacramenta quedam sunt sub-
stancialia quedam non sacramentalia
quantum autem ad substanciam non plus
valet opus boni quam mali quia
deus operatur ut auctor homo
ut minister. Sed in sacramentalibus sicut
sunt oraciones plus potest valere operacio
boni quam mali. hic autem est precatus
non persone. quantum ad aliquos effectus
accidentales non quantum essenciales.
quamvis igitur apud hereticos sicut
sacramenta vera non recipientibus
utilia nisi ad ecclesie redeunt
unitatem. vide Aug(ustinum). Ecclesia que
parata paradyso inducto posse
baptismo homines fontis accipere
salutem modo tenere velud flumina

de paradysi fonte fontis largiter
manaverunt. Nam tunc in nunc sepe
cacucerunt (?) nec in egypto quo flumina
illa pervenerunt est felicitas vite
que de paradyso commemoratur. 6

De triplici distinctione sacramentorum

Triplex est status fide-
lium materie fidelium
celestis hierarchie scilicet
fidei initiantis (?) generacio fidei
roborante fidei multiplicante.
Secundum primum fit distinctio fidelium
ab infidelibus et hec in baptismi sa-
cramento in baptismo. Secundum alium fit
distinctio fortium ab infirmis et
hec in sacramento confirmacionis. Secundum
tercium fit distinctio clericorum a lay-
cis per sacramentum ordinis. Unde est
quod hec sacramenta caracteres im-
primunt pro eo quod indelebiliter impres-
sos semper distinguunt. unde ulterius
racione primi caracteris quod bap-
tismales est in capiendo confirma-
cionis non perficiendum secundum ordinis
est presbiterorum predicta distinctio fit
assimilatur distinctionis aliarum
exercitus. prima est qua fit to-
cius exercitus ab alio exercitu et
hec fit hic spiritualiter per baptismum.
secunda est spiritualior scilicet militum a plebeibus
hec autem fit per confirmacionem. tercia est
spiritualissima scilicet ducum ad ceteros
et fit per sacramentum ordinis. Prima
quia caracter est primus et minimus et
hec. Secundum caracter bap-
tismalis est fundamentum cetero-
rum aliorum et ideo illo non habito
non primit ceteri caracteres imprimi
ac per hoc ordo denovo si ut illi
caracteres habeantur. unde si quis
ordinatur non baptisatus iterum prius
agitur. licet sacramenta ut dicam est
per caracteris impressionem non
iterentur tamen contingit est hec omnibus
non iterari super eundem primi et
materiis et eadem causa et hoc
ideo ne fiat contumelia sa-
cramento. Ex quibus (?) quia possunt sacra-
menta privis dispensare convenit

inefficatia et incepta. Quedam
sunt destructiva sua, quedam de
congruentia, ut ... que de sua sunt ob
mittantur, eucharistie sacramenta et
sunt iterata ob missionem illorum
que sunt de congruentia non evacuantur
sacramenta. **De tria sacramentorum**

Ab initio constituta sunt sa-
cramenta ad curationem
hominis et specialiter cum morbo
inviraverunt. In lege nature
fuerunt oblationes sacrificia et de-
cimationes. In lege vero scripta in
eduxerat circumcisio et adiuncta
expiatio atque superaddita
oblationum atque decimationum
in sacrificiorum multiformis distinctio.
In lege autem nova statuta sunt
sacramenta non pauciora utilitate
potiora virtute efficatiora et
preminentia dignitate atque signo
evidentiora in quibus est impleta
simul et evacuata omnium priorum.
Sic dicit Hugo de sancto Victore. Primi
temporis fuerunt sicut umbra, medii
temporis sicut ymago seu figura,
postremi temporis scilicet gratie sicut
corpus quia ... se veritate continet
et gratiam quam significat reputat et
principaliter confert atque preminet.
Patet quia eiusdem emundationis
similitudo in oblatione
legis nature per occultior in veteri
in circumcisione vero evidentius
exprimitur. Per baptismum autem ma-
nifestius declaratur. Item sacra-
menta veteris legis [illegible]
parvulos [illegible] prefatos et
divos honorando donabat.
Sed sacramenta nove legis confe-
runt quia de [illegible] nutria-
bat [illegible] sacramenta pre-
miunt et promiserunt admonent
sic veritatem ad [illegible] sic signum
ad significatum sicut figura ad im-
itate et sicud preparant ad perfectum.
Est autem dicta quia commune est
omnibus sacramentis quia consistit in rebus
sensibilibus invisibile gratiam
significantibus sed spirituale est sacramentis
nove legis consistit in [illegible].
Item sacramenta nove legis efficiunt
quod figurant sed legis non faciunt sa-
cramenta veteris legis. Item sacra-
menta nove legis iustificant
ex opere operato, sed veteris
legis iustificant solummodo quantum
ad opus operantis quia non valebant
facientibus nisi quantum ... illorum cari-
tatis et devotio fidei expe-
debant. Istud non intelligi-
tur de circumcisione que cum non fuit in
lege data neque inter legalia
computatur quia ipsa in parvulis tol-
lebat originale et gratiam conferebat
que non faciebant sacramenta lega-
lia. Item in lege distingue-
bat circumcisio populum dei ab a-
liis gentibus sed nunc dis-
tinguit caracter baptismi. Item
legalia ut Augustinus fuerunt ante
passionem domini viva et post pas-
sionem mortua et post quam
claruit veritas evangelii sunt
sepulta. Nova vero sacramenta
que usque ad finem mundi semper
in suo genere manebunt.

De baptismo

Baptismus est ianua omni-
um sacramentorum quia nullum
confertur ante ipsum ad aliorum
defectum baptismi sunt usque primum
est expressio forme vocalis
a domino constitute que est hec: Ego
te baptizo in nomine patris et filii et spiritus
sancti absque obmissione vel addi-
tione dictionis absque postpositione
ordinis et absque commutatione nominis.
[illegible] nominis sive obmissione
ad dictione transpositione et commu-
tatione ... ponitur loco patris et
filii ... potentis sapientis et
benigni quia in istis ... dogma-
mate baptizetur non dicitur ap-
ponitur ... verbis patris
expressa ... Item
loco baptizo non ... dicatur in
tingo vel intingo te. Abluo

pelcantu aq̄ mixto cor. ul sal-
te indigon pte 3° ē immsio illa
fiat ab uno 7 eodē tpe q̄ꝫ 7
for̄ ubor̄ exprimit̄ ita q̄ unū
in mergat puū 7 alius ūba
pferat. 4° ē intētio ul gn̄alis
ul spālis. Spālis aūt in
tentio ē ut baptizandꝰ mū-
det. Gn̄alis ē ut q̄ faciat
ecclā ¶ Intentio nō illius re
quirit. qui baptizat. sic ad-
ultus qz q̄ ni vitus bapti-
zat. nō recipiunt sacramentū u.
ē fides ipsius baptizandi
qz in adultis requirit. fides
ppa s3 ī puulis aliena quia
puuli in fide ecclē baptizant.
Baptismꝰ in aqua fit tantū. a
nō in alio liquore qz cū hō per
pctm̄ incurrit maciē mū-
diciā 7 ignorantiā 7 ḡpā
p baptīm ab hijs trib3 malis
liberam. 7 h' notat. in ppieta-
tib3 aq̄ puritate pspicuitate
frigiditate. ¶ Nā baptismal'
aqua sua puritate nos mū-
dat pspicuē nos illuminat atq3
sua ppriē frigiditē ab estu q
cupie nos rpat. ¶ Item baptismꝰ
fit ī aq̄ ne q̄s ī copia excusaret
a ne p̄ defcū piculū salu-
tis hoīes ī currēt sī aūt fiet
ligore a ut ī ueīct. Ap̄s omēs
qui ī itīa baptiz̄. ¶ Triplex
ē baptismꝰ s. fluus flaminis 7
sanguinis. Int' hos tal' ē diffa
q baptismꝰ fluīs a toto pena
libat 7 a culpa 7 i spūn gīaz
infundit 7 caractem ī primit
Baptismꝰ flaminis ē q del3 culpa
nō semel cantū s3 plēs 7 lg
giū in usū muś. consistit [illegible]tū
Sanguinis baptismꝰ ē liberat ab
oī tempatē a statī q̄ ī primū
q ppiū ē mārtiū statī euolare
ē ex hijs pz q̄s sit melior int'
hos baptismos q se hnt ut
excitati 7 excelsi. ¶ Sub ap°
q del3 ē satium ut ablutio

exterior q del3 res tm̄ ut gīa
interior q del3 res 7 sacramentū ut
caractē. vij. de solēpnitate bapti
q̄ nō s' desit. ¶ Sal oleū crisma
ceus crismale saliua. Flatus
ueste baptismalis ista significat
Sal qđ cū primꝰ nō inuitat esse
s3 ornat ¶ Ung' locis baptiza-
dus ī ung'. s. in fronte ut fide
baptismatis publice ptestatur
Imūtice ut agendi sotilius ab
eā intelligant ¶ Inter scapulis ut
iugū ꝑ sustinitatis porte. ¶ Inp'
tore ut dulci corde deus dilige'
Baptismꝰ institutus fuit nili
qū p' baptisatū fuit formaliter qū
dix. ¶ Item docete omēs gentes
[illegible] fuīt qū ait nichodemo
nisi q̄s renat. fu. Effectiue
qū p' passus ē Effcūs bapti
mistiꝰ ē ad sacramenta ppat quia
baptismꝰ ē sacramentū initiciū a pctō
mūdat q̄ significatū ē in mari
rubro ubi submisi sunt egypcij. ¶ Nōm
aut ī baptismo delet originalis
culpe macula fomes nō nō
tollit. s3 remittit. pena relaxat
unde puer ī duit. ueste candi-
da illumīat [illegible] ponit. sal ī ore
puū concupiscibile [illegible] da. atinde-
la pio irascibile confortat [illegible]
isrl uicit amalech post trāsitū
maris rubri gīaz tenuit quod
significatur pcolubā q sed3 sup xpm
baptizatū karactē ī primit
[illegible] significatur [illegible] ī apoc
fomitē mitigat q signat aque
frigiditas commune eccē pstat
fide 7 so ¶ Circūcisio q̄ uis sc̄ificat-
tus fuit ī ueto a satisfactione
extabili liberat qz baptismꝰ nō
requirit. geminꝰ neq3 planctu
intellige exteriorē. ¶ Nā̄ iterior
exigit ī adultis s. contrito pcta
dicat. minuit q sgt inflatio [illegible]
nuta celi apīt sgt p' bapti-
zato apti sunt celi. ¶ Bondū aūt
q passio xpī apuit ianua pa-
dysi pctm̄ intolerat 7 satisfactiua

quitatem. Baptismus aut aperte p
ctm efficit singularem statim n
singularitate hominis euolate ... ad
laudandum aures ad audiendum a
pit om po salutat i oe a m aute
pui templu q efficiat vn d pl bap do
cpi i munde r spc a dei locum
ad ueniem spc s. laudabile coza
decoredit vn balsamum cu cs
matre solent pui bapti do usq
ad pascha a potest pentec
n urgeat necessitas ul timeatur pi
clm resuti ad resignandi q
m bapo vn spualis a gra spc
s. dat. Baptismus q a Johes g
uenerunt i materia a i modo
ingrediendi, sz dnt i forma q bapt
Johis edebat i noie uentur def
fecadit a i effcu q bapt xpi
mundificat instificat Johis no
sed insinue q bapti Johis asue
fec ad baptismum xpi. De
nomi cathecismi a exorcismi

Cathecismo a exorcismo

Cathecismus a exorcismus
eu pratorum puittitur
bapo ut i ipo gra effi
catius opet. Catbus decatus
cathecismus instituit e pmo
pp i strucon de articulis quibus
ad fidei fidei suscepcon 2o
pp rusion ad fidei pfession
3o pp pscusion ad fidei obsuia
con q ios ad ut pu petm
lz a pse mde pt requirit. hoc
abeo puulis aut q nlz petm
actuale m pse ede pt requirit
h abeo pui eam q pipo modo
infide obsuerunt. Exorcis
mus ido statutu e ut ab ipo
bapdo peccates dyab dpllant
na pp petm hois dyab peccate
mhoiem accepit a illa q uenit
i usu hois vn etm adulti
q puuli exorzizati dnt ad
expulsionem et nomine peccat

De gfmatoe iii

Confirmato sacramentu e pugilii
cui de sede gfmatonis
vnsit duo expte sacramenti rust
s. iii cfirmatis a form vbor q el
e s... more magt gmem. Pri
go te sig. crus gfmo te cfmate
salutis. In noie p. a fi a sps s.
duo expte mst i. dignitas
pontificalis a i ricco debita
Duo expte susapientis s.
fons mq dz e si cfmato a q
gfmatoy sit baptizatus vncto
cfmatis n fit mebz sacramentis
ip diuisitas ex fic accipi
In bapo fit i uertice ad signu
fidei susceptiue q vertex est
locus cellule rationalis. In
gfmatoe fit i fonte ad signi
dez audacia gfessionis cum
impedimentu e timor a ue
recundia q spualiter manifestatur
in pallore ut rubore frontis
ex pmmqtate cellule ymat
ginalis. In ordine fit i manibz
ad signandu ptate gsecrandi
sacramentu dmni corporis huius
sacramenti mltiplex e utilitas
q gra m bapo data gfmat
ps. Confirmat hic deus a f
in pral in bapo ad militia
spale ppat vn gfirmandi eaq
pugnat pugilles i unguntur
ut ab inimicis deferuli te
neant. Qz q omes xpiani dnt
te in bello ppetua a omes hec
dnt recipe sacramentu ut fati
sime possint q mundu a carne
a dyablm pugnare ad gstan
te noie gfessione q eaat
ipe te vny deu a homez vny g
fiti. Primo ut gfitem cu
q dnica natra pri a spu sco
coequale vnde nos in form vborum
vbi fit expssio trinitatis 2o ut
gfitem cu ps hnitatem nram
crucis suppliciu ptulisse q nos
i crucis gsigcoe. Patus a ex
spualez decoe nos ornat
... eide p... pmittatur 3o
ex por dmne bone fame a
hz duo signa m cfmate q

confirmatur ex oleo per primum et ex
balsamo per secundum in bonis agen-
dis et in malis suscipiendis ro-
borat dicitur hic spiritus sanctus ad robur anime
et corporum armat animam que de pri-
mis operationibus caritatis que pusilla-
nimitate virium corporum non per-
cipiunt contra quos insultus demonum
que verecundiam et timorem in confessione
nominis Christi audaciam prestat
Primum notatur in confirmatione frontis
que est locus verecundie sed in pectore
iustificatur pugnam conatur quod notatur
in unctione quod in capite confirmati ligatur
Quedam sunt que confirmationem que non
sunt de esse sacramenti sed debent esse
ut sunt hic patrinus domino
dicimus dicitur quod pater aliquis episcopo
presentatur qui patrinus efficitur et quod
mitra capite caligata caligatur
propter istud sacramentum fuit fideles
pleni spiritu pleni dico contra
quod etiam in baptismo pleni sunt sed ad ple-
nitudinem sufficit ¶ Sacramentum se-
cundum in dignitate ut apparet et ex-
cellit ¶ Alia eucharistia preeminet
nec baptismo in effectu maiori misterio
significat n. quiconque ipsa certe
confirmatio in dignitate nisi
quod non confertur nisi ab episcopis primum in
frequenti peccatorum remissione
et sic de aliis sacramentis etc.

De Eucharistia

Eucharistia est sacramentum
caritatis ad dicitur quod
inde quod deus in hoc sacra-
mentum magne dilectionis nobis
signum ostendit et in eo dilectionis
efficaciam prebuit sacramentum specialiter
ut nos se inflammaret De sa-
cramento sacramenta sunt maior primum est quod
consecratur eucharistiam sunt sacerdos secundum est
species panis et vini tertium intentio
consecrantis quartum est forma verborum cum
intentione consecrandi hoc videlicet hoc
est enim corpus meum et sic super calicem
hic est enim calix sanguinis etc. Item
tale generaliter ipsa includit non est
intentione quod ad est intentio

et ad attentio semper est necessaria quod
intentio ut spiritualis vel generalis sic
dicitur est de baptismo attentio autem non est
de sui sic quod in tempore mentis in prolatione
verborum adeo quod quamvis contingit ex in-
firmitate quamvis ex negligentia
quam experiantur et tamen peccatum est
Sed patet quod non solum requiritur
in esse consecrantis sed et in esse illud
sacramentum instituentis unde si quis
sacerdos stans in foro et si incepit
omnes panes proferret formam verborum
et esset in esse consecrandi non fieret ibi
transsubstantiatio et hoc non esset propter defectum vir-
tutis verborum cum sacerdos posset
consecrare tot hostias quot vocaverit
deo sufficeret si esset necesse
sed propter defectum intentionis illius qui hoc
sacramentum instituit qui non intendit
quod cum talibus ludibus vel stultitia fi-
eret consecratio sed propter utilitatem vel ne-
cessitatem esse generalis vel particu-
laris ¶ Est forma verborum quos
sacerdos quod cum dicit hoc est n. corpus meum
iste quidem n. non est de esse forme
sed debent esse ipsum enim obmitti non
debet. Aliud est materia forma
materia sunt quia non potest transsubstantiatio
sed aliud est forma debita sunt que
non sic eodem modo dicendum est de
speciebus panis et vini enim nota
quod in eucharistia alia materia alia
debita enim eucharistia materia est panis
frumentum quod sine illo potest fieri
confectio enim non debita est quod ille sit
azymus quia licet in fermentato possit
fieri tamen non debet sed duplici de causa
Prima causa est quia panis est azimus
congruit institutori Christus n. dedit
discipulis corpus suum confectum in tali
unde secunda causa est quia talis panis congruit
significato Christus n. sine omni fermento peccati
fuit ¶ Item dicendum est de materia ca-
licis quia est aqua unde materia alia de-
bita enim materia calicis est vinum
quia sanguis Christi non potest in aliud nisi con-
fici quam in vino ¶ Enim debita quod
aqua vino misceatur et hoc du-
plici ratione primo quia talis in

gueit institucionem p n. sbath
spe sanguine sui ded. 2° q in y
neat e sigillo q certa q p aqua
sig q p fidem et caritate migr
Certum pcedit q in tactu et in gustu
n q ficit q tactu n̄o ē vinum s
sunt gustu n ē vinum s; est In
co fcoe cū modicū aq debz mis-
ceri vino q absorberi dz possit
ab illo alio mo impediri q secto
s. sicut ab aq vinu. Istud
desigt q ta ad p m gutturn
ipe in nos s; nos in ipm mutat-
m' q corp' suo mistico incorpa-
m' sic vna gutta vini in po-
culo aliq neglit sangui n p
h' desinit ee sanguis in sang-
ne mutat s; vtib; spes sua
na pmanet s; si multu de
vino appo' ad vna guttam
sanguis sic qu; sit in ablucoe
tui n. desinit ee sangis q
spes illi gutte vini sb aqua
ē sanguis absorbet a multo
vino admixto ¶ Circa sacramentu
eucharistie q dam ē tantu ut
corp' x̄p̄i misticu q dam ē n. res
et sacramentu ut corp' x̄p̄i veru q tipit
designe. Illud n ē res tam ut
corp' x̄p̄i misticu q dam ē n. res
et sacramentu ut corp' x̄p̄i veru q tipit
designe. Illud ē n. res primi et
sacramentu 2' sub utriusq; spe corp' x̄p̄i ē
indiuisus s. corp' et aia et deus
ac p'hc verbum ē vnum et simpli-
ciu sacramentu sub spe nap panis
ē corp' x̄p̄i p conuersionem et sanguis
p concomitanciam et aia et deitas p vnitatem
ac deitas p vnionem. Ista n. in m°
diuidi n pt n ab in vicem ab
inuicem separari ¶ Eode in dicam
ē de sanguine ptcta tot' corp' sit
ē integra spe q in qlz ei pte
siue spes illa sit integ siue
diuisa ac p'hc no ē i ut tam
sepetus ut occupat q locus f
ptceptibilis paliq sp m corpeu
¶ Cp m hy hemy in speculo q si
dicat in multas ptes i q lib;

appet apparet ymago q pus
apparebat integ Itē exemplum in
sermone ē q multis recitato q
qlz auditor recipit illu totu
q uis sermo sit vnicus i prin-
cipio totus ē cu in qlz audit
hostia fugit in tres ptes p
multas rones primo p tres
ptes in vna cenata sit tres
ptes diuisione hostie vnius
cu p. 2° p tres status eccie
s. militantem triumphantem
et in purgatorio adduc 3° p
tres statu q videlz fuit mor-
tis mortuus et i mortalis
4° p tres in corp' dni tpe
passionis s. manuu pedu
et lateris v° p tres sbās i x̄p̄o
s. deitatis aie et corp'. Sac-
ramentu corp' x̄p̄i pfiguratu est
multi s. in oblatione melchy-
sedech in q. figurat hmus fortu
exercitus sacramta et p'mu effct
s. refectione ibi n pcessit fi-
gura spualis refectois panet
in vino ¶ Eucharistia no ē refco
spualis mē Itē in mana
figurabat effectus gre Itē mag
paschalis q figurabat liberato
a suitute egypciaca ita
nr aug' ē nre liberatois
signu adyta. Itē i diuisis
sacrificiis deqlz hc in leuit
qlz figurabat oblato passi
onis x̄p̄i vbi fuit hostia q
ad reconciliacom et uictima
q ad satisfactom specialis nre
et holocaustu q ad cura corpis
sui lesione i oblat° matutine
de qua legi in inicio p q
sigt mq° debet fi oblato
a sup q q in fide ihu x̄p̄i q p
pmu designet in vgacione
che mellic vbi figurabatur
qs offere debeat q ionathas
gustum ac mellis designat
deuoto offerentis figit sanguis
sit x̄p̄i vinum ad designandum
ablucom vn videt aquam

refectionem. Item introducitur aqua ad insinuandum unionem. Item aqua designat ablucionem unde vidi aquam egredientem. Item sanguis ad designandum redempcionem Hebr. sine sanguinis effusione non fit remissio.

De dignitate eukaristie

Dignitas et excellencia huius sacramenti apparet in multis primo sic quia dignum est tam in lege quam ante legem prefiguratum fuit 2o quia a prophetis prenunciatum per patres anglorum preceptum positum prefuco prophetali certitudine 3o quia a domino institutum et hec dicitur scilicet verba a Christo ubo ut patet in hoc ego enim sum panis vivus qui de celo descendi ... accipite et manducate. Hoc est enim corpus meum. Quarto quia ab apostolis consecratum Tocorum quintum quiescentibus nobis in unum Item vo assumus pontificibus solempnizatum quia ordinatum tantum et omnes et locum et tempus et vestimenta et vasa divina quia omnia sunt ad decorem huius sacramenti. Maior dignitas apparet in hoc sacramento quia cum sic constet ex duabus substanciis scilicet dignitate anime et corporis ipsa quidem dignitas excellit omnia per se magnum donum et laus. Item anima eius precellit omnes animas cum sit plena gratia et virtute vere frussima et perfecta et congruentia. Item corpus eius precellit omnia corpora quia de sanctificato corpore fuit sumptum beatissime virginis et divinitati unitum ergo in ... nobilissimum in celo et in terra unum sic miscet sic multis sacramento. Primum quod in hoc est mirabilia quantitate sic nisi et ... ta ... meliori non tamen extendit illius forme 2um quod hoc sit accidens sine subiecto 3um est quod panis in quantitatem in corpus per quantitatem quod tamen non fit in corpus pro non et ad multiplicacionem eius quod corpus non augetur commutatur hostia per suppositionem 4um quod idem corpus in uno in pluribus locis vel in omnibus

hostiis consecratis est 5um est quod hoc corpus dividitur corpus sed quantibus partes consecrate est totus 6um est quod tenetur hostia in manibus et videtur oculis corporis quod non tangitur nec videtur sed tamen modo ... species sunt 7um quod statim desinunt cum ille forme tunc desinunt esse corpus et sanguis pro quo tamen modo fit in panis nec vinum cum accidenti sunt eisdem effectum ut prius scilicet satiacionem et ebrietatem et huiusmodi. Hoc deo quod convenit esse velut simpliciter et propterea convenit esse in uno loco tamen. Corpus pro medio in se licet cum non contineat non dicitur esse in hoc quod sit ubique tamen sit non unitum divinitati ... excellencia ac corpus ut simul et semel in pluribus locis possit esse sed uno videlicet sacramento. Inveniet quod deficit super naturam vel hoc quod non sit accidens in loco determinato quod dicitur esse non supra naturam sed non supra intellectum ut quod in hoc sit accidens sine subiecto. Dicitur esse supra naturam et intellectum ut quod in hoc est tantus quantus fuit in cruce nec tamen extenditur. Illius prime forme est mutacio una est artificialis ut quando fit vitrum de cinere alia est naturalis et hec dupliciter scilicet accidentalis et substancialis accidentalis ut quando idem subiectum materie in diversis formis accidentibus sibi invicem succedentibus. Substantialis ut est quando eadem materia sub diversis formis substantialibus sicut patet in transmutacione elementorum in vicem. 3a est mutacio supra naturalis unde quando nec materia nec subiectum manet sed tamen accidens sine subiecto et talis mutacio est in transsubstanciacione. In ista mutacione possunt considerari tres difficultates vel ex parte tamen ... vel ex parte aque vel ex parte ... Primo in creacione mirabilior omnibus mutacionibus quia non est de essencie simplicia. 2o in conversione panis in corpus quod est mirabilior omnibus mutacionibus quia est mens actu prius et operis 3o in terminatione est mirabilior quamquam

mutatione quia l' e conuerso in fine distinc-
cium de Wormudi distinguit quadruplicem
mutationem. Prima est a non ente in
ens et hec dicitur generatio. Habent mens
etiam corpus et talibus quasi panis
in corpus quia hic mutatio non simpliciter
in nichil sed est alteratio quia quia (?) sit
mutatio una substantia manet et manet
accidens sed in creatione e contrario quia non mutatur
accidens et manent eadem substantia sicud
patet in corporibus que de albis fit ni-
grum et in substantiis que de impio
fit iustus vel de ignorante fit
sciens. Tertio quia hic sp(irit)us de muliere sumpto
quam etiam non est ut cum dicitur quod sit corpus
est de spiritu sancto quam mutatio ut
cum dicitur quod natus est de virgine quam
ydem tractatio sicut ut dicitur filius na-
tus est de patre quam cum substantia eorum
sui quasi non ut cum dicitur corpus
Christi de pane quam ordinem ut
cum dicitur exiuit de mehylo

De effectu Eukaristie 13

Orgine sumitur corpus
Christi bonum multiplex consecutur.
Primum est quia quam coriatio (?) que
hic fit in me quasi memorie di-
lectionis liberationis Item
melior vivificatio quia non magis
proficiet hic sacramenti fit decoctio
coctus. Unde lignum vite comestum
vitam prestabat sic panem per gratiam
illuminantem perficientem reficientem
vivificantem. Et hic reddit vita
pabulum per quam et mors intravit. Cor. 10
quod iustitia incorporatio. Unde dicitur est
Aug. nec tu me mutabis in
te. Istud non intelligitur de unione
corporis nostri de nono sanctitate (?)
sed aucmentatur non nominet desiliat
Item spiritualis refectio per Jul. loco
pascite vel me tollo. Designo no-
tum instituit sacramentum quod non
ut generaret ut baptismus vel gem-
tos roboraret ut confirmatio verum
et quod roboratos nutriret dantur omnibus
qui ad fidem accedunt. Item devo-
tionis augmentatio per Jupig in
oleo caput meum. Augmentum non sed

quod datum nobis quam ad ea gaudium
in rebus attenditur scilicet magnitudo
devotionis ad deum et dilectionis
ad proximum et dilectionis in nos
ipsos. Item fomitis mitigatio per
super aquas refectionis et quantum sicud
aqua refrigerium sit et istud sit
contra ardorem concupiscentie. Ecce
descendit manna de celo descen-
debat pietas a vos. Item virtutum ro-
boratio per panis cor hominis confirmet. Item
peccatorum remissio quia per istum cibum
spiritus sit reparatio deperditi. Unde qui
dicitur in oratione dominica. Panem nostrum
cotidianum statim sequitur et dimitte no-
bis. Istud intelligitur de venialibus
et non de mortalibus quia sit cibus
naturalis potest nutriri et non mor-
tuo sicut cibus spiritualis. Item
totius dyaboli armatio per Parasti
in conspectu meo mensam. Item
spei elevatio. Item amoris
excitatio. Unde dicit Christus
quem debes diligere propter quem dedit
vobis carne sua in cibum sangui-
ne in potum et aliis in pretium aqua
lateris in lavacrum. Item fidei con-
mendatio quia in illo sacramento ele-
vatur super naturam et super sensum
et super intellectum in obsequium Christi.
Item angelice communicatio per Panem
angelorum manducavit homo. Item ecce-
lestis regis collatio. Jo. Qui manducat
carnem meam. Item spiritualis delectatio
Sap. Panem de celo prestitisti eis. Item
mentis illuminatio. Unde Reg. Gus-
tavit ionathas de melle
et illuminati sunt oculi eius. De
effectu eucharistie. Unde Cor. est est
contra mediata pugnantibus
dat debiles confortat ualetudinem (?)
delectat languores sanat sanat (?)
mentem purgat fit homo mansue-
tior ad corruptiones patientior
ad labores ardentior ad amorem
sagacior ad cautelam ad obe-
diendum promptior ad gratiarum
actionem. Devotior Christus
mutatis multa bona proueniunt

ut deum e sic intelligere dig(n)e corp(us)
xpi sumentibus multa mala occur-
runt ut illi n opus placet dno
n placeat ipse p(at)er indigna-
ntis quanno peccatis hominem il-
laqueat deputacionem quia prop(ri)u(m)
scandalizat mente excecat
temptacioni subiugat deum ir-
ritat vitam temporale breviat
graciam spoliat desiderijs omnibus
porcionem dat in pos fiat in-
mensa eo il tlaq. Et (circ)a pr(imu)m
a i retribucionem ecce fru(n)t a in
stelm est tam obscurentur
oculi corum ne videant. Et (circ)a
in(dicacionem) Et dorsum eorum ne vi-
deant corpus xpi i anima. Et (circ)a
viij fiat lia sultacio corp(us)
deserit Et (circ)a vj Et in hijs ta-
lis n sit q i liter Et (circ)a vij

De sumentibus cum debita mo(re) (et) (ratione)

Corpus sumendi re-
quirimus mors sunt
quidam spiritualiter tantum ut
q accipiunt rem sacramenti v-
gitam et n ipsum sacramentum corp(us)
xpi. De h(ui)c modo sumendi dicit Aug(ustinus)
Crede et manducasti i. corp(us)
xpi mistico incorporatus es
Quidam sacramentaliter ut quinta-
tes i mortali. Quidam spiritualiter
et sacramentaliter et q accipiunt re
et sacramentum sic quinta[les]
in gracia Quidam n(ec) spiritualiter
n(ec) sacramentaliter ut q nec re nec
sacramentum accipiunt. Primum man-
ducantes manducant 2us manu-
ducantes n manducantes 3us man-
ducantes manducant 4us non
manducantes no manducant
Circa quomodo quinti. peccant tribus
modis p(ri)mo ut qui quomodo stat-
tunt tempore dimitit. Ideo n man-
duc(an)t. c(ontr)a filio. c(on)f 2o cum qui tempore
tempe suo quinctam male attend(un)t
apud Quum sunt i digne man-
duc(an)t 3o cum post quomodo se apertis
n custod(iun)t et iste multiplicius ma-
lum merent. Primum q(uia) xpi(stu)m que

suscepit igiuose alie expellit a
et tempus ei q(uod) n(on) admittitur
hospes 2o qui talis q(ua)dam modo
filium mdegit Iudas sicut quia cum
xpo cenavit ipsum tradidit sicut ab
solam fratrem suum ad quintum in
vitavit et eum postea occidit
3o qui ordine honestatis primit
ictum n. reneueat exhibet
et putri ullam vm filiis e illis qui
cum ramis palmarum et clamore
occurrit a ipsum sicut modum cru-
cifigit Item. ad quomodo accedendum
e ut sic disce possum in esu
agni paschalis tot debebant n.
n[on] dei accinctis renibus calceatis pe-
dibus baculos hinc i manibus
cum lactucis agrestibus sic festinanter
p(ro)primum sig(nificatur) puritas castitatis
luc sunt lumbi. p(rim)um affectus
devocionis Cant. Cum pulchre s(un)t
i calciamentis tu, sicut Secundum m(en)coria
dominice passionis Cum Iubaculo
in tusior istud. Quartum amaritudo
contricionis sicut Cibavit nos pane
lact. Primum pauperta(s) benevolen-
tie et operacionis pedibus vivificati homines
veloces inpedibus suis contra regi-
bus stabit. Item quales esse debe-
ant communicantes dicitur i vestibus sa-
cerdotalibus requiritur n. ista medi-
cum discrecionis mundicia castitatis
mortificacio carnis constancia for-
titudinis p(er)severancia longanimitatis
perfeccio caritatis p(ri)mo no insuperhu-
merali in alba 3um in cinctura quartum
in stacione 4o post in manipulo sicut cli-
peis vi i stola vij i casula. Corp(us)
xpi sumitur velatum accedentibus mul-
tiplici racione primo quia nimium quantum
ad bonos quia hoc g(r)a(ci)a fidei multum mi-
tum cum humano racio p(ro)babilis ex-
perimentum 2o quia digne quia ad ma-
los Exemplum debeatis sicut minimus
q p(er)cussi sunt quia archam dei vide-
runt 3o quia i bechallitate quantum
ad omnes n n. possemus videre claritate
corp(us) xpi glorificati. Exemplum de moy-
se manu facie n potuit pili

Sicut vide qui resplendunt eius pro
vitandum horrore si sacerdote care-
rent dentibus teres sic et quia lay-
cis non datur. Istud sacramentum sub du-
plici specie sumitur quia posset credi
quod totus christus non esset sub utraque specie
2° propter periculum quia de facili posset
effundi sanguis 3° ut cautius
videatur quibus qui a lege inclusi
habebant a offerentis delibamine

De abstinentia a comunione

Abstinentibus a comunione
quidam propter culpam et aliqui
sine culpa mortali sed
propter sacramenti reverentiam sicut qui se-
cunt se minus mundos in tempore vel
carne vel a devotos et istis
satisfaciunt dummodo possint absque eorum
aliorum scandalo super sede ubi
non instat necessitas consulendum est
talibus vel de comunione expectare
quousque parati ac devoti a contrito
possint accedere ulla tamen necessitas
dicitur propellere ut eos in minori peccato
scienter accedat peccatum facit in
dignum comunione eius mors et in signum
ut qui aliquis accedat non contritus de
peccato perfecto et confessus aut in actu
ut qui in mittat forum sacramenti
et recenter ipsum cause et in proposito
ut qui habet voluntatem peccandi in futuro
peccat et propter reverentiam sacramenti ex-
clusio sit a comunione primo propter reve-
rentiam sacramenti exterioris sic ex-
cluditur pollutus et in mundicia
corporis 2° propter reverentiam virginitatis
sub formis sic excludit pollutos
a de factis mulieribus et viris in primis
diebus 3° propter reverentiam recusig-
nificatione a unitatis corporis mistici
et sic excluditur vinculum et eorum
suspensionis vel excomunicationis et
in uxore sic igitur prosolat reverentiam
sine omni culpa excluduntur
multi a comunione hic primo patet in primis
quod tamen sit esset certe adultis sic
amorem vel prope et appetunt in eis
signa reverentie et discretionis sumit
sumere aliquas non in tempore in furiosis
qui excluduntur a comunione sine

culpa quando tamen comitante sunt qui simt
diluvioda in tunica si et cum quis
lutulosus manus hic sine culpa
sit tamen pro illa revercium non debet tange-
re corpus Christi gratia hominum excludi
debant. In lege ab esu agni
sunt incircumcisi qui signat eos qui acce-
dunt ad comunionem irreverenter
secundo legitur quod post cursus illa hostia
est qui tetigit archam domini et
alienigene hic significat in fideles
de talibus dicitur ingnum fecit peccatum
de uno · sunt et in mundi qui significant
hic in morte peccatum. Delinquens et vobis
non vir in dignas sumus si non
sumus reverentes vel non catholice
vel sumus in morte sacratie Qui non co-
mittit suo tempore multa mala in
currit primo quia talis utilitate
in multiplici sumit deus hic est super
de effectu eucharistie. Om. dat cibus
salutarem est quia suscepto nutrios
domini multa fortius qui suis susci-
pitur 2° quia constitutionem ecclesie
transgreditur. Statuit non esse quod
qui non comittit in pascha unius
abningressu esse tercet et mori-
ens careat ecclesiastica sepul-
tura 3° quia maledictionem incurrit
propterea ne soli quia si ecclesie non habet scile
4° quia ineis deo non vivit augustinus
recordat est illi hospicium deneg-
gatur qui solet omnes pulsare
admitte 5° quia vires spirituales
perdit qualiter non · qui est sine morali est
membro aut ad sustinendum alimento
corporis sed in alio quia efficitur aridum
sic a membro corporeum aridum enim su-
mitur corporalis cibi nutrimentum

De officiis misse

Pro regratiatis plurimas hic
in missa primo habet celebre-
tur a cunnus 2° quia
tamen in tenetur a super altare non quemquam
propter tamen fiat sortentorio vel
in alio loco 3° quia omnibus cele-
brare est sacerdote 4° quia oratium
de est induturi sacris vestibus
5° quia tamen sit in die a non in nocte

Deliquens apposita in missa · qui satis natura dominum

n in natiuitate quod visio que celebrat-
accenso lumine et si mille soles
lucerent super altare visio quod non so-
nat ubi diuina et angelica et
humana diuina quidem quia dicitur vel
cantatur pater et legitur ubi domi-
nus et cuius angelica ubi quia canitur
gloria in excelsis deo humana
ut sic in collectis et in alijs visio
quod audiuit ea meliora
vel nobiliora ydyomata quod
[illegible] hebreum et ebraycum ut ibi sa-
baoth osanna et grecum ut est
dicitur kyriel et latinum ut in
latinis quod sic ipsum quod missa suo
modo eam plena est misterijs sicut
mundus creaturis sicut sol radijs
sicut firmamentum stellis et sic celum
empireum angelis [illegible] quod sa-
cerdotes in solempnis vbi ecclesijs
habent plures ministros in missa
scilicet dyaconum subdiaconum et aco-
litos [illegible] quod angelis in [illegible]
suffulcit in [illegible]
[illegible] et scolaris [illegible] quod vel est
deo celi et [illegible] Officium misse
moralis est ita Introitus significat
quod in nostra inceptione debemus
delicta amittere et facere bonum
kyriel quod ipsum multis iteratur
significat sed invocationem dei [illegible]
modis in digeris primo tribus
modis quantum ad peccatorum remis-
sionem que perpetuatur corde ore et
opere secundo tribus modis quantum ad-
gratie collationem scilicet fidei spei et
caritatis tertio tribus modis quantum ad
glorificationem gaudebimus super
nos de deo [illegible] nos de
nobis et iuxta nos de proximo
Gloria in excelsis significat gratu-
lationem Collecta significat devotam
[illegible] epistola et euuangelium notat [illegible]
cio et noue legis obseruationem
Graduale et alleluia significant [illegible]
[illegible] et contemplative perfectionem Offertorium
[illegible] significat sacrificium Secreta
status vie perfecto statu patrie
Sanctus sanctus sanctus significat exul-
tationem angelorum presentium Canon
consistit in [illegible] in cordibus quod misterium
Pater noster significat filialem nostram [illegible]
[illegible] dei liberationem precamur
Dimittit Expletur agnus dei ut
liberemur a malis preteritis presentibus
et futuris Complenda significat boni
operis consumationem Et ea quidem
ad quod sic in missa secundo significationem
allegoricam intelligimus ut palla
est [illegible] sepulcrum [illegible] patena
lapidem suppositum per corporale
syndone in qua [illegible] domini fuit
involutum secundo quod quamlibet omnes misse
sunt eque bone quantum ad opus
operatum est in omnibus idem sit quod
[illegible] quantum ad
opus operantis vbi melius est
audire missam boni sacerdotis
quam mali sic in [illegible] missa [illegible]
[illegible] tibi iocundius accipi-
mus a mundo ministro quam ab in-
mundo secundo quod periculum est si cele-
bret sciens in mortali vel [illegible]
[illegible] ad [illegible]
morbum aut [illegible]
[illegible]
stinetur a missa [illegible] qui
ab his celebratus est non debet
sumere ablutionem in post missam
aliquid ad missam accedere non debet
[illegible] sit [illegible] missa in

De necessarijs que fiunt in

Si per negligentiam euenerit
[illegible] pro canone nec
vinum nec aqua reperiatur
in calice statim infundi debet vero
[illegible] sacerdos iterabit consecrationem
ab illo loco simili modo et perficiet
vsque in finem ita tamen ut dimi-
[illegible]
super hostia consueuerint [illegible] si de
duplici vino vel aqua fiet con-
secratio vinum reputabitur [illegible]
[illegible] aqua non [illegible] de sanguine ce-
cidit super corporale vel super pallam
altaris vel super albam et casulam
[illegible] illa [illegible] loco reliquiarum
[illegible] tamen [illegible] sacramentum

ipsum potest et sumere. Si vero super
terram vel lapidem vel lignum ceciderit
lingendus et expergendus et radendus
est locus ille et pulvis in sacrario loco
reponendus. Porro si in ipsum mus-
ca vel aranea vel aliquid tale ce-
ciderit quod in ipso sine vomitu vel
periculo mortis sumi potest pro-
funditur et lavatur quanto potest caute
in calice et sic cum ablutione sumatur
sacerdos. Si musca vel aranea
super piscinam crematur. Et si super
pallam altaris decurrerit quod ceci-
derit vel super aliud vestimentum
non madeat sed vino abluatur et
aqua infusum sumatur. Si in sanguine corpus
domini ceciderit suscipiatur cum
diligentia ut et sumatur.

De sacramento penitentie. 19

Penitentia ut ait Ambrosius
preterita mala plangere
et plangenda iterum non com-
mittere. Secundum Gregorium Penitere est ante
acta flere et iterum flenda non committere.
Et sunt predicte diffinitiones. Ratio quia
quedam diffinitiones dantur per essentiam
ut homo animal rationale. Quedam
per causam ut dies sol est lucens.
Diffinitio autem penitentie data est per causam
et non per essentiam. Unitur penitentia diffi-
nitur per duplicem actum, unum quo ad preterita
et preterita plangere, alterum vero futu-
ra scilicet plangenda iterum non committere et
primus est in [illegible] aliquis in proposito.
Penitentia dicitur est quedam interior tamen
licet est de [illegible] quedam est exterior
que fit per exhibitionem hominis. Prima non est
sacramentum, secunda vero sacramentum est
non [illegible] penitentia proprie suscepta di-
citur proprie sacramentum ecclesie cum aliis et cum
baptismo possit fieri sed penitentia in mente
premissis. Est sacramentum. Ratio quia
lugere pro peccatis alienis actus
virtutis est. Si nunc lugere vero pro propriis
[illegible] est actus 3 beatitudinis de
qua dicitur: Beati qui lugent. Et de contri-
tione penitentie. Dicendum quod exterior
non oportet esse perpetua sed etiam interior
distinguitur. Est penitentia interior
semper usque cum rationis et licet debet esse perpetua
aliud secundum actum et non oportet esse perpetua.
Semper non tenetur quoad actum interiorem
penitentiam spiritualem quod velit non
peccasse et non vult deinceps peccare
sed ad exteriorem penitentiam non semper
tenetur. Preterea alius est dolor
rationalis qui est peccati detestatio,
alius est sensibilis qui est passio.
Et primo dolore semper debet esse in penitentia,
secundo vero non est de necessitate. Sed quia
homo nunquam certus sit de peccati re-
missione tamen semper licet non debet esse
penitentia exterior perpetua quia non
exigitur in talibus certitudo scientie
sed sufficit certitudo coniecturalis pro-
babilis ut est cum fecit homo
probabiliter quod fecit quod oportet fuit
dolendo confitendo satisfacien-
do etc. Cum in omni sacramento
nove legis sit aliqua materia
visibilis elementi que sit signum
et causa gratie et in sacramento penitentie
esse sed tamen materia sensibilis large
accipitur [illegible]
sit exterior [illegible] sine actu
[illegible] sed hic in penitentia penitentie
sacramentum est tres et verba verba
que proferuntur in confessione et in absolu-
tione res autem est ipsa actio
[illegible] ad intelligendum istud
plenum notandum quod sit in medicinis
corporalibus quedam consistunt in sola
passione curati ut est sectio
vulnus quedam vero [illegible] in
actione eiusdem que est exercitatio
corporis. Sic est in sacramentis quedam consistunt
in passione eius qui sanctificatur et
non in actione nec per actus ut baptismus
confirmatio eucharistia extrema unctio
tamen actu ipsius qui sanctificatur
ut est sacramentum scilicet penitentia et or-
do. In primis quoque sive [illegible] actu non
operatur recipientis materia que signat
ut est verum sacramentum. Sed in aliis
vero ipse actus materie est penitentia sensi-
bilis ex parte [illegible]
elicitur sacramentum tamen ut actus
penitentie exterior quedam sunt

tum et remissio peccatorum quod dam-
nes et sacramentum ut dictum est in-
terior. Multiplicitas penitentie

Est penitentia quedam vita que
penitenda non quiete et
ad missam deflere q-
dam est fleta ysop superior est non
penitentes qui adhuc agit quod
penitet quedam est contraria per os Co-
nisus sunt interrumpunt meat vel
Quedam est secundum Aug. Sicut
penitentes qui peccare non potest
peccata tunc dimittit non tu illa
quedam est iniqua ut Judas penitentia
ductus vel quedam est desperata
Qui pre angustia spiritus dicent
intra se penitentiam agentes quedam
secreta et intellecta bis confessio-
penitentium simulantes obedit
spes confitentium quam sacrale c-
mentis et a visibilibus et cito et
communibus medica gratis in
perpetuum premium. Quedam est penitentia
est penitentia amara sicut plane-
tum virginitatis sacrabi volun-
tatis Aug. cum gaudio debet
fieri melius fuisse quam
fuerit per diffundat mortem
mortuus perficit Aug. Alia
penitentia est secreta dimittens sicut illa
Accelerat pro arectandes
gratia ad deum vel Jonatum
cule Petrus in sole fuit po-
tius perdere quam solue fortis
Jo peccatum pro gratia peccati et pro-
secutus tum lamen pe. et sanctum
gl. Secunda vero spiritualis dicit cum
vero spiritualis non cum lazaro item
mortuus penitentia dicit compunctus
et non dilatatur primo quod dum
expectatur vbi expectatur
ut facit vitas et secundo lat 2a quod
ad magis in 3o abiecimus impe-
cus nec excludantur sicut fuit
est nocturne. Cum ergo cito inci-
ces tunc magis in 3o abie-
mus impetus ne excludamini
sicut fuit est fatuis virginibus que
differebant parate eo ne ab

hostibus impediantur sicut filii
israel Apostolus hoc ut ne egrediatur
de egypto vero quod relinque peccata
et penis compellunt. Greg. contem-
nendus et evitanda mundus est si
rebus prosperis lenundaret atque
tot adversitatibus animum pulsat
cum tot calamitatibus ingeminat
quod ad quid non timet. clamat vero ne
blande seducatur sicut avis
per fistulam aucupis et sicut pis-
cis per escam in hamo et sicut vero si
per mel vero ne mortem inveni-
at. Greg. Nichil mortem tamen
vel vero nec consuetus teneatur
sicut arbor de facili non evellitur
cum bene radicata. Jo. Vincit eum
opes per mutare vel agendo penitentiam
monet in precum de quibus bene hominis
durum est cor quod non emollitur bene-
ficiis nec terrent supplicia nec
allicit promissa nec castigat
flagella. Impediunt penitentiam scilicet
pusillanimitas agendo vera dicis
si sic corpus sibi creditus quid autem vel
inimicus est pudor confitendi secundum
dicit Aug. verecundia magna est
penitentia horros satisfactionibus secundum
hec quod dicit Apostolus leve momentaneum
est leve et levibus moris est. Vel
delectatio peccandi secundum momenta-
neum est quod delectat eternum quod cruciat
spes diu vivendi secundum dicit quod
sectius item dicitur potest
est de spe dicto opprimendi quod dicit eze
Quatuor secundum hora per nigra dicitur
recitandi Aug. qui iam non
recipit me quam statim tenuit me
quasi iam dimisit me cum loquitur
de domino. Corpus relinquendi secundum
stultus est quia mundus aliquam cadunt
si non sit in eodem loco auctor in
consuetudo peccandi sicut bella con-
suetus monstrum non curant quod
asina loquebatur considerat dedi-
mus ipsum qui penituit recipi-
endi secundum hec est peccata in spem Greg.
contra dei debemus erubescere secundum
iustitiam eius videmus formidare

De effectu penitentie 20

Per penitenciam absolutus
homo a peccato restituitur ecclesie
reconciliatur deo. Et donis
spiritualibus ditatur. De filio dyaboli di-
citur filius dei efficitur. paradysus
aperitur. Hec que angelos letificat
impium iustificat amissa bona
renovat penam eternam mutat
Item penitencia est secunda tabula post
naufragium ad quam peccator recurrit
cum domini est in statu penitentis iure
quandocumque et tociens cumque quod domi-
nus clemenciam implorare voluit
Duplex est naufragium originalis
et peccati actualis. sed de primo libera-
mur per tabulam baptismi que virtute
efficaciam tabule crucis per ac-
cepit de secundo liberamur per tabu-
lam penitencie quam divina clemencia
providet homini quod peccato actuali
non potest iterum baptizari. Nota quod
a peccato liberamur per gratiam asse-
qualis aut peccator perpetratis peccatis
penitencie amiserat non perpetratis. Item
non quantum autem opera mortificata
reviviscant. quod licet verum sit quod a pri-
vatione ad habitum non sit regressus
in vita naturali. Tamen a privatione
ad habitum voluntarium est regressus
scilicet amore culpe admittit gratie
unde dicendum quod sicut peccata ac-
tualia transeunt actu et rema-
nent dura. mortificata vel vi-
vificata bona igitur oportet quod domi-
sit quia manet sic et dicitur mundi
dicuntur viva quam a bulla separantur.
dicuntur mortua quando veniunt. dicuntur
vivificata quia redeunt ad statum
sue originis unde caritas et que va-
lent ad meritum vite et dicationem
eterne

De partibus penitencie in genere 21

Partes penitencie integrales
sunt scilicet contricio confessio sa-
tisfactio quoniam tribus co-
plementum peccati possit esse ista
tum cordis solum vel cordis et
oris simul vel cum simul etiam
ad perfectionem penitencie exigitur. Hoc
tum aggregatio licet ad esse simpliciter
sufficiat contricio in actu et con-
fessio sit satisfactio in proposito
non requiritur. Hiis quod sunt esse
successivum quod peccatis integrales
sunt simul sed exigitur. licet quod licet
de partibus aut in sunt
peccatis penitencie sit ordo. penitencia
est quedam spontaneum iudicium
in magis contricio est quoddam cita-
cio vero scilicet apud rei iudice
spontanea confessio. Decima
scilicet emenda prudencie in pote-
solucio sed in hoc differt iudicium
fori audientis poliquam confessus
in iure condempnatur. At hic absol-
vitur. et est sufficiencia istarum
partium quia cum omne peccatum com-
mittitur corde vel ore vel opere iustum
est ut ista ita veniat per contra
scilicet ut peccator culpam suam de-
testetur verbo accuset et facto
puniat. Item per peccatum offendit
homo deum ecclesiam et se ipsum
sed per contricionem reconciliatur. homo
deo per confessionem ecclesie et per satis-
factionem sibi. Item iste in peccatis
penitencie sunt indicate quibus re-
mediatur per missionis de quibus
dicitur in ewangelio. Item iste in peccatis vivi-
ficatur mortalis. mortalis tres
mortuos quos deus suscitavit.
per contricionem suscitatur puel-
la in domo per confessionem
iuvenis in porta per sa-
tisfactionem Lazarus de se-
pulchro

De contricione 22

Contricio est dolor vo-
luntarie assumptus
pro peccatis cum proposito
confitendi et satisfaciendi.
Et hec diffinicio magis nomi-
nalis est et potest addi
doloris in vidue quod est de ethice
bono sit quod differt contricio per
de se actus sed penitencie est actus
scientie penitencie quod aliquid
in comparatione ad alia peccata

addere, et ideo post cum proposito confitendi et satisfaciendi. Ratio quia dicitur cor durum quod divine inspirationi se tangenti non cedit sed obnititur in affectu peccati demonstrationi. Frangendi frangi non dicitur quia incipit a proposito peccandi resipiscere licet nondum totaliter contritum. Contritum autem dicitur quia voluntas perfecte ab effectu peccati resistit. In contritione duplex est dolor: unus voluntatis quia non est aliud quam peccati displicentia; alius est sensualitatis. Primus de essentia contritionis et de hoc dolore intelligitur. Quod Lucas: unigeniti fac tibi etc. quia homo ex ratione magis vellet nunquam peccasse quam unigenitum vivere. Secundo dolor non requiritur de contritionis necessitate sed de lege ex factione quia talis dolor non est in nostra potestate. Ratio quia contritio per medium quia non solum culpa sed et tota pena dimittitur. Si autem potest dici si zelo exprimere caritatis quod displicentia peccati expellat quia sic contingit tam immediate in actu quod contritio sequens in nobis exclusionem a bono pene etc. Nisi fit istud exprimere doloris sensibilis quam voluntatis in contritione expectat quia nullus dolor pene quantumcumque est actum potest inchoari quod sufficiat ad deletionem culpe et pene. Contritio est intentionem et contritionem sit intensior fortior et fortius quod dicitur de fide in fortiori. Et fortior vero autem actio fiat contritio distinguendum est quia contritio dicitur gratia. Hic autem potest esse duplex: uno modo per quantitatem quia gratia assotiatur motui exprimenti in actu et illum informat licet non elevat. Alio modo per qualitatem quia motus gratia elevatur. Primo modo actio contritio fit quia ille actus semper manens in anima fortis adveniente gratia sicut color adveniente luce. Secundo impossibile est quod actio fiat contritio. Sed queritur quanto dolore quis de peccato dolere debeat. Respondet quod sicut dicit Hugo de sancto Victore:

Deus qui absolvit hominem a vinculo peccati ligat eum vinculo perpetuo detestationis. Detestatio duplex est: quedam simpliciter ad quam semper homo tenetur, et post peccati perfectam remissionem, de qua dicit Augustinus loquens de pura penitentia: semper doleat et dolore gaudeat, et semper quod se doluisse doleat. Alia est detestatio in actu ad quam homo non tenetur semper. Queritur quare ergo beati et dampnati et hii qui sunt in purgatorio non habent contritionem proprie. Et hoc ideo quia in contritione proprie supponitur status scilicet gratie, dolor et effectus nunc satisfactionis. In beatis autem non est dolor, et in dampnatis non est gratia. Hii qui sunt in purgatorio non merentur.

De confessione 23

Confessio est ut ait Augustinus per quam morbus latens spe venie aperitur. Hec confessio sacramentalis est que est pars penitentie, et que venit describitur. Et primum quod est peccatum et peccatum quod est apertum et per finem qua est spes venie. Duplex est confessio: quedam est mentalis que fit deo, et hec est de iure naturali. Ideo Augustinus in earum actione per sufficientem confessio mentalis quia deus qui non dubitat. Hoc dicit confessio fit homini ut ... quia ministris sacramentorum dedit potestatem ligandi et solvendi in sacramento confessionis. Eius autem in duobus debet fieri sicut ... quia instituit confessionem tacite, sed apostoli divulgaverunt, et expresse quia igitur in confessione dimittitur peccatum. Confessio tamen vocalis est necessaria vel nisi quando fit opportunitas vel impossibilitas quam articulus mortis excludit. Tamen contemptus religionis et istam necessitatem confitendi per contritionem non est in eius arbitrio propter necessitatem remedii et dimissum sic patet propter obligationem precepti. Confessio autem et satisfactio necessaria est non solum propter reconciliationem in iudicio dei, sed et in iudicio ecclesie. Dicitur in circumstantiis tenetur confiteri. Ratio quia circumstantie quedam sunt

habentes a curis regimen parrochiarum ut communiter mihi consideranti habens tenetur sacerdoti proprio confiteri, quidam vero sunt agentes vel nobiliores sicut facta et sic habens tenetur sacerdoti confiteri quia sunt quasi vicarii. Pro quibus dicitur aut sunt agentes nobiles et habens pro quibusdam oratur confiteri non sufficit illi quod quis mittat de alieno licet dicere Ego accepi alienum ut hic possit intimari si accepisset unum denarium pro aliis ...mitt... sed non tocius opinantes non ordine aut causa sunt agentes peccatum novum licet in sibi agentes ordo lectionis, modo cum sicut tempore luceat pusilla modica culpe generi et status altus. Confessio vero certis et singularia species licet peccati aliter non sit sacerdoti cui ordo est confiteri quia non sit ei ut mederi. Circa dum possit differri actus confessionis due sunt opiniones. Quidam non dicunt quod peccator tenetur confiteri statim licet habeat oportunitatem sufficientem. Alii dicunt communius quod tunc confessio sit in mente preceptum affirmativum non obligat nec pro loco et tempore certo aut declarant in decretali quod homo confiteatur semel in anno quia semel in anno licet quilibet denuntiare conmittit. Ponitur sibi cum ministratur tenetur quis ad hoc tempore confiteri, primo ratione sacramenti quia vult committere vel celebrare aliud, ratione periculi ut sicut in periculo mortis, tertio est ratione confessionis ut si dicat sibi confessor quod statim teneatur, quarto ratione dubii ut si non speret amplius illo anno copiam confessoris ut circa quem modo licet absolvere et licet modo copiam primam dominus. Hoc Circa quod vere confessio fiat in moriali valeat dicendum quod confessio est remedium et in preceptum. Inquantum est remedium non valet in mortali scilicet sacramenti ut absolutionis. Sed a peccato sicut in fide baptismi suscipientis vel aut confessi ... secundum quod negligat nullo tenetur confessoris semel statim bona fide ... ratione ... sicut in ... confessoris

ratione quorum duo sunt pro confessorum et duo pro confitente primum est igitur si confessor deficiat clavis potentie quia non habet auctoritatem ab illo peccato absolvere. Secundo si deficiat in eo clavis scientie quia nesciat discretionem. Tertio si confitens timuerit confessionem ... vim fiat confessio ... in incontinentia. Circa illo expediunt aliquid et incontinentia non ... compulit dicitur confessio diminuta tertio si confessor sit vel neglexerit vel oblitus est satisfactionem vel si fecit et impleat velut non oportet iterare confessionem. Circa illo autem cadit in peccatum post quam fideliter est confessus. Questio est utrum teneatur confessiones priores statim iterare et hic opinio communior est quod non est in se sed ingenue licet aliqui quidam dicunt. Secundo quod confessio fiat privatim vel per se plane licet sit quidam opus bonum et meritorium tamen in quantum est pars sacramenti non potest sicut fieri quia decidatur licet materia scilicet actus sermonis quod facit hominis manifestati que fuerint vel sine necessitate non licet alii confiteri. In necessitate non pit ... defectus peccatum ... supplicet ... **Sermo confessionis 2**

De qualitate confessionis

Qualis est debeat confessio nota. Licet hii versus dicit simplex humilis confessio pura fidelis atque frequens nuda discreta libens verecunda integra secreta lacrimabilis accelerata fortis et accusans et sit parere parata. Domina et valet confessoris amore liberat quia sicut confessio in foro conscientie dicatur sic in spiritu liberat ... Deus hominem. Ait Augustinus: Si nolle confiteri non me et absconditum sed te mihi ... miseris sanat ... volo in ... causis sanat ... peccatum apud Augustinum. Oblivio peccatum quod portas

aperit peccator suum. Ecclesiasticus: In multitudine deceptionis peccata tegit, unde glossa: Si homo detegit, deus tegit. Quintum dominum emollit; glossa super illud: Delictum meum cognitum tibi feci: Si homo agnoscat, deus ignoscit. Sextum iocunditatem parit; Ps.: In voce exultationis. Septimum intercessores multiplicat, quia sacerdotes nunc orant. ¶ Octavum(?) mereatur(?). Augustinus: Confitendo fit homo de fedo pulcher; fedus dyabolus rumpitur, fit cum aliis alius detegit; secretum deo iungit. Augustinus: ¶ Quid prius auribus tuis [illegible] cor confitentes et vitat quod est ex fide in viam salutis dirigit. Proverbia: ¶ Qui abscondit scelera sua non dirigetur. Secundo confessio peccator delet; Ps.: Dixi confitebor. Alias satisfactionem supplet. Glossa super Mt.: Iubentur confiteri peccata, ut erubescentia sit pena peccati; apparent in alium pena(?) per exemplum dedentes pudoris quod ex culpa, ne alii puniantur.

Cui debeat fieri confessio. 29

Generaliter tenetur quod confessio debet fieri sacerdoti habenti claves, id est scientiam discernendi et potestatem ligandi et solvendi. ¶ Dicendum est quod sicut baptismus est sacramentum necessitatis, ita et penitentia. Unde sicut baptismi duplex est minister: unum cui baptizare competit ex officio, scilicet sacerdote, vel alium cui committitur dispensatio baptizationis necessitatis, ita et ministri penitentie. ¶ Unus cui confessio fit ex officio, sicut est sacerdos; alius autem est qui audientia confessionis vicem supplet pro sacerdote, non ordinatione(?) confitendi layco, sed sufficit soli deo. ¶ Quamvis omnes sacerdotes claves habeant, non possunt ligare et solvere, sicut excommunicati et suspensi et heretici et degradati; hi autem non sunt de forma ordinis, sed quia non habent materiam, scilicet subditos, quia aufertur eis cum excommunicantur, possunt tamen excommunicati baptizare, quia sacramentum eucharistie possunt conficere, quia hec potestas adheret ordini; ligare autem et solvere adheret auctoritati ordinis. Dicendum est quod nullus potest absolvere confitentem nisi solus sacerdos proprius. ¶ Proprius sacerdos dicitur tribus modis: primo ipse pastor ecclesie; secundo per delegationem superioris ut vicarius; tertio per privilegium quibusdam indultum, ut predicatores et minores, qui preveniant propriis sacerdotibus, non tamen licentiati, nisi discretis et honestis et notis propter necessitatem, quia in instantia periculo quilibet sacerdos potest absolvere, ut per eum absolvitur ab illius apud quos sit. Vero propter defectum sui sacerdotis qui ydiota est vel proditor confessionis, vel scilicet confitentes [illegible] tunc non sunt [illegible] alium qui auctoritatem habet efficitur sacerdos eius proprius, non quilibet, sed discretus et qui est notus vel expositor vel expositione.

De sigillo confessionis. 26

Ea que geruntur exterius in sacramentis sunt signum eorum que interius geruntur. Et ideo confessio que ab sacerdote se subicit signum est interioris que se deo subicit. Deus autem peccatum illius qui se sibi subicit per penitentiam tegit, unde oportet de sacramenti necessitate quod sacerdos confessionem celet. ¶ Sunt autem alie quibus celationes utilitates, quia plures homines ad confessionem magis attrahuntur et simplicius peccata confitentur. Sacerdos non solum debet celare peccatum quod in confessione recipit, sed et aliud omne per quod posset peccator vel peccatum deprehendi, sicut aliquas particulas facere, ut dicitur quod sacerdos per confessionem sibi scitum sciebat ut deus scivit, et ut homo et hic sciret dum licentiam cum ad dicendum et ideo [illegible] non frangit sigillum confessionis. ¶ Si autem queritur utrum id quod sacerdos scit per confessionem

et scit alio mo possit reuelari sup
h' diuse st opiniões s3 h' c maior
q sine sacdos sciat petm illd
an gfessioe3 sibi fctm sine
pt̄ tene' celare quī id q scit
ut hō r̄o q isto mō dic ee
dico ē ut in gfessiōe ñ clauditur
de dam sigillo gfiūs qz ñ
fuit r̄ fōr confessionis

De satisfactione 2A

Sicut in bellis restituta
dicitur ñ statī remitti-
debitū deprim illati
ita p remissioe3 culpe i gtcōe
remittit debitū pene satis-
factōe. Iniungit aut sacdos
quda3 ad satisfactōis fuida-
mentū sic ab stinē a pcco et re-
stitue ablatū. Et qda3 ad-
iungit ad satisfactōis exp̄e-
dicōm ut ē uitare gsorcia
malor. Et qda3 adiungit ad
satisfactōm sbam ut ieiunare
vigilare dare eleēz pegnari
et h' opa penalia qda3 iung.
ad pfcōm et securitate satisfacōis
ut st opa erogacōis. Satisfco
d3 iudicē culpe metibus s. iub
ps laudabo p sm. noc. In p-
ouerbē libus aug. libus de
fide. i morbis futuris quicumque
fuerit ps fonda morte mortuus
In misura dz. Tanto ēē d3
ho ee in pñia quanto fuit a cul
pa. Ista est regula ī pñia
sm conueniē ñ sm actioem

De ptibus satisfactionis 28

Satisfactionis qdam
st pt̄es pncipales s.
oro ieiunium et eleē. Et
dam no pt̄es sale q ad has
reduncu' ut vigilie et pegna-
cōis et disciplie. Dicendū ergo
q ora opa carne afflign̄ie re-
ducut' ad ieiunū ora uo spualia
ad oñe. Dita aut opa mie ad
eleē3. Sufficit pcm pncipalium
pt reccipi v' cī aug° ē motus
satisfactōis qz pcmimū re-
nocatur et gcupiscēcia carnis
p elemosina3 et gcupiscēcia oculor
pone et supbia uite. Ad m°
sm' ista suffici' ex pte ei ad
q fit satisfco qz p ieiuniū
bm ordinat' go in se ipo pcclēz
ad pprm p oīm addem 3°
sm' h' suffici' ex pte m° d q
fit satisfco q pcle3 fit sat-
isfco de bonis exterioibus sue
p ieiunium de bonis coz'is
p oīm de bonis intis uj° sm'
h' suffici' ex pte m'o satisf'
fit n. tibus mois ut p punicōm
ut sm redepcōm ut p sup-
plicacōm. Homo satis ieiun'do
p elemosinas dando 3°. orando
v° sm' h' suffici' ex pte
effcus psatisfcōm triā boū
nobis puenit in pecco
gīe remissio pone exp̄gat'
religacio culpe ad p'mū inde
natie eleē3 p multiplicacōm
intercessor ad s'm ieiun' ad
tam. oracio [illegible] 27

De singulis ptibus satisfacti

Elemosī pt d' d' accipi
aut in tcōe solent
da mitte pp̄i et sic
ē opus mie aut in tcōne
recompensandi p debito offensa
dine et sic ē opus iusticie. vñ
p'mo mō ppe ptinet ad mu-
tū vite 2° ad iutū dimissiōis
pene qz elemos' sic dicta
ē ppe satisfactoria. Ieiuniū
q° sciedū q in carne st duo
unū ē na q d3 sustentari
ad entem q d3 domari. Ie-
iunium g° q ntam fuat et
vicium domat bonū ē et sa-
tisfactoriū. Ad uo ñ Oro
et ipz fi' aut p inpetrōm bōz
et sic ē p's gtemplacōis aut
p amocōm malor et sic est
ppe satisfactōis impij 30

De iustificatione

Iustificacio ē motus
a vi i iusticia ad iusticia3

In iustificatione impii quatuor re-
quiruntur scilicet motus liberi arbitrii con-
tritio et infusio gratie et remissio
culpe. Horum prima duo sunt ex
parte suscipientis, alia vero duo
ex parte agentis. Quod patet quia
sunt simul tempore non tamen prioritas
et posteritas quam secundum ordinem
cause attendi. In ista videtur non
hic ordo causalitatis esse. Causa
enim motus liberi arbitrii prior aliis
est, quia recipitur in se voluntatis
inclinatio mutatione voluntatis ad
liberum arbitrium sumitur. Quia per eode(m)
precedit motus iste vocatur motus
liberi arbitrii. Iste quidem motus
quo liberum arbitrium consentit
deo, ut primo motori vocatur
motus fidei quia licet ad cognitionem
et ad affectionem sit fides dicitur
quia motus liberi arbitrii sui
motus fidei in deum talis est.
Prior est conversio quam aversio et aver-
sio est in conversione ita in
eius destructione. Prior est conversio
ad deum per liberum arbitrium quam
aversio a peccato per detestationem a
peccato quia non primum est in qualibet
ultimum est in resolutione.
Isti vero duo motus liberi ar-
bitrii concomitantur cum potentiis quibus
gratia infunditur quia preparatoria
sunt esse preparationis ut gratia detur
licet deus non sine illa preparatione
possint imprimi iustificatione
cum recipitur preparatio ex parte materie
quia sicut recipitur preparatio non in
naturali mutatione ad recipi-
endam formam ita in mutatione
voluntatis et hec non est ex impo-
tentia agentis sed suscipientis.
Alia ratio est quia iustificatione
peccatoris fit reductio unius forme
et expulsio contrarie. Ideo requiritur
prout scilicet motus liberi dispositionis
ad gratie susceptionem et contritio
in discessus a peccato dispositionis
ad culpe expulsionem gratia vero
primus infunditur quam culpa re-
mittitur quia per gratiam culpam remittit
sicut in eductione forme per natura-
lem forma que expulit ex parte age-
ntis quia illa per expellendum est
remotum per naturam. Aut iustificatio
fiat in instanti vel successive
ad distinctionem patet non iustificatio
duplicem accipi sicut generatio uno
modo ut dicatur motum ad iusti-
tiam cum terminis eius et sic fit suc-
cessive ut quilibet succedit succes-
sive preparatio. Alio potest accipi ut
dicatur solummodo mutationem sine
motu et hoc modo fit iustificatio
in instanti et hec fit explicatione
prima est quia fit in virtute infinita
et simplici in mediate. Secunda est
quia fit in subiecto simplici scilicet in
mente. Tertia est quia ipsa forma contrarium
expellitur scilicet culpa quia per gratiam inducitur.
Gratia De eo simpliciter est ad primum. Quo-
niam Augustinus quod maius est iustifi-
care in terris quam dicendum est quod maius
est quia ad primum quod melius est sed non quo
ad modum faciendi. Quomodo in
iustificatione impii sit resistentia
formalis scilicet contrarii ad gratiam non tamen est
vel resistentia effectiva quo
ad resistit agenti scilicet deo non
nihil resistere potest. In iustificatione
impii ad est ex parte dei et ad
ex parte peccatoris et ad ex parte
ecclesie. Ex parte dei sunt duo scilicet
misericordia quia reatum indulget et
iustitia quia emendam aliquantu-
lam exigit ut in purgatorio.
Hec significantur per duos discipulos
quos misit dominus in occursum loci
quo erat ipse vectus tunc quidem
soluti nunc aut purgatum spiritualiter.
Ex parte peccatoris et sunt duo scilicet dolor
et amor. Et hec due mole quibus
peccator conteritur sicut lege non dat
debitoris pignus obligatum. Ex parte
ecclesie similiter duo sunt primum meritum
et precipue precium meritum et inex-
haustibile et aliorum sanctorum quia
fecerunt opera meriti supererogationis
per omnia sibi prestare clavium sunt potentia

ut sic minus e in uno mbro
ecte recopuse. in alio vn si
as n e mbro cete n i fluut
i ipm anitu pdcm 2m e i dul-
ge ucia q dat ceta pcptm
a cpeos tam ut ipa indulge-
tiam ualeat quitu pmitt. auc-
toritas tat s. quis veritas
¶ Ex pte dantis t expigi fides
fortia t obedientia h e ut saluate
id pp q datur ex pte recipientis

De penitentia venialium

Penitentia e remedium
ad institutu expiatois
pctm cui debet pena
sensibilis qu debet. pcto no
solu morli s3 t veniali p3 q
pnia e remedium qnterps
talis pnia n simplex de ve-
nialibz s3 de mortalibz q
pnia i educta e ad recon-
ciliandam amiciciam qm pctm morle
tollit l3 igi pnia n sit de veni-
alibz simplex tam eit pceptus
t h e ex 3 mois pmo rone du-
bii ut qm addu. ee morlia p
rone instituti ut e qm h o te-
qfiti semel in anno ai l3 n
venialia 3o rone pericli ut qm
venialis delecto adlf pducit
e ut h o n se auitat ab ea l3ut
ad morle De remissione pcti
venial sacdu q n remititur
i duobz casibus pmu e si alis
haeat morle q sn morli nuq
dimitti. veniale l3 eis possit
si q morle dimitt sn veniali
cu n morle pctm collit caritat
q vinusa apit delicata qstac
q existe in pcto morli nullu
veniale remitti. 2 e qm vo-
luntas sup a manz i affu-
alis pcti alicu venialis de tia
ei qm illud ide tollim pt a
l3 multiplici rone pmu e q
omne pctm remissioe i duo3
qo ad duo s. qo ad culpam t q
ad penam s3 no pt ee sa re-
missio sn pmia q q dul3

¶

homo culpam debitor e culpe
Culpa aut inordinatioe qsistit
vm voluntas sic manes re-
ordinari no pt alioqn duo op-
posita simul erunt in eodem a
io e q manete ea no pt colli
effectus s3 voluntas i ordinata
ad ad e ea pcti venialis ut
manete ea sup a illo n re-
mitti ipm veniale pctm
¶ Secundu e q vnu pctm veniale
pt remitti sn alio q pctm
mortale q maiois e ad hui-
c pt remitti sn veniale a
io e q pctm morle ita deo
displicat q facit ipsum peccante
deo displice s3 veniale qmuis
deo displiceat cu ordinatu sit
n facit peccante deo displice
q n puat grata s3 obnubilat.
in qm eius pcessum ad explorata
i pedit t ppt vnu veniale
n i pedit qn aliud remitti
possit 3o rs e q venialia pcti
n h ut qnexione ad i uice
n ex pte ausionis q n au-
tit a summo bono n ex pte
qusiois io vnu remitte pt
sn alio q qnexione h ut
Alio n e sic de morli ubi vnu
n dimitti sn alio q qnexioe
h ut ad in uice ex pte ausiois
q l3 n morle auitit a deo l3
n h eat qnexione apte co-
usione ¶ Ex pdcis collige
q alii venialia t alii morlia
ad i uice se h eant morlia
ad i uice t alii venialia t alii
morlia ad venialia morlia
n sic se h ent q vnu n dimitti
sn alio venialia se h ut ad
i uice q vnu remitti sn alio
morlia aut sic se h ut ad
venialia q morle remitti sn
veniali cuius rs du e pmo
q morle t veniale se h ut sic
h itus t disposito s3 sblato
h itu pt manere dispo. t no
eqo 2o io e q morle oppor-

caritati veniale fervori eius sed sublata
est caritate fervor ipsius collitur
et non econverso. **Per quae dimittuntur peccata venialia**

Ad peccati venialis remis-
sionem non exigitur novus
caritatis motus quia peccatum
habitus sed sufficeret novus mo-
tus quia peccatum veniale non tollebat
virtutis habitum sed impediebat ipsius
actum. Ideo et quia peccatum veniale non
dimittitur sine contritione aliqua sicut est id
quod divinam voluntatem
in aliquo veniali nunquam dimittitur
sed voluntate autem ab eo quod quis
prius volebat et displicet ei quod
voluit talis autem displicentia
dolor contritionis est sed sciendum quod contritio
potest accipi explicite in habitu vel
in actu vel medio modo contritio
in habitu non sufficit ad peccati
venialis dimissionem quia tunc
quicumque haberet primae virtutis habitum
non posset habere veniale peccatum et
sic peccatum veniale non posset esse
cum gratia. Contritio sed in actu non requiritur
quia sequeretur quod peccatum quod quis
in memoria non habet remitti non posset.
Propter hoc requiritur contritio in medio
scilicet ut peccatum displiceat actualiter
vel explicite vel implicite. Dico
autem implicite quia talis actus
sufficit quod displiceat expli-
cite peccatum veniale. Unde cogitat
sicut dicit Augustinus. Nondum et quod cum sibi
potest esse motus caritatis in deum
quod tamen cum peccato veniali consistit
et sine actuali contritione ipsorum
ipsum quis in deum fertur et displi-
cet ei omne quod ab eo retardat
et ideo explicite de peccato
veniali contritione cum in illo motu
continetur implicite displicentia
venialis peccati vel universaliter omnium.
Ad ... et quod in confessionibus deve-
nialibus non exigitur proposi-
tum peccatum veniale sicut in contritione
de mortalibus exigebatur sed suf-
ficit quod displiceat eis peccatum
perpetuum et infirmitas quod ad peccatum

veniale mereatur. Quamvis ab eo omnino
in mundo esse non possit, ut tamen quod
voluntas non maneat sive ... in
omni veniali quod illud sit remittatur
vel dimittitur et contritione generali vel
in speciali. Sicut sine hoc est ideo quia
peccatum mortale sit in peccato. Contra
omnia venialia non et si singula vi-
tari possunt tamen non omnia quia ... ex
necessitate contingit. Unde sic per quae col-
luntur peccata venialia quae peccata pro-
hibentur. Primo sicut omnia quae pergunt
infirmitatem ut omnia sacramenta certe.
Secundo illa in quibus ... fervoris
caritatis tolluntur sicut est aqua
benedicta quae virtute divini reprimitur
et episcopalis benedictio. Tertio exercitium humi-
litatis exterior ... sicut est tunsio
pectoris et oratio dominicalis ... re-
mittuntur et ... horum est per quae venialia
dimittuntur per fervorem caritatis implicite
vel explicite contrariam omnia
illa quae fervorem caritatis velle quod
... dimitti peccata venialia di-
mittere ... sicut dicit quod per decem
sicut ... quantitas fervoris sit quan-
titas remissionis ... propter
titatem minor vel maior ... (?)
fervor quae vel implicite vel expli-
cite contritione plura vel pauciora
venialia dimittit. Non tamen omnia.

De extrema unctione

Mediator Dei et hominum non
solum nos instruxit et quamvis
salutis sed etiam ... in quantum
unctionis gratiam misericordiae diffunde-
re ... fuit unctus David
primo in domo patris sui in signum
regni futuri. Hoc signat unctionem in baptismo.
Secundo in Ebron super Iudam et postre-
mo ... hoc signat unctionem
in confirmatione. Tertio iterum in Ebron super
omnem Israel per ... imperare reg-
num hoc signat unctionem in extremis.
De qua ... sciendum primo est
quod ... unctionem ... sic sa-
cerdos ... est materia ... est materia
scilicet oleum infirmorum ... ab eorum
... scilicet ... unctionem ... et quae forma

uberum dicitur unguens unctio eloctus
ungendus quia fit ad oculos ad au-
res ad nares etc. ¶ In alijs sacramento
forma verborum non est deprecatiua
quia illud sacramentum videtur valere sufficien-
ter dicitur non ad affectum quia ipso peracto
peccata possit consequi non in infirmitatibus
impediendum non quia in alijs sacramento
forma verborum est in solutione fit
sicut dicitur in Jacobi: Inducat
presbiteros et orent super eum [illegible]
sacramentis consistit in sola enunciatione
sicut patet in baptismo ait non ego
baptizantes eos in nomine patris et filii
non facientes de oratione mentionem in
alijs sacramento fit quidem dicitur con-
sistit forma in oratione ut in sacramento
penitentie consueuit. ¶ Primo confessores
orant dominum absolutionem et
remissionem etc. et postea dicunt ab-
soluo te etc. ¶ Cum non in peccato offenditur
deus et ecclesia ideo primum merito fit
oratio et postea absolutio. ¶ Istud sacra-
mentum non datur nisi ad illius quod peccata
ueniat? videntur sicut ideo quia institutum
est non datur aliis nisi in infirmis in periculo
mortis constitutis sanis non datur
hoc sacramentum quia sunt ad remedium
peccatorum sicut penitentia. non debet dari non
postulantibus quia deuotionem suscipientis
exigit. ¶ Cum sepe quis ad mortem in-
firmetur sepe potest inungi secundum unam
infirmitatem non debet inungi bis in
eadem infirmitate vel etiam per tota?
vita quia in uno anno per unam infirmi-
tatem neque bis inungitur. ¶ Effectus
huius sacramenti 3 mihi? primum est sani-
tas duplex una principalis s. liberatio
ab infirmitate spirituali s. quod ex peccato pro-
uenit quibus debilis efficitur ad ex-
sequendum actum gratie vel gratie alia
est sanitas secundaria que est quidem effectus
et signum prioris sanitatis s. sa-
nitas corporis expedit sanitati
spirituali tunc non illud sacramentum datur
corporis infirmis suscipientibus digne
¶ Unctionem non vel est sanitas corporis
ad meritum gratie cumulandum uel
et ad deuotionem excitandam

et ad consolationem tristium mentis
In aliis sacramento sic in ceteris etc.
sed unum est sacramentum tantum s. unctio
exterior et est res tantum s. effectus
duplicis sanitatis ut dictum
est 3m est sacramentum et res s. quedam
unctio spiritualis interior id est interna
iocunditas et solatium

De sacramento ordinis

Quinque sacramenta de quibus
dictum est pertinent ad sta-
tum personae. Sed duo de quibus dictum
est pertinent ad quendam statum ecclesie
quia ordo pertinet ad gubernationem spiritua-
lem. Matrimonio pertinet ad
gubernationem carnalem. ¶ Ordinem
precedit prima tonsura quia in quo
transitus a statu in statum quiescentis
temporalis dispositio mediat
non a transitu a statu laicorum ad
statum ministrorum dei quiescens prima
tonsura in tempore sic et talis
tonsura aliquorum capillorum reser-
uato in modum corone quia in ministerium
illius assumitur cuius fuit regnare
est. Est ita duplex signum distinctum
in ordinatis s. exterius tonsura
et interius character ad eo ut ordi-
nis tonsura non perueniret sed ad
hoc est quia dispositio congruitatis
est ipsa ad ordinem et non initius
Hugo de sancto victore de ordine sic
describit ¶ Ordo est signaculum
quoddam in quo potestas spiritualis
traditur ordinato et officium. Hoc
non quia sicut naturalibus dedit deus
superiori contra in regimine inferiorum
inferiorum sic et in spiritualibus quosdam
ponit superiores et quosdam in-
feriores ut illi potestatem habeant
super istos sicut sunt clerici qui presunt
in spiritualibus et principes et
milites seculares qui presunt in
temporalibus. ¶ Describitur hoc sacramentum
sed non primum est potestas ordinatis
et or. quia sic episcopus [illegible] unctio
in sacerdotibus et [illegible] illorum
quia [illegible] ¶ Primum est forma verborum
¶ Primum est [illegible] nullius [illegible] non

caracterem ordinis. Unde est in tertio
versu quod ordinandus est ut sit
baptizatus. Baptismus enim ianua omnium sa-
cramentorum. Quedam enim sunt sacramentum tantum
ut visibile quod peractum transit. Quo-
dam[?] quedam res tantum scilicet gratia quam confert.
Quedam res et sacramentum ut ca-
racter. Unde sunt ordines primus hos-
tiariorum, secundus lectoratus, tertius exorcis-
tatus, quartus acolitatus, quintus subdiaco-
natus, sextus diaconatus, septimus presbi-
teratus, qui est omnium ordinum perfectissimus
et [illegible] aliorum. Alii autem sunt quasi
VI gradus quibus ad [illegible] tronum
ascenditur Salomonis. Actus
hostiariorum est custodire locum
consecrationis sacramentorum ab hiis qui
in mundi sunt [illegible] sibi ab
[illegible]. Actus lectorum est prophetias
legere. Actus exorcistarum est
arcere demones [illegible] ne
noceant [illegible] nondum bapti-
zato. Actus acolitorum est de-
ferre lumen [illegible] luce [illegible].
Actus subdiaconorum est obla-
tiones accipere ab offerentibus
et eas offerre dyacono, legere autem
epistolas non est actus eorum principalis
sed consequens. Actus dyaconorum
est ordinate assistere ad altare,
predicare autem ut legere evangelium
est consequens. Actus presbiterorum est
consecrare corpus et sanguinem Christi.
Est actus principalis, alius est
consequens scilicet ligare et solvere, per
actum [illegible] corum [illegible] ut
sit aptum et ydoneum ad puni-
tionem peccatorum corporis [illegible] in hu-
ius ordine caracter[illegible] in primitiva
[illegible] quando sic fiat ut dicendum est
hostiarius ordinatur in primis quando da-
tur ei clavis et dicitur ei Sic agite
tamquam deo rationem reddituri pro rebus
que clavibus istis recluduntur. Lec-
toribus caracter in primis cum episcopus
porrigit eis librum cum debita
forma verborum. Exorcistis in primis
cum dat eis librum exorcismorum
cum forma verborum. Acolitis in primis

in quibus quod episcopus dat cum dat acolito
candelabrum. Subdiaconibus in
primis quando episcopus cum forma verborum dat
calicem vacuum et cum urceola [illegible]
usque est in confectione eukaristie. Dya-
conibus et presbiteris in primis
quando episcopus imponit manum capiti
eorum [illegible] et hic statuit. Predictos or-
dines Christus exercuit. Hostiarium quando
vendentes et ementes eiecit
de templo. Lectoratum exercuit cum
in medio seniorum librum ysaie a-
periens legit. Exorcistatum quando de-
moniacos sanavit. Acolitatum quando
dixit ego sum lux mundi. Sub-
dyaconatum quando linteo se precinxit
et discipulorum pedes lavit. Dya-
conatum quando dedit corpus et sanguinem
suum discipulis suis [illegible]
et dormientes apostolos excitavit.
Presbiteratum quando se in ara crucis obtulit
et quando mutavit panem in corpus suum
et vinum in sanguinem mutavit.

De qualitate ordinandorum 34

Qualitas ordinandorum
consistit in duobus scilicet in scien-
tia et [illegible]
[illegible] et in moribus sit probatus [illegible]
di. [illegible] [illegible] xxxv. q. [illegible]
[illegible] epistola [illegible] de
[illegible] et honestate clericorum
[illegible] [illegible] litteratus
[illegible] de electione cum nobis [illegible]
et honestate [illegible] di. [illegible]
Consultum de [illegible] clericorum [illegible]
[illegible] et honestate clericorum cle-
ricus hospitalis [illegible] q. i. Doctor
[illegible] di. i. Correctores[?]
vitiorum [illegible] disciplinam
[illegible] di. c. [illegible]. Exemplum
prebeat bone vite [illegible]
[illegible] bone fame i. di. [illegible]
[illegible] statuunt [illegible]
ut beneficio [illegible] ad resi-
[illegible] sufficiat beneficium
[illegible] de [illegible]
et [illegible] domus sit gubernator
familie [illegible] di. [illegible]. [illegible]
[illegible] clericus [illegible] cum [illegible]

mortalis extra de quibus ordini
executore. Nota hagios xlvj d.
Lecte et c. sequenti. Nota quando xlij
d. c. i. Nota lusor extra de vita et
honestate clericorum ut in c. ii. Nota negociator extra ne clerici vel monachi c. ii.
a. peccatum. Nota in tabernis ut interdum
comedat extra de vita clericorum
non sit in commessationibus tabernis
xliiij d. c. Nota exercent venationes
clamosas extra de vita clericorum peccatum
Nota in sic spectaculis et inhonestas
extra de vita et honestate clericorum cum decorum. Nota
in mimis et nugacibus scurrilibus
extra ne clerici vel monachi Nota joculatoribus
et histrionibus non intendere extra de
vita et honestate clericorum. Nota negligere
extra de celebratione misse c. i. ut in c.
Judicium. Nota devote i. q. i. Si quis
extra crastina sacramenta non cum pacto
Nota sive decimas extra de symo-
nia. Nota peccatum. Nota sit excom-
municatus ut suspensus extra de sen-
tentia excommunicationis. Nota apostata
extra de apostatis. Nota ultimo non
sit symoniacus in ordine vel benefi-
cio i. q. i. et extra de symonia quod
peccatum. Nota solempniter penitente
d. l. experimentalis

De ipsa ordinatione 36

Ante ordinis susceptionem si
quis professionem fecerit
in c. d. c. ultimus. Nota mortali
peccato non accedat extra de temporibus
ordinis et annos primam tonsuram
non negligat. Nota nullus ordinetur
nisi examinatus peccatur xxiiij
d. peccatum. Nota accipiantur simul or-
dines minores cum subdiaconatu
vel non duo sacri ordines
simul secundum Gratianum extra de tempore or-
dinationis. Nota a psalterio ordine quis re-
cipiat lij d. c. a. nemo ab a-
lieno episcopo secundum Ansonem xxv. placuit
extra qui professionem ut sine titu-
lo extra de vita et honestate clericorum tamen
secundum aptos vel quod furtive extra
de eo qui furtive ordines c. i.
ultimo nisi in quo ordinatur
toli audiat tangat omnia que
tangenda sunt ... susceptione
tione sui ordinis xxv d. p
las. Nota accedat non limitatus
a proprietate extra de scrutinio in
ordine. Nota ieiunus autem recipi-
at ordinem extra de temporibus ordinis
c. i. et ... multum que impedi-
unt promovendum et sunt culpe
licet non sint causa dampnationis de promovendo
ignotus extra de peregrinis et
in bigamus plurium d. et ... a-
liqui plures plurium quam corpore
viciatus xv q. i. le. De il-
legitimo thoro natus extra
de filiis presbyterorum c. i. servus
extra de servis non ordinandis c. i. et non
obligatus ad rationem qui re-
ab ordinibus c. ... ory-
ctus cum talis ordines non
conferuntur alias vel aliis non in
quibus loco vel in quolibet tempore nec
in qualibet hora dici sed tempore misse

De matrimonio 30

Matrimonium est legitima
coniunctio maris et femine
individuam vitam continuam
retinens. Item matrimonium presen-
tialiter initiatur per consensum
animorum expressum publice de presenti
ratificatur per carnalem copulam
consummatur et perficitur. Ad id est sciendum
quod duplex est perfectio scilicet est mere sumptum.
Uno modo est esse completo sicut primum
principio et quod est perfectio quantum ad esse
hominis simpliciter. Secundo est esse per-
fectio quantum ad esse completum ...
quantum in operatione hominis eodem
modo dicendum est de matrimonio. Nam
est duplex perfectio quantum ad esse simpliciter
prima est quod facit matrimonium secundum
consensus animorum publice de presenti ex-
pressus et adhuc non exigitur co-
pula carnalis. Secunda est perfectio que
matrimonium consummat et adhuc
exigitur copula carnalis. Bonum matri-
monii triplex est fides ut ne-
mo alieno thoro misceatur, proles
ut ad cultum dei nutriatur.

consummatum ut non dissolvatur, licet non carnaliter possit per impedimentum matrimonii dirimi, faciente cum numquam fuerit verum matrimonium; quod legitime est celebratum dissolvere, quia quos Deus coniunxit homo non separet. Quicumque autem contrahunt sic separate solvuntur. Tamen matrimonium per mortem viventium aut duorum est coniunctio matrimonii, et dicitur mors quod non Deus. Iste est coniunctio spiritualis per consensum animorum, quae solvitur per mortem spiritualem, quae sic mors mundo religionis ingressu. Et est coniunctio carnalis per commixtionem sexuum, quae solvitur morte corporali. Causa autem matrimonii quadruplex est: efficiens, ut consensus animorum per verba de praesenti expressa communiter, ut ipse per legitime fiat, ut verbo dicto et anuli subarratione. Et causa finalis est duplex: est una principalis, ut proles procreanda et fornicationis vitanda, quia matrimonium non solum est in officium sed et in remedium institutum. Ante fuit primo solum in officio, et causa est ... et hoc est multiplex, unum ... verbis ligata, uxoris mutua fides et augmentum amoris, hostes conciliat et eo distinguuntur hereses. Quadruplex distinguitur matrimonium: primum est carnale inter virum et mulierem; secundum spirituale inter Deum et animam; tertium inter Christum et ecclesiam militantem per gratiam in allegoricum; quartum anagogicum inter Deum et animam in ecclesia triumphanti per coniunctionem gloriae. Sed quaeritur an de adiutorio mutuo. Decimo est plus ... reddendi debitum et ... incontinentiae. Cum his moribus non est peccatum. Nam ut dicit Ieronimus: ... et hoc non peccatum est vel mortale vel veniale; secundum quod libido est mortalis vel venialis fit autem peccatum ... moris in coniugali contra vim ... tempore vel loco ... coniuge ... Si uxor dimissa sit per fornicationem reconciliatur.

... vel alias moribus, vir ... ulterius medicatur; vel verum ne reconciliatur. Absens ... per statim ... fitatus revocatur ... mulieris. Tertium est ornamentum sponsae, annuli in digito, monilia in pectore, corona in capite. Primum est signum operis puritatis, quia in manu est opus. Secundum affectus in contemplationis claritate, quia in capite est perspicacitas. Tertium mentis ... Beata virgo multis de causis fuit desponsata: primo ut designaret ipsa beata virgo cum desponsata ... quia filius virginis est. Secundo ut per Ioseph ... [illegible] ... Tertio ut Ioseph esset testis castitatis. Quarto ut ... Quinto ut infamiam ... signaret non ... meritum; ut ne velud ingenita ... quia debitum sacerdotali ... et alios ... aliae vero tales ultra ... debebant. Sextum ut virgo in solatio sustentaretur. Septimo ut partus diabolo celaretur. Octavo ne iudei tamquam legitimum ... per se ... Nono ne legi quodammodo ... matrimonium ... conditio ... error conditionis ... Vota ... impedimentum matrimonii ... error, conditio, votum, cognatio, crimen, cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, si sis affinis, si forte coire nequibis; haec socianda vetant conubia, facta retractant ...

Liber septimus de fine mundi

Finale iudicium quamvis sit ... antecedentia quaedam concomitantia iudicium ... scilicet poena purgatoria et suffragia et adventus Antichristi ... Concomitantia iudicium ... scilicet conflagratio mundi et resurrectio corporum. Consequentia iudicium sunt scilicet poena infernalis et gloria caelestis, de quibus per ordinem est dicendum.

De purgatorio. Capitulum primum.

Purgatorius ignis ... est ... eorum qui ... in hac vita non impleverunt ... satisfactionem condignam affliguntur ... qui sunt in purgatorio ... per ...

cutationis quia sciunt se non esse in inferno
et cum propter penarum magnitudinem licet
alium non cognoscunt. ¶ Multe sunt rationes
quare oportet esse purgatorium. Prima ratio est
quia secundum Augustinum tria sunt genera hominum. Quidam
sunt valde mali quibus non possunt esse
suffragia. Quidam valde mali [sic]
boni quibus non sunt necessaria. Quidam non valde
de mali sive qui sunt mediocres et hiis
debentur pene purgatorii. Secunda quia sicut
summa bonitas non patitur quod bonum
remaneat irremuneratum, ita et
summa iustitia non patitur quod malum
remaneat impunitum. Tertia est quia
divine lucis dignitatis tanta fulget
sicut est quod etiam solis munditia cordis
tantum possit oculi visum. Quarta, quod quis
veniat ad munditiam [illegible]
conspectum dei puritate. Quinta est quia culpa
est offensiva maiestatis divine
et dampnosa esse et deformativa
est in nobis ymaginis divine.
Sed offensa requirit satisfactionem et
deformatio purgationem. Propter hoc necesse
est quod peccatum puniatur hic vel ibi vel alibi
videlicet. Sexta ratio est contra quosdam qui
dicunt quod peccatum omittitur eo quod detectione
dilectione et libidine vim delere
sed penam vero. Septima est quia multi dum ne-
gligenter suffragantur, sed si non
peniteret tamen in futuro modo quodam
modo reportabit de negligentia
pena dilatione. Octava est quia iustum est
ut sicut qui contempto summo bono
se subiecit infimo, id est peccato, subiciatur
postea maioribus, id est penis. Et non
quod ante per quod sufficienter fuerint pur-
gati statim evolant ad gloriam,
et hoc patet multis rationibus. Primo quia
post purgatorium nulla remanet
ad gloriam introitus dissimilitudo. Unde
illi mundo debet adiungi. Secundo quia
nulla celi et illis spirat aperta qui
obstaculum nullum habent. Tertio quia
naturale est illos spiritus in quibus est caritas
sursum elevatus et multiplicata-
dans ad gloriam elevari. Quarto vero
quia cum deus sit pronior ad mise-
rendum quam ad puniendum mundo
debet purgatos glorificare quam purgandos quos
penire. Quinto quia puniunt deus bis
in idipsum ut cum iste sufficienter
satisfecit in penis ignium non
debet amplius purgari in dilatione
premiorum. Sexto quia purgatorie non debet
talis esse in purgatorio neque limbo
quia non de numero illorum puerorum
neque in inferno quia nullum mortale peccatum
oportet esse medio quia post mortem
non alia receptacula animarum.
Septimo quia efficacior est caritas quam
iniustitia: statim ducat ad sup-
plicium, ergo caritas ducit ad
premium. Octavo quia sicut cessante
impedimento corpus gravitatis fertur
deorsum et levitas sursum. Propter
spiritus malorum remoto honore
feruntur statim ad locum suppli-
ciorum propter peccati gravitatem. Propter
id bonorum non sit impedimentum
aliquod culpe vel debite
pene statim feruntur ad locum
premiorum.

De acerbitate purgatorii.

In purgatorio duplex
est pena: una est dampni
de carentia divine vi-
sionis, alia est sensus de afflictione
ignis. Et quantum ad utramque mi-
nima purgatorii maior est maxima
pena mundi. Primum patet de pena
dampni quia affectus quo desiderat
videri summum bonum post hanc vitam
absolutis [illegible] acrior est quam
ad affectus in corporalibus in vita
ista maxime cum ad tempus huius
advenerit in quo cessabit omnis
molestus collateralis. ¶ Secundum quod
patet esse de pena sensus tanto magis
dolor anima quanto magis sentit
sensitivum aliquod ab igne in ipsa
agentem magis affligitur.
Pro acerbitate pene purgatorii
hoc est quia cum deo plus valeat emendatio
quam pena plus pondeat in
premio virtute bone voluntatis
quam afflictionis vim plus pon-
derat deus modicam penam
voluntariam in presenti quam multo [illegible]

maiorem modo ita voluntaria in futuro sic plus valet modicum ibi et quod multum plus ubi vero oratio ibi deficit in voluntario et sic supplet inestimabilitate doloris quod purgatorium autem est locus dicitur vel quidam ad id quod primo infligit sic est corporeum primo dicitur modo dicitur ignis vel 2° dicitur ignis similitudinarie sicut dicitur leo verus et leo pictus vero quod eadem videntur. Ille autem corporeus dicitur licet concedendum primo modo est instrumentum ut sic agere potest in corpore et non in animam 2° modo potest in spiritum divine iustitie sic agere mutatis in primo illi speciem per quod affligitur quia violentius illa specie informatur. Sicut autem secundum ordinem nature unitur corpori ut vivificet vitam. Sic mixto secundum ordinem divine iustitie unitur igni a quo suscipit penam. Notandum quod demones non puniunt animas in purgatorio sed illuc eas adducunt vel assistunt ex permissione dei cum decedunt in hac vita bonos quos affligunt. Similiter est vero quod in presenti durat pugna inter homines et demones quia licet in eo pertinere ex parte sed post hanc vitam non sic erunt contra. Iste caliginosus est assignatus demonibus magis propter exercitium officium quam propter supplicium de locis penalibus que sunt tribus sicut patet supra libro iiii° ca. iiii° de descensu Christi ad inferos. Sciendum tamen de loco purgationis quod duo assignantur. Quasi communiter loquendo sit in uno loco scilicet in parte inferni circa limbum puerorum et secundum dispensationem spiritualem sic purgantur aliqui in diversis locis in quibus peccaverunt licet autem sit propter suam revelationem per suffragia eorum quibus apparet in illis locis vel et propter aliquam inducendam edificationem. Ignis ille plus vel minus cruciat prout

quod quis plus minus de cremabili secum tulit. Cor. iii. prius quasi de factis inducitur ut lignum fenum stipulam id est maiorem et minorem et mediocrem venialium culparum congeriem. Pro diversitate vero pene diversitatis non ex diversitate ignis agentis est sed subiecti patientis sicut sub eodem sole unus plus estuat alter minus ut dicit Augustinus. Amore est autem ut ait Augustinus quod tanto vehementior dolor quanto amor deserit. Tantum quis torquetur quanto affectus venialibus adheserit fortius etc.

De suffragiis Ecclesie

Sicut pertinet ad severitatem divine iustitie bonos pro venialibus in purgatorio punire ita pertinet ad benignitatem misericordie divine eosdem per suffragia relevare. Prosunt autem suffragia defunctis non ad meritum eterne vite sed ad absolutionem pene et hoc ad penarum mitigationem et ad celeriorem evolationem. Sunt autem quatuor principales suffragiorum ad que omnia alia reducuntur scilicet oratio ieiunium elemosina et sacramentum altaris. Cum et specialius sic accipitur. Quem defuncti possunt absolvi a pena duobus modis scilicet per modum gratie et per modum iustitie. Per modum gratie dicitur potest intercessionem publicam ecclesie que est in oblatione sacramenti altaris. 2° per intercessionem quasi privatam membrorum scilicet personis iustorum. Per modum iustitie dicitur primo per modum redemptionis pecunie scilicet in elemosinis largitione. 2° per modum solutionis pene scilicet in ieiuniorum afflictione. Sciendum autem quod quedam valent in capitale defuncto illi qui se fieri mandaverunt. Sciendum quod opus operans id est meritum autem operis facti consequitur mortuum de bonis que recepit. Pertinet sua si non opus operatum id est fructum ipsius operis usque quo operata fuit quia

premium, valet ex opere operato absoluto sed non ex opere operato conditionali.

Quorum suffragia prosint, rubrica.

Ad hoc quod valeant suffragia requiritur ex parte facientis et ex parte mortui recipientis. Ex parte facientis requiritur quod sit in caritate et quod intentionem suam dirigat ad illos quibus vult ut opera sua prosint. Distinguendum tamen est hic quia suffragia per malum possunt fieri dupliciter: vel ut per auctoritatem auctoris, et sic non prosunt nisi forte per accidens, sed in quantum per elemosinas mali hominis excitantur pauperes boni ad orandum pro defunctis; vel ut per ministrum, ut hic dicitur quando celebrat aliquis ut minister publicus dei et ecclesie, sicut quando sacerdos malus celebrat missam et vult agere exequias mortuorum, et talia sibi prosunt quia malitia ministri non nocet operi boni auctoris, sic patet in dicto iusto de tali [illegible] pro malo sumi. Si vero facit ut minister privatus per se ex ipsa tenens cum in caritate sive defuncti sive alterius, et talia prosunt quia opus ideo sit mortuum quoad meritum, non tamen quoad auctorem. Sed si malus minister facit aliquid de mandato eius qui non est in caritate non prosunt. Ad hoc ex parte recipientis ad hoc quod suffragia prosint illi premium est quod ipse sit in caritate. Unde non valent hiis qui sunt in inferno quia sunt a corpore Christi mistico separati, unde spiritualia influentia corporis ad eos pervenire sic nec influentia corporis valent in membris a corpore amputatis. Et est indigentia, unde non valent beatis qui non sunt adhuc in via sed in celo, nec possunt ad aliquid condescendere, sed potius ex illorum suffragia prosunt nobis. Vero quod non est nisi hiis qui sunt in purgatorio sed in caritate et in indigentia. Unde sicut hic possunt satisfacere pro aliis in vita, ita post non valent et pro defuncto. Ratio quia suffragia defunctis prosunt per mutuam communionem unitate membrorum

in mortuis vel pro caritate vivorum, quamvis singulariter pro aliquibus quam pro aliis. Illa autem que sunt suffragia que specialiter fiunt pro aliquibus plus valent illis quam aliis, licet et aliis aliquo modo communicentur. Suffragia vero communiter fiunt pro defunctis, licet omnibus pro modulo suo prosint, tamen amplius prosunt eis qui in statu vite magis meruerunt ut sibi prodessent. Licet autem ut dictum est suffragia non prosint hiis qui sunt in celo nec qui in inferno, tamen aliquo modo et prosunt illis unde [illegible] quod valent illis qui sunt in purgatorio per modum purgationis, valent salvatis per modum congratulationis, quia multiplicatio salvandorum auget tamen gloriam accidentalem, valent dampnatis in inferno per modum diminutionis, quia quanto plures salvantur per ministerium ecclesie tanto pauciores dampnabuntur. Et ita mortui [illegible] per subtractionem consortii illorum valent et ipsis facientibus per modum meriti quod procuratores defunctis celebrantur misse mortuorum, licet non sit pro illorum indulgentiis cum status evolutis sed purgatorio actione.

[illegible] utrum indulgentie prosint, rubrica.

Papales indulgentie prosunt defunctis in purgatorio ut patet per eum. Dicitur enim pro distributionibus [illegible] peccatis [illegible] thesaurum est ecclesie meritorum Christi et sanctorum, de quo solus papa dispensat. Licet clavis thesauri huius in peccatoribus [illegible] ecclesie pertineat, dispensatio aliis autem sic ex [illegible] sicut in hiis [illegible] generalem [illegible] limitata et non [illegible] pontificis dispensationum [illegible] quod papa per se non absolvit defunctos sed quia per eius de communi thesauro ecclesie solvit sic ab eo liberat debitorem dum a debito eum

absolvit et alibi amicus debi-
toris sui pro eo debitum solvit
sed invenientes utroque modo absolvit
Papa. Illi autem quibus datur
indulgentia non possunt eam ulterius
dare neque vivis neque defunctis
et hec duplici ratione probatur. Quia indul-
gentia non est donum collativum gratie
sed privativum pene privatum cum
non sit alius gratuiti non potest conferre.
Quia dare indulgentiam actus
est iurisdictionis quam non habent
laici. eo quod indulgentiam
recipientium non prodest indul-
gentia pro aliis sed solum in bonis
operibus sui suffragium prestare
possunt ut vero que potest

De adventu antichristi [illegible]

Antichristus cum ad mundum
venerit nascetur
de tribu Dan sicut glosa
super apostolum prius erit discessio
ab utique imperio quod implebitur
ad eius adventum. Ex corruptis se-
minibus concipietur sed post eius con-
ceptum descendet spiritus ma-
lignus in uterum eius virtute et
operatione demonum puer
nascetur. alietur. adolescet [illegible]
et filius perditionis dicetur. Nas-
cetur autem Babylone de tribu
Dan sicut dicit glosa super apostolum
postea veniet in Iudeam et circumcidet
se dicens Iudeis se esse Christum
illis promissum unde plebs Iude-
orum frequenter illis adherebit
sicut dicit Haymo super Apocalypsim
Donec Enoch et Elyas predican-
tibus qui ex illis salvandi
sunt ad Christum revertantur. Primo
deputabitur ei angelus bonus
ad custodiam. Antichristus autem qui
erit obstinatus in peccato ita di-
cet se esse deum et extollet
se super id quod dicitur deus aut co-
litur sicut dicit apostolus. Tunc
primo deseret eum angelus ex
toto. non habebit eum primo modo
ad primum sed ad [illegible]

De malitia vite antichristi [illegible]

Antichristus erit luxuriosus in
concupiscentiis feminarum ut
legitur in Daniele xi. Imperato-
rem ypocrisim simulatione servabit
ut facilius decipere possit. Cor
suum per superbiam magnificabit
et sic dicitur in Daniele viii. Contra
principem principum consurget id est contra
deum ut dicit glosa super Danielem viii.
In tantum elevabitur superbia
ut leges et ceremonias mutare
conetur vel cursum temporis. Tante
enim presumptionis erit quod non putabit
se adeo premendum propter hoc
mundum differre. pro asserunt in-
dicat [illegible] Erit etiam blasphe-
mus sicut habetur in Apocalypsi xiii et in
Daniele xi contra excelsum loquetur.
Adorationem autem dei contemne-
bit faciet ymaginem suam
adorari et omnes suos caracteres
signari in manu dextera et in fronti-
bus suis sicut habetur in Apocalypsi xiii.
Iudei vero templum quod Romani
destruxerunt reedificabunt
affirmabunt et eum se natum fuisse
[illegible] sed omnes ante prophetas fuisse
dicitur in glosa Tessalonicenses ii quia sicut in Christo
omnis plenitudo divinitatis
est quia in ipso erit caput omnium
malorum scilicet dyabolorum. [illegible]

De quatuor modis [illegible]

Multo operatur antichristus
in genere ecclesie que est spinis
coronatus quia in mortis cornibus
armabitur scilicet callida persuasione
miraculorum operatione donorum
largitione tormentorum exhibitione
Primus quo modo sibi subiciet est cal-
lida persuasio predicatoribus enim no-
va lege putans esse et legem
Christi posse destruere predicatores
sed sui discurrent per universas
partes mundi. Impedimenta multi-
plicabit antichristus ne sapientia sua
veritate exponatur catholicis
doctoribus vel a fidelibus audiatur
Ipsi autem simulabunt tamen mala

Confirmabit se verum filium dei [illegible]

suadebant .29. modus subvertendi
est per falsa miracula que per magicam
artem faciet. unde glossa super apoc.
xiii. magicam artem faciet sicut
loquitur et fuit faciet pendere faciet
n. sic dicitur spiritum faciet super suos
descendere ut loquantur variis lin-
guis (super n. intelligi) descen-
dere in apostolos meos in aspectu
hominum sic spiritus sanctus descendit in
apostolos. unde iactabunt se meliores
esse apostolis quia spiritum sanctum acceperunt
in conclavi. Item per magicam artem si-
mulabit se mortuum et sic ade-
modum in tertia die ascendit in ce-
lum et sic putabunt homines resur-
rexisse qui prius mortuus putabatur
predium et tunc mirabuntur populi et a-
dorabunt eum et laudabunt.
Ecce tunc non faciet miracula.
De hoc modo disputans dicitur in psalmo
Insidiatur in abscondito quasi leo
in spelunca sua. glossa: antichristus comparatur
leoni existenti in spelunca quia ra-
nus et dolus operatur. unde n. per leonem
et dolus per speluncam intelligitur. Sed
per unum quia sic hec multis
illa deceptio quia in prima materia
tormentis subiciet et cum tortorum an-
te oculos eius miracula faciet.
Secundus n. antichristus finget se a mor-
tuis resurrexisse etiam quod finget
se ad celum ascendere. apoc. xiii.
et plaga mortis eius curata est.
glossa: arte magica ascendet
antichristus in aera fulminibus cum demoni-
bus faciet quod arbores subito
florere et arescere mare turbari na-
turas in diversis figuras mutari
mortuos in conspectu hominum sus-
citabit. Quartus decipiet per munera.
ipse namque antichristus thesauros ab-
sconditos inveniet per quos ad sequendum
se inclinabit plurimos divitias
ad n. huius seculi eos ditabit et
tunc eorum florentem felicitatem ad
decipiendum alios ostentabit. Quinto
per bella premineas et tormenta quos
aliter vincere non poterit exitia sicut

ait doctor tunc erit tribulatio ut in
evidentiam sic supra tunc electi de-
ducantur. et hec in talibus in apoc.
xiii. dicitur pedes eius similes au-
ricalco sicut in camino ardenti.
per pedes ultima membra que per
caminum tribulatio vehemens
designatur. Tribulatio n. curata quia
in precedentibus in aliis ipse
erit tormentorum sed in illis regioni-
bus tunc fideles magis et ve-
hementius sunt vexandi ubi fuit
doctor christianus et sic dicitur heymo
super apoc. Illa tribulatio non
sed sunt totum expugnabit
mundum. Solvetur n. demo-
nes qui nunc ligati sunt ne possint
nocere quantum vellent fideles
illo tempore non predicabunt quia etiam
quietam habebunt. tunc boni nec
eis vendere nec emere ab
eis quia non habeant caracterem
n. signum aliquod et libertatem ut ad-
herentes sibi cognoscat. et alii
intelliguntur aut nomen bestie.
n. confessionem oris et numerum nominis
oris eius n. multiplicem operum
ut habetur in apoc. Erit autem antichristus
crudelior erit omnibus persecutori-
bus etiam sancti tunc temporis fortiores
erunt omnibus retroactis.

De sequentibus antichristi ......

Predictis modis modis
antichristus multos sibi
attrahet. unde apoc. xii.
Cauda eius trahebat mediam
partem stellarum et misit eos in
terram. Tribus mellos primum
bonos pertormenta simplices
per predicationem et miracula qui
tum nisi et sancti putabantur ad-
herebunt illi per suam arbitrio vo-
luntatis habebit igitur mellos
secum et malificos reges quoque
et principes. unde apoc. xvii.
vidi demum bestiam ascen-
dentem .i. antichristum habentem capita
vii. i. principes universos et
cornua x. i. eis impugna

de catalogū. Aō igr̄ q̄ antixp̄c
pmo ueiet in benignitate
et mitatulorum opatōe et tūc
laudēis suscipiet. q̄ ei spūa-
li ad hebūt ad ēē q̄ usatōm
ueniet helyas et enoch et
tūc antixpc̄ ī apta p̄secutōm
ꝯsurgȝ. De gog et magog

Gog et magog di-
cūt q̄dā q̄ sūt x. t̄bus
uiscitāt montes caspi-
os clause ū tātū itā q̄ hī
possūt exire. Qui pmitent̄
sȝ ū pmitūt. A regīa amazo-
nū sb regno et q̄ dicūt uiuūt
hos dicūt uideri ī fine se-
cli exitūos et uictuos in
ierlm et cū suo messia cētm
destructōs. Alij dicūt q̄ p
gog et magog intelligr̄
exercitus antixp̄i q̄ ī fine se-
culi ueniet expugnāre cētm
p gog. Sm glōm illa p quos
latent. Dyāt p sequr̄ fideles
p magog. Aut sic illi p quos
apte ut idē q̄ tpe antixpi pus
oculte et postmodū apte cētm
psequent̄. Sm aug. got tect̄ ad
gentes et magog dyām q̄
gog ī tectū vm magog in
ducīt. De enoch et elia

Isti ecce occultū antixp̄ adueni
q̄ est uīū te et manifestū
eius aduentū pdicacōm
et apertam eius psecucōem
ueniant enoch et elias sic dr̄
Mal. ulto et ꝯuertent corda patrum
ad filios. glō. ad instructōm penī-
tū de fide saluatoris ī qm̄ hī
ipm crediderūt et cor filiorum
ad patres eorum. glō. q̄ suscipi-
ent fidē illaȝ q̄ illi hūerūt.
Tūc iudei et x̄ni qui tūc ī xpm
religioȝ ꝯsenciūt de eorum p-
dicacōe et sc̄a ꝯu̇sacōe. Apoc.
xij. Dabo duob testib meis
.s. enoch et helyas et pphta
būt .i. pdicabūt dieb mil-
le cc lx vi ūbꝰ amicis sāc ipe

s. pdicabūt amicti saccis p-
dicantes pniaȝ et exēm on-
dentes hij sūt duo olyue .i. spū
sco uncti et duo candelabra
glō. .i. lumine aliis dantes. Tan
dem antixpc̄ occidet eos in ierlm
et iacebūt corpa eorum ī plate-
is t̄bus diebȝ et noctibȝ et di-
midio q̄ audebit corpa se-
pelire p̄p metū antixpi. Ceciso-
res aūt eorum ualde letīcierūt
p̄p morte illorum p̄ t̄s dies et
dimidiatm resurgent et cecī-
sores eorum audient uocē talē
helia et enoch ascendite hūc
et ascendent in celū in nube
antixpc̄ regnabit xv diebus
post morte illorum.
De durationē antixp̄i

Regnabit antixpc̄ sicut
dr̄ glō. sup apoc. t̄bus
annis et dimidio xij dānt
xlij mensium pmutūt in ne
mū q̄ in tpe unius anni et ta
.i. duorum anorum et dimidij anni
glō. hij spaco dr̄ dūabūt de
solacō sb antixpo n aūt ut dr̄
ī mt̄ breuiati fuissent dies illi
ū fiet saluatōis caro. q̄ q̄
.n. supbos uos et ī finos aspic̄
deꝰ dies q̄ singlatūr malos
ītulit miscicordie pui
atos et dr̄ glō. Sup mt̄ hec
tribulatō quāto ecclis g̃uior
tanto breuitate moderator

Post testatē sua occi-
det dns antixpm sicut
dr̄ glō. sup apoc. siue p se
siue p michaelē. Occid̄ aūt ī mo-
te olyueti ī papilione et ī so-
lio suo ī loco illo ꝯt q̄ dominꝰ
ascendit. Interfecto antixpo nō ueniet
dns ad iudiciū sȝ sic glō. sup dan
ꝯcedūt̄ xv. diebȝ et refrigi-
ū sctorum et ad pniaȝ sb uersorum q̄n-
tū aūt sit spaciū int illos xv.
dies et iudiciū nemo scit.
Ꝯ pmissū uo antixpi post morte

cum gaudebunt dicentes vos dicebatis
et dicentes hic princeps mortuus
est iam habemus pacem et securitatem
et tunc aliud superveniet repentinus
eis super veniet interitus. Iudei
tunc convertentur ad fidem et secta eciam
usque ad finem mundi pacifice
requiescat quia tunc ex scandalum
et semita dyaboli penitus deficiat

De morte Antixpi 13

Ignis precedens faciem iudi-
cis [illegible]
dicunt non solum ignis qui est
in sphera sua sed et omnis ignis
qui in terra et super terram est concurret
ad mundi conflagracionem. Iste autem
ignis habebit officium multiplex. Ignis
enim sed ignis infernalis reprobos
puniendo et ignis purgatorii bonos
venialibus purgando et ignis
cremacionis vegetabilia et sensibilia
consumendo et omnium horum corpora
incinerando et ignis elementaris
et elementa subtiliando et ad in-
novacionem disponendo. Purgabit
igitur ignis iste faciem terre et aeris.
Per figuram huius mundi peribit sicut
et locum suum sunt in diluvium a-
quatico. Primum iudicium Dei in-
dicium factum fuit per aquam generale
ad delendum luxuriam que tunc inguit
ultimo vero iudicium erit per ignem
quia tepescente caritate quia tunc quasi se-
nescente mundo refrigescit.
Ignis iste autem erit successive
habebit enim initium medium et finem.
Primo namque iudicis adventum
preveniet et quasi simul fit per ignem
illum purgacio iustorum et punicio
malorum et innovacio corporum
cum consumpcione eius nascencium super
terram. Quo facto statim erit resurrectio
mortuorum corporum cum adventu
iudicis ad iudicium et tunc in
flammabitur totus mundus per mutuam
extractio iudicio relinquet caliditas
ignis illius et sequitur iudicis
sententiam involvet enim peccatores et infernalem
adducet secum et sic patet quod ignis ille

adventum iudicis precedet et
comitabitur et sequitur. Post iudicium fiet
mundi renovacio sed in eo purgacione
et renovacionem in libro est re-
pandum. Primo purgacio erit pe-
nalium qualitatum decoracio.
Sed innovacio erit pulchrioris forme
et induccio. Sed quod purgacio erit ele-
mentorum ab impuritate quam sumpsit
ex commixtione ad puritatem
mutacio. Sed innovacio est celorum
a statu veteri in statum novum
commutacio et precessacio a motu
in celis enim per impermixtionem nulla
impuritas est sed tamen impedito
motu verum non erit in eis purgacio
per ignem sed cessacio a motu. Sic
autem purgabuntur elementa quia
perdent ab igne combusti-
bilis aer obscuritates et ab
aqua glacialis frigiditates
et terra vero gravitates et opaci-
tates et ceterum

De resurreccione [illegible]

Deus sicut est potentis-
simus in institucione
naturarum ita et clementissimus
in collacione graciarum iustissimus
in retribucione stipendiorum quam
igitur homo meruit vel demeruit
ut in anima simul et corpore puniatur
vel premiabitur in utroque verum eis de-
bet resurgere ipsum. Ad vocem
autem tube resurgent mortui
sicut dicit Apostolus dicit autem in elligitur
illa vox [illegible] non vox
tube eminentum quia resurgent
imperantis. Secundum alios vox
tube est manifestacio apparicionis
verum tube sonitum et a-
liud est quam mundo iudicem
filium dei demonstrare. Resurgent
ergo omnes in ea etate dicta ex-
istencie quam ad ordinem temporis sed
magis quam ad ordinem dignitatis.
Alii mali surgunt defor-
mes et passibiles in bonis au-
tem [illegible] et [illegible] de [illegible]
Omnes vero etiam mali quam boni

resurgunt integro corpore debite
stature [illegible] etatis plenitudinis christi
Resurrectio quia erit corriget in
nata s. defectum sicut in pueris im
becillitatis sive nata diminuta me
bra superfluum s. unguium capillorum
et huius excrescencia sicut est in monstrificis
membris Resurget quia corpora
eodem modo quo prius erant ex
eodem pulvere in quem redacta fu
erunt vere quecumque autem vel quamvis
pulvis ille dispersus fuerat ad
eandem tamen redeat quam ipsum
prius dum vivet animaverat
Non solum resurget corpora quod
ad membra principalia sed etiam
ad capillos et ceteris membris
que faciunt ad decorem Resur
gunt non homines quod ad esse et quantum
ad integrum esse et quod ad decorem
esse et resurget unusquisque corpus
in proprio suo esse et resurget
et primo dicitur est mors [illegible]
culpe s. peccatum corporis [illegible]
[illegible] duplex resurrectio s. [illegible]
peccatum et corporis [illegible] et sic
in primis parentibus mors culpe
intulit mortem pene ita
[illegible] causabit
[illegible] corporis [illegible]
generat [illegible] causa s. efficiens
i. ipse deus materialis i. pulvis
formalis s. coniunctio cum corpore et
finalis ut recipiat
unusquisque prout in corpore sive
bonum sive malum Resurgunt
tunc homines velociter [illegible]
et [illegible] [illegible] Illa [illegible]
erit iusta quod ad deum perfecta
quod ad resurgentes [illegible]
[illegible] quod ad ipsam resurrectionem

De Iudicio extremo

Post resurrectionem
statim est iudicium [illegible]
non iudicium precedet
[illegible] [illegible] fuit [illegible]
prophetas [illegible] et [illegible]
ministri [illegible] prophetarum et apostolorum
et predicatores [illegible] Misit

suos suos [illegible] cum [illegible] voce
tube [illegible] [illegible] et iu
dicium primum universale [illegible] iudicium [illegible]
quod non iudicavit in de sola quantitate retributionum
[illegible] bonis et mala [illegible]
reddam [illegible] et quantitates retributionum
nescit [illegible] iudicium [illegible]
[illegible] in morte [illegible] debitoris vel
mali que gessit sed non omnia bona vel mala recipit
statim [illegible] recipit in anima tantum et non corpore
[illegible] universale s. ultimum iudicium quia
[illegible] quantitate recipit [illegible] bona vel mala
[illegible] in corpore et anima [illegible] iudicium est
horribile ex omni parte quia supra iudex stat
[illegible] patens infra [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] accusancia [illegible] demonia [illegible]
[illegible] [illegible] illos boni angeli [illegible]
[illegible] iterum omnes [illegible] [illegible]
[illegible] mali [illegible] bonis pe
na dampnatorum cognoscentes [illegible]
[illegible] iudicium [illegible] quia horribile [illegible] Vir
tutes celorum movebuntur intollerabile
Job quis [illegible] ut [illegible]
incorruptibile [illegible]
manifestari oportet ante tribunal [illegible]
[illegible] Dico [illegible] in nocte [illegible]
inexorabile [illegible] obturat aures ne
audiat [illegible] inerubescibile [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
Primo in veniendo in iudicium quia
mali cum habent corpora ponderosa
oportet eos illuc portari ab an
gelis sicut Abacuc portatus fuit
ad lacum leonum in Babilone 2° in
stando coram iudice quia peccata cor
[illegible] omnibus manifesta [illegible] re
velabo pudenda tua [illegible]
Locus iudicii erit in valle
Josaphat [illegible]
Primo quia locus iudicii debet
esse [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] locus
medius [illegible] 2° quia debet
esse publicus sed locus [illegible]
est famosissimus [illegible] opera re
demptionis que ibidem gesta sunt
3° competit locus ille tunc [illegible]

gorum quia tractandum est ibi opus vindicte
et iusticie. Montis autem olyueti
qui est apud vallem illam designat mons
Josaphat autem quod interpretatur iudi-
cium designat iusticiam

De iudicantibus

Non solum filius prestat di-
uinam set et in forma humana
qua iudicabit quia iurisdic-
tione ordinaria iudicabit ut
deus cum eo equaliter sed iuris-
dictione delegata iudicabit
ut homo unde Jo. v. Sed modi iu-
dicandi triplex. Primus modus est preemi-
nentie quo iudicabit eo equalis
2us est substantie quo iudicabit ut
homo 3us est assessorie dignitatis
quo iudicabunt apostoli et viri perfecti
qui cum iudice eminencius sede-
bunt id est residebunt tamquam
melius facientes leges et consue-
tudines regni dei quibus to-
taliter implendis et faciendis
operam dederunt 4us est approbationis
quo iudicabunt omnes sancti et an-
geli. Vnus modus iudicandi est culpe
iudicandorum manifestatio sicut
et mali iudicabunt. Item iudi-
cando Christus habebit duos actus
oppositos unum scilicet actiuum et aliud
passiuum. Primus nature est in simi-
litudine et alius perfectus. Item in primo
in aduentu Christus venit ad iudi-
candum passiue. Item in 2o veniet
ad iudicandum actiue. Propheta hec
in primo aduentu venit in forma
infirma. Item in 2o apparebit in
forma gloriosa. Sciendum est quod Christus in iudi-
cio videbunt iusti tam in natura
diuinitatis quam humanitatis et
mali autem nullo modo formam
diuinam poterunt videre et hec duplici
ratione. Primo propter defectum dispositionis
in ipso videre quia natura sua sola
non sufficit ad dei visionem. 2o
propter demeritum delectationis que est in
visione deitatis quia videre deum
secundum Jo. beatitudo eterna est quo non
est communicandum reprobis. Et propter hoc
pro quod Christus apparebit blandus iustis
sicut dicitur et terribilis in-
iustis quod prefiguratum est in columpna
nubis in die et ignis in
nocte videbunt tunc mali
humanitatem Christi ut timeant
et non diuinitatem ut gaudeant.
Boni autem utramque Christi naturam
videbunt. Item signa quoque
Christus monstrabit et insignia
passionis scilicet crucem clauos
et. Item dicebit quod Christus supra in
eminenciori loco cum sanctis inta-
li non sub terris in terra quod dicunt
et multo tunc Christus iudicium expe-
diet tamen quia nouit uniuersa
singulorum in quo sunt omnes the-
sauri sapientie et scientie dei ab-
sconditi tamen quia non est de tale-
rius illorum super quibus iudica-
bit non numero secat per tamen nec
in uetus est dolus in de eius
et hec duo precipue docent
modum hic iudicaturum.

De iudicandis

Ordines autem quattuor
in iudicio erunt unus in-
dicabitur et dampnabitur ut quorum mala dampnabilia
pro meritis sunt aliquibus
bonis sicut illorum qui tenuerunt
fidem sine operibus. Quidam
iudicabuntur et saluabuntur
ut quorum mala bona premium
sunt aliquibus malis uenialibus.
Quidam non iudicabuntur et damp-
nabuntur ut quorum mala nulla
omnino in premio sunt bonis ut
qui caruerunt fundamento fi-
dei. Quidam non iudicabuntur
sed iudicabunt et saluabuntur
ut quorum mala bona in premio
sunt malis sicut perfectorum patrum
premium de quibus dicitur Vos qui
secuti estis me et de
perfectis maiorum ordinibus non
quod omnes homines iudicabuntur
in iudicio retributionis sed non
in iudicio dampnationis

Infideles n. q fuerut i fideles
civitatis dei tamq hostes
sine ulla discussione et
audiencia punient. Isti
aut ideo iudicabuntur ut
iusticia eorum de novo discuci-
atur. an bona vel mala sit
sz ut punicio bonorum omnibus
manifeste. Et ut alia malos
appellat iusta sunt dapnati[16]
Due sunt forte i iudicio
unde probois alia q malos
Omnia alia bonos continet
vii clausulas prima e a-
mabilis vocacio venite
2a dulcis bndco l benedicti 3
paterna dilco i pris mei q
e remuneratois l percipite 5
e regni assignatio ibi reg
6 e glorie prepatio l q vobis
paratum e 7 e eterna prees-
tinatio l ab initio mundi
Ite sunt q malos continet
vii clausulas prima adeo
separatiom l. Ite secunda male-
dictiom l maledicti 3 in
carceratois inclusiom
plicat ppoicom i designa-
tiua 4 pene acerbitatiom
l igne 5 liberatois dispa-
com l eternu 6 demonum
associacom q parat e dyab
a angelis eius

De innovatione mundi

Terminato iudicio sta-
tim e innovatio mundi
q n compleb q dum peccator
e i mundo l quousq detrudat
i infirm. Dicit u ille magis
ignis elementa purgabit cu-
hacta virtute expulsiua fore
extrinsece sic mundum innova-
bit cu hac virtute sbtiliativa
mundum autem innovari v pul-
chriorem formam induere debe
ondit multiplici rone. Primo
q sic dignum fuit q elementa
purgarentur pro eo q manifesta
erant per peccatum hois vel digne
e ut mundus innovet pp glorifi-
cationem hois 2o ut eterne re-
maneant plaboe q hoi fuerit
3 ut totus mundus qui e spes
speculum eterne dum cognoscat
q in sua natura iudici n pt vim in
futuro speculum oportet melioratum
a purgatum ut in pulchritudine
eternitatis amplius resultet
species eternalis 4 aut non e ad
necessitate q deus aliquo modo
n posset sic n sed ad decorum vel ad
ut videlz delectaroi visionis
intellectualis addat delectatio
visionis sensibilis. Orbes
celestes a sydera pp primam
inclinationem nullam habent purgationem
sic elementa sz motu autem no
a persone a io i novabuntur
a non purgabunt. In novatio-
ne illius duo requirit s. motus
cessationem a claritate splen-
doris ampliorem qm stabit
sol i oriente a luna i occi-
dente ubi creati sunt. Dei cuo q
corpora superiora facta sunt ad usum
hois dum vivo modo pp neci-
ssitate corporis s. statum generatois
a corruptois 2 io cessante
illo cessabit motus alio modo
pp delectationem in pulchritudine
eterne a pp cognicom dei illi
io hmoi illorum no cessabit sed
augeb. Circa elementa no
q terra q e sicut cristallus
a plantabitur aer e clarior
nec hebit impressiones q lz
modo q non erunt nubes neqz
venti nez pluvie nez grandi-
do nez ros nez ymbr neqz
tonitrua nez fulgura. Ignis
a aqua sunt pinora et
manebunt n solum sz sbsa sbtz
sz a sm suas qualitates
quas hebunt quantu
ad spetum sz n quantum ad usum
q cu hijs duobus elementis
magis urgeant qlitates q
hebunt activas. frigiditas

in aqua et calliditas in igne quo-
nis s[ed] mag[is] et corruptionis prin-
cipium. Et talis essentias ipsorum
non erit amplius et propter hoc dominum an-
nuere quod de eius erit nitidi in
illis teste basilio sed potius non de eorum
in terrenum flamma ita quod calliditatem
ustivum et frigidum glaciei te-
debunt in futuris perspicuum aeris in aqua
et lux in igne manebunt quod
de omnibus elementis ignobile
tunc deorsum sit grossum terre-
num et opacum et tenebrosum et lux
patet quod celum et terra cessabunt
quantum ad formatam sed non quantum
ad substantiam patet et ex predictis
nam transmutationes elemen-
torum et generationum animalium et p-
lantarum quod causa illorum cessabunt
propter istud dominum elementa mutare
non quantum ad substantiam sed quantum
ad actionem et passionem. Cor-
pus celestis igitur dicitur a luce
clariori dominus in novum nec
eam illam qua sit deum mitteret
salutare cum bono et similitudine
lux cum omni genere creature propter hoc
in honore glorificatione et in no-
vatione per dictam in novum
et renovabit omnia

De penis inferni

Sicut patet dictum potius in creando
decepit in gubernando et
clementia in reparando sic
patebit eius iusticia in punien-
do dignum non est ut non remane-
at de decore peccati sub decore
iusticie sed cum peccatum sit causa totius
cum oritur pene propter multi-
plicationem. Primum ratio est quod qui
peccavit in suo eterno ut punietur
in eterno dei sed quod mereretur ignis
infinitatis est cum sit peccati me-
ritum ut pene sed est quod peccatum
est quod illud quod est infinitum unde et
pene debet esse infinita non
quod arbitrarie sed duratione. Secundo
quod deus propter peccatum punit misericorditer
quod possit esse eterni. Tertio quod mala
voluntas reproborum eterna est
velint enim in peccato si possent
perpetuo delectari in perpetuo
debuit puniri. Quarto quod in
finitum erat ratione cum
preponit finitum infinito et
in deo descendit filius gratia preciosa bi-
tas in appetendo et ut satis-
faciat in adherendo unde et
pena est infinita. Quinto quod
desperatus de peccato perpetuo
numquam habebit velle primum
in deo numquam mutabitur deus
puniendi istorum similiter unde
quod peccatum erat perpetuum
sepelit scilicet adeo in morte
perpetua peccator in tantum patitur
nes moventur quod de deus
non videmus nec compatimur
momentaneum dat vis pos-
sidendi perpetuum. Item vo-
luntas momentaneam mor-
te in durum perpetuam. Item
casus in fovea quales est
defectum non perpetua. Item
plaga corporalis et livor
perpetuus. Deum in peccato est
delectatio ad tempus infinito
propter peccator in locum in
finitum et despectum ac metus.
aspectum glorie elongatur scilicet in
fine et ad aspectus rebus
punitur scilicet afectibus corporum
mundanorum quod in novitate
mundi quod deus est ignobile
in mundo ad locum penarum
confluet et in horrore creaturis
multiplicabit

De universitate penarum

Cum in desperatis sit
diversitas peccatorum et
erit diversitas penarum
unde in peccato sit aversio a
creatore et conversio ad bonum
commutabile et decorandum
voluntatibus quod diversam ra-
tionis mitto penam infertur
propter istud unde propter aversionem a
creatore erit carentia visionis

Sed per visionem ad bonum quam-
tabile est poenae subiectis incendii
per mordicationem autem omnis a
voluntatis est poena universa
quae consistit in afflictione ut ait
Augustinus et cetera. Ignis infernalis
non aequaliter omnes cruciabit quia in
eodem igne alii plus alii mi-
nus torquebuntur secundum quod plus vel
minus peccaverunt sicut ab eodem
igne aurum rutilat et palea et aliud
lignum. Quamvis autem ignis
ille sit corporeus nec possit
agere in spiritum ipsum calefaciendo
agit tamen in ipsum ut instrumentum di-
vinae iustitiae ipsum laedendo et ille
dolor est maior quam si potuerit
divinae magis illum igne mo-
vetis cum per immediationem
iuncta sit. Infernus est locus te-
nebrosus cum sit locus tristitiae
summae cum autem sit delectabile cu-
iusmodi igitur est sicut peccatis
fuerit in quo est delectabile vel iniquo est
aliis obscurum lumen quo damnati
videre non possint unde doleant
non unde laetentur. Propter hoc videt
unusquisque in die iudicii gloriam bonorum
in universali non in particulari quia
videt eos in magna gloria sed non
inquantum delectat visionem non
laetatur sed estuatur cum per invidiam
alienae felicitatis cum per ea
recitat propriae beatitudinis. Post
iudicium vero non transibitur poenas
et deflecte eorum considerationem
quod de sanctorum gloria non cogitabunt.
In damnatis est fletus spiritua-
lis scilicet interior dolor non fletus
corporalis quae est cum resolutione
lacrimarum quia cessante motu
caeli nulla ibi erit generatio vel
corruptio omnis que duobus com-
muniter neque aliquis est ergo
ut de patre horum remanebit.
Est autem ibi omnis confusio scilicet
animae et non corporis in loco summo
sola est laetitia. In loco infimo
sola est tristitia. In medio vero in-

mundo haec sunt mixta permixta prop-
ter in medio terrae est locus ...
inferni scilicet caelum infernum et hiis
quod sit locus poenalis requirere
super ... modo de descensu
quod ad inferos. Catena poenarum
... in legibus scripsit esse Tullius
scilicet damnum vincula verbera talio-
nem ignominiam exilium mortem ser-
vitutem haec omnia possunt poni
infernalibus ad aptari primum patet
quod damnati deum amiserunt et
omnia bona et gratiae quod gloriae non solum
in re sed in spe vero non remanebit
christi nec habuerit. patet quia
desiderat scilicet divinae ... et igno-
... de ... scilicet ... Ca-
sum ... simul est ... consummata
est messis de ... ligatis manibus
et pedibus de ... in ...
peccatoris stultorum cor. Istud
non multum intelligitur de malleis
materialibus sed de diuturnitate pe-
narum quibus nuper sunt in deliciis
suis cum ... illi ... de ...
... combustere ...
... in ignominiosum corporis quod
... ipsum stupebit
quem illud videbit et vellet latere
talis sicut fuit quando mundum fuit
... de ... parte
... de ... Ibi mors
semper vivit et hic sic dicitur ...
est mors secundum de octavo ...
... est ... tribuendo
poenarum. Semper emet et tamen numquam
persolvet. ... ibi collu-
ge quod ibi calor ignis stridor
frigoris aspectus daemonum.
Clamor ... auditus stratus
fetor sulphuris omnis confusio
... Timor dolor
pudor immunditia et ... est
... visionis dei oblatio
spei omnis salutis et ...
... apparet poena
... mortem ...
et non in ... Ibi est sicut
... poena fantastica omnes

concupiscentia et furor insatiabilis

De gloria celesti

Unumquodque quanto perfectius quanto est tanto magis coniungitur suo principio. Homo autem quia perfectum esse expetit duplicem habet finem ultimum unum extrinsecum qui est beatitudo increata qua nos in patria beatificabit formaliter. Unum vero intrinsecum qui est beatitudo creata qua nos beatificat effective scilicet ipsum deum. Prima beatitudo scilicet increata est eterna finis quo quiescitur. Secunda vero scilicet increata est eterna finis in quo quiescitur. Alio modo iudicabant philosophi scilicet naturale debitum. Ponebant enim stoyci beatitudinem in virtute animi consistere. Peripatetici autem in cognitione veritatis sed epycurei in voluptate. Nos autem dicimus esse duplicem beatitudinem. Sicut pueris dominus est dei remunerat suos scilicet mittit a porta misericordie inde accipere scilicet suum laborem et premiat scilicet dando premium gratie gratis merita. Item et nos in re et quod iniustus dat nobis et remunerat supra meritum vel in mensuram bonam et confertam et supereffluentem in summo modo

De dotibus in communi

Dos in patria est illud quod in me diate et primo nature deo coniungit ut est visio delectatio comprehensio. Sunt enim quedam dona patrie sicut est sapientia et intellectus que deo animam coniungunt non tamen sine aliquo medio et propter hoc non dicuntur dotes sed anime perfectiones. Dotes enim non appellantur dona que dantur anime in eductione sua in gloriam sed dona que precipue per se ad actum unitive glorie disponunt sicut in patria non appellatur proprie dos quodcumque donum datum sponse in sua eductione sed donum patris de quo sustentari debeat. Dotes sunt duplices. Corporis enim sunt aptitudines quibus deo tamquam principio unitive sue sine aliquo medio coniungitur et per quas tenetur in amplexibus sponsi indissolubiles et fruitiones. Secundum vero dotes sunt corporis

quibus ipsum corpus subicitur anime etiam proprio unitive sue ne per corpus anima abstraheretur a gloria tenditur. Notandum quod dotes anime sunt de primo substantialiter; dotes autem corporis de primo attinent. Quod dotes non habent quod sponsus est sed ad sponsam quam usu eundem habebit post mortem viri. Similiter nec angeli dicuntur dotes habere quia in nuptiis fit consensus animorum et unio naturarum. Secundo non est in angelis secundum primum habent viri et angeli non possunt dici sponse nec dotes perhibebunt. Sponsis carnalibus tria dantur scilicet dos donatio propter nuptias et parafernalia. Dos autem est donatio sponse facta ex parte patris et hec ad usum sponsi propter onera matrimonii et ad possessionem sponse. Inde nunc autem deus pater dat sponse dotem ad possidendum sed sponso quo ad honorem et gloriam et ad gloriam et in adusum quia bonorum meorum non indiges. Donatio autem propter nuptias est quod a sponso datur sponse et hec erit in futuro gaudium quod habebit anima in visione christi hominis per fecit(?) et quod ipse sponsa per dotem sic meruit quod sibi datur. Parafernalia et hec est studium erit in patria per gaudium quod habebit de societate beatorum et de congratulatione illorum

De dotibus anime communiter

Dotes anime sunt tres scilicet cognitio dilectio inhesio sive in tentio que est absconditis(?) appellatur comprehensio. Has autem dotes tres naturas habet dotem in aliquibus attribuimus primo expresse verum(?) theologicarum quia cognitio succedit fidei dilectio caritati et comprehensio sive fruitio spei. Secundo alio modo expresse potentiarum anime cognitio naturaliter pertinet rationali intelligentie dilectio voluntati. Comprehensio medie appetitui quam iniquibus dotibus aliis potentiis

s. irrationabili concupiscibili et irascibili convenientia non potest intelligi quia deus non est obiectum potentie sensitive s. intellective possunt et predotes attribui secundum tria que tribus personis appropriantur ita quod comprehensio respiciat potentiam patris. Cognitio uero sapientiam filii dilectio bonitatem spiritus sancti. Vel iste tres dotes quod cognitio rei uise ponit presentiam. Comprehensio ponit rei concordantiam. Dilectio post amantis ad rem amatam colligantiam.

De titulis anime spiritualis

Prima dos est clara cognitio quia diuina essentia uidebitur ab omnibus tota sed non totaliter. Patet est in fine uidebit tamen essentiam diuinam simplicius ab uno quam ab alio et iste defectus erit ex parte uidentis non ex parte rei uise. Beatitudo namque consistit circa in perfectam operationem potentie altissime s. intellective et circa obiectum altissimum s. deum. Ex parte igitur obiecti cum sit unum simplicissimum nulla potest esse diuersitas sed ex parte potentie namque una potentia magis est perfecta lumine glorie quam alia et ideo perfectius operabitur circa unum et idem obiectum. Sic idem sol diuersimode a diuersis aspicitur uel eodem littera diuersis legentibus secundum quod oculi magis uel minus ad uidendum sunt dispositi. Tribus modis cognoscitur aliquid s. quod est sicut est uel quod est. Primo modo cognoscitur deus nunc ab angelis. Secundo modo uidebimus ipsum ab omnibus. Unde Io. similes ei erimus quoniam uidebimus eum sicuti est id est sine medio [illegible] claritate bonitatis. Tertio modo nec ab hominibus nec angelis uidebitur nec uidetur nec ipsa quia finitum numquam capiet infinitum. Videbimus deum in se et deum in nobis et nos in deo et deum in creaturis et creaturas in deo. Cognoscere autem deum in sua essentia est nuda uisio meridiana. Cognoscere creaturas in se uerbo est uisio matutina. Cognoscere creaturas in se sed in proprio genere appellatur uisio uespertina. Videbit etiam unusquisque cogitationes alterius sicut est uelle unum [illegible] cuiusque animus nec ab alterius oculis corporalibus non absconditur. Videbunt etiam iusti deum ut gaudeant, uidebunt gloriam sanctorum ut congaudeant, uidebunt denique penas reproborum ut de periculorum uisione gratias agant. Ad sciendum quomodo uidetur deus sine medio. Nota quod triplex est medium s. diffusum et obnubilans et disponens. Sine medio igitur diffundente uidebitur deus quia dei uisio est per distantiam sed presentiam cum ipse deus ubique fit ubique uidebitur et sine medio obnubilante quia tollitur speculum et enigma que ambo sunt in uia. Cum non uisus [illegible] non possit pro debilitate in eam excellenti luce figi necesse est habere medium s. creaturam quia uero infinita est distantia inter speculum et rem uisam propter hoc obscure relucet ibi [illegible] unde uidemus in enigmate id est obscure uidebimus quorum sine medio simulacro quia deus cognoscetur in se ipso et non per aliquam abstractam similitudinem alicuius creature esset enim minus et deus non esset uere summus. Non tamen uidebimus deum sine medio disponente quia egent et gratia [illegible] proportionem esse inter uisibilem et uisum quod autem disponit ex parte uidentis et non rei uise. Quod non medium quod multiplex est medium. Primum est medium ubi peccatum diuisit inter nos et deum. Unde istud est medium impiorum. Secundum est medium carnis. Apostolus dicit: in figura contingebant illis. Istud fuit medium patriarcharum et prophetarum. Quartum est medium scripture per de-

De claritate sermonum suorum hic est
medium theologorum .i. est medium
fidei Apoc. Esto fidelis usque
ad mortem et dabo tibi coronam
uite hic est fidelium qui etiam in congre-
gatione [?] indeunt dum 2o. Dos autem
est dilectio secundum quam dilectionum uirtute
dilectionis dote dicta est duplex
una secundum spiritum quia uirtus est eadem [?]
quam tunc sit destructum [?] gratie in statu
glorie. Dos autem est qui super mitti [?]
dicitur in editione sponse alia
dicta penes obiectum quia licet obiec-
tum utrobique sit deus non tamen sic
quod deus sit obiectum uirtutis [?]
est summa bonitas obiectum autem
dotis in quantum nobilis in omnium
spiritum. Nota quod fides et spes sic
res [?] cum tamen [?] imperfecte cari-
tatis non numero sed ratione sed actu cum
continuabunt sed solum modo per modum
quia in perfecto eius tollet. Ut dicit Aug.
et quod fidei succedet spes [?] quia
uidebimus. Spei non succedet
quod potius augebit. 3. dos autem
est comprehensio quia est in tertio [?] uisi et
tamen [?] ut est tertio [?] uni bono plus
et illius vero est plus comprehendere summe
participare et complecti dominum
in immensitatem

De dotibus corporis glorificati [?]

Uniuscuiusque pars perfectius [?] licet
esse in suo toto quam per
se unum sic etiam anima
cum corpore corruptibili separata perfectius
licet esse quod ei conueniat sit in futuro
requietat corpore et corruptibili perfectum
esse habebit quod modo separata in aspice [?]
cum non impedietur tunc autem sicut
modo quando post deglorificatione corporis
habeat tunc gaudium speciale.
Dotes corporis sunt in primis [?] quarum numerus
sic accipitur. Nota quod licet corpus
perfecte sit subiectum anime non cum in-
pedit in operibus glorie. Primo requi-
runtur quorum duo pertinent ad
sensum aliud duo ad motum. Duo
ad sensum duo requirunt. Unum
ut sit facile receptibile specierum

sensibilium ad quod disponit clari-
tas alterum ut non sit recepti-
bilia passionum ignobilium ad
quod in passibilitas disponit. Ad motum
ad motum et duo requiruntur unum
est ut per grauitatem in clinatorum non
resistat suo motori ad quod disponit
subtilitas. Alia sufficientia ta-
lis est quia in homine quadruplex est
compositio prima est qualitatem contrarie-
tatis [?] compositionem tunc erit perfecta quando
qualitates ita equantur ut nulla
pugnet in alia et hic facit in
passibilitas 2a est compositio ma-
terie cum forma hic autem compositio
erit perfecta quando materia [?] ...
a forma penes hanc perfectionem sum-
ptis subtilitas 3a est compositio corporis
organici cum anima perfecto istorum
compositionis est quod anima organica
sua impedimenta sit mobilia
penes hanc sumitur agilitas
4a compositio est corporis cum spiritibus
lucidis quibus mouetur corpus
ab anima et huic compositioni
sua perfectum statum respondet
claritas 3o sumitur nitis [?] per corpus
sua proprietates que sunt in elemen-
tis penes aque tamen speciem [?]
sumitur claritas penes terre so-
liditatem in passibilitas
penes ignis subtilitatem in
subtilitas penes mobilita-
tes aeris agilitas 4o sumuntur
iste dotes secundum maiores defectus
quibus corpus humanum a quo ele-
mentis de quibus componitur liberum
corpus humanum abigne [?] calidi-
tate et inde in grauitate [?]
grossitudinem abstrahit passi-
bilitatem ab aqua frigi-
ditatem et in tarditate sed ista
tolluntur. Primo dotes corporis
post sicut assumpsit maiores dotes
ante passionem suam sicut dicit
Hugo de sancto uictore claritatem
in transfiguratione agilitatem quando
ambulauit super mare. Subti-
litatem in natiuitate quia saluata

cogitati integritate uetus
fuit impassibilitate i ecn̄a
q̄n corp̄ suū discipulis suis
ad manducandū dedit

De dotibus corꝰ glificati

Prima dos corꝰ ē clari-
tas ꝙ nō ꝙ dr̄ aliq̄
claꝝ dupl̄r aut ꝙ p̄rī-
su sic dr̄ uitrū claꝝ et quia
lucidū sicut dr̄ stella clara
Corp̄ aū glorificatū ē et p̄
mū et lucidū vñ ī uī ꝙ mo
erit clara corpa Ratio hr̄
q̄ mit causat obscuritatem
in corꝰ h̄ ꝗño vnū mate
inpuritas aliaꝝ ē lucis p̄au
citas Que tollunt̄ vtr̄q̄
s. illa impurā dusitas 7 ob
scuritas ꝙ ex modicitate
lucis ē 7 erut cor̄ clarissia
2ᵒ ꝙ cor̄ sc̄oꝝ erut tm̄
clariora sicut mo sol ꝙ dus
dr̄ ꝙ iusti fulgebut sic sol
Et tn̄ ꝙ s. ē lux lune sic
lux solis 7 lux solis somp-
plicit sic lux sem septem
dieꝝ Tercio ꝗ ꝙ cor̄ sc̄oꝝ
n̄ equali erut clara ꝙ me-
lior corp̄ hr̄bit lucidiusm
ꝗ corp̄ ꝙ supꝰ modū excellat
claritate aliorꝝ tm̄ in opatꝰ
sc̄oꝝ p̄t claritas assilari clari-
tati solis ꝙ id̄ nob timētibꝫ
nomē meū orietur sol iusticie.
vpꝰ Et claritas sc̄oꝝ p̄t
respectu ꝙ ꝑpati lux stellaꝝ
vñ apꝰ Stella diffe a stella
i claritate h̄ ē ꝙ stā plus
it min̄ lucet ꝙ dictum in-
toꝝ Claritas uo pueroꝝ
q̄ p̄ter baptꝰ moriut̄ āuḡ
puenīunt ad annos discre-
tōis ꝑpatr p̄tlā lūc ꝙ
sic luā n̄ hz lum̄ a se ꝙ a sole
ita isti n̄ hent gloria ex mi-
to ꝓprio ꝙ ex mito ꝓ i baptō
n. ex passione ꝓ hebꝰ efficaci-
tatē 2ᵃ dos corꝰ ē impassi-
bilitas q̄ resultat ex untute

aīme suū corp̄ poterit ḡnuctas
ita ut a nullo extiori agente ualle-
at i muttā ꝓ ecā ꝗmus cor̄
sc̄oꝝ sunt ꝗposita ex q̄ iugibus illa
tn̄ diuetas ē ad omodatum
eq̄litate 7 cocordia redacta
Dixerut aū q̄dam ꝙ i passibi-
litas sc̄oꝝ resultabit ex nā
q̄nti corpis ꝙ h̄ n̄ ē vm̄ ꝙ uel
de q̄nto corꝰ uenit i ꝗpositionē
alterū corpm̄ inferioꝝ Circa
me impassibilitate sc̄oꝝ 7 ade
ꝑsticatu i noticie ꝓ puoꝝ in
limbo ꝙ i passibilitas sc̄oꝝ ē
n̄ posse pati Et i passibilitas
adest posse n̄ pati Impas-
sibilitas puoꝝ i lymbo erit
nichil pati 7 h̄ n̄ ē ex potencia
resistendi lesioni extinsice ꝙ
n̄ hebūt ꝙ ex ordinatione diuic
mīc q̄ n̄ p̄mitit eis adhiberi
p̄ ꝙ possent ledi Ex quo pꝫ
ꝙ si talis puū p̄ resurrectionē
poneret i igne ledentur ab
eo Dicus ē de corporibꝫ glificati-
tis ꝙ si i poneret i igne
n̄ sentiret ex h̄ aliq̄ lesionē
3ᵃ dos ē subtilitas corpis que
aufert ꝗssitudinē corpis
cātam ex ꝗpositionē elemētaliū
qualitatū Nondū aū ꝙ dupl̄
ē subtilitas vna s. ex paucitate
p̄ciū distantiū n̄ ꝓpinque
7 ex talī subtilitate efficitur
corp̄ fatile inuisible 7 n̄ ē
in corporibꝫ glificatis alia ex
p̄fca uictoria forme sup mate-
riam 7 h̄ subtilitas ē vince
sic celū dr̄ subtile 7 h̄ mo erut
cor̄ uīt subtilia Tercio ꝙ
sicut duo corpa n̄ glificata
n̄ s. possut ē simul i eodem
loco sic n̄ duo glificata alio
mō sequer̄ i qūcenꝰ s. ꝙ i
vno corꝰ glificato ē potiū
agendi ac in tūdi p̄tes altiꝰ
corpis 7 alio uo ē impō re
sistendi Corpꝰ uo glificati-
tū p̄t ē simul in eodē loco

cu cor. no glificato Alaqm sicut in
corporibus n glificatis ipso glificatio
impediuit ne duo corpora me-
dia in eodem loco esse possint q
vnum alteri resist. ita grossicies
ista p gle subtilitate tolli. adeo
q corpus n glificatum n possit
resiste glificato ita q corpora
glificata penetbunt alia cor.
n illa diminuendo s; submittendo
manente distinctione dimensi-
onu vtriusq; cor.s. Qr. dos cor.s
e agilitas q tanta erit sic dic
aug. q ptinus vbi uolet spc
erit et corpus vnum. Sicut me-
lior anima cor. hebit lucidius
sic et agilius ita tn q uolutas
scorum erit omo ordinata. Nulli vnq
uolutas corpori inordinata appetet
q n debz. Sed uolutas ane
melioris nolet rationabiliter mo
ueri corpus suum citius q alteius
et spc minoris gle no nolet
corpus suum etiam cito moueri sicut
alterius vnq pz q in doibus in-
fatibilibus dicit aug. s. q v. uolz
spc ptinus erit corpus. Qr corpus
mo sit tarda et tanta agilitas
rō h e q n in cor.e duplex
e motor motor s. nta elementi
pdonans q mouet ad de-
terminatu locu et uolutas ane
q mouet a differens ad qlibz
locu illut g corpus tarda sit ad
uoluntate q ea pdonans nat.
deorsu trahit. In futuro aut
nta toli. subdita uolutati
vnq mouebz corpus ad imperium spc

De aureola in genere

Aureola e merces specialis
gaudium uictoris ex ope
ptcellenti et priuilegiato.
Dicendu aut q sicut ex gaudio
cenciali primum q e aureola re-
dundat quedz decor q est
gla corporis sic aureola n tam
pncipaliter sic nimiete s; per
quandz redundantia fulgebit
in carne. Dicendu tn q decor

excellentiu q in martiru corporibz
apparebut no pt dici aure-
ola q martires aliqui ex-
cecates n hebut ut pote q
sunt submersi ita famis media
ita siquantoe carceris i temp-
ti et isti tn aureola hebut
tribus gnibz hominu debet
aureola q pz multiplici
rone primo ex opibus excel-
lentissimis triu potz anime
Excellentissimum opus rationalis
e pdicatio ueritatis. Excellen-
tissimu uo opus concupisci-
bilis e ob seruatio castitatis
virginalis. Excellentiss. ira
opus irascibilis e passio mor-
tis vnq pz q pdicatoribz et
martiribus et ugibz debetur
aureola. Sc. pz hostium multis et
sufficientia ex hostibus quos
p pugnas magnificatis vin-
cimus q sunt (3) nouis Contra de-
monia. uirgines n. vincunt
mundu vgines carne pdicat-
tores dyab. q n solu de se s;
et expellunt de cordibz aliorum
3º pz ex de puctoribz expliciu
passion. Sunt n. passiones
i natae et illatae et in cordibz
alienis. Qz passiones i nat-
tas vincut vgines ut supata
illatas uo mires. passiones que
sunt in alienis cordibz uicut
pdicatores. Tertio distiguit
aureola sm ea qbus xpc no-
bilissime conformani. xpc
n. fuit doctor s; q ueritate
mudo manifestauit. Fuit
etiam martir s; q animo susti-
nuit passione. Fuit et ugo s;
q puritate seruauit. Vñ sunt
aureole figure p.y pfiguratione in
ueteri testamento. Tria namq
hebant aureolas sicut
legit in Exodo s. altare mensa
et archa federis. Mensa pro-
positionis primum sgt aureolaz
minu q corpus fuit sup altare

passionis ymmolarunt. Quedam
secundum aureolam virginum, quia sicut
archa federis auro intus et extra
decoratur, ita virginitas mente
et corpus ornat. Tercium scilicet aure-
olam predicatorum, qui sicut mensa
propositionis ministrant panes
doctrine. Aureola dimi-
nutive et hec in comparatione ad au-
ream, unde quia meritum aureum
aureolam et palma dicta est
aurea est premium substantiale, quod meta-
phorice dicitur corona, tamen expre-
mitur quia correspondet generi operis
secundum radicem caritatis, tamen exprimit
premium quod plus efficitur participes
divinitatis et consequens regie
potestatis, tamen causa ratione perfectionis
quia signat figura circularis. Aureo-
la vero est premium accidentale illo
secundum quod respondet operi perexcellenti
et privilegiato scilicet martirio, virginitati,
predicationi. Palma est pre-
mium accidentale quod nec radici
nec operi debetur sed voluntati.
Tale premium habent sancti martires
desiderabant scilicet opus non conse-
cuti, unde catenati Deo dedicato
quamvis ita si gladio periit non ab-
stulit tamen palmam non amisit. Si autem palma
nec aurea nec aureola debe-
atur.

De aureola in speciali

Aureola prima debetur
martiribus, in quibus perfectissima
perfectissima victoria est
de impugnatore exteriori, et hec perfecta
victorie consideratur in duobus:
primo ex magnitudine passionis,
quia mors omnes passiones illatas
exterius superat: mors tenet
locum et preter dolorem tactus
omnibus aliis doloribus primum
et inde gloriosior victoria est.
Secundo consideratur ex causa pugne
quia ipse Christus est causa martirum. Non
facit penam sed causa. Mors
suscepta propter Christum. Quarto dicendum
quod in martirio non debetur premium secundum
hoc quod ab exteriori infligitur, sed
secundum hoc quod voluntarie sustinetur,
quia non meremur nisi per ea que sunt in nobis,
non per ea que sunt extra nos, sicut nec
demeremur nisi per ea que sunt intra nos.
Quanto autem id quod quis sustinet
voluntati difficilius est, voluntarie
sustinere tanto voluntatis quam propter Christum
illud sustinet ostenditur firmitas,
maximo super aliud excellencius ei
premium debetur. Aureola autem secundo
debetur virginibus propter singularem vic-
toriam quam de carne optinent, quam
quasi genuine bellum gerit. Carnis
autem tam dure pugnet quam carne
perfectius cum virgines triumphant,
quia nobilissimum genus victorie
est numquam hosti cessisse. Illis virgi-
nibus tantummodo aureola debetur
quibus propositum servaverunt virginitatem
perpetuo conservandi. Quibus autem
propositum fuit interruptum, integri-
tate tamen carnis manente, du-
modo in fine vite invenitur ad
primum propositum redivisse, quia
virginitatis meritis reparari potest,
sed non virginitatis carnis. Quod autem
aliquando carne fuit et sine proposito
non habuit virginitatem servandi,
non est tamen dubium quin habitura sit
spirituale gaudium de incorruptione
corporis sui super [illegible] gau-
dium. Quia autem et innocentes de
hoc gaudebunt quod immunes a
peccato fuerunt cum eis peccandi
oportunitas non fuerit. Non
quod aliqua corrupta potest carne
nec aureolam tamen amittit si
illa violenter opprimitur. Unde dicitur
Lucia beata: Si invitam me cor-
rumpis in meritis duplicabit-
ur ad coronam. Quod non est intelligendum de
aureola duplicata, sed quod duplex
premium reportabit, unum pro
virginitatis custodia et aliud pro
iniuria quam passa fuit. Quarto dicendum
insuper quod virginibus debetur fruc-
tus centesimus, et hec id est quod ce-
leste vitam ducunt et quasi signatum
perpetuum quia nunc illi debent

tulit ad decipulam videmus non
debetur fructus lx quia tales se
exercere debent in operibus vite
que sequitur plus. Coniugatis
autem debetur fructus tricesimus quia
talibus sufficit implere decalogum
et fidem trinitatis exponere in
fine. Item circa fructum
Aureola vero est cum predicatorum quod
prestissima victoria quam de ...
obtinetur. Quando aliquis non
solum dyabolo impugnanti non
cedit sed illum de regno illius
expellit et non solum a se sed ab aliis.
Nec est dicendum ut quidam vole-
bant quod aureola predicatorum
debetur prelatis tantum quibus competit
ex officio predicare et docere
sed quibuscumque exercent licet actu
istum prelatis autem non debetur aure-
ola licet quamvis habeant officium
predicandi nisi actu predicent
quia aureola non debetur habitui sed
actui pugne secundum Thomam. Et ipsorum non
convenit nisi quando ... Notandum quod
quod predicare et docere cum actus sit
mine inter elemosinas spirituales computa-
tur.

De eminentia gaudiorum

Ultimo celorum gaudium
sub epylogo eminentiam
non quidem singula gaudia sed
gaudia singulorum. Tot enim particula-
ria sunt et quibus inesse licet vel in
aliquibus quod est solus deus noverit.
ea complendit et illi quos sumunt
sapientia noluit ea scire. Tanto
magis gaudebit quisque de bono
alterius quanto de bono proprio quod tamen
tum non intelligendum est de dimen-
sione gaudii sed de numero gau-
diorum. Tot igitur et tanta sunt ibi
gaudia quod omnis arismetica
huius mundi non possit enumerare
ea. Omnis geometria non posset
ea mensurare. Omnis gramatica
dyaletica rethorica non pos-
sent ea sermonibus explicare
quia quod oculus non vidit nec auris au-
divit nec in cor hominis ascendit

sibi preparavit diligentibus se. De quo
gaudebunt ergo supra se de
dei visione infra se de celi
et aliarum creaturarum corporalium
pulchritudine. Intra se de
~~corporibus~~ corporis et anime glo-
rificatione. Iuxta se de angelorum
et hominum associatione. Deus
omnes sanctos spirituales ineffabili
delectatione reficiet cum ipse
obiectum omnium sensuum spiritua-
lium sit futurus. Erit itaque
deus in speculum visui cythara
auditui mel gustui bal-
samum olfactui flos tactui.
Ibi erit candor lucis estivalis
amenitas vernalis habun-
dantia autumpnalis requies
hyemalis. Ibi teste Augustino
fulget quod non capit locus so-
nat quod non capit tempus olet quod non
spargit flatus sapit quod non
minuit edacitas heret quod
non divellit sacietas. Ubi
sicut ait Augustinus deus sine fine
videbitur sine fastidio amabitur
sine fatigatione laudabitur.
Ibi videtur stulticia esse
sapientia Salomonis. Ibi erit de-
formitas pulchritudo Ab-
solonis. Ibi erit tarditas
velocitas Asaelis. Ibi de-
bilitas inducitur fortitudo
Sampsonis. Ibi erit mor-
talitas longevitas Mathu-
sale. Ibi paupertas erit regnum
Augusti. Ibi secundum Augustinum nichil
obest nichil deest nichil
affluit nichil defluit nichil
est quod appetatur nichil nisi quod
satiatur. Ibi secundum Bernardum decor
nova plenitudo lucis no-
cturna multitudo pacis me-
moria continua eternitatis.
Augustinus in libro de corporis et
anime unitate. Dicto illam
vitam amplecti debuisti
ubi vita sine morte ubi iu-
ventus sine senectute ubi lux

sine tenebris, sine egritudine, sine tristicia,
ubi pax sine discordia, unitas volun-
tatis sine invidia, ubi regnum
sine commutatione. Ubi mores
sanctorum tam magni quod non possunt me-
surari, tam multi quod non possunt nu-
merari, tam copiosi quod non possunt fini-
ri, tam preciosi quod non possunt estimari.
Augustinus: Ad quod promittit deus
fides non capit, spes non attingit,
caritas non comprehendit, desideria
et vota transcendit, acquiri
potest, estimari non potest. Ibi secundum Augustinum
Certamina non desunt, premia non
deficiunt. Ibi nichil quod amari
debeat deerit, ibi nichil desiderabitur
quod non assit. Ibi bene esse sicut dicit Augustinus
In duobus consistit, scilicet in eterna
presencia omnis boni et in eterna
absencia omnis mali. De
ista gloria loquitur Augustinus: O
vita vitalis dulcis et ama-
bilis et semper memorabilis ubi
summa securitas, secura tran-
quillitas, tranquilla iocundi-
tas, iocunda felicitas, feli-
x eternitas, eterna beatitudo et bea-
ta sine fine visio atque lau-
datio dei. Ibi afflu-
encia divitiarum, influencia
deliciarum et confluencia di-
viciarum, influencia et conflu-
encia bonorum. Denique
gaudiis celestibus non usque
ocius cognoscendo doctatur
amando fruendo. Est subtile
statum clarorum corporum patiens nil.
Dotes sanctorum anima libera fortis
sana. Dulcissima voluptatibus
plena sed absque peccato.
Sensus amicicia concordia
plena potestas potestas
pax secura decus et gau-
dia sunt animabus. Pau-
dit pax requies lib secura
iunctus. Non patet sa-
piens sanus dives redo-
lens lanus. Aureola mar-
tir doctor virgoque nectitur

Fructus centenus sexagesimusque
tricenus virginibus viduis
et coniugibus tribuetur. Ex omnibus
premissis collige quedam spec-
tare gaudia solum ad animam,
quedam ad corpus, quedam
ad utrumque, que cum felici fine
quisque beatus feliciter vitam reci-
piet sine fine. Amen et amen

~~Explicit compendium~~
~~theologice veritatis conclu[...]~~
~~gerardi de anglia~~

~~Sub anno domini m°cccc°~~
~~lxxv° in vigilia sancti~~
~~mathie~~

~~R. Angelus meus est cus-~~
tos pietate superna :-

~~Finis adest operis merce-~~
~~dem posco laboris et v~~

Rubrice tercii libri

Rubrice quarti libri

Rubrice quinti libri

Rubrice sexti libri

Rubrice septimi libri

Hic est finis

~~Finis adest operis mercedem posco laboris~~

[H]err Ihesu Christe obirstir priestir und warer bischouf der du dich selber host geopfert dyme hemelischen vater eyn woropfir an deme altir des heyligen cruczes durch mich zu undere und armen menschen aller togunde und gnodin di deme menschin wo dynir grundelozen gnoden ouch ... uden ist dyn heyligis vleysch czu eynir spyse und dyn tures blut czu eyme trinke gegebyn

hast vnd hast geboten alzo dicke
als wir dyn heyligis vleysch es-
zen vnd dyn tures blut trynken
[illegible] wir denne mit allen vnsern
creftin zu allin betrachtin dyne
bittir martir vnd dynin iemer-
lichin tot. Alzo bitte ich dich vil lib-
her herre durch das tuwe blut das
vs dyme hertzen flos. das du lib-
her herre myn hertze durchweychist yn rech-
tim iamere. vnd meyne zele bletik
machist an ymmerwerendir wonde
ken dyner gotlichen gobe. Vil
liber herre ihesu xpe ich zundegir
mensche bitte dich durch dyne
vnmezige libe yn der du vns
zo rechte lip hast gehat. das du
vns gewaschin hast von vnsern
zunden yn dyme tuwen blute
lere mich vnnutzen menschen
nicht durch meyne wirdekeyt
zunder durch dyne barmhertzikeyt
an dyme heyligen geyste mit
welchir ere mit welchir vorch-
te mit welchir reynekeyt mit
welchir libe ich entphon zulle
dynen heiligen lichnam vnd
dyn tures blut. Almechtigir
heylant gip mir dyne gnode
das myne zele moge gesmekin
vorsusikeyt haben wunsche
haben smeckin vnd hertzen wo
de me hoeren [illegible] das is du
bekenne. Sende barmhertzige herre
dynin heyligen geyst yn myne
zele der in [illegible] sprechen ane
wort vnd lute ane styme vnd
der ze berichte an dewarheyt
yn bekentnisse des hoen heyligen
dynis wirdin lichnamis vnd
dynis turen blutes gip mir lib-
her herre durch dyne grosse gute das
ich mit eyme luteren hertzen mit
eyner ynnigen zele moge ent-
phon dynin heyligen lichnam vnd
dyn tuwris blut. vnd loze myn
hertze von vnreynen gedankin
luter myne zele als du er nuczir
wollest. Sende mir libir herre

dynin heyligen engil der mich getruwlichen
bewaret vnd von treybe dy obelen ge-
yste durch dy craft dynis heiligen
lichnamis vnd dynis turen blutes
vortrip herre von mir den geyst der
iteln ere abegunstekeyt gyrekeyt
trokeyt vnmesikeyt bose begerunge
vnd alles das mich von dynen gnodin
getzyhen mak. Wenne von dir lib-
her herre ihesu xpe kommt alle togunt vnd
alle reynikeyt. Du almechtigir
got ich bitte dich gebis yn myne
zele den tow dynis heyligen geystis
vnd vorleche yn myme hertzen vnd
yn mynen gedankin allerin ordenunge
vnd bestetige an mir eyne reyne gant-
zeste heylige libe vnd reynikeyt des
libes vnd der zelen vnd tote an mynen
Menschynn lib herre alles das mich
gehinderen mak von deme ewigen
leben. Du ewigir got gip mir wore
vnd gantze reynikeyt mit anderen
heyligen werken vnd togunden dy
mich lib herre behegelich machyn
dyme gotlichen willen das ich dich
meynin herrn mynen heylant myne
trost meynis libis vnd mynir zelen
moge entphon an eynir ewigen-
zelikeyt Amen.

yn libe herre ihesu xpe in welchir
wyse mak ich dich entphon du
bist myn schepfer ich byn dyne hand-
getane du bist myn got ich byn eyn
worm du bist eyn heilmacher aller
heyligen zo byn ich eyn zundegir
mensche. Owe libir herre mit welchir
reyne mynis hertzen mit welchir wo-
rechte mynir zuchtigkeyt mit
welchir reynikeyt mynis libes
mit welchir lutirkeyt mynir zele
zal ich entphon deze hymmelische spyze
do man dyn vleysch yn der worheyt
nutzt vnd dyn tures blut yn der
worheyt trinket do zich das hoeste
voreynit mit deme nederstem dy
hoe gotheyt mit der nederen mensch-
heyt do du libir herre bist zelber der
obirste prister vnd das hoeste op-
fir. Amen.

Yd liber herre wer mak dich wirdeclich entpfan du mich ist en deme zelbir Wirdik dich czu entpfande, ouwe lib' herre ich weis is wol vnd weis is werlich vnd bekenne vf dyne gotliche barmherzikeyt das ich nicht byn wirdik dich en czu zeen mit myne ogen dynen heyligin lichnam du barmherzig' got ich entar nicht czu treten das ich entpfo mynen liben herren durch myne groze sunde vnd durch myne vnvolkomenheyt wenne du lib' herre bist eyn heylikeit vnd aller zelikeyt, ydoch zo weis ich wol das du mich mit dynir gnadin wol wirdik machen macht wenne du bist lib' herre aller vormugist Nv bitte ich dich ihesu libir herre durch alle dyne wirdik eyt gunne mir des das vnwirdig' zundir moge entpfan dich zelbir mynir zelen eyn trost vnd vorcht te mynis herzen vnd trenen myn ogen mit geystlichir wonde vnd mit gotlichir wollust Gip mir herre durch dynen vnbeflekten tot das myne zele smecke dyne kegenwertikeyt en gotlich zuskeyt Barmherzig' herre almechtigir got gip mir czu bekenne dyne heilige martir vnd vorwunde myn herze mit dyme tode vnde gruft myn koges herze mit dyme zussen herzen vnd zenke myn durris herze yn dyn fluzzigis herze das is blube yn dir herre vnd frucht ber werde dich czu vorch tende dich czu libinde yn dir czu volleystende vnd dich czu bekende das helf mir libir herre durch dy ne guthe Amen.

Yd libir herre helf mir d' gnodin vnd zende mir hute dynen czuerste meystir den heiligen geyst d' do mische myne zynnen vnd ordene myne begerunge d' mich lere czu entpfan dy nen heyligen lichnam vnd dese hymelische spise vnd wy ich siczen sulle czu d' engele tisch do du mich lib' herre spysen wilt trenken wilt reyni gen wilt heylik machen wilt mit dynir gotlichen zuskeyt Eya lib' herre eyn lebin mynir zele yo en mak myne zele nicht en dich du der do bist eyn allir zele du bewone dich herre obir myne zele du fulle myne zundlicheit mit dynen heyligen tegenden vnd gip mir das dyn heyligir lichnam vnd dyn trures blut gedyen musse czu eynir heylsam keyt mynir zelen vnd czu bessirunge gutir werke vnd czu bestetigunge gancz volkomen heyt Eya nv zussir ihesu wy zal ich dich entpfan du bist mir czu hoch vnd ich byn dir czu nedir du bist mir czu heylik vnd ich byn dir czu boze du bist mir czu edil vnd ich byn dir czu snode Eya lib' herre du bist mir czu gros vnd wy zal ich dich entpfan yo en mak dich d' grose hymel vnd erde nicht begrifen dyne wirde vnd dyne barmherzikeyt. zo lere herre myne zele das ze dir czu mosse werde. Ist das dena du herre komist yn myne zele aller irst wurde gros mynir zelen ouwe du hest gesprochin mit dyme heyligen munde zo w' dich ezzet d' zal lebin mit dir vnd du wilt dich voreynin mit ym ihesu nv mildir herre wurde mir das brot zo wer ich dyn brot das brot gipt dy smackhaftikeit dynir gotlichir zuskeyt yn d' myne zele vorzemit sich von zo langen beytene wilt du mich herre helfen gesunt zo zenke dich libir herre yn mynir zelen grunt Amen.

Yd nv heyliges brot ihesu yo bistu geformit von deme heiligen geyste yn dynir muter leybe mynir liben vrowen und vrouwen vnd bist gebacken yn dyme ouen des heiligen cruczes yn deme vure dynir heiligen martir

[illegible] das yn ze [illegible]
dynis heyligen lichamis und
[illegible] tueren blutes brengist
[illegible] ewigen zelikeyt Ich
[illegible] dich vil gutir got vor alle
[illegible] lute das du ze mit der
[illegible] dynis heiligen lichamis
[illegible] dynes tuerey blutes erf
[illegible] und bewarist czu deme
ewigen lebene Eya ich bitte
dich du barmhercziger got vor
alle zundige menschen das du
ze von der craft dynis heyli
gen lichamis und dynes
tueren blutes bekerist czu der
ewigen zelikeyt Ich bitte dich
zusser got vor mynen vater
und vor myne mutir und
vor alle gloubige zelen das du
ze mit der craft dynis heyligen
lichamis und dynis tueren
blutes lozist von den pynen
und brengist ze czu der ewi
gen vrouden Amen
Ja myn liber herre ich bitte
dich durch dynis zelbis
wille das du durch dynen wer
den lichamen und durch dyn
tueres blut mynen zundlichen
vrunden zundlichen trost gebist
das du di guten an eyme gu
ten lebin bestetigist und dy
zunder yn dyne gnode ne
mist und di do synt in deme
vegeviur das du ze losen
noten dir lozist Amen
Lobit zy du hemelischir
vater liber zon zepute
mit dem und heylig geystes
me dyne groze gnode di an
mir geschen ist das ich zun
diger mensche mit den heyli
gen engelen hute czu tische by
gegangin do du dich herre zelbir
hast gegebin czu eynir spize
di mich armen erdarmen mit
wer craft zal brengin czu
deme ewigen lebin das geschi
mir von den gnoden des vat
ters von der mildekeyt des zonis
von der gnedigen wysheyt des
heyligen geystes Amen
yn hoer lerer der heiligen
schrift sprich czu eynir czyt
Ich wil och den menschen sagen
das ym di buze vorgebin wirt
der zunde wenne is ist groze
schande das ymmer keyn cristen
mensche gefert und das wege
fuer wenne das lydin unsirs herren
ist also ryche das is genuk were vor
tusent werlde zunde als is der
mensche dorynne zuchen kunde
wenne is ist zo tyf und also wyt
und also obirvlossik als is was
do der kunk an deme crutze dor
me hot ypus geton als sy vorbe
komk der eynen guldynen berg
leyte yn zyn lant und sprache czu
zyme volke wer do geldyn zal der
ge czu deme berge und neme do
golt und vorgelde alle zyne schult
und nyddes nicht entut der do gilt vo
zyme eygenen teil der vorsmeht den
konik Dorumme zullen alle criste
ne lute loufen czu deme lydeme
unsirs herren ihesu xpi und zullen
nemen das ze vorgelden alle er
schult wenne das lydin unsirs
herren ist als eyn guldyn berg
und als ey obirvlossik mer das
nymmer wol geschepfin mak hir
umme merkit wy ir schepfen
zullit wenne der mensche zyne
bichte gesprochen hot zo zal her
vir dink ernst lichen an zeen
dy grosheyt zynir zunden und
dy cleynheyt zynir buse di her
tragin zal umme dy buze und
dy bitterkeyt des lydenis unsirs
herren ihesu xpi und dy grosheyt zynir
smacheit do her uns mit durchgangen
hot und der mensche zal denne ne
myn di grosheyt zynir zunde
und zal di werfin yn dy bitterkeyt
des lydenis unsirs herren ihesu xpi
das ze do czu mole vornichtit werde
und zal nemen dy cleynheyt zynir

hertze und gar di sunden an das
vnmessige vordynen unsers herren
[illegible] mit rechtem glouben und
mit starker hoffenunge und zu
sprechin herre alsuste swer[illegible]
dy grosheyt mynir sunde yn dy
bitterkeyt dynir pyn und sunde
dy cleynheyt mynir busze an dy
grosheyt dynis vordynnis und
bitte dich liber herre das alle dyne
pyn und alle dyne heilekeyt und
alle dyn vordynnis mir czu holfe
kome und stee vor alle myne
sunde und vor alle myne schult
zo lide ich ledik busze und sunde
und des bitte ich dich och vater
durch dynen allir libisten son unse-
ren herren ihesum cristum Amen

In deme namen des vaters und
des sonis und des heiligen geis-
tes lucas marcus iohannes matheus
dy vire ewangelisten mussen uns
czu deme besten wisen Amen

Es ist sente iohannes mynne

Aber do habe vor mittage zynne
under uns der zugeryt czu horen
mit ganczir ynnekeit und mit
gutir andacht das dirre zegen wirt
vorbrucht In den heren namen
drey dy eyn warir got syn vater
son heiligir geyst mit ewiclichir
volleyst und yn deme namen iohā-
nes ewangelist des heyligen mar-
ters und yn ~~allen~~ allir heiligen
namen och yn allir heiligen gotes
engel entsamen Szu zynne ich
beginne hy sente iohannes mynne
Dy uns dirstarke sabbaoth adonay
lebindir got Bewachen und czu
zegenen und dor yn czu reynen [illegible]
mit gnedigem gosse och yn disen
[illegible] das domit [illegible]
cht und got heiliclich gewischet
Durch dirre trank werde hy das do von al-
le bosheyt [illegible] Got vater zunsir
[illegible] crist und iohannes ewangelist
und dy [illegible] muter mayt ma-
ria an gnadin [illegible] vorczyte syt
allir engelischir schar und mit

allen heiligen [illegible]
und [illegible] sente [illegible]
sen an [illegible] augustine [illegible]
[illegible] vorsteter [illegible]
geselleschaft musse zu [illegible]
gen wir ryten noch [illegible]
wir legen wir slaffen [illegible]
wir trinken wir essen wir [illegible]
chen was wir tun teta [illegible]
zo beschyrmende uns mit zynir
macht der ewige starke got
durch zyne heyligen gotis gebot
Das ist sente iohannes mynne
do musse di gotis gnade ynne
Beginnen mit zynir craft
do von wir werden zegehaft ke-
gin alle unseren vinden das
wir dy obir wynden Mit craft
an allen enden wo ze sich ken
uns wenden Mit werkin adir
mit worten an allen unsern
orten Musse wir en an gesegen
das se uns mussen undirligen
Das helfe uns der gute crist und
sente iohannes ewangelist ynne
syndir got alpha und o bewache
uns und beschirme uns zo vor-
scheiden der uns mag geschehen
das wir dir lobes mussen yen
In deme namen der do ist lebindir
vater unde crist In den ewigen
und gebenedyten namen des al
mechtigen gotes amen Musse
uns dirre trank gesegnet syn
och musse der yn gewisset syn
Das vil reyne gebet das ypriesters
mit gebet und och der heilige
zegen den dy priester allir wegen
Ober deme altir machen seyn
So vo zols wassir wart und wyn
In cleystlich verwandilt und yn blut
zo wol zy dirre trank behut vor
allen bozen dingen der yn zo
musse ze sich dryngen Des uns
heiligen geystis craft do mit
werde dirre trank durch schafte an
wegin der gerechtekeyt wen unde
wol scheynt das ist sente iohan
mynne got vor lere und zulere

durch des zundeme lybe. Ich bitte
ich dich barmhertzig got kome
yn meyn hertze und reynige es vo
allen werltlichen und geistliche
zunden und beschirme myne
zele und beschirme ze vor allen
unnutzen gedanken. O lieber
herre ich bitte dich das du mir hute
zendist dynen engil czu eyme be-
hute und dynen heiligen geist
czu eyme lerere und czu eyme
czuchtmeyster der yn ertriche der
mich leyte hi an desim heiligen
wege und der mich dynen gotlichen
willen lere und der mich bri yn
dyne gotliche heymlichkeyt und
das her mich noch desim leben
brenge czu der ewigen wirtschaft
do wir dich lieber herre ymmer vorbor-
gen zullen zeen zunder vo ant-
litze czu antlitze als du do bist
und zalt mich denne do zetin
und trenken mit dyner gotli-
chin zusekeyt das mich noch
nederstir spise nymmer gedurstin
noch gehungeren zal. Des helf
mir almechtiger got herre Amen.

Und myn lieber herre o got aller
barmhertzikeyt vorgip mir
zundigin menschen alle myne
zunde. Vorgip mir unsleregen
menschen alle mynen gebrechin.
Herre vorgip mir zundirlichen
das ich also unbereyt byn gegan-
gen czu deme heiligen tische.
Vorgip mir zusser herre das ich
dynen heiligen lichnam und dyn
tuwirs blut nicht enhabe also
ynnechlich entpfangen also du
herre wol wirdik bist. Vorgip
mir barmhertziger got alle den
unfliss den ich hute getan habe
an myme gebete adir yn myn-
nen gedanken adir was ich
vorzumit habe dynes lobes.
Und du milder got myn lieber
herre vorgip mir das ich hute
und alle czyt von dyme heiligen
tische also dicke gegangen byn

und dir nicht gedanket als ich czu
rechte zulde. Und vil lieber herre got
vorgip mir alle myne undanbarm-
lichkeyt und alle myne ungeneme-
lichkeyt di ich habe gehat an dyme
wirdigen lichnam und vorgip mir
barmhertziger got alle myne zunde
durch dyne gute. Des helf mir
vil lieber herre Amen.

Milder got myn lieber herre ich da-
nke dir das du mich hute von
der werlt hast czu dyme gotlichen
tische. Und lieber herre ich danke dir
das du myne zele hute gespiset hast
mit dyme heiligen lichnam und
getrenkit hast mit dyme tuwern
blute. Herre ich danke dir barmher-
tziger got der zusekeyt do du mich
hute zundirlich begnodit hast.
Ich danke dir myn vil lieber herre dyne
dyne gotliche mildekeyt di du an
mir geton hast. Ich danke dir von
alle myme hertzen und lobe dich
yn dyner gotlichen gute ewichlich.
Amen.

O bitte ich dich almechtiger herre
das dyn heiliger lichnam und dyn
tuwirs blut zey myner zelen kegen
alle mynen zunden eyne crefftige
arczedye. Und zusser got ich bitte
dich das dyn heiliger lichnam und
dyn tuwirs blut zy myner zelen yn
allen gnoden und togunden eyn vor-
brengunge. Ich bitte dich herre das
dyn heiliger lichnam und dyn tuwirs
blut zy mir yn deme lybe und yn
der zelen eyne crefftige beschirmunge.
Und ich bete dich du aller liebester
got das dyn heiliger und dyn tuwirs
blut zy mir czu eyner ewigin ze-
likeyt eyne volkomene bestetunge.
Ich bitte dich durch dich zelbir
das du lieber herre mich reynigest
von allen zunden und mache
mich fruchtbar yn togunden und
gip mir eyne volkomenheyt das
ich ewichlich zelik werde. Amen.

Und ich bitte dich du milder
got vor myne zundirliche

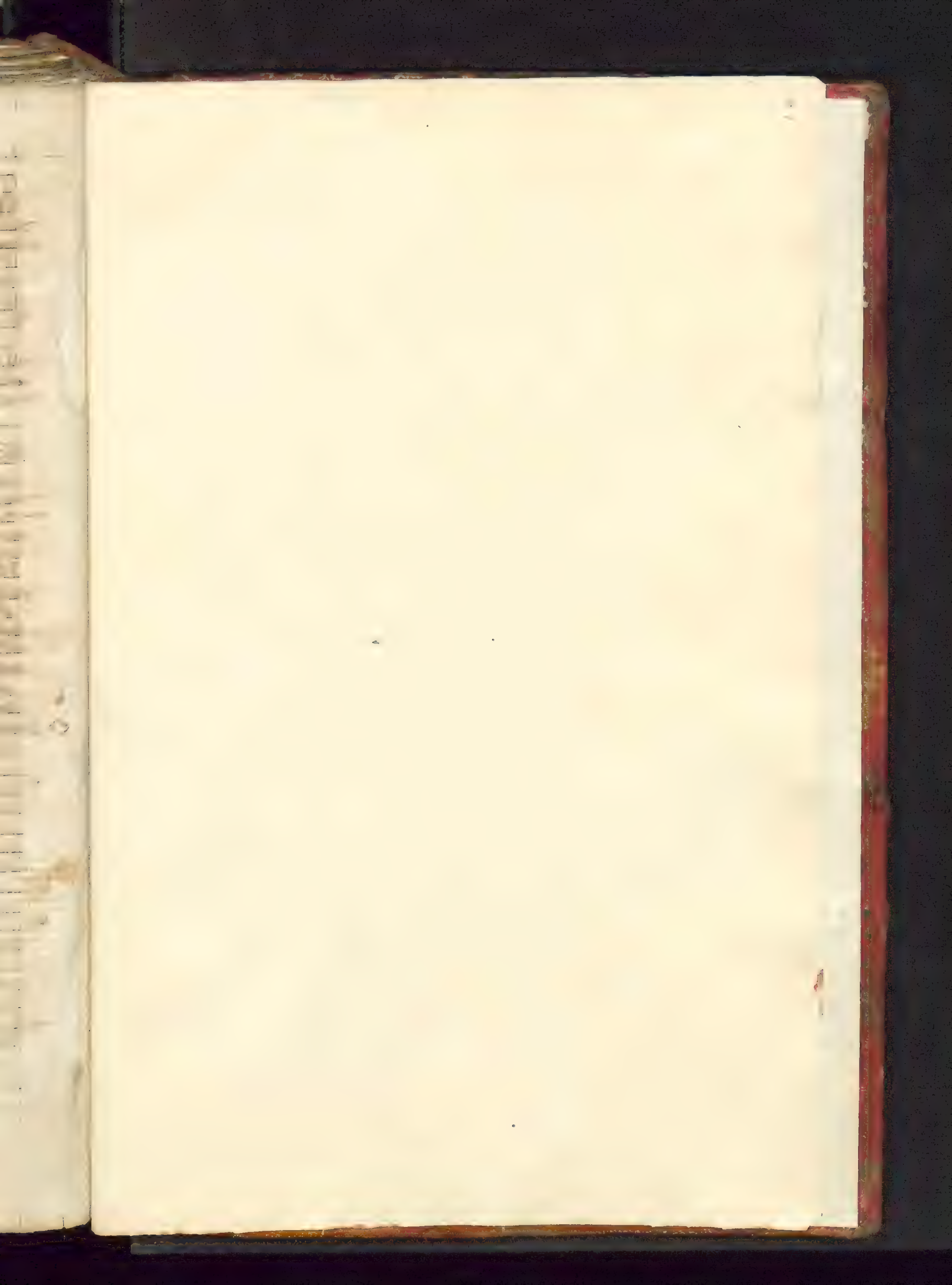
b

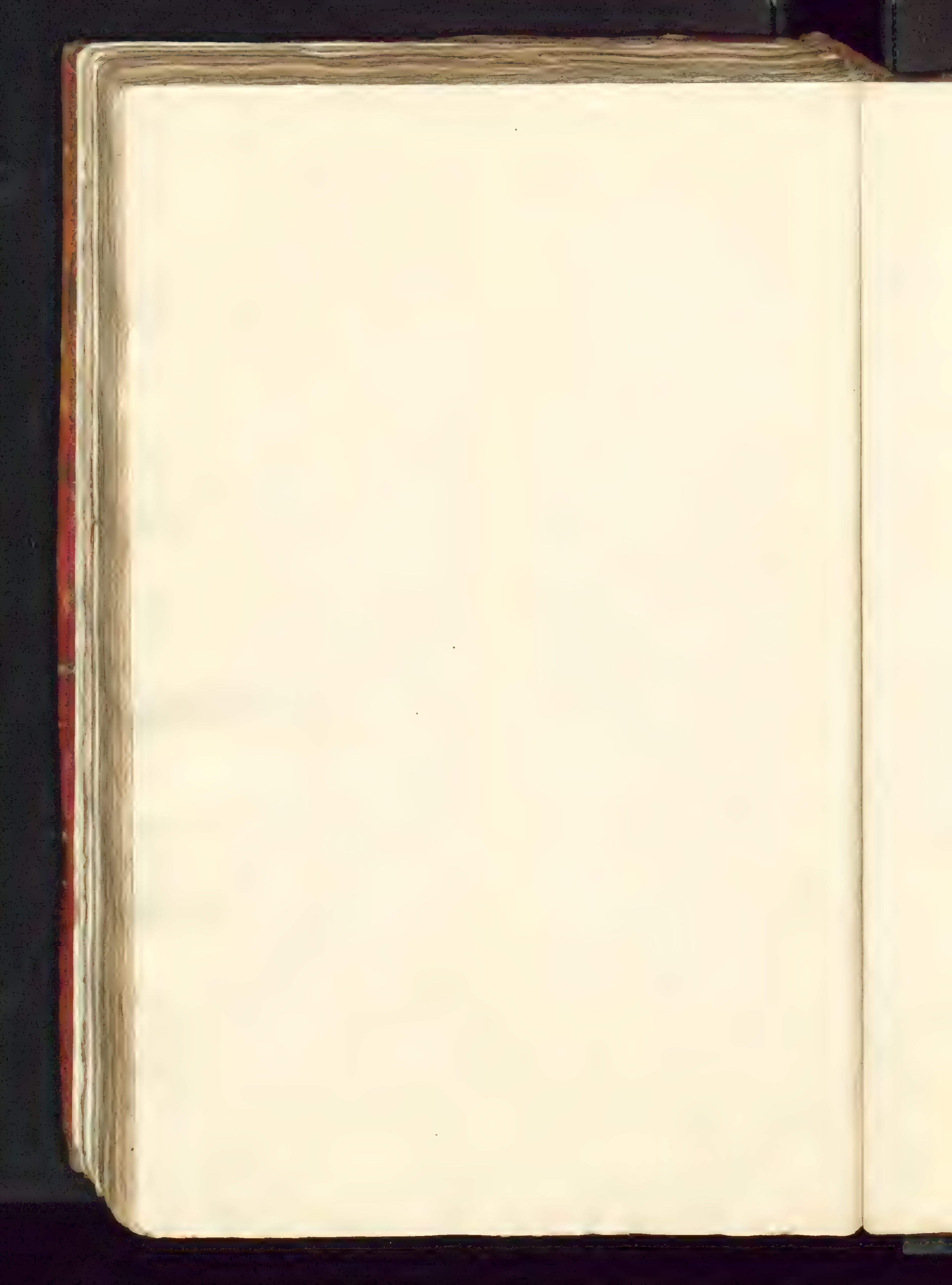
zynne das ich sy musse alzo gegey
when das got uns musse begenen
und ... [illegible] ende by uns zy
durch zyner heyligin name dry
Got durch zyne tumilt vorbye
uns helfe unde rat hude von
d' muter und macht zy uns aller
gir trost behalt und dy engelische
schar musze unser stete nemen
wer dy czwelf boten und alle
geliften muszen uns czu deme
besten vristen dy marterer und
bichteger machen uns von gnaden
der und aller merlrollen hen
unser zelen mit gote dar ner
und al des hemel ... [illegible]
vor schadin und vor schaden uns
wir das uf unser leben und unse
wort dy hu bellegelich allen lute
zy und unser leben und unser got
des helfe uns dy ewige tumilt durch
dy gundelage gute dy an dir ist
mit ober nute Dis ist zente iohans
nynne dy gegyne uns hy ynne
got mit deme zussin gebet das
her vor zymen iungen tet do her
vor en das brot brach und deme
teclichen sprach Essit das ist der
lichnam myn darnoch nam her
den wyn und sprach das ist myn
blut das trinket is ist uch gut
Do mit halt mich gellust stete
im ... [illegible] Johannes
ewangelist als uns trinke ich yn
der vrist Gotes lichenam und zyn
blut von deme zy dirre trunk behut
das wirt gegeynt und beroyt we
me von zyner mildekeyt dirre
trunk ... [illegible] ist ... zussir
alsu crist durch zyne lebinde nam
schoyt dy an dem cruze d' tot vorst
nent dy gegyne uns dezyn trunk
wenne zyne gute ist wyt und lank
Ane dach und ane grunt dy mus
sy uns allen werden kunt Dis
ist zente iohannes mynne di zente
mige yn gute gymne trunk dy
vol und wart gemeget wenne
mit geheuzir ynnekeyt dirfullit

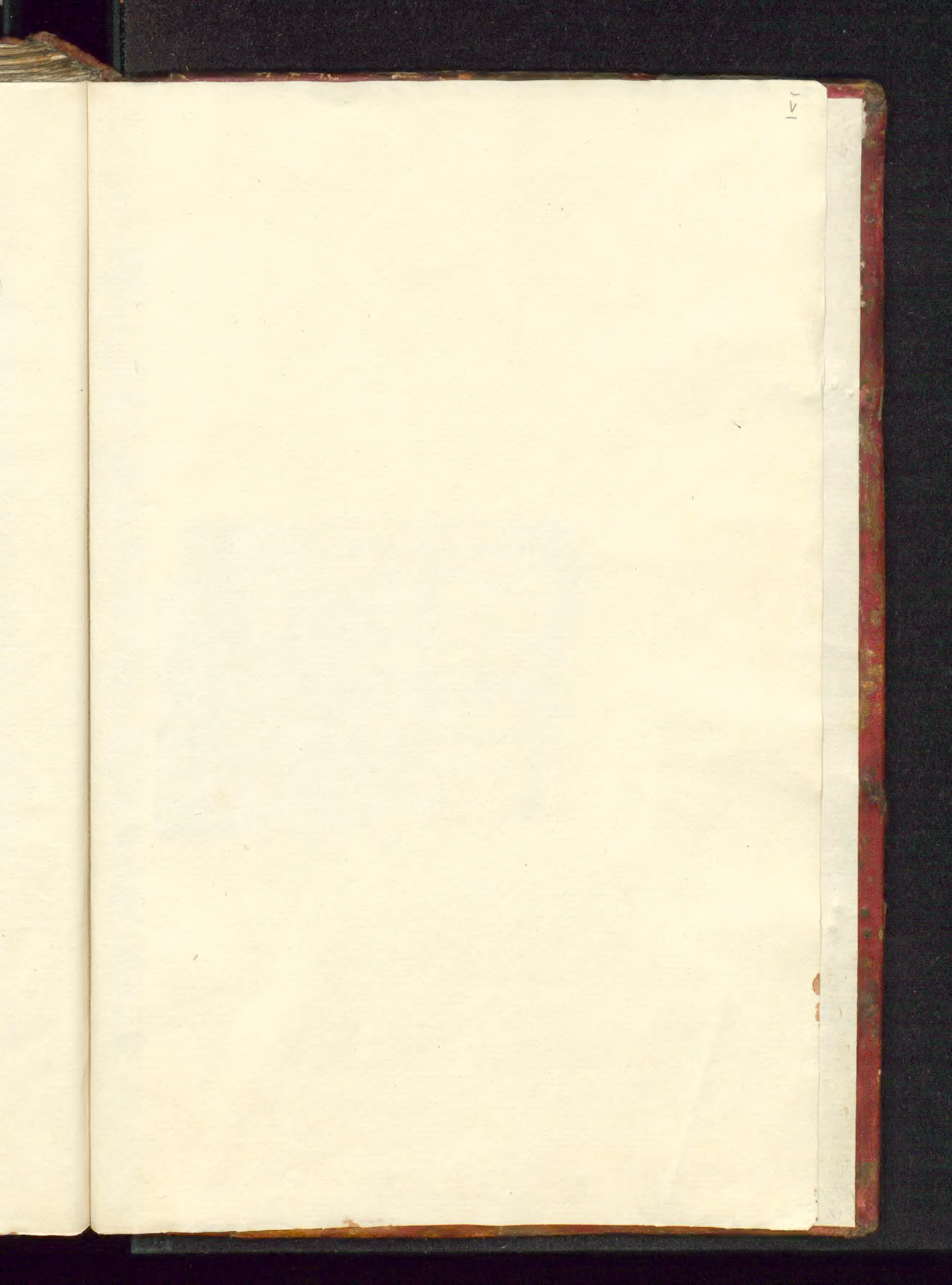
.. is mit gotis craft do von
wart zegeschaft ... [illegible]
... [illegible]
zen Alzo musse ... [illegible]
got durch zynen bitter ... [illegible]
durch zyne ... [illegible]
zyner name heylikeyt ... [illegible]
dirre trunk gegynt ... [illegible]
wir do von werden vry be...
din und vor schadin hy ...
yn allen enden uf velde yn
pusche uf wege uf wegin ...
me uns czu helfe dirre zegin
und wo wir zeyn bedurfen
Justeren und yn dorffern Got
vimer by uns blybe an zele und
an lybe Dis ist zente iohans
mynne do durch zyne gutlichen
mynne Got mit lebindir ...
schickeyt durch zyne ... dri...
dikeyt ... [illegible] guod ...
wart y zente iohans mynne das
Gegynt wenne deze zy dy
musse dirre wonyn by das uns
das allen musse komen an lybe
und an zele czu vromen Ouch
musse wir teylhaft werden alles
das uf erden wirt vorbrucht
yn gotes name das das geschee
des sprechit amen Eya gnedig
vrone got deme alle dink stan
czu gebot Dis dezyn trunke
dy als yn mane wyze werden uns
zy In dryen tagen werden und
noch willen dynis heyligin zons
der mit dir lebindir got ist ve...
ter schepfer und crist los dirre
werden schyn als keynir und uns
wyze zy das an der trunk entp
falle das wir das zeyen alle das
los yn zente iohannes namen
uns dir schynin sprechit amen
zente iohannes mynne dis ist ...
dy trinkyt yn der vrist d' musse
gelik werden yn hymel und uf er
din zyne zele und ouch lybe das
uns das bekebe des sprechit
alle amen vroliche yn gotes
namen Amen

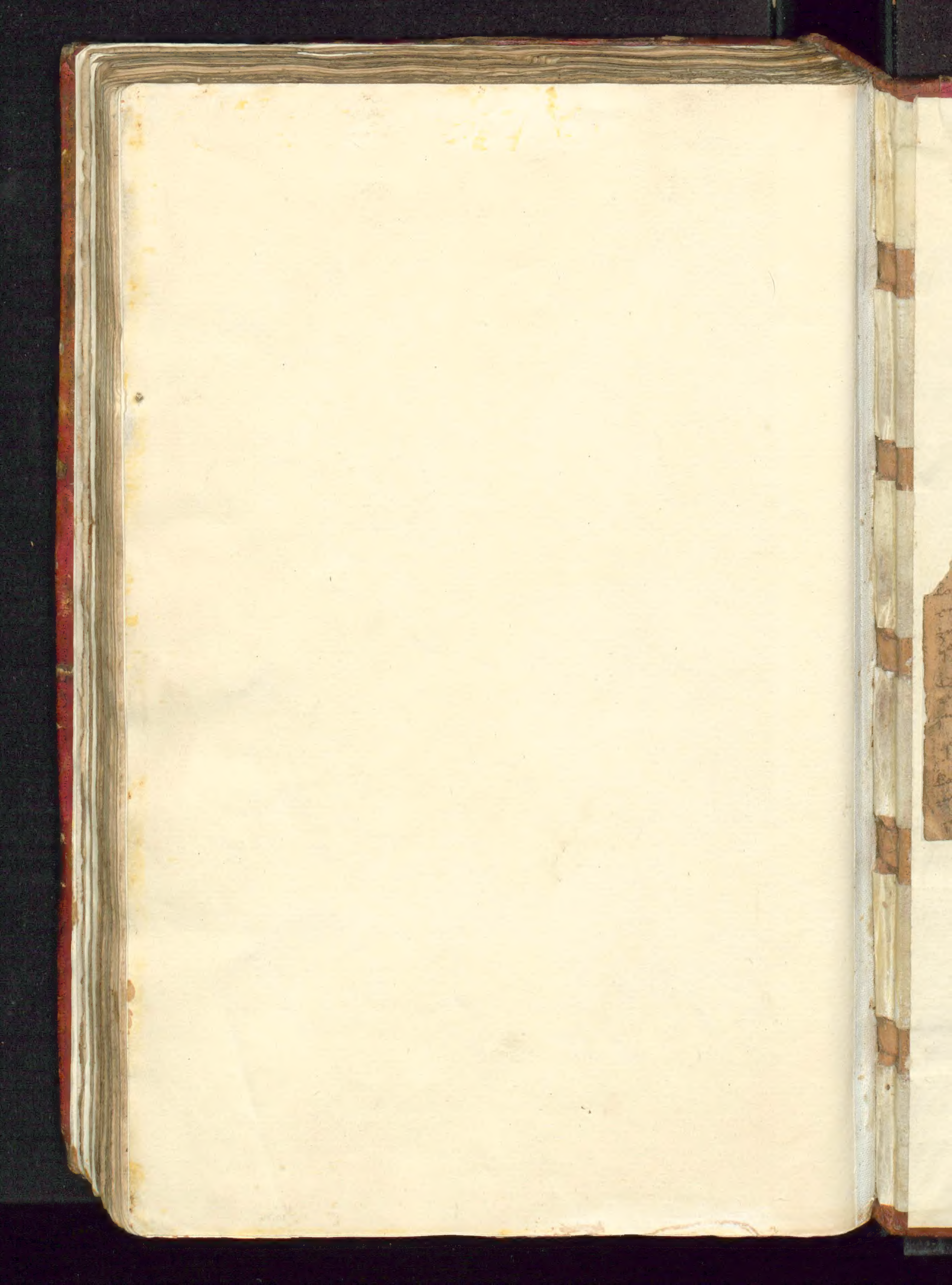
[illegible]

[illegible]

64-65

Utrum homo per gratiam sibi a deo collatam de condigno possit [illegible]

Homo non habens gratiam non potest proprie de condigno mereri eam

Opera bona ante gratiam facta non sunt proprie meritoria

Quamvis opera bona ante gratiam facta non sint gratie meritoria

Homo carens gratia non est dignus vita eterna

Utrumque homo per gratiam sibi collatam ex condigno proprie sciam [illegible]
potest mereri vitam eternam

Gratia quantumcumque facta ex condigno proprie non est sufficiens ad [illegible]

Deus quod habenti gratiam ex condigno proprie non obligatur deus ad vi[tam]

Propter nostra merita quecumque multa et magna non de[illegible]
premii vita eterna

Homo per gratiam sibi a deo collata ex condigno large sum[pto]
proportionis modo meretur vitam eternam

Homo per omnia sua meritoria potest de condigno aliquo modo [illegible]
[illegible] aliquo modo est equale vite eterne

Questio proposita est distinguenda

